JAN NERUDA

ČESKÉ DIVADLO

VI

KNIHOVNA KLASIKŮ

KNIHOVNA KLASIKŮ

SPISY JANA NERUDY

Svazek devatenáctý

JAN NERUDA

ČESKÉ DIVADLO

VI

KNIHOVNA KLASIKŮ

ODEON

SPISY JANA NERUDY

Řídí redakční rada Nerudových spisů Ústavu pro českou a světovou literaturu Československé akademie věd

Výkonní redaktoři Aleš Haman a Jarmila Víšková

Svazek připravila Anna Karasová

Graficky upravil František Muzika

DIVADELNÍ TÁČKY

UVÁDÍ A SVÁDÍ △

VEČER PRVNÍ

I

ČINOHERNÍ RECENZENT △ PRAVÍ:

Čtvrtstoletí jsem divadelním recenzentem. Jsou lidé, kteří co vojáci vydrželi to padesát, co učitelé čtyřicet let, kteří třicet let přežili ve mlýně na tabák, ve stoupě na hadry; ale těch, kteří přežili dvacet pět let co divadelní recenzenti, těch je, ach, ukrutně málo. Marně se ohlížím po českých luzích, s kým as bych založil veteránský spolek.

Čtvrtstoletí — pouhá takto špetka času. Ale stačí, aby v době té i nejtenčí tragický milovník ztloust na komika a nejčernější recenzentská duše aby zešedivěla. A nastavte nějakých osmnáct takových špetek, a jste již až u Žižky, který psal výborné recenzentské náhledy své na pergamén, v němž náhodou tenkráte vězela ještě živá těla.

Čtvrtstoletí, ale pro české divadlo to doba nejdůležitější. Doba ta sáhá ode dnů, kdy za námi odpoledními navštěvovateli nedělních her zotvírávali v divadle na Ovocném trhu okna, aby pro Němce vyvětralo, až ke dnům, kdy se hotujem vstoupiti do paláce vlastního, a dnes si jej dáváme jen ještě vymalovat, prozlatit, sochami ozdobit. Doba, kdy jsme se mohli radostí zbláznit, spatřivše poprvé česky zahraného Shakespeara. Doba, kdy jsme se z diletantismu povznesli na konkurenci přísně uměleckou a kdy z řádky řemeslníků a obchodníků vyvinul se sbor *herců* umělců. Kdy ze „starých Moorů", umírajících zcela doopravdy hlady, stali se herci dobře placení, provždy zabezpečení. Kdy ale také musili jsme do krve — a to zas s vlastní českou krví — bojovat, aby hned roku 1863 nedostala se do českého „prozatímního" divadla zas němčina, aby roku 1866 neponěmčilo se zcela to divadlo mladé české, — ba „ta *kolébka měla co bojovat* s protivenstvím přemnohým", jak divadelní šašek praví! Ej byla to doba samých, samých zápasů, a čtvrtstoletí jsem se za ně pral, za to divadlo české!

Příjemné postavení! Jakož je postavení českého divadelního

recenzenta příjemné dodnes! Bývají těžké, velmi těžké úlohy zahrány na jevišti českém, ale velmi často bývá úloha recenzentova ta nejtěžší. Kdy falešné akcenty do něho bijou jako pěsťové kroupy. Kdy spisovatelské nestvůry dramatické se na něho šklebí, drápy své po něm natahují a on, přibit ku dřevu sedadla svého, nemůže se jim uhnout o vlas. Kdy na některém „nadaném začátečníku" pojednou vidí čtyry levé nohy a dvakráte tolik šermujících ruk a poděšen se domnívá, že ho fantazie klame, že náhle sám snad zešílel. Kdy slyší na vlastní sluch, jak maltretujou češtinu matku jeho a on nemůže, nemůže jí ku pomoci. A kdy doma pak usedne, posadí Melpomenu vedle sebe, nebohou, k smrti ztýranou, které byl právě dnes jakýs nádeník na nos šloupl, — kdy jí krev s utrápených lící stírá a ji těší: „Neplač, drahá, — sic se rozpláču sám — no mlč, vždyť jsi jindy a jinde už zakusila také dost — jsi přece jen bohyní — uvidíš, že bude zase lépe..."

Řeknu teď hloupost, která je přec jen velkou pravdou: kdyby nebylo herců, činoherní recenzent by nemohl vůbec ani existovat! Ach ti lehkomyslní, důmyslní, věčně naříkající, věčně výskající, zoufalí, veselí, všeho možného postrádající, vším na světě bohatí herci! Zcela zvláštní, zcela ohraničený a samostatný nárůdek v republice umění! Nejposlednější ze všech umělců stal se herec člověkem — vždyť tomu není ani celých sto let, co i v „komediantské" Paříži musil Robespierre teprv jich občanská práva hájit, co celá Paříž protestovala, že okres „des Cordeliers" herce volil za důstojníky národní obrany, a co tamtéž François de Neufchâteau byl co nepočestný z listiny advokátů vyškrtnut, poněvadž se byl zasnoubil s dcerou Prévilla herce —, a přece jsou herci už nejorganizovanějším celkem z umělců všech.

Zcela zvláštní to odbor, o němž je i živá hádka, patří-li co „reproduktivní" *vůbec* do umění, kteréž má přec vždy a hlavně být „produktivním". Zcela zvláštní lidé svými návyky, celým svým životem, ba i svými nemocemi, kteréž se léčí buď zvýšením honoráře, nebo lékařovou poznámkou: „Tedy bude dnes tu úlohu hrát herečka jiná!" To vše se zakládá ale ve zcela také zvláštním organismu tělesním. Jediné hození hlavou, jediné mejknutí rukou, jediné „Ech!" — a starosti

letí už někam přes kraj světa. A v kapse není třeba nic, ale krok panský a v obličeji vyzvání: „Praho, vypros si nějakou milost!“

Výborní lidé, dokonalého srdce, milující celý svět — vyjma že tak trochu trošinku jeden nenávidí druhého a všichni jak náleží nenávidí recenzenta. Recenzenti jsou ovšem lidé, kteří už od počátku divadelního světa napořád naříkají na „úpadek umění“ a vinu toho se stejnou důsledností dávají hercům. No ať by si hubovali — jen kdyby to netiskli! Nene, recenzent není miláčkem herců. Leda by byl zcela přísně dle „recenzentské *abecedy*“: jako *Argus*, aby mohl zavřít sto očí najednou, nejen jedno; jako *buben*, aby každý mu mohl dle své chutě natlouct; aby byl milovníkem *cichorie*, a tedy „uměleckých surogátů“ vůbec; atd. Není-li dle toho, pak se ovšem slyší o něm: „Můj přítel X, ten lump…“ nebo: „Zabte ho, vždyť je recenzentem…,“ což ale nebolí.

Můžem se snad divit, že také herci líbí se chvála víc než hana? A právě herci, který se zasazuje vlastní osobou svou co uměleckým prostředkem? Každý z nich je přece přesvědčen, že v sobě má zcela nepopíratelně „látku k velikosti“, on přísahal by na to. A také ji má — jenže nemívá dle toho formičky, hlavu, srdce, aby ji vyformoval. Co jsem jich viděl během čtvrtstoletí! Na naše štěstí bylo jich mezi nimi dost, kteří hlavu a srdce měli, a byli a jsou naší chloubou. Ale také těch bylo dost, kteří se kmitli jen jako žhounky. Víc bylo ženských než mužských. Pamatuju se na tak leckteré bílé ručky, jak po prvním aktu, po zdvořilém aplausu obecenstva šílenou radostí tleskaly a se třepetaly. A viděl jsem ručky tytéž brzy zas, jak se spínaly nad bouřnými vlnami života — ještě jedna vlna, jedno zalomení, a po bílých ručkách pro věčnost ani památky více! —

Teď bych však měl snad také říci, *jakým*že jsem recenzentem byl. Do toho mi ale nic není, a o věcech, do kterých mi nic není, já nemluvím. Snažil jsem se po čtvrtstoletí udržet zájem pro českou divadelní věc, živý zájem, a to se mi snad povedlo. Snažil jsem se také vychovávat herce, je poučovat, dle svého je vzdělávat, a to zas se mně najisto nepovedlo. Je ale velmi příjemno, může-li si člověk po čtvrtstoletí říci: Působils, ale ničeho jsi nezpůsobil!

II

PAN J. L. TURNOVSKÝ VYPRAVUJE:

Jest tomu již sto let. Národu našemu počalo po dlouhé noci svítati, první zábřesk nade Prahou se vznášel a několik horlivých mužů českých nabylo tušení, že se u nás přece zas rozední. A jali se konati přípravy k uvítání rána, burcovali soudruhy posud dřímající a ještě za temného šera chápali se díla k upravení cest vrstevníkům i potomstvu.

Literatura a divadlo — toť byly od prvního zábřesku onoho prostředky a nástroje k práci národní. Josefínské reformy, k poněmčení směřující, přiměly nejspíše purkrabího pražského, hraběte Nostice-Rienecka, ke zřízení důstojného divadla německého v Praze. Roku 1781 počalo se *národní* (!) divadlo Nosticovo na Ovocném trhu stavět a dne 21. dubna 1783 byly v něm německé hry Lessingovou tragédií Emílie Galotti zahájeny. Hrála tam společnost Wahrova, jíž ale nekvetly valně vavříny.

To přimělo hraběte Nostice po mnohých přeměnách v personále divadelním, aby povolal jiného ředitele, a tím byl Čech *Bulla*, který do té doby se společností svou v Karlsruhe meškal. Bulla měl pro mateřský jazyk svůj dosti úcty, aby se postaral také o hry české, i podařilo se mu celou společnost českou sestaviti. Byli to nejvíce členové někdejší společnosti Bondiniovy, k nimž Bulla některé nové síly přibral, a s touto společností v Thunově divadle na Malé Straně, a někdy i v Nosticově divadle „národním“, představení česká dával.

Zejmena hráno na divadle Nosticově po česku dne 20. a 25. ledna 1785. České obecenstvo mělo z těchto her nemalou radost a přední vlastenci, jichž ovšem ještě pořídku bylo, v rozjaření nad úspěchem her Odběhlec z lásky synovské, Žebravý student a Štěpán Fadinger skládali a tiskem vydávali básně na oslavu vzkříšení národního jazyka.

Avšak Nosticovi a jiným velkým pánům nechtěla se radost Čechů líbit a — „národní“ divadlo s nápisem „Patriae et Musis“ bylo pro hry české zavřeno.

Tlak způsobil protitlak. Nepřátelstvím a zarputilostí k věci české se mladí vlastenci čeští tužili k úsilovnější práci. My Češi jsme takoví odedávna: někdo nás musí neustále štípat a škádlit, abychom o sobě dali trochu ve světě slyšet, abychom se ozývali a kůži svou hájili. To my nevydržíme při národní práci, když nám jiní pokoj dávají. A naši sousedé Němci ustavičným pícháním a štípáním poctivě se o to starají, abychom nezlenošili. Tedy mladí vlastenci před sto lety proti různým komárům se oháněli a tužili. Na domluvy Zlobického, profesora češtiny na vídenském Tereziánu, zadali bratří Thámové s jinými soudruhy k císaři Josefu II. o povolení, by směli na Koňském trhu vystavěti nové divadlo, v němž by se rovnoprávně česky a německy hrálo. Pouze pro české hry žádost takovou podati nechtěli se odvážiti, neboť takový krok byl by předem zmařil všechny naděje. Žádost byla vyřízena příznivě a brzo jala se společnost stavěti. V společnosti té byli někdejší herci Bondiniovi, totiž Antong, Könner, Sewe a Zappe, pak bratři Thámové, Tandler, Mojober, Šedivý, Štván a Zima, ochotníci a spisovatelé čeští.

Ke stavbě nového divadla nebylo třeba ani mnoho času, ani peněz; bylo postaveno na dolejší části Václavského náměstí proti domu U císařských, a sice ze dřeva; uvnitř byly stěny slamou a plátnem vycpány, a není tedy divu, že při této skvostné úpravě říkali naši vlastenci divadlu tomu *bouda*.

Tato „Bouda“ byla otevřena v červenci roku 1786. Tehdejší Schönfeldovy Pražské noviny měly v čísle 24 ze dne 14. června 1786 článek, v němž vychvalovaly vlasteneckou horlivost společnosti, která nové divadlo na Koňském trhu postaviti za úkol si obrala, i těší se, že oni vlastenci „mnohým schopným Čechům buď ku skládání mnohých původních her, aneb k jich překládání do češtiny příležitost poskytli“. A počátkem července toho roku psaly ty noviny: „Příští sobotu na nově zřízeném divadle na Koňském trhu česká společnost divadelních herců *učiní počátek* provozování her. Nejprvnější

hra uvede se Vděčnost a láska k vlasti podle Ifflanda, kterou pan Antong pro Čechy zřídil a pan P. M. Št—n (totiž Max Štván) přeložil. My již před časem slyšíme, jak veliké množství vlastenců se těší, že v novém mateřském jazyku k rozšíření jeho a k obecnému vzdělání mnoho dobrého uslyší.“ — Hrálo se poprvé dne 8. července a v čísle ze dne 15. července podaly Pražské noviny následující zprávu o prvním představení: „Nikdy bychom neřekli, že by vlastenecká láska v našem národu českém tak jako najednou oživovati mohla. Při prvním otevření českého divadla sešlo se takové množství lidu, že je dosti prostranné místo ani obsáhnouti nemohlo. Ze všeho i také vyššího stavu nalezali se tu hosté. Jakous vlasteneckou dychtivostí pojati očekávali, aby ve vlasteneckém svém jazyku k tomu dni složenou hru slyšeti mohli. Vlastencové naši, jenž tuto hru provozovali s velikým plesáním veškerého lidu, obdrželi znamenitou pochvalu. Po skončení té hry uvedena byla v německém jazyku hra Paruky, načež nový pantomimický balet Pražské kuchařky aneb Uhořelí sedláci při hlučném bubnování na vlaské bubny a troubení konec učinil.“

A hry v Boudě dařily se dobře, obecenstva byl dostatek. Na podzim toho roku byl v Praze císař Josef II. a navštívil české představení s generály svými Laudonem a Lascym. Dávala se tehdy fraška Loutníci neb Veselá bída od Schikanedra, zčeštěná od Tháma, k tomu pantomie Čihadlo aneb Tak vás čížky chytáme od baletního mistra Sewea. Císař na důkaz své spokojenosti daroval hercům dvacet dukátů. Při té příležitosti dostalo sedmičlenné ředitelstvo od císaře diplom, dle něhož dostala Bouda jmeno „C. k. vlastenecké české divadlo“, kterýž nápis byl pak nad oponou umístěn a rakouským orlem i českým lvem okrášlen.

Při hře Selské buřičství v Čechách o Novém roce 1787 rozdávána obecenstvu báseň od samouka Václava Melezínka, pernikáře; začínala takto:

Veselme se, vlastencové,
zpívejme zas chvály nové,
neb kdož neví, že řeč česká
zavržena byla všecka?

Tu zas skrze mnohé pány,
zvláště skrze bratří Thámy,
přichází teď k zvelebení
a jako z mrtvých vzkřísení — —

Hra Selské buřičství jednala o povstání rolnictva českého v kraji hradeckém v dubnu 1778. Spisovatelem hry byl pilný Stuna. Nemalé chvály došla toho roku hra Josefa Tandlera Libuše, první kněžna a rekyně česká, která se několikráte opakovati musela, což za tehdejších poměrů mnoho znamenalo. A nemenší úspěch měla historická hra téhož spisovatele Vůdce táboritů, Jan Žižka z Trocnova. Na sklonku téhož roku navštívil Prahu arcikníže a potomní císař František, k jehož poctě dávala se zpěvohra Zámek podvádí mistra. Účinkující zpěváci a herci dostali odměnu 12 dukátů.

Návštěva českých her v Boudě byla napořád četnější než německých, i nescházelo hlasů, aby se tam německy hráti přestalo. V knížce Betrachtungen über Prag, vydané v Praze u Gerla roku 1787, pravilo se o té věci mezi jiným tolik: „Členové Vlasteneckého divadla nazývají se vlasteneckou společností, a skutečně, kdyby při vlasteneckých hrách zůstali, vší podpory a povzbuzení by zasluhovali. Měli by však německých her naprosto nechati.

Jsou na omylu, hrají-li také německy pro zisk, neboť německé hry jim lidu nepřivábí. Nechci v tom překážeti, avšak radím, že lépe pochodí, když se pouze češtiny přidrží. Herci patrně dokazují, že jsou *domácího jazyka lépe znalí* a že jim čeština při akcích lépe sluší. Škoda by byla, kdyby své nadání dále nevzdělávali, a to by činili, kdyby se do němčiny nutili. Škodí sobě i proto, že jim pak napomáháno nebude. Vlastenec, který jim prospívati hodlal, poněvadž ve zlepšení národního jazyka pomocí divadla doufal, musí pochybovati o povolání mužův, jenž mezi dvěma směry kolísají. Nemohu věřiti, že by se jazyk český tím zveleboval, když se mu uváděním německých kusů na vlastenecké divadlo přednost odejímá.“

O tomto pozoruhodném, charakteristickém hlase neznámého spisovatele panovalo mezi herci v Boudě mínění různé; kdežto Václav Thám, Štván a Tandler s některými přáteli

souhlasili se spisovatelem, hájili druzí mínění, že by se české divadlo samo neudrželo. Stranu Thámovu držel také V. M. Kramerius, jehož snažením sestavila se nová, ryze česká společnost, která pod správou pražského měšťana Jiříka zřídila si nové divadlo za Poříčskou branou v takřečeném Rosenthale, kde počalo se hráti dne 27. dubna 1788. Kramerius přeložil k tomu konci německý kus Albert a Lota aneb Ctnost v největší nouzi. Později hrály se tam kusy Šedivého a Tháma. Však divadlo to trvalo sotva dvě leta. Zaniklo jednak pro vzdálenost, jednak že toho času bylo dvou českých divadel v Praze přece snad ještě moc. Mezitím hrálo se v Boudě vesele dále, šatna její byla bohata, knihovna divadelní čítala na sta kusů, a sice *rukopisů*, neboť tehdy tisklo se českých her velice málo.

Toť se ví, že úspěchem Boudy bylo divadlo Nosticovo na Ovocném trhu velice znepokojováno, a lidé se tedy nedivili, když počátkem roku 1790 nějací velcí páni shledali, že Bouda je už chatrna a potřebuje opravy. A když naši vlastenci chtěli již opravy pořizovati, shledali zase jiní páni, že Bouda vlastně překáží trhům a že je přece na chrám Thálie trochu málo důstojna. A po bedlivém uvážení všech těchto okolností uznali naši vlastenci, že Bouda musí se nikoli opravit, nýbrž odstranit, což se také stalo.

A vzala tedy za své pověstná Bouda, v níž první buditelé národa našeho položili základ k příští samostatnosti českého divadla.

III

STARÝ PAMĚTNÍK PAN BOLESLAV JABLONSKÝ VYPRAVUJE:

Asi roku 1826 dostal jsem se do gymnasia v Jindřichovu Hradci v jihovýchodních Čechách. Tenkráte mělo gymnasium šest tříd, a sice: parvu, principii, gramatiku, syntaxi, poetiku (vulgo poezii) a rétoriku. Profesorem naším byl v prvních třech třídách Med. Dr. Skalický, v syntaxi suplent Hrubý a v posledních dvou třídách („humanitních“) Karel Dubský, profesorem náboženství P. Fischer. Skalický a Dubský přeneseni byli později do Prahy na gymnasium malostranské. Prefektem byl Ignác Sekoušek, pozdější opat želivský.

Karel Hrubý, který přišel k nám z Prahy a který se později vystěhoval do Ameriky, byl prvním, jenž nám otevřel oči, a seznámiv nás poněkud s literaturou českou, roznítil v srdcích našich lásku k věci národní. Dubský obeznámil nás s mluvnicí Hankovou (dle Dobrovského) a s prvními znělkami Kollárovými. Se mnou studoval Václav Filípek, později spisovatel český a ochotník divadelní v Praze, a Alois Matoušovský, napotom světský kněz a poslanec na sněm pražský za prvních časů únorovky.

Prázdniny školní trávíval jsem obyčejně ve svém rodišti Kardašově Řečici blíže Hradce a v Stadlci (vulgo Stálci), pěkné vesnici mezi Bechyní a Táborem, sídle vrchnosti, kde někdejší kaplan řečický, který mne do škol připravoval, P. Matěj Paták, byl správcem duchovním.

V Řečici zařídili jsme si o prázdninách v hostinci U Nekutů studentské ochotnické divadlo. Toto bylo vždy obecenstvem naplněno. Co jsme tam všecko hráli, to moje stará hlava již nepamatuje. Připomínám si jen, že jsme tam dávali mezi jiným také Posvícení v Kocourkově. Horlivými navštěvovateli divadla našeho byli četní tehdáž vrchnostenští úřadníci knížete

Paara s rodinami. Naším privátním ústním recenzentem byl studující práv pan Jeschke (potomek „Ježků“).

Druhou mojí školou divadelní byl výše zmíněný Stadlec. Tu zřízeno bylo v hostinci U Marků ochotnické divadlo na čas prázdnin školních, o něž největší zásluhu měl vychovatel můj P. Paták. Hlavními herci byli: místní sládek pan Špindler, místní učitel pan Hájek a já. Mezi jiným hráli jsme dvouhru biblickou Kain a Ábel. Bylo veliké pohnutí mezi obecenstvem, když mne pan Hájek, postava obrovská, skolil.

Když jsem se po ukončeném gymnasiu odebral s Filípkem a Matoušovským do Prahy na takzvanou „filosofii“, tj. „logiku“ a „fyziku“, poznali jsme teprv veliké divadlo. Bylo to náhodou v neděli, když jsme se octli před divadlem Stavovským. Hrálo a zpívalo se právě Alína aneb Praha v jiném dílu světa. Vstoupili jsme. Jaký to pocit! My byli v Jiříkovu vidění. Nadšení moje nedosáhlo nikdy ještě takové výše jako v ten den. Vše báječné, vše ideálné! Přál bych si z celého srdce, aby nové české divadlo učinilo někdys na každého do Prahy přibylého studujícího dojem takový.

V studiích filosofických byli se mnou pp. Strobach i Alois Trojan a profesory našimi byli: křižovník Beer (náboženství), Müller (filologie), Exner (filosofie), Werzin (fyzika), Knoll (historie), Bořivoj Presl (botanika, zoologie a mineralogie) a Jan Nejedlý jako profesor řeči a literatury české.

Vědomí moje národní a známost literatury české čím dále tím více se rozšiřovaly. Čítal jsem knihy v bibliotéce universitní, zapoznal jsem se s Tomkem, Štulcem, Pichlem, Riegerem, Rubšem a jinými později vynikajícími muži.

Ukončiv „fyziku“, vstoupil jsem s Matoušovským do kláštera premonstrátského na Strahově, ale neskončili jsme noviciátu. Život klášterní znechutil se nám. Přispěl k tomu valně učený náš novicmistr Jan Bapt. Stoppani, vědecký přítel profesora Bolzana, příznivec Hanuše, napotomního bibliotekáře universitního. Vystoupili jsme. Matoušovský přijat byl do semináře, já pak studoval jsem první rok práv. Spolužáky mými byli Václav Vl. Tomek, Antonín Vrťátko a Václav Svoboda; našimi profesory dr. Chlup a dr. Schnabel. Před námi byl právník *Hynek Mácha*.

Po prvním ročníku přestal jsem choditi na práva a chtěl jsem se oddati pouze spisovatelství. Redigoval jsem almanach Vesnu a po nějaký čas v nepřítomnosti Tyla Pospíšilovy Květy.

Tehdáž měl jsem rozsáhlé již známosti se staršími i mladšími vlastenci českými v Praze. U dr. Václava Staňka koncentroval se život národní. Život divadelní soustředil se pak u Josefa Kajetána Tyla, úřadníka vojenského, bydlícího tehdáž na Josefském náměstí. Tam byla naše hlavní škola divadelní. Tam připravovali jsme se k představením. Tam býval *Mácha*, slečna *Manetinská*, slečny *Forchheimovy*, *Filípek*, *Kaška* a všickni ti, kteří náleželi tehdáž do ochotnických představení v Stavovském divadle i v divadle U kajetánů pod Hradem pražským. Tam přeložil Tyl (pomocí německého překladu) Krále Leara a tam zpracoval svého Slepého mládence.

V divadle Stavovském hrávali v českých nedělních představeních mimo nás ochotníky též stálí herci jako *Grabinger*, *Šmiller*, *Hametner* atd., zpěváci *Podhorský s chotí*, *Strakatý* atd.

Mezi horlivé navštěvovatele českých představení náleželi Svatopluk Presl, Jungmann, Šafařík, Hanka, Čelakovský, Chmelenský, Palacký, dr. Staněk, kanovník Pešina a jiní vlastenečtí mužové.

Grabinger výborně představoval krále Leara. Byl též velmi oblíbeným komikem. Jednou zvolil si ve svůj prospěch — nezpěvák — Don Juana a zpíval Leporella. Divadlo bylo nabouchánо a veliký počet obecenstva nemohl se dostati dovnitř.

Tyl byl dobrým dramaturgem, obratným režisérem, leč jako herec nevynikal. Scházel mu k tomu přiměřený hlas i ruchy těla. Mácha hrával milovníky a hrdiny aneb vůbec elegantní figury. Hametner, Filípek a Kaška pohybovali se obyčejně v komice.

Kdysi v prázdninách přijel profesor Klicpera do Prahy. Mělo se dávat nové jeho drama Loupež. V tom kuse hrálo nás mnoho. Tyl i Mácha byli činnými. Já hrál poustevníka a dceruška Klicperova ztracené dítě. Chmelenský napsal o tom představení příznivou recenzi. Já hrával jsem pod jmenem Vostrý.

Hrávalo se po česku jenom v neděli. Pamatuji se, že divadelní ředitel Stöger nejednou se durdil, když se české představení prodloužilo. Hněv jeho projevoval se démonickým úsměvem.

Aby bylo v Praze českých představení více, zařídil Tyl ochotnické divadlo v kajetánském domě na Malé Straně, kde nám nebyl čas tak skoupě vyměřen jak v divadle Stavovském. Náš ušlechtilý Svatopluk Presl nikdy tam nescházel. Pamatuji se, že jsme jednou hráli Žižkův meč od Klicpery. Představoval jsem osobu básníka, kterého zevnějšek Klicpera naznačil poznámkou „holá bída“. Měl jsem tam udělat náhrobní nápis pro oblíbeného psa, který se začínal slovy: „Nad sluhu věrnější Kartuš byl pes — tak, že by pro kachnu do pekla vlez.“

Jednou zavítal do našeho divadla U kajetánů nestor novočeských pěvců našich Jan Kollár, vezoucí sobě choť svou z Němec do Pešti, a velmi příjemně se naší hrou pobavil.

U Máchy byl jsem s některými přáteli několikráte v obydlí jeho rodičů na Dobytčím trhu na návštěvě. Četl nám své povídky Křivoklad a Cikáni. Byl to člověk libující sobě v neobyčejnostech. Potkal jsem ho jednou v tuhé zimě na ulici v bělavém plášti oficírského kroje s červenou podšívkou a v bílých letních pantalónech.

Jsa právníkem a spisovatelem bez jiného zaměstnání, hrával jsem jako ochotník divadlo v dvou místnostech. Ale jiný osud byl pro mne určen. Rodiče moji chtěli ze mne nevyhnutelně mít kněze. Jináče nebyli by blaženi. Přátelé moji na Strahově přáli si též, abych se do kláštera navrátil. Učinil jsem tak.

Ještě v zátiší klášterním nemohl jsem zapomenouti na divadlo; ale tam byl jsem již režisérem i řiditelem divadla. V masopustě mívali jsme tam vždy veselé zábavy, což našeho opata Zeidlera velmi těšilo. Umínil jsem si tedy jednoho roku zřídit v masopustě divadlo. Oznámiv to svým řeholním brattřím, dal jsem se s nimi hnedle do práce. Tesaři byli právě při ruce a začali stavět jeviště.

Tak jak za tehdejšího času byla mladá generace strahovská živou bibliotékou, živým slovníkem náučným, neboť každý z nás v něčem vynikal, například v teologii, filosofii, historii,

matematice, astronomii, ve vědách přírodních, v statistice vůbec a vojenské zvláště, tak bylo též s některými druhy umění. Jeden vzal na sebe práci mechanickou, jiný konstrukci divadla, jeden maloval, jiný připravoval blesky a hromy, a já jako režisér rozdával jsem role a odbýval zkoušky s herectvem.

Dávali jsme frašku Čech a Němec od Štěpánka. Já byl studentem a nejmladší z nás byli ženskými. Tyl a Kaška byli k tomu představení pozváni a byli velmi spokojeni. Našemu panu opatovi domácí ta zábava tak se zalíbila, že nám daroval sto zlatých.

Tím ukončilo se moje divadelnictví a navštěvovali jsme pak divadlo české jen tenkrát, když některý herec měl benefici a náš pan opat vzal od něho lóži, což se stávalo dosti často.

(V Krakově 28/7 1880)

IV

ŘEDITEL PAN J. N. MAŸR VYPRAVUJE:

Bylo to v staroslavných Cáchách za krásného jarního dne měsíce března roku 1844. Pohlížel jsem z okna bytu svého na velebný dóm, z něhož právě plným zvukem odbíjela pátá odpolední. Bylo mně dnes právě nevýslovně teskno, vzpomínal jsem na domov svůj — kdy as budu zas tak šťasten, abych působiti mohl mezi svými? V takové pohroužen myšlenky málem bych byl zapomněl, že jest již čas do divadla. Zpívalť jsem téhož večera úlohu Othella, jsa mladík nemnoho více než dvacetiletý.

V prvním jednání neušlo dobrému zraku mému, že jakýs pán v předních lóžích nápadně obral si mne za předmět pozornosti své, upíraje neustále svá skla na mne a obraceje se častěji na sousedy své, patrně s dotazy nějakými, aby ihned pak zase jen na mne pohlédl. Bylo mi při tom tak divno kolem srdce a tajná předtucha jakás mi napovídala: ten se marně o tebe tak nezajímá. Spadne opona. Po druhém vyvolání zaslechnu také tleskot za sebou, v kulise; ohlednu se, a hle, kdo stojí přede mnou: cizinec z lóže!

„Bravo, bravo! Jsem barytonista Kunz německé opery pražské, cestuji právě do Paříže, abych zpíval v německé opeře, kteráž tam teď dlí s ředitelem Schumanem, a tu přijal jsem misí od pražského ředitele Stögra, abych — ježto cesta má přes Cáchy vede — vás si poslechl, jste-li takým, jakým pověst vás líčí, vám nabídl engagement pro pražskou operu — *českou*. August Stöger staví totiž Čechům samostatné divadlo v Růžové ulici, jež v několika měsících již bude hotovo, a má pro operu celý již personál pohromadě, jen první tenór schází. Vy se mně velmi líbíte, chci s vámi tedy vyjednávat a odepíši pak ihned Stögrovi.“

Nevěděl jsem, sním-li čili bdím! Do Prahy a k opeře —

české! Dobře znaje podruží, v jakém se tehdá české divadlo nalezalo, jsouc co dítko pastorní všude postrkováno, majíc veškeré působiště své odměřené na dvě hodiny týdně, v odpoledních představeních nedělních, byl jsem všecek unešen touto neočekávanou zprávou, jež se dotkla mne pěvce i Čecha přemile.

Kunz odjel, domluviv se se mnou o podmínkách, za jakých engagement — ovšem teprve po uplynutí šesti měsíců, do jakéž doby jsem smlouvou vázán byl — přijati hodlám. Za týden došla mne smlouva Stögrova, kterou jsem, vyměniv několik dopisů s ním o změnách mnou žádaných, konečně podepsal. Tak stal jsem se tenórem první naší samostatné opery. —

Byla určena první zkouška na Don Juana, jímž zahájiti se měla představení česká. Se srdcem mocně tlukoucím vstupoval jsem poprvé dne 20. září 1842 na jeviště české, mezi umělce krajany. Ředitel Stöger představil mne všem přítomným. Byli tu: kapelník *J. Škroup*; pak členové opery: paní *Podhorská*, *Grosserova*, *Strakatý*, *Bráva*, *Illner* — a také sekretář ředitelův, známý spisovatel a překladatel *J. N. Štěpánek*. Když jsem s nimi ihned po česku hovořiti se jal, táže se mne Karel Strakatý: „Prosím vás, kde jste se učil češtině?“ — „Vždyť jsem rodák Čech, proč bych tedy neuměl česky; což mne již neznáte?“ — „Nikoliv, nepamatuju se na vás.“ — „Nu vidíte, není to tak dávno, co jste mně u křížovníků, kdež jsem byl konventním studentem, velmi často po některém sólu mém vtiskl do ruky stříbrný dvacetník se slovy: ‚Pojď sem, kluku, žes tak pěkně zpíval, tu máš dvacítník!‘“ A již mne držel Strakatý v náručí svém. „Bratře, nesmím ti více dávati dvacetníků, ale budu ti přítelem, a spojenými silami nechť pracujeme horlivě pro českou naši operu!“ — A dostál slovu. Byl to muž co umělec i člověk výborný, srdečný, Čech poctivec!

Úlohy v Don Juanu byly takto rozděleny: Don Juan — Strakatý, Donna Anna — paní Podhorská, Elvíra — panna Grosserova (nepsávalo se tehdá „slečna“), Leporello — Bráva, Masetto — Illner, Don Ottavio — já. Pro náhlé ochuravění Grosserovy nastala však změna. Juan byl odložen a počaly

zkoušky k opeře Nápoj lásky, jejíž první provozování určeno na den 29. září 1842. Hry v novém divadle zahájily se dne 28. *září* 1842 Svobodovým Skrétou, s prologem od Fr. Lad. Riegra. Dne pak následovního došlo k opeře. V Nápoji lásky byly úlohy takto přiděleny: Adina — paní Podhorská, Bělvoušek — Strakatý, Mastinožka — Bráva, Nemorin — já.

Nikdy předtím nešel jsem do divadla v rozčilení takém jako dnes; měl' jsem poprvé kročiti před rodáky, známé co choulostivé, kritické obecenstvo pražské; zkrátka byla ve mně duše malá. Stál jsem již oblečen v garderobě; tu dáno druhé znamení zvoncem. Beru se na jeviště, pohlédnu otvorem opony v prostory divadla a vidím hlavu na hlavě! Opera počíná. Čím více se blížila scéna, v níž jsem vystoupiti měl, tím více bušilo srdce mé, prsa mohla se mně rozskočiti — vtom již mně kyne režisér a já vkročím na jeviště. Nevím, co a jak jsem tehdá zpíval, jen to mně v paměti utkvělo, že hned na první mou fermátu následoval nekonečný, hřímavý potlesk. Ten pak dodal mně zmužilosti, a když i po dalších scénách hlučné pochvaly se mně dostávalo, byl jsem na sklonku prvního jednání mezi krajany vskutku již jako doma. — Že jsem svou věc dobře provedl, dosvědčil mně nejlépe i rigorózní Stöger, přišed na jeviště po prvním jednání, slovy: „Pohostinsku více zpívati nebudete, jste dnešním dnem pevně engažován.“

I v dalším průběhu představení dařilo se mně stejně a zaznamenal jsem právem večer ten mezi nejskvělejší okamžiky umělecké své dráhy.

Přečetné obecenstvo české, jsouc v náladě právě slavnostní pro sladké vědomí, že se nalezá poprvé v kruhu téměř rodinném, s nadšeným jásotem vítalo první ty zvuky tlumočené jazykem vlasteneckým, my pak všichni účinkující se zápalem posvátným působili v bratrské činnosti ku zdaru celku; od síly první až do poslední každý seč byl se přičinil, aby úkol mu přidělený důstojně provedl. —

Byl to krásný, vznešený večer, nezapomenu ho nikdy! —

Se zdarem stejným provozovány později četné jiné zpěvohry: Josef a jeho bratří, Don Juan, Rodina Švýcarů, Střelec, Jan z Paříže, Vodař, Popelka, Němá z Portici, Spohrův Faust,

Belisar, Montecchi a Capuletti, Lazebník sevillský, Zampa a mnohé jiné. Slavní hosté osvěžovali mimoto repertoár, byli to zejmena Francilla Pixisova, Ludmila Stolz-Ricciová, matka proslavené Lelly Ricciovy, — s nimiž já a známý učitel zpěvu Gordigiani jazykem vlašským provedli jsme Ricciho operu Prigione di Edinburgo, Cenerentola.

Byl to zlatý věk tehdejší opery české, netrval však pohříchu dlouho. — Abonnement, v prvních dvou periodách skvělé, v období třetím počalo se tenčiti, ač ani představenstvo, ani členové nijak v původní horlivosti neochabovali; účastenství obecenstva bylo stále menší, ve čtvrtém období předplatném návštěva divadla byla již tak slaba, že Stögra od úmyslu zastaviti hry české a hráti v novém tom divadle německy, jen na krátkou dobu zdržel šlechetný vlastenec, mlynář a majitel domu na ostrově Kampa *Jan Slavík*, který nechav si Stögrem předložiti výkaz celého předplacení na čtvrt roku *vyplatil mu hotově plné abonnement za období to*. Výtečný tento muž, jenž celé svoje, značné jmění obětoval podnikům národním, zemřel — chud a zapomenut — dne 13. února 1858; malý byl hlouček těch, kteří u vděčné vzpomínce na vlastence v nejvznešenějším slova smyslu provázeli jej z nemocnice — milosrdných bratří v Praze k věčnému odpočinku.

Ani tato znamenitá oběť neuchránila však české divadlo úpadku, neboť již v příštím čtvrtletí zanikly hry české *pro nedostatek obecenstva!!*

Tak skončilo smutně první české divadlo v měsíci únoru roku 1844. Já pak odebral se k dvorní opeře stuttgartské, nápotom k dvorní opeře darmstadtské, odkudž jsem později povolán byl ředitelem Hofmannem opět k opeře pražské.

Mohu se honositi, že jsem byl z prvních v řadách mužů těch, kteří klestíce dráhu jmenu českému po znovuzrození národa na poli umění dramatického, první kladli kámen ku základům chrámu našeho národního.

Mohu se však také honositi, že jsem já to byl, který sleduje ideu zbudování velkého národního divadla již před 30 roky vzbuzenou, první pořádal a dirigoval koncert ve prospěch Národního divadla roku 1851, a nebude snad nezajímavo podati veřejnosti právě na místě tomto list mně svědčící, jenž

mně zůstane skvostným dokladem pro všechnu budoucnost. Slova jeho jsou:

Jeho blahorodí pánu p. J. Maýrovi, kapelnímu mistrovi při Královském stavovském divadle.

Veleváženy pane!

Vy jste byl mezi prvními, kteříž o spořádání koncertu ve prospěch Národního divadla péči měli, s neunavnou horlivostí dělal jste všeliké kroky přípravné, s neobyčejnou vytrvalostí přemáhal jste všeliké překážky, jež dílem nepříznivá nehoda, dílem i neochotnost a zlá vůle některých podniknutí tomuto v cestu stavěly; Vy jste získal přímluvou svou bezplatnou podporu mnoha uměleckých sil; Vy jste spravoval s uměloství a všemožnou obezřetností předběžné zkoušky a konečně při provozování samém řídil jste spolek tak nadobyčejně veliký rozličných, zřídkakdy spojených sil hudebních takovou rázností, takovým taktem a ohněm, že koncert tento zajisté k nejlepším odedávna zde provozeným počítán býti musí.

Věda výbor, že tudy šťastný výsledek řečeného koncertu jak v uměleckém, tak i v peněžitém ohledu z velké části ve Vašem přičinění svůj základ má, nemůže si toho v uznalosti své odepříti, aby Vašnosti mimo díky veřejně pronešené ještě zvláštní poděkování neprojevil.

Bohdejž aby se všecka podobná představení v prospěch našeho divadla tak dobře dařila jako toto, aby brzo již brány své ctitelům hudebního umění dramatického otevříti mohlo a aby napotom mezi umělci svými a i řediteli počítalo mnoho mužů pracujících s tou horlivostí vlasteneckou a s tou upřímnou láskou k umění, kterouž jste Vy při vedení toho koncertu dokázal.

Jmenem Výboru pro zřízení českého Národního divadla

Fr. Palacký Trojan Jungmann
Dr. Rieger

V Praze dne 15. května 1851

Mám za to, že z vrstevníků v análech našeho života divadel-

ního zapsaných, kteří posud žijí, málokterý tak seznal dějiny divadla našeho z vlastního dozvědu v prvních jeho počátcích a v celém jich dalším průběhu až do dnešního dne jako já co první český tenór v letech čtyřicátých, co první kapelník české opery v letech šedesátých a posléze co ředitel toho ústavu.

Stojíme právě před otevřením velikého Národního divadla! Mnohostranné mé zkušenosti tuto líčené opravňují mne doufám k tomu, abych — vědom sobě, že dějiny jsou školou života — milému národu našemu ukázal na neutěšený obraz zaniknutí prvního českého divadla v Růžové ulici, bezpečně se naděje, že trpké zkušenosti již přestálé výstražným mu budou v budoucnosti hlasem, zabraňujícím, abychom se snad jedenkráte ještě nedožili v umění svém konců tak smutných.

Dejž bůh, ať nové naše důstojné divadlo Národní věčně vzkvétá!

V

PAN JAKUB SLUKOV VYPRAVUJE:

„O uměleckém krajánkovi“ — „O zmařeném géniovi“ „O otci Krumlovském“ — Já nevím, jak vlastně nejvhodněji nazvat prosté řádky tyto. Ale účelem jejich je vyrvat aspoň načas památku *Krumlovského* hrozícímu již zapomenutí. Už dobíhají ty kruhy, které pád Krumlovského „do jezera mrtvých“ vyvolal, oněch vzdálených břehů, na nichž usíná paměť. Ještě se někdy ozve v rozmluvách jmeno Krumlovského, ale již jen jakoby umdlévajícím, vzdáleným echem.

Krumlovský *nemá* být zapomenut, jako také ne *Kaška*. Oba náležejí do dějin českého hereckého umění. Jako Kaška vytvořil Honzu (v Jiříkově vidění), pravý a původní český typ fraškový, vytvořil zas Krumlovský Žižku (v Žižkově smrti) a Břetislava (v Břetislav a Jitka), pravé a původní české typy hrdinné. Mnohý Pražan as živě pamatuje prvních několik provedení Kolárovy Žižkovy smrti — vystupoval v nich Krumlovský jako rek z báje vyňatý — sosnovitý vzrůst, štíhlé, pružné tělo, široká prsa, hlas zvonově dojemný, tvář krásná a oko plamen — kdo vypráví, vypráví s nadšenou upomínkou o něm. Ještě větší počet venkovanů pamatuje ale jeho Břetislava. Toho hrál Krumlovský nadevše rád a s velikým zápalem. Obecenstvo pokaždé jásalo — byl to ale také Břetislav, byl to hrdina, lepšího jsem dosud neviděl! Však nejen hrdiny hrál, Krumlovský byl pravý herec z boží milosti, interpret básnických postav nadšený i mohutný, a jeho Lear — v německy psaném moravském listu stálo o něm — budil u německého obecenstva totéž nadšení, které Břetislav u českého.

Sám jsem ho znal přec jen málo; spíše jsem o něm jen slýchal. Přec bych rád přispěl k zachování památky jeho. My herci jsme jako karavana v poušti. Činnost naše je stálá kupředu pouť, občas některý klesne, karavana putuje dál a mrt-

vého zasypává dech pouště pískem. Odhrabuju písek s mrtvoly herce poutníka.

Tou dobou, kdy jsem přišel k divadlu, potuloval se Krumlovský kdesi po Moravě. Roku 1867 byl jsem se společností v Králové Hradci. Strojili jsme se v garderobě. Přistřihuju si právě nalepený vous, vtom se otevrou dvéře dokořán a v nich se objeví cizí, velký muž.

„Servus, děti!“ zazní to garderobou mocně a jasně jak zvon. „Táta Krumlovský jest zde.“ — Ach, Krumlovský! řeknu sám sobě a udiveně naň pohlížím. Starým známým podával ruku, některé líbal a mladší neznámé si bedlivě prohlížel. Přišel ke mně, kývnul spokojeně hlavou, poklepal mi na rameno.

„Hezky vypadáš, hochu, pěkná postava, pěkné oko. Slyšel jsem již o tobě. Uč se, buď pilným!“ Potřásl mi rukou. Těšilo mne to velmi, že si mne Krumlovský všímnul, vždyť jsem byl tehdy ještě klouče a on herec, o němž se tak mnoho vyprávělo.

Jako bych ho viděl před sebou. Statná postava, výrazná tvář, přímý pohled, dlouhé, nazad hladce sčesané vlasy a přistřížené kníry, obé již silně prošedivělé. V dlouhém hnědém kabátě, s tlustou holí v ruce a s malým vakem po boku. Ten váček byl příznakem tehdejšího jeho života. — Chodilť Krumlovský tak od jedné společnosti k druhé, aby ponavštivil své druhy, i aby udělal „*kolektu*“, což v poctivé češtině znamená: aby sehnal od členů společnosti nějaké dobrovolné příspěvky peněžité. A pak putoval opět dále — bez cíle a konce.

Krajánkoval. Někdy ale si také několikrát zahrál u té neb oné společnosti, nevydržel to však nikdy dlouho.

Bylo to tedy již v době jeho úpadku, když jsem ho poznal. Na počátku let padesátých putoval Krumlovský s nezapomenutelným Tylem po českém venkově a výdatně pomáhal křísiti český živel ze smrtelného spánku. Vpravdě uměleckými svými výkony na jevišti lákal i odpůrce do českého divadla, kteréž řídil Tyl taktem, jakéhož tehdy právě jedině Tyl schopen byl. Byl to podnik vzorný, vpravdě národní! — Krumlovský byl však i mimo jeviště hřímajícím apoštolem věci národní; úchvatnou výmluvností rozplameňoval v mladých, vnímavých srdcích české omladiny lásku k vlasti a národu, a pádnými, nepřekonatelnými důvody porážel odpůrce věci,

za niž stál. Byl Čechem, jakých bylo v době té velmi potřebí. Doba jeho úpadku nastala až po smrti Tylově, jako by s Tylem též byl i vlastní jeho dobrý génius prchl. Oddával se víc a více nemírnému pití… a byl pro divadlo ztracen.

Viděl jsem ho často hráti a několikrát jsem s ním sám také hrál, když nás na svých potulkách u společnosti ponavštívil. Na jeho vystoupení jsem se vždy nevýslovně těšil. Hrál pak po tři neb čtyři večery (někdy i víckrát, o čemž se vyprávělo pak vždy co o velké události; pamatuji se například, že v Netolicích vydržel celé tři neděle) a hrál tak krásně, tak úchvatně, že druhého dne celé město mluvilo jen o něm, bylo plno chvály a nadšení.

Pojednou ale nebylo lze Krumlovského po celý den nikde a nikde nalézt. Milovalť malé pokoutní krčmy předměstské, tam sedával sám, mračil se a pil. Až večer přivrávoral do divadla — ale obyčejně se představení nedohrálo. Druhého dne pak, časně zrána, putoval, přes rameno hůl a na ní zavěšený uzlík, z města již ven, s nikým se nerozloučiv, a dlouho zase o něm nikdo nevěděl a neslyšel.

Roku 1867, za zimy, roznesla se náhle po všech hereckých společnostech našich zvěst, že „starý táta Krumlovský se vzpamatoval“. Bylť tehdá již po celé dva měsíce u společnosti paní Štanderové, zaměstnané právě v Kroměříži, a chování jeho bylo vzorné. Všeobecný údiv a upřímná radost. Krumlovský trávil také skutečně všechen prázdný čas doma nebo na procházkách s oběma syny ředitelčinými, z nichž hlavně mladšímu byl nakloněn. Pil-li, pil doma a zdrželivě.

Až konečně zas nadešel večer, kdy po představení zmizel a do pokoutní hospůdky zapadl, kde byl jist, že ho nikdo z tichého, blahého popíjení nevyruší.

Téže noci už se domů nenavrátil. Také následujícího dne objevil se pozdě, až zrovna ku zkoušce. Zvěděv, že bude právě zas — byla neděle — Břetislav a Jitka, chtěl ihned zas „na chvíli“ zmizet. Domluvili mu, aby zůstal, že mu přinesou nápoje domů. On tedy ulehl a usnul. I zavřeli jizbu na zámek, dále garderobu na zámek, jíž se šlo do jizby té, a konečně i sál, jímž se do garderoby šlo.

O nějaké dvě hodiny později vyprávěli sobě, stojíce na ná-

městí, jakže si pro dnešek Krumlovského zajistili. Vtom, mezi nejlepším vypravováním, spatřují Krumlovského jdoucího — z hospody a přímo k nim!

Přistoupil a vypravoval jim teď zase on. Jak ho ze spánku probudila pekelná žízeň. Jak nenašed piva ani vody šel ke dvéřům —: „dvéře ale byly zavřeny na zámky a řetězy — i rozkop jsem je jako řvoucí lev!“

„Řvoucí lev nekope!“ osmělil se říci někdo z přítomných.

A Krumlovský, odporem podrážděn, povýšil hlas, vypravoval o druhých, třetích dveřích, jež vesměs byly „na zámky a řetězy“, a slovo „kop“ letělo pokaždé náměstím jako hrom.

Z požehnání jdoucí obecenstvo se stavělo a kupilo.

„Tatíku — probůh!“

Ale Krumlovský pohlédl s úsměvem na lid a spustil řeč:

„Pánové a dámy! Začátek komedie bude až o sedmé hodině v sále paní Mühlmannové ve Vodní ulici — číslo domu nevím, však se doptáte! Hraju Břetislava a budu unášet Jitku, kterou hraje naše roztomilá slečna Světlá. Přechem jest pan Houdek a německým císařem pan Štandera starší. Ostatní osoby najdete na cedulích a zajímavou hru v divadle! Bude to krása! Svět takové ještě neviděl! Na shledanou, pánové a dámy!“

A divadlo bylo natřískáno a Krumlovský hrál znamenitě.

Naposled navštívil mne na své cestě Prahou, kdež jsem byl již engažován. Vypadal velmi špatně. Přijal jsem ho ovšem jako přítel přítele.

Rozhlédl se u mne po světnici, pokývnul smutně hlavou a oči se mu zarosily. „Jsi zařízen, hochu, prostě, ale pohodlně. Celý život leží ještě před tebou. Pracuj pilně! — Já jsem u konce. Mohl jsem býti šťasten, mohl jsem míti pěknou domácnost — i co kočující herec —, ale vše jest ztraceno. Vášeň byla mocnější než vůle. — Nu, nebudu naříkat, není to nic platno — i na pokání jest již pozdě.“

Chtěl jsem něco říci, on však zatřásl hlavou, stiskl mi vřele ruku a odešel.

Zakrátko došla zvěst, že Krumlovský zemřel — v prostějovské nemocnici.

VI

BÝVALÝ KOČUJÍCÍ HEREC PAN V. Ž. DONOVSKÝ VYPRAVUJE:

U Focanediho na Vídeňce bylo zase jednou jako v oulu. Stolky po obou stranách síně podlouhlé, nízké a spolu jediné obsazeny byly naskrze zajímavými osobnostmi všelikého stáří a nejrozmanitějšího vzezření. Rovněž tak lišili se Focanediho dnešní hosté povahou svou duševní.

Společnost *podobnou* bylo možno spatřiti ještě na dvou místech veliké Vídně, pak ale snad už nikde ve světě. Bylť ještě takzvaný Theaterbierhaus, poblíž bývalé budovy Dvorní opery, a pak krčma, spolu kantýna kasáren heumarktských, jen málo kroků od Focanediho vzdálená. Milý čtenář zajisté již uhodl, že mluvím o vídenských shromaždištích divadelních umělců. V heumarktské kantýně scházívali se o velikonocích herci, herečky i řiditelstva všech malých německých divadel rakouské říše. Zde verbováno na doplnění personálu a vzájemně hledáno místo. Podobně dělo se v Theaterbierhause; jenže sem zavítal toliko zpěvák a hudebník, pak řiditelé, kteří už vládli jakous takous operou. U Focanediho scházíval se zato „květ“ dramatických umělců, zavítala-li do Vídně nějaká vyhlášenější osobnost divadelní vůbec nebo některý z čelných řiditelů Rakouska. Jen málokdy mívala ostatně taková schůze přímý ráz verbování.

Prohlídněm si společnost dnešní. Vedle starých vyfintěných šviháků spatřujeme mladé, geniálně vypadající ošumělce; vedle statečných kmetů, s vlásenkami mladistvě přičesanými, hrdinně si počínající mládence s frizúrami interesantně zanedbanými; onde zase skromné, nesmělé dušičky v pečlivě vyprášených fráčkách, jichž nápadně krátké rukávy snášely trpělivě umělé prodloužení pomocí nastrčené manšety; zase jinde jakoby pravzory vážných myslitelů. Jsou po krk zapjati do těžkých svrchníků, ačkoli na ulici panuje po ten čas ještě

počasí velepěkné; ano, jednoho z přítomných spatřujeme i v kožichu. Má přes rameno hozený řemen, na němž houpá se podezřele hubená kabela; dívá se stále na hodiny u nízkého stropu zavěšené a tváří se, jako by napořád byl na odchodu, což mu nevadí dávat si přinášet sklenku pěnícího se za sklenkou.

Zasednul jsem, kde bylo právě možno, — na konečku lavičky u malého stolku pro čtyry osoby, takže byl jsem pátý, a za mé vtírání se co přespočetný host dostalo se mi brzo od družiny u stolku náležitých „pokynů".

„Tací holobrádkové nám nepřekážejí," podotknul soused vpravo.

„Bůhví od které šmíry přichází," prohodil druhý, dívaje se nevinně na strop.

„Statečný chlapík! Už pije druhý ‚šnit', jen aby se mu nepopletl rozum, bude-li zavolán."

A tímto způsobem šlo to za mého statečného mlčení ještě chvíli, až tomu sklepník udělal konec. Rozžhav dva velké plameny v malém, učouzeném výklenku u dveří, kdež nalezal se jediný, dosud neobsazený stůl, vyvolal tím všeobecné hnutí. Jako by byl panstvo kopřivami polechtal, vše se zvedalo, vše se tlačilo k prázdnému výklenku, jemuž sklepník přezdíval „kabinet". Také k našemu stolku, který stál blíže oné učazené díry, přisedlo asi osm pánů na přinešené s sebou židle, a že mne nesešoupli z konce lavičky, měl jsem co děkovati pánu v kožichu, postavivšímu svou židli těsně vedle mne.

Nedalo mi to déle. Zavolal jsem jednoho z pobíhajících Jeanů a ptal se, nepřekážím-li dnes — když tu tolik neznámých pánů.

„Nikoli, nikoli," ujišťoval mne oslovený, protahuje velmi obratně svůj ubrousek kličkou sevřeného palce a ukazováče levé ruky, „pánové se jen sešli k uvítání někdejšího divadelního ředitele Stögera, který tu za čtvrthodiny bude."

Porozuměl jsem. Bude se zde odbývat nejspíš verbování uhlazenějšího způsobu a panstvo kolem mne je samý „tou dobou nezaměstnaný" umělec.

A bylo tomu zčásti vskutku tak. Podnikavý Stöger, neobdržev po vypršení šestiletí nanovo ředitelství divadla pražského, pomýšlel na provozování her německých i českých mimo ob-

vod města Prahy a za tou myšlenkou povstalo také později „Novoměstské“ rozsáhlé divadlo. Přišel si do Vídně vyhlídnout potřebných sil a té okolnosti děkovala pivnice u Focanediho právě zmíněnou četnou společnost.

Chvíli nato otevrou se dvéře dokořán a do síně přicupe malý, přitloustlý pán pohledu vlídně chytrého. Vše se zvedá, vše se uklání; jeden přes druhého snaží se nějakým běžným říkadlem ostatním naznačit, že je Stögrovým důvěrným přítelem odedávna, — však tu znenáhla vše zas tichne a víceméně opovržlivě sedá každý na své místo. V patách za Stögrem byla totiž vešla do síně celá družina známých a proslavených herců a pěvců, zasedajících s přitloustlým velmožem k připravenému stolu „v kabinetu“.

Stöger byl patrně potřebný personál už získal v hotelu svém, a proto to náhlé umlknutí žvatlavého panstva kolem mne. První se vytratil můj soused v kožichu. Nebyl bych si toho povšimnul, ale Jeanové ho pohřešovali.

Po několika minutách vyšel Stöger z „kabinetu“, prošel drobným krokem — natahuje si cestou hodinky — celou síň, pokyvuje hlavou s obvyklou svou přívětivostí vpravo vlevo —, načež se opět mlčky do svého výklenku zakutálel. Mlčelivé chování Stögrovo bylo panstvu odpovědí. Okázale odcházel druh za druhem a málem bych byl totéž učinil, ano mne více nic nezajímalo, a tím se připravil o upomínku, již právě vypravovat zamýšlím.

Vyhýbaje se jaksi odcházejícím vešel do síně host nový, vlastně — skoro vrazil do síně. Byl to tělnatý pán, zdravím kypící, věku poněkud již usedlého, tmavohnědých dlouhých vlasů, malebně mu na ramena spadajících, přívětivých modrých očí, tváří jakoby stále k nějakému žertu připravených, potutelně se usmívajících úst — a vůbec muž velmi příjemný. Oděn byl poněkud nedbale, zato ale nákladně. Na modré, módní hedbávné šerpě trůnil mu skutečný démant značné velikosti; četné prsteny nového hosta připomínaly mi svými bílými perlami a rudými granáty milou českou vlast. Škoda, že jich měl plné prsty. Způsobovalo to dojem, jako by prsteny těmi kupčil. — Nekupčil. Naopak, muž ten opovrhoval každou „kramářskou ctností“.

Přikročiv až k mému stolku, „mrštil“ okem do „kabinetu“ a usednul zrovna vedle mne. Nemohl jsem zraku ani odvrátit od těch jeho hravých modrých očí — tak mne okouzlily. Vypil velkou sklenici vody, o niž byl požádal Jeana, zapálil si vonný doutník — prohlídnul si mne žertovně přimhouřeným okem, a rozmluva započala — ovšemže po německu.

„Již tam civí dlouho, v té udírně?“ ptá se mne a šlehne hedbávným šátkem za sebe — směrem ke kabinetu, aniž by se k němu ohlídnul.

„Nedávno,“ odpovím.

„Přišli už s tím tlustým — či vybral si je teprv zde?“

„Přišli s ním zároveň.“

„A co řekl těm, kterých jsem potkával na cestě sem?“

„Ani s nimi nepromluvil, pane. Natahoval své hodinky a neřekl pranic.“

„Tak, tedy jen tak ledabylo hodinky natahoval? Ó mladý příteli, pak mluvil dosti zřetelně! A což vy — také od divadla?“

„Ještě ne, ale nastoupím zde ve Vídni na divadle Josefovském, nezmaří-li přání mé obavy matčiny —“

„Že tento a tohle. Známe to! Ale proč se moříme s tou němčinou — Vy jste přece také Čech?“

„Uhodl jste, pane.“

„Poznám každého našince, jak okem mrkne,“ prohodil muž s démantem po česku a potřásl mi tak upřímně rukou, že mi až v prstech chrupalo.

„Čmertovo víno!“ prohodil pak; „byl jsem v městě pozván k obědu a málem by mi byli pokazili celý můj plán. Ano, příteli, přicházím sem také kvůli tomu buclatému tam v koutku — jsem herec a také dosti dobrý zpěvák; jiný na mém místě řekl by hrdě: jsem operní pěvec — jako by tím už bylo divadelní umění spaseno, jako by dobře zpívat nedovedli jiní lidé také. Nene, příteli! Jsem nejdřív hercem a pak — inu bohu za to díky — také pěvcem. A, mladý příteli, zpívám dobře, věřte mi! Nenosím sice výstřižky kritik v tobolce, jak to moji kolegové dělávají, ale smíte mi věřit na slovo. Zpíval jsem v celém Německu, ve Švýcarsku, ve Francii, v Londýně a nejdříve v zlaté naší Praze. Mnoho jsem vytrpěl, ale také mnoho milého a povznášejícího zažil. Jsem starý kos, příteli, třeba se to nezdá.

Již co mladíci hrávali jsme s Tylem divadlo u jakés společnosti Hilmerovy. A víte-li pak, mladý příteli, že to bylo už roku 1829? Nevíte. Ten nový svět se vůbec málo stará o nás staré pionéry. — Pravda, abychom to nezamluvili! Zpíval jsem tedy také v Praze, to snad přece víte? Či mne ještě nepoznáváte? Copak bych se byl tak tuze změnil?“ zvolal nový můj přítel a vjel si tak neopatrně do vlasů, že musel pak oběma rukama urovnávat pohyblivé své kadeře, neboť se mu byla pečlivě přičísnutá „cestička“ svezla od levého oka k pravému uchu.

Poněkud zahanben, že hřivnatou tu hlavu, patrně umělce známějšího, nepoznávám, byl jsem tomu velice rád, že tou chvílí povyšel Stöger z kabinetu, a zamířiv přímo k nám, poklepal sousedu mému důvěrně na rameno.

„Copak to, *Prokope*, že nepřicházíte mezi nás?“

Vzájemné poklony.

„Neznaje situaci, nechtěl jsem vytrhovat, pane řediteli,“ odpověděl co nejzdvořileji oslovený můj soused.

„Ale obdržel jste přece mé psaní? Uvidím vás tedy v Praze?“

„Najisto. V témdni jsem tam.“

„Tedy domluveno. O dalším netřeba šířit slov a dokonce tam u stolu zůstaň vše mezi námi. Rozumíte mi?“

„Zúplna, pane řediteli.“

„Dobře. Tenkráte se nedám, příteli! A budem-li upřímně chtít, ukážem Pražanům, čeho zmůžem!“ Vzal nesmírně veliký šňupec a — jako by se jen u našeho stolu optal na počasí — bral se klidně nazpět do kabinetu.

Nechtěl jsem zdvořilému příteli svému, který beztoho už netrpělivě k výklenku pokukoval, déle překážet, odešel jsem raději, což ovšem se mi podařilo teprve po vskutku upřímném rozloučení. Ještě u samých dveří objal mne Prokop, jako bychom byli staří známí, a šeptal: „Papa Stöger se ostatně velice mýlí, myslí-li, že jemu k vůli poběhnu do Prahy. Kdybych neměl Tylovo slovo, — ani deset Stögrů by mne tam nedostalo. Ano, milý příteli, kynou omlazující okamžiky naší popelce, české Thálii, a ty to jsou, které mne vábí do Prahy. Vbrzku se dočtete, čeho zmůže vytrvalost v lásce k vlasti!“

Poslední polibek — a rozešli jsme se.

Doznávám, že nechápal jsem zúplna prorockých slov Prokopových, jakkoliv žádný z našinců nespouštěl se ani na okamžik naděje, že jednou u nás přece lépe bude. Toliko o podmínkách nesrovnávali jsme se *už tenkráte* a bylo k tomu vskutku zapotřebí zdrcujícího momentu povšechného, abychom na chvíli aspoň zapomněli na holubičí vrkot, na oblíbené „Cesty mohou býti rozlíčné“ atd.

Okamžik ten nastal. Zahřmělo z ledových oblak březnových v daleké Francii a zachvěla se toutéž chvílí celá stará Evropa. Ano — toutéž chvílí! Co opatrně zamlčoval telegraf, přišlo takřka vzduchem, padlo na nás jako záchvat větrem roznášený, a než jsme se nadáli, octli jsme se u víru ohlušujícím, netušeném!

Také má, jinak odedávna tichá, ba spíše zádumčivá mysl počala jakoby roztájet. Jindy mlčelivá má ústa vynášela pojednou hlasitě a bezohledně, co okolnosti hluboko v ňadrech byly tlumily, a jako u mne, tak u všech dělo se vše neohroženě a s takou otevřeností, že v některé chvíli až zarážela se k bezmýšlenkovému tyjení odchovávaná duše nad vlastní svou smělostí.

Naštěstí bylo ve Vídni také dobrých lidí dosti, a brzo mi potají sděleno, že jsem osobností „hledanou“.

Spěchal jsem té chvíle postěžovat si svému nastávajícímu řediteli Pokornému, našemu krajanu, ve Vídni velice oblíbenému, který mne uchlácholil radou, nenápodobitelnou němčinou pronešenou, abych se dohodnul o té věci s druhým jeho tajemníkem Miranim; „is'r auch Böhm,“ doložil jako k zjištění dobrého výsledku.

Mirani vyslechl mne starostlivě a mlčky, popošel několikráte po pokoji a konečně vyhrknul: „Nic platno, krajánku, vemte nohy na ramena a ještě dnes dejte se na cestu do Uher. Podaří-li se vám dostat se přes hranice Rakouska, — jste zachráněn.“

Nevím ani, jak se to stalo, ale hrdinnost počala mi po těchto slovech úprkem mizet z těla; už nešel jsem se ani domů rozloučit, nýbrž ubíral se rovnou cestou směrem k Wolfsthalu, pohraniční vesnici mezi Rakouskem a Uherskem.

Nemaje potřebného pasu, pustil jsem se před Wolfsthalem

hustým lesem do údolí k řece, abych neschůdnou touto cestou dostal se po čtvrthodině oklikami až za úřad pohraniční, — což se mi však nepoštěstilo. Unaven obtížnou cestou, popletl jsem si polohopisný svůj plán, a dera se z lesa, octnul jsem se vedle samé celnice, přímo před pohraničním dozorcem, nacpávajícím si klidně krátkou dýmku.

„Wohin?“ oslovil mne cerberus, a zapaluje si dýmku, vztahoval ke mně druhou ruku. Má duše svíjela se v ouzkostech. Jen abych sama sebe šálil, sahám do všech kapes.

Dozorce trpělivě čeká a bafá. — Nikde nic — alespoň nic pasu podobného. Konečně vyndám z náprsní kapsy přece nějaké papíry — dozorce vezme mi je z ruky, usedne na mezník a počne si vše bedlivě prohlížet. Nejlépe se mu líbí jistý potištěný arch bídného papíru, na němž v čele vytištěn náš český lev, kolem něhož byl by se obyčejný smrtelník dočetl slov „Königliches ständisches Landestheater in Prag“.

Toliko pohraniční dozorce wolfsthalský byl čipernějšího mínění, a když byl pro jistotu ještě naslinil lva, aby se přesvědčil, není-li jen tak kvůli šizbě přilepen, vrátil mi uspokojen papíry a neřekl více než: „Is gut! Marsch!“

Neptejte se, jak lehce dal jsem se do marše. Ještě se ani nestmívalo a už vcházel jsem do Břetislavi.

Jak se co dále se mnou dělo, nenáleží k věci, a proto o všem tom jindy a jinde. Žil jsem v Břetislavi až do dubna roku 1848 dosti spokojeně, živě se čalounictvím, jemuž jsem se byl přiučil v Praze. Dočkav se v Břetislavi prohlášení konstituce, zahájení prvního konstitučního sněmu uherského, později do Pešti přeloženého, vyslechnuv trpělivě, abych nikomu nebyl podezřelým, nejednu obšírnou řeč slovutného Kossutha k lidu pronášenou, aniž bych slova uherského byl mocen býval, mořiv se s omlazenými občany konstitučními co gardista s jakýmsi hrozným klackem, jemuž ručnice říkáno, po celou dobu čtyrnedělní execírky, — dal jsem konečně Břetislavi sbohem, jsa přesvědčen, že mi nadále už ani u nás nikdo bránit nebude míti vůbec také nějaké mínění.

Ubíraje se pln naděje a roztoužen po vlasti své po parolodi z Břetislavi k Vídni, usednul jsem na postranní lavičce vedle staršího, hovorného pána, který způsobem roztomilým brzo

mne přiměl k vyzrazení mých nepatrných osudů, načež potěšil mne ujištěním, že i v Rakousku naleznu nyní vše změněno, že nemám příčin nadále čeho se obávati, a navzájem představil se mi též co „kněhkupec Robert Blum“.

Ubohý muž. Netušilť tenkráte, že spěchá děsné smrti vstříc!

Kdeže zůstal Prokop? ptá se laskavý čtenář. Vždyť jsem mezitím přece inkoust nepromrhal, a Lajos Kossuth, vyhlášený vídenský ředitel Pokorný, upřímný národovec Mirani, Robert Blum, Stöger, který vystavěl v Praze hned několik divadel, to přece jsou osobnosti, které za zmínku stojí.

Ale nechme toho a vraťme se tedy raději k Prokopovi, který na dolehavou pobídku Tylovu skutečně v témdni se byl dostavil do Prahy, jak Stögrovi byl slíbil.

Hrozivé mraky na obzoru politickém mařily však Stögrovy snahy. Prokop, odkázán na delší čekání, než jeho hmotné poměry snésti mohly, zbavoval se znenáhla všeho cennějšího majetku, až nezbyla mu než štědrá ruka několika přátel, mezi nimiž byl ovšem i Stöger sám.

Březen roku 1848 odvrátil nato mysle všech lidí k věcem zcela jiným, než byly divadelní podniky, a prázdné domy na Ovocném trhu za ředitelství Hofmannova přiměly konečně Stögra k upřímnému vyznání, že na ten čas vzdává se obmýšlené spekulace, i požádal vedle jiných písemně i Prokopa, aby nespoléhal se více na slib jemu učiněný.

Tu teprv ucházel se Prokop o přízeň u tehdejšího ředitele Hofmanna, také skutečně za malý honorář menší úlohy obdržel, což ale nepostačovalo na slušnou výživu.

Ku konci dubna vrátil jsem se, jak již pověděno, do Prahy, nevyhledávaje zpočátku pražádnou společnost a zanášeje se pokusem naučiti se česky psát. Ruch v městě panující proto však mnou nepovšimnut nezůstal a jako na sta lidí jiných „dovolil“ jsem si přispěti také drobným svým míněním. Že nebyl jsem s žádným časopisem ve styku, uveřejnil jsem ono dávno zapomenuté své mínění o sobě. „List“ můj dočkal se trojího vydání.

Zatím odvážil jsem se konečně také mezi lid a ku přání mé matky byla první cesta moje do muzea, bych se přihlásil ku sboru obrany pražské, kteryžto sbor nazýval se Svornost. Ne-

byl jsem však přijat, jelikož bylo velitelství tohoto sboru sděleno, že pro výše zmíněný list budu stíhán.

Jda nato druhého dne směrem k Velkému náměstí, pozoroval jsem, že davy lidstva ubírají se tímtéž směrem, a došed až na náměstí samo, nalezl jsem je obecenstvem naplněné. Na jakés vyvýšenině, nevím už, zda byl to podstavec svítilny nebo hranice cihel, připomínal neznámý mi muž lidu, že za poměrů konstitučních a prohlášení svobody tisku těžko si vysvětlit, kterak mohl býti zatknut kněhtiskařský správce za to, že obstaral tisk malého spisku, daleko mírnějšího než na sta předtím vydaných, i že občanstvo míní požádat purkmistra pražského, tehdáž dr. Strobacha, aby se o propuštění zatknutého zasadil u soudu apelačního. Nebyl jsem do ukončení schůze té přítomen, jak čtenář se doleji dočte, a zvěděl jsem teprv později, že schůze ta měla za smutný následek, že velezasloužilý dr. Strobach z purkmistrovství se poděkoval proto, že byl někým z obecenstva uražen a dav urážeče ještě podporoval, což dr. Strobach považoval za mínění všeobecné.

Jak již pověděno, dostal jsem se na Staroměstské náměstí náhodou a náhodou stal jsem se svědkem schůze lidu, nemaje zpočátku ani tušení, oč vlastně se jedná.

Stoje povzdálí, ucítil jsem náhle, že položil někdo pádnou ruku na mé rameno. Zaražen ohlédnu se a spatřím především ruku vězící v ohromné jezdecké rukavici, pak mohutná prsa, zdobená červenobílými sponami, a konečně pod huňatou čepicí s orlím perem — usmívavou, kulatou tvář vídenského mého známého, Prokopa. Skloniv nato ruku, položil ji udatně mezi pažby dvou velkých bambitek, za pasem zastrčených, a zařinčev druhou rukou těžkým palašem o dlažbu, otázal se mne skoro kategoricky, pročže *já* se neujímám na radnici *svého* tiskaře?

Z uvedeného již pozná milý čtenář, že mi odpověď musela býti snadna, — jenže trvala dlouho — tuze dlouho. Nelitoval jsem však toho, vždyť slavili jsme po našem setkání se u Focanediho první své shledání. Matka prý nemohla oka zavřít ouzkostí nad tím, že se nevracím. Onať neznala vytrvalost přítele Prokopa.

Asi dvě hodiny po našem setkání se na náměstí dostal se

kněhtiskařský správce skutečně na svobodu a lid vozil jej jásotně po Praze.

Neobyčejný ten průvod bral se též okolo okna našeho útulku; my však už byli se dávno zabrali hluboko do záležitostí divadelních a hrubě jsme si řečeného průvodu ani nepovšimli.

Tam to právě bylo, kde jsem Prokopovi vyprávěl, jak domlouval jsem nejprve Janu Kaškovi, aby divadlo pražské opustil a zřídil sobě i nám divadelní společnost kočující, což Kaška přímo neodmítnul, toliko že — než odpověď dá — poraditi se chce se svým příznivcem dr. Gabrielem. Nezamlčel jsem mu též, že hned po svém příchodu do Prahy navštívil jsem J. K. Tyla, o němž mi známo bylo, že by byl ochoten uvázat se v řízení kočujícího divadla vlasteneckého, a že zas Tyl jen odkládá s určitou odpovědí do vypršení jistých závazků k ředitelstvu divadla pražského.

Prokop vyslechl mne mlčky, dělal z drobtů střídky chlebové křečovitě kuličku za kuličkou a modré jeho oko se poznenáhla zarosilo.

Tak seděli jsme hodně dlouho. Já vypravoval, Prokop mlčky naslouchal. Hned se blažeností na celém těle chvěl, hned zase se zadumal do jakýchs trudných myšlének.

Měla-li tato naše rozmluva trvanlivého vlivu na měkké srdce Prokopovo, nechci tvrdit; jen tolik vím, že se s myšlenkou kočujícího divadla vlasteneckého později tou měrou spřátelil, že ho více neopouštěla.

Osudy lidstva řídí však nebe samo — a někdy také pouze policajt.

Minul květen, za něhož jsem se dožil tak leckteré nepříjemnosti, — minuly i pověstné dny svatodušní, toliko neminulo stálé podezřívání vlastenců a vojenský soud měl plné ruce práce.

Bylo to as uprostřed července, když užil jsem ponejprv dovolení vyjíti si na půl hodiny s jinými vězni procházkou do dvora kasáren svatojiřských. Sotva udělám několik kroků, zazní z protějšího kouta dvora dojemný Škroupův nápěv na Tylova slova „Kde domov můj“ a podle mohutného hlasu poznávám ihned — pěvce Prokopa. Bylo to třetí naše shledání, a ačkoliv mluviti spolu dovoleno nám nebylo, pověděli

jsme si pohledem vše, co za poměrů stávajících k ulevení žalu přispěti mohlo.

Vazba nás dvou netrvala tenkráte dlouho, odbyli jsme si ji jako na zkoušku. Slasti její úplné seznal jsem teprv později, což ovšem náleží do upomínek zcela jiných, a také nemíním na tomto místě řinčet okovy.

Jak se tou dobou dařilo divadlu v Praze, nemusím ani vypisovat. Břinkot palašů vojska Prahu střežícího, přísnost vojenského soudu, stálé mizení jednotlivých členů českých rodin, to vše nebyla ovšem vábidla k zábavě druhdy Pražanům tak milé. Prokop, hledaje u režisérů divadla pražského marně přízně, měl stálého čekání konečně dost a chopil se celou duší dávno uvážené myšlénky zříditi divadlo kočující, i jal se za tím účelem podnikati sbírku u čelnějších vlastenců českých.

Nešlo však to tak snadně, a kdybych měl vypisovat všecky ty obtíže Prokopovi kladené, všecky jeho svízele, za jakých vedle žebronění na první, skutečně české divadlo protloukal živobytí své, nechtěje z rozumných důvodů dáti znát, že nevládne ani soustem vlastního chleba, nestačila by na to kniha. Příspěvky scházely se jen poskrovnu, jak toho občasné výkazy Prokopem v Havlíčkových Národních novinách uveřejňované a svou stylizací o trpké mysli Prokopově svědčící dokazují.

Že se mu však podařilo dostati úplnou dekorativní část divadla na úvěr, neváhal sezvati kolem sebe pro divadlo české nadšenou družinu mladých lidí, kteříž volni byli podniknouti s ním pouť po vlasti. Sestavil si z kněh pražskými kněhkupci a ponejvíce panem J. Pospíšilem darovaných pro první počátek dosti slušnou bibliotéku, upravil repertoár pro první dva měsíce, rozdal úlohy mezi svou družinu, a již dne 13. listopadu 1849 čtlo se v Národních novinách, že „zejtra“ odebéře se první česká divadelní společnost z Prahy na venek.

Zatím odkládáno s odchodem ještě několik dní, jelikož překážek přibývalo.

Vždyť hned první jeho zadání o povolení vůbec prostě bylo odmítnuto za důvodem, „že nevidí se úřadu stávajících 52 (pravím padesáte dva) vydaných koncesí pro Čechy ještě rozmnožovati“, a rekurs Prokopův, že věc žádaná s dosavadními kočujícími „bänklsängry“ ani ciferně porovnávati se

nemůže, jelikož podniku podobného ještě vůbec ani nestává, — byl jednoduše položen ad acta. Teprv na osobní přímluvu upřímného vlastimila dr. Strobacha vyhotoveno konečně Prokopovi povolení sestaviti a osobně říditi českou divadelní společnost pro Čechy, vyjímaje obvod města Prahy.

Mezi vyzvanými k účastnění se pouti po Čechách byl jsem také já. Zasláno mi několik úloh víceméně pro mne se hodících a ustanoven mi den první zkoušky.

S jakými city sešli jsme se k první této velebně odbývané zkoušce, s jakým nadšením měl se každý k svému úkolu, to vše sděliti by nám mohly jen ty stěny Prokopova tehdejšího příbytku v Krakovské ulici, kdyby ovšem mluvit uměly; z nás nikdo to nepoví, jelikož každému tak posvátně bylo u srdce, že pro okolí své neměl ani očí, ani sluchu. Byliť jsme ovšem vesměs jen diletanti, jen ochotníci nadšení, ale nadšení naše bylo upřímné, vroucí a provázeno vůlí nejlepší.

Zkoušeli jsme téhož večera mimo slavnostní předehru Vlastencové na pouti, Tylem zvláště sepsanou, Bratra honáka, kterážto hra se Prokopovi zvláště byla zalíbila.

Ať Šrámek co nadmutý Fousek, ať Čížek co blazeovaný panák z Poskakova, ať já co opatrný žid Klouzek sebepečlivěji hleděli jsme komickou stránku svých úloh „přivésti k platnosti“, jak se říkává, — Prokop přece jen stále plakal — ovšem radostí. Konečně vyctil nás jako rozbujněné dítě „povedená kvítka“, a toto moje *čtvrté* shledání se s ním utvrdilo naše přátelství, kteréž potrvalo za všech, později někdy až povážlivých poměrů.

Arciže dovedl jsem omluvit veškeré ty „povážlivé“ okolnosti již proto, že byl mi otevřel Prokop celé své měkké, mnohdy až škodlivě povolné srdce, a že právě proto rozuměl jsem podivné jeho povaze zúplna. Ano chápal jsem i jistou tu jeho zálibu, z mnoha stran mu vyčítanou, kterážto záliba, dle mého pevného přesvědčení, vyvinula se až na zvyk nezbytný jen následkem nedobře voleného způsobu — tišiti tu svou lehce pobuřitelnou krev.

Dostatečně připraveni dali jsme se dne 15. listopadu 1849 za kromobyčejného mrazu na cestu k Chrudimi. Mlčky jsme se byli sešli, mlčky zasedli do vozu železničního a mlčky pře-

sedali na poslední stanici do vozů nás očekávajících. Teprv na půl cestě ze stanice železniční k Chrudimi zbavila nás vlastenecká mysl a laskavost Chrudimanů tísnících nás obav. Četní přátelé umění divadelního a čelnější vlastenci chrudimští přišli nám totiž vstříc, vítajíce nás co nejsrdečněji. V průvodu jejich zavítali jsme do města, za jehož vskutku obětavé přízně započala první česká divadelní společnost dne 17. listopadu 1849 na tamním, pěkně zřízeném divadle svá představení.

Byla to chvíle pro nás posvátná, jíž rovných následovala ještě hezká řada za stejného nadšení. Že vše nezůstalo, jak bylo, nelze klásti jedině Prokopovi za vinu. Už naprosto nedá se Prokopovi vyčítat nečinnost. Kdo tenkráte viděl ho pracovat se začátečníky, kdo pozoroval ho při pořádání repertoáru, upravování her, kdo jen poněkud zná rozsáhlou jeho korespondenci, ten zajisté nevyčte Prokopovi nečinnost. A byla-li někdy slabá stránka Prokopova na závadu, nepřekážel naproti tomu nikomu ujmouti se žezla rukou pevnější. I pokoušel se skutečně několikráte sám o nápravu ustanovením zástupce, ale nedařilo se mu v tom valně. Jednou scházela k získané železné ruce inteligence, podruhé k inteligenci železná ruka. V takových případech snažil se Prokop nahražovat vždy to, čeho se nedostávalo, — a konflikt byl na denním pořádku.

Spekulantem ovšem Prokop nebyl. Jeho bezčetné a obšírné dopisy, z nichž mně jedinému poslal přes dvě stě vlastnoručně psaných po třech až osmi stránkách těsného písma, svědčí naskrze o přívětivé prostomyslnosti, začasto překypují humorem, který jej neopouštěl ani v hněvu.

Kdyby osud byl nevodil Prokopa širošírým světem, kde mnohdy kvůli výživě navykal všeliké předpojatosti, a Prokop nebyl se naučil na malý náš svět český někdy až přespříliš zvysoka pohlížeti, byl by lépe rozuměl nám — a my jemu, i lecčehos by nebylo, co dnes zní jako oprávněná výčitka.

„Erinnerungen feiern!“ dával mi za odpověď, když po ranní zkoušce ubíral se do některé hospůdky, v níž seděl pak třeba sám, a já se ho při odchodu tázával, kam pospíchá. A „upomínek“ mělo velmi mnoho — to měkké srdce Prokopovo.

VII

NAKLADATEL DRAMATICKÝCH DĚL PAN JAROSLAV POSPÍŠIL VYPRAVUJE:

Starému nakladateli knih budiž přáno rozhlédnouti se nejprve po mladických letech, kdy v jeho rodišti dramatický nestor náš *Klicpera* dítky svoje nejen tvořil, nejen k tisku podával, ale i sám na skromná prkna kralohradecké Thálie uváděl. Byltě on v jedné osobě ředitelem, dramaturgem a režisérem ochotnických těch představení. Sám ovšem co profesor ve hře zúčastniti se nemohl, zato však vystupovala ušlechtilá choť jeho Anna, rozená Švamberková, kteráž bývala již dříve na pražském divadle výtečnou svou hrou nápomocna. I sehrána jsou v Hradci Králové v letech dvacátých a třicátých následující dramata Klicperova: Blaník, Divotvorný klobouk, Dobré jitro, Každý něco pro vlast, Kytka, Lhář a jeho rod, Loketský zvon, Loupež, Opatovický poklad, Ptáčník, Rohovín Čtverrohý, Uhlířka, Veselohra na mostě.

Horlivým příručím Klicperovým při těchto hrách a někdy také spoluhercem byl za svého několikaletého pobytu v Hradci Králové Josef Vladimír Pelikán, potomní soudní asesor a spisovatel právnický. I přihodilo se tomuto několikráte, že, nemoha vzpomenouti na slova své úlohy, pomohl si slovy „Kdesi cosi, dlouhé šosy“, k malé ovšem radosti Klicperově, který jej za kulisami přátelsky káral: „Ale Vladimíre, co to máte stále s těmi šosy?“

Hradec byl navštěvován též kočujícími společnostmi, ovšem tehdáž pouze německými; při jedné takové (Suvarově) nacházel se co první milovník a rek u obecenstva velmi oblíbený *Thomé*, jejž manželé Klicperovi přízní svou dařili a často u sebe hostili. Jak známo, stal se později Thomé ředitelem pražského divadla a často vděčně Klicpery vzpomínal.

Ačkoli pak hry Klicperou pořádané těšily se valné oblibě obecenstva hradeckého i okolního, nedocházely tiskem vydá-

vané (Almanachy dramatických her na rok 1825—1830) ani tam, aniž vůbec v zemi i jen obstojného odbytu; a poněvadž mimoto plody Klicperovy k oprávněné mrzutosti jeho při pražském divadle nápadně zanedbávány byly, ustal od dalšího vydávání svých almanachů. Na doklad, jak trpce pociťoval Klicpera odstrkování svých kusů při divadle pražském, stůj zde výňatek z dopisu jeho ke mně ze dne 6. března 1835:

„Almanach na rok 35 pan Pelikán bez mého vědomí ve Květech oznámil, maje přitom to dobré vlastimilé mínění, aby mne tím snadněji ku vydávání roznítil. Avšak pevně jest v mysli mé usouzeno, dokud se vedení českých her na divadle Stavovském prospěšněji nezmění, že žádnou práci dramatickou tiskem nevydám. Co jednou ve skladu k dostání, to si divadlo za cár peněz koupí a nemilosrdně, ba zlobyplně to poličkuje, aniž to možná mnou zameziti... Takť mi ovšem nic jiného nezbývá, než abych jako lakomý nábytek svůj hlídal a pásl, ve schránkách ho maje zavřený. Byl-li kdo nadán horlivostí k Múze dramatické a duší zcela obětovanou, byl jsem zajisté já; leč že po několik let již ničeho jsem nevydal, neděje se leností ani zastuzelostí, ale toliko počítavou prozřetelností. Pan dr. Chmelenský a jiní ve veřejných listech žalují na mne, že kusy pro divadlo nezkracuji; avšak divadlo pražské — mimo *německou* Fidlovačku!! — žádných kusů na mně nepožádalo! Mám se jim nabízeti? je prositi, aby... mne a můj ubohý bezbranný plod na pranýř stavěli? Že Každý něco pro vlast tak hanebně zkazili, nikdy jim neodpustím! A pročež by mně Tyl, jehož srdečně ode mne pozdravte, velice se zavděčil, kdyby tu veselohru s největší pilností u kajetánů na divadlo připravil.“ —

Potkávaloť se vůbec v oné a pozdější ještě době vydávání *divadelních her* a *básní* se smutným výsledkem co do odbytu; tak například vedlo se i Vocelově Harfě, Čelakovského překladu z Goetha, Marinka a jiným. Příznivý rozdíl činila Turinského Angelína, jíž bylo třeba upraviti druhé vydání. Ne tak vedlo se jeho Virginii.

A nyní? Kterak se časy mění! V co se nakladatelé čeští jen výminečně, s nechutí uvazovali, toho vycházejí nyní celé *sbírky*. Takž i pisatel těchto řádků na sklonku svého nakla-

datelství zanáší se hlavně vydáváním sbírky dramatické, k nížto první myšlenka vštipena mu roku 1851 dr. Fr. L. Riegrem, zároveň s podáním téhož překladu Pan Čapek, kterýž vyšel ve 3. svazku. Dále zahrnuty jsou ve sbírce té četné plody Tylovy, potom J. J. Kolára, Stankovského, hraběte Kolovrata, Stroupežnického, Nerudy, Šamberka, překlady Peškové, Friče, Turnovského atd.

Není však vydávání sbírek dramatických právě svědectvím o rostoucím účastenství našeho *čtenářstva*, jakéž účastenství objevuje se k radostnému úžasu v jiných oborech naší beletrie; plody divadelní se *málo čtou*; vydávání jich jest možným učiněno hlavně anebo pouze čilým ruchem četných ochotnických spolků po městech, jimžto za volnějších dob našich nečiní se úřadní překážky jako někdy. Vždyť ani Jan Hus a Kolárova Žižkova smrt úřady již neděsí. À propos Žižkova smrt! Tato byla mně — ačkoli nedávno předtím v Praze provozována — z nařízení vojenské vlády (v tehdejším výminečném stavu) konfiskována. Naštěstí byl jsem se již dříve postaral o rozeslání jí v hojném počtu po vlastech našich, takže jenom asi sto výtisků ramenem válečným zasáhnuto. Mimochodem budiž podotknuto, že témuž osudu současně propadl mým nákladem vydávaný Rittersbergův Konverzační slovníček (při písmenu M) a Lamartinova Historie girondinů, tato poslední však na svobodu propuštěna.

Vraceje se k četným našim dramatickým sbírkám, nemohu zamlčeti, že právě hry věcnější méně bývají povšimnuty a slaběji odbírány nežli všelijaké kousky jalové à la Rekrutýrka v Kocourkově. Nápadná jest i posavádní nevšímavost ředitelstva Zemského divadla pražského k dotčeným sbírkám, i nebylo by na škodu, kdyby konečně zařídilo důkladnou prohlídku her tam obsažených.

VIII

PŘEKLADATEL MARTY, SETNÍK A PROFESOR PAN FERDINAND ČENSKÝ VYPRAVUJE:

Na Silvestra roku 1849 seděli jsme, Vincenc *Vávra*, F. B. *Mikovec*, já a Jan Slav. *Tomíček*, operní zpěváci *Maýr*, *Bráva*, *Illner*, herec *Lapil* a snad ještě několik jiných, v hostinci na Ovocném trhu v koutě hned za universitou, kde tuším tehdáž U Procházků říkali. Řečení první tři z nás byli divadelními referenty, já mezi nimi Benjamínem, maje svého věku něco přes 21 let. Harcovali jsme podle svého způsobu, a jak každý uměl, v Pražských novinách, ve Večerním listě, v Medauově Konstitutionelle Zeitungu a snad ještě v jiných listech a plátkách, jejichž titulův už ani na paměti nemám.

Jindy společnost naše bývala dost rozjařena; ale dnes, byť i byl večer Silvestrův a půlnoc blízka, — nechtělo se rozprouditi veselí a vtipkování mezi námi. Hovořiliť jsme arciť nejvíce o divadle a předkem o té naší mizérii divadelní. V zimě jen jednou za týden nějaký ten senzační kus, jejž sobě herec nebo zpěvák ku své benefici byl vyvolil. A tato jediná benefice byla *veškerou roční gáží ubohého umělce*. Byl-li beneficiant po Praze, zvláště v kruzích měšťanských, poněkud znám, chodil-li od domu k domu zvát (vlastně lístky k sedadlům personaliter vnucovat), pak sešlo se ještě dosti obecenstva a beneficiant mohl na nějakou tu stovku nebo dvě počítati. Ale jak se vedlo silám druhé a třetí třídy? Ty bývaly k politování.

Seděl jsem vedle Illnera. Illner byl sice zpěvákem dobrým a pilným, ale zůstal vždy v rango secondo. Dnes seděl tu velmi smuten, nemaje téměř žádného podílu v našich rozhovorech.

„Illnere, proč dnes tak zadumán?“ ptám se soustrastně svého souseda.

„Za šest neděl mám příjem,“ vzdychl sobě tento, „a nevím,

jakou operu měl bych sobě vyvolit. Jsem již tolik a tolik let při české opeře. Ale kolik příjmů, tolik bylo prázdných domů. Loni 35 zl, předloním 51 zl; takové bývaly mé benefice vždy. Je to k zoufání.“

„Měl byste sobě zvolit něco časového, některou nejnovější operu.“

„Ale kde co vzít?“

„Já bych již o jedné věděl,“ pravím já, „ta by vám snad přece naplnila dům.“

„Nu, a ta jest?“ a soused přitulil se blíže ke mně, všecek dychtiv, co asi projevím.

„Flotowa Marta. Vždyť v německém divadle stojí takořka každého dne na repertoáru. Nedávno dávali ji asi potřicáté.“

„Ovšemť, ovšemť; to by bylo něco. Ale kdo by mi ji přeložil?“

„Třebas já,“ odpovídám.

„Vy že byste chtěl přeložiti Martu!?“ tónem velmi nedůvěřivým vpadl v náš rozhovor tenorista a můj dobrý známý *Maýr*, jenž toho času byl právě také kapelníkem při české opeře. „Měl-li jste již v ruce partituru?“

„Neměl jsem,“ odseknu krátce, „ale mohu vám říci zcela opravdově a beze vší chlouby, že umím Martu skoro celou zpaměti. Slyšel jsem ji aspoň už pětadvacetkráte. Pokaždé se mi líbila, aniž by mne byla jen na chvilku unavila. Ostatně libo-li, přesvědčte se sám, jaký asi bude překlad můj.“

I vytáhnu svou notiční knížku, kde několik árií z Marty už přeloženo bylo, a podávám ji kapelníkovi.

Maýr zkouší překlad, zpívaje sobě polonahlas známou překrásnou irskou píseň:

Růže poslední, možno ti v samotě kvést?
Žel, tvá rozmilá sestra už uvadla jest!

pak Nancinu píseň loveckou z jednání třetího:

Bedlivým očkem svým dobrý pozor dávám
a žhavým zrakem svým šípy vysílávám —

a konečně z téhož jednání Plumketovu píseň pijáckou:

Víte, jak patří,
rozmilí bratři! atd.

A již volá: „Výborně! Výborně! Váš text je plynný, zpívá se věru lehčeji než německý.“

A po slovech Maýrových soused Illner uchopuje mě za ruku, tiskne ji přátelsky a prosí zkroušeně: „Příteli, drahý přítelinku, přeložte Martu k mému příjmu.“

„Milerád.“

„A za jakých výminek?“

„Pětadvacet zlatých dobré mince honoráru a lóži v divadle při prvním představení,“ usmál jsem se.

„I s radostí, přítelinku, s radostí.“

Za čtyři neděle byl překlad hotov a již za několik dní potom byl jsem hlavní zkoušce přítomen. Všecko šlo velmi dobře.

Uprostřed února 1850 pak byla Marta na jevišti českém provozována ponejprv, arciť jako obyčejně v podruží divadla německého, odpoledne v neděli mezi 4.—6. hodinou, a tedy pro krátkost času s mnohými zkráceninami. *Reichl* zpíval Lyonela, mladistvá slečna *Soukupova* (anaž brzy potom za bohatého obchodníka dřívím se byla provdala) lady, basbuffo *Bráva* Tristana a *Illner* notáře.

Divadlo bylo ve všech prostorách nabito, všecky lóže, všecka sedadla vyprodána.

Illner obdržel 300 zl ve stříbře z příjmu; příjem to pro beneficianta za tehdejších dob tak skvělý, že náležel přímo k nejvzácnějším divadelním událostem. Beneficiant byl arciť velmi uspokojen a blahořečil tomu dnu, na němž se se mnou na Silvestrův večer o překlad Flotowovy svěží a nikdy nestárnoucí zpěvohry byl smluvil.

A což já měl říci o svém „spisovatelském honoráři“? Stříbrných *pětadvacet zlatých* obdržeti za *překlad* kusu divadelního, to též bylo tehdáž něco *neslýchaného*! Vždyť tehdejší „dramatický básník“ Josef Václav Frič, můj bývalý spolužák (oba dva roku právě minulého byli jsme zapsáni na filosofické fakultě), za svého *původního* Václava IV. několik

neděl předtím utržil pouhých 20 zl a i on byl *spokojen*. Nebyl-li jsem tedy já Krésem proti němu?

A tak překladem Marty učinil jsem na rok šťastna jednoho z našich divadelních umělcův, který aspoň jednou za své na českém divadle spoluúčinkování byl „po královsku“ odměněn.

IX

PANÍ ELIŠKA PEŠKOVÁ VYPRAVUJE:

„Přispějž mi bůh i všecky světice!“ zvolala jsem ještě co Katynka heilbronská na otázku pana hraběte ze Strahlu, chci-li ho za muže nebo ne, a opona spadla. Konečně!

„Pane Hametnere, kolik je už hodin?“ ptám se honem inspicienta, pověstného čtveráka.

„Půl dvanácté,“ děl Hametner — čímž mínil hodinu *šestou*, obyčejný konec někdejších odpoledních her na Ovocném trhu — a já letěla do garderoby.

„Ctěné dámy — paní Hvížďalková — prosím, pomáhejte mně honem při převlékání!“ — Vždyť o 6 hod. 45 min. odjížděl vlak a já s ním musila do J. na pohostinské hry, k vyzvání ředitele a dávného přítele naší rodiny, abych na sklonku „štace“ zubožené jeho divadelní kase na nohy k další umělecké pouti pomohla.

Konečně na mne byly všecko naházely a já, v plášť a kožich zaobalena, popadla cestovní vak — úlohy Diblíka a Griseldy nevyžadují mnoho garderoby — a ubíhala na nádraží. Sníh se jenjen chumelil, já uháněla — *pěšky*, to se rozumí, tenkráte se směla venkovskému řediteli počítat jen jízda třetí třídou a pak už nic — já uháněla jen což děláš dál a dále. V prvním rozčilení jsem hned nepozorovala, že mi počínaly nápadně nohy mrznout, až po chvíli zahlídnu k svému ustrnutí *atlasové bílé střevíčky*, svatební to šperk Katynky heilbronské. Teplé zimní botky zůstaly hezky v garderobě, a já na vícehodinnou noční jízdu, k tomu při ohromném mrazu, vydala se v těchhle! *První* nehoda; *druhá* přišla brzy za ní.

Z obzvláštní protekce poukázal mi konduktor na prázdné kupé; já si nohy pláštěm co možná „zafačovala“, do kožichu se zabalila a zakrátko šťastně usnula. — Nevím, jak dlouho jsem spala, avšak najednou byly dveře s velkým povykem

otevřeny a nadobro rozespalá hleděla jsem při slabém kmitu lampy novému příchozímu vstříc.

Byl to muž postavy obrovské. Velký kulatý klobouk, hluboce do čela vtisknutý, dlouhé černé vlasy a obočí, polo v plášti zahalen a se sukovitou holí v ruce, tak vstupoval zamračený venkovan do kupé, vleka za sebou velký režný pytel. Zrovna mně naproti se posadiv, s velkým namahánim strkal pytel vedle sebe pod sedadlo.

Dojem, jejž muž ten na mne učinil, byl nadmíru nepříznivý; že tomu mimo děsný zevnějšek venkovanův hlavně má rozespalost a lehká horečka napomáhala, nezapírám. Zhrozila jsem se ho ale v pravém smyslu slova. Nepromluvil ani slovíčka. Jen chvílemi zableskly se jeho oči v divoké záři a přeletěly celé kupé, zastavivše se na mně.

Hrůza mne čím dále tím více obcházela; má jediná naděje spočívala ještě na okolnosti, že tajuplný neznámý v jedné z nejbližších stanic vystoupí, avšak nadarmo. Jeli jsme více než hodinu, aniž by nejmenší změna situace byla nastala. Tu najednou spatřím — krev mi v žilách počala stydnout — pod tajuplným pytlem — kaluž *krve*. Vyskočila jsem a mžikem jsem se octla v druhém koutě.

S hrůzou jsem teď hleděla nevyhnutelné katastrofě vstříc. Můj soudruh rychlým mým se vzdálením ze zdánlivé své letargie probuzen, opět divoce se rozhlížel. Vtom utkvěl i jeho zrak na té čerstvé krvavé kaluži, a se vzteklým vzkřiknutím: „Ty bestie! I po smrti mne ještě zlobíš?“ převalil kopnutím pytel přímo na kaluž! Moje zděšení dosáhlo stupně nejvyššího.

Chtěla jsem okno otevřít, o pomoc volat, avšak tělesná má síla byla zlomena. Polomrtvá, na celém těle se chvějíc, očekávala jsem tragické rozuzlení. Byla jsem ve své fantazii přesvědčena, že s *vrahem* sedím v kupé *samojediná*, a myšlenka tato sevřela mi mozek.

Konečně jsme přijeli do stanice C. Dvéře se opět rozlítly, a při svitu lampičky konduktorovy hleděly jiskřící se zraky — dvou *četníků* dovnitř. Já pološílená chopím svůj vak a vyskočím ven. Ani jediného slova z úst nevypravivši ukazovala jsem jen svým osvoboditelům tajuplnou kaluž krve. Četníci vstoupili do kupé a teď nastal skutečný, pravý boj mezi

nimi a nebezpečným neznámým. Konečně se ho zmocnili, a vystoupivše s ním z vagónu, podali zřízencům dráhy zakrvácený pytel. Mezitím byli i ostatní cestující vystoupili a obstoupili mne, pojednou obdivovanou, litovanou hrdinku celého vlaku, a se mnou v čele zločince i jeho ubohou oběť.

„Konečně jsme tě lapili, ty darebáku," zvolal jeden z četníků, řetězem ruce jeho spoutav, kdežto druhý k pytli kleknul a nožem jej párati počal.

Nastal hrůzyplný okamžik. — —

My všickni zděšeni čekali na odhalení strašného zločinu — — —

Konečně sáhnul četník do pytle a vytáhnul — — — roztomilou srnčí hlavičku! —

Nastal hlasitý smích ze všech stran a má celá hrůzoromantická událost se scvrkla na mizernou lesní krádež. Jak četníci pak řekli, byli od lesního úřadu v Ž... telegraficky zpraveni, aby v stanici C. na pytláka čekali.

Mně spadl arci ze srdce kámen, oddechla jsem si zhluboka, ale za živý svět bych byla více nevsedla do toho kupé!

X

PAN JOSEF FRANKOVSKÝ PÍŠE SVŮDCI:

Velectěný! Drahocenný!

Tys psycholog, a to jsi ještě nevěděl, že můžeš — zvláště Ty — žádati na mně, cokoli se Ti zlíbí — jednu nohu, ruku, jedno oko — kůži z hlavy (je pěkná!) —, a to všecko že bys již dávno měl?!

Ale žádat na mně, abych něco napsal, — to je myšlenka strašlivá! Ta se v Tvém *dobrém* srdci nemohla zrodit!

Ostatně uznávám kajícně, že jsem (bych vyhověl přání Tvému) měl přece jen dávno již učinit sobě násilí a vzpružit se! Nebyl jsem s to! Mějž aspoň to nepatrné zadostučinění, že sám sebou z celé duše pohrdám! Ano, že se takřka nenávidím!

Dnes konečně s *rekovnou* odhodlaností chápu se péra a píšu tyto řádky: s tou jedině prosbou k Tobě (kterouž, jak pevně doufám, mi neodepřeš), abys, jakmile je přečteš, ihned laskavě je *zahodil!*

Bylo to roku 1862.

Jarní sluněčko se líbezně usmívalo.

Ptáčkové vesele šveholili. —

Za rohem stál mladý muž, modrooký, rusovlasý; — právě držel v ruce — —

Ouha!

Tys mi slíbil, že to vypracuješ *sám*! Hrom do toho, teď bych se byl zapomněl a sám stylizoval jako nějaký — —

Až mně husí kůže naskočila! — Vidím Tě, příteli, jak se směješ svým líbezným chřřřř — chřřřř — mysle sobě: „Ten Frankovský je přece jenom *čipera*. On by to věru naposled doved!“

Ale já jsem chytrý, já ne — a budu teď už povídat jenom obyčejně dál, bez poezie, naprosto beze vší poezie! — Tedy to bylo roku 1862, když jsem, co jednoroční umělec, byl

engažován k divadelní společnosti pana Zöllnera, meškající tehdy v *Horažďovicích*. Moji noví kolegové hleděli na mne skrz „lešpapír“ (jak se tehdy říkalo); ale moje živá letora a náklonnost má ku žertům získaly mi dosti brzo jich přátelství.

Ředitel pan Zöllner, starič ký pán, nemoha pro churavost z domu vycházet, zval si nás členy na odpůldne obyčejně k sobě. Byl to velice roztomilý dědoušek; dokud byl mladším, býval znamenitým karakterním komikem, v Německu vůbec známým; a ještě v stáří as osmdesáti let měl velký humór a byl samý vtip.

Svým dobráctvím nás rozpustilce ale jenom kazil, a bůhví jakého stupně naše svévolnost byla by někdy dosáhla, kdyby nebylo bývalo zas paní ředitelky, statné to — a velmi energické paní, která, když jsme něco vyvedli, nám vyhubovala, co se do nás vešlo! Ovšem že jsouc velmi spravedliva, učinila tak jen, když jsme toho zasloužili. A poněvadž měla tedy vždy závažné příčiny pro podobné jednání, přijímali jsme mateřské to pokárání se zkroušenou myslí a měli jsme ji vzdor tomu velmi rádi! Ano — někdy jsme *schválně* něco vymyslili, jen aby zase spustila; ono jí to tak pěkně slušelo!

Jednoho dne nám ředitel zvěstoval, že bude dámský náš personál rozmnožen, a sice hned dvěma členy.

Do nás jak by vjela elektrická jiskra! Rámus! Co? Jak? Odkud? Kolik let? Jsou hezky?

Odpovědělo se nám, že jsou začátečnice, velmi mladounké; o kvalitě jejich že se neví posud nic určitého, jen to, že jsou žákyněmi paní Peškové; že tedy musí něco na nich být, jinak že by je taková osvědčená umělkyně, jakou jest paní Pešková, ani necvičila.

Nám mladším výtečníkům ovšem záleželo hlavně na tom, — jsou-li hezké! Povstala hádka. Co jest to „hezké“? — Jak se to má rozluštit?

A poněvadž já, co se rozpustilosti týkalo — ačkoli jsem tam nebyl ještě ani dlouho —, svým neunavným přičiněním si byl dobyl už místa mezi svými kolegy nejpřednějšího, bylo mně uloženo, bych tu úlohu rozluštil: *jsou-li* hezké nebo ne!

Avšak musí prý se to stát veřejně, před celou společností, při uvítání jich na poště!

Dobrá! Návrh zněl, že já je ráno jmenem společnosti podlouhlou řečí uvítám, pak že je společně uvedem k řediteli. Abych ale mezi řečí již dal všem najevo, zdali se mně co do krásy líbí nebo ne, ustanoveno: budou-li se mně líbit, že jim podám rámě své; nebudou-li, že vstrčím ruce do kapes a přenechám to štěstí někomu jinému.

Ráno, již o sedmé hodině, byla celá společnost shromážděna u poštovní stanice. Dostavník přijel. My na kočího: „Kde jsou ty dvě slečinky z Prahy?“ — „V zadním kupé!“ — „Pozor!“

A utvořil se kruh! Dvířka se otevrou, z vozu vystoupí dvě mladoučká děvčata: byly to slečna Anna *Kubíčkova* a slečna Anna *Pistoriusova*.

Přiznávám se, že mně jich bylo velice líto; viděl jsem na nich, že jsou strašně ztrmáceny celonoční jízdou, že místo spaní nepochybně celou noc plakaly. Vždyť to není u mladých, nezkušených děvčat ani jinak možno, — když se musí rozloučiti s domovem, pustit se do světa, honit se za svou výživou, za svou existencí!

Prohlédl jsem to, a okamžitě vše jsem pochopil. Vypadaly chudinky cely pomačkány, jako by je byl zrovna někdo ze škatule vytáh. Měl jsem takovou útrpnost s nimi, že mně to až prsa svíralo! — Ale nic platno — „Svou facku musí dostat!“ povídá *Kulich* (Český dobrovolník a francouzská selka). — Co spravedlivý soudce nemohl jsem jinak ani jednat.

Po *kratší* řeči (v které jsem zůstal dvakrát vězet), a *strčiv ruce do kapes*, s poklonou ustoupil jsem zpět!

Banda komediantská spustila ohromný chechtot!

Děvčata, chudinky, s vyvalenýma očima hleděly na nás, domnívajíce se, ovšem právem, že se smějeme jim!

Byl to darebácký kousek ode mne! — A bůh mne také za to potrestal! —

Jednoho dne — bylo to — 19. února 1867 — brali se za sebe dva členové divadelní společnosti páně Švandovy, zřeknuvše se (to se rozumí, že na dovršení pozemského svého štěstí) dosavadního svého stavu svobodného. Pan ženich se jmenoval *Josef Frankovský* a slečna nevěsta — *Anna Kubíčkova!*

— — — — — —

Douška:

Příteli! Kdybys věděl, jak mne *bolí ruka z* toho psaní! Jak je bůh nad námi, vícekrát si mne (už z outrpnosti) ani nevšimneš při pořádání podobných věcí!

Prozatím přijmi mou srdečnou úctu! A jestliže po té strašné námaze (koukáš na tu češtinu, co? A vidíš, jsem jenom český herec!) na smrt se nerozstůňu, napsal bych Ti ještě ňákou maličkost.

Pro všechny okolnosti života

Tvůj.....

XI

PAN JOSEF LEV VYPRAVUJE:

Nechtěl bych být básníkem za žádnou cenu. Básník nikdy neví, jak se kde jeho slova vyloží, co třeba malérového způsobí. Zvláště zlé je to při básníku dramatickém. Nejhůře ale při básníku libret, o jé — o jé!

Ihned vypovím příklad jeden přímo ohromující. Budu vypravovat naoko ovšem trochu spleteně — v tom ale bude právě ta krása.

Napadlo mi letos: jsi už po tolik let členem opery pražské; jsi upřímný a věrný syn této země; nazýváš Prahu „matičkou Prahou“ — staň se jejím *občanem*.

Důvody:

Strávil jsem v Praze už přes třicet let.

Protrávím zde celou svou bohatou gáži.

Moji synové nebudou musit k rekrutýrce až do Slaného.

Hlavní důvod: ukojím pak dávný svůj ideál, stanu se členem měšťanského sboru granátníkův. Mám ten sbor k smrti rád. Jeť tam auditorem můj přítel doktor Dašek — — hotové cukrlátko — — za kratičkého svého panování co ředitel strhl mi — tisíc zlatých z gáže! Víc prý skutečně nemoh.

Dal jsem to tedy všechno věrně napsat (jedině auditora Daška, myslím, vynechal můj koncipient), nalepil jsem několik sérií kolků a zadal to. A pak jsem jel klidně do Vídně a cestou v kupé učil jsem se exercírce granátnické nazpaměť.

Ve Vídni byl koncert Slovanského akademického spolku. Zpíval jsem písně Smetanovy k slovům Hálkovým, končícím: „... jeť srdce pěvců nejčistší — a všeho hněvu prosté, — a co vám zpíval od srdce, — to ve svém srdci noste.“

Bouře. Jásot.

Dr. Rieger se zářícím zrakem mně tiskl ruku.

Dr. Trojan chtěl „ještě něco od srdce pěvcova“.

Ředitel Tonner vše přehlušil, volaje: „Dovedně! Dovedně!“

Dr. František Jeřábek sladce na mne mrkal.

Dr. Jaromír Čelakovský z poslední řady sedadel se nahnul přes celé obecenstvo a obejmul mne.

Vtom mne volali ven. Je prý tam sluha z hotelu a přináší telegram.

Telegram byl z domova a v něm stálo: „*že slavná rada obce pražské nemůže obětovné nabídnutí moje přijmouti, poněvadž jsem příliš chud.*“

Jak?

Já, jemuž zvěčnělý Palacký řekl, že mám „ryzé stříbro v hrdle“?

Jemuž zvěčnělý Purkyně chtěl „hlas odkoupit za každou cenu“?

V tom musí být nedorozumění! — A také bylo, jak jsem později zvěděl.

Byloť se předtím v Praze dávalo *Tajemství*. Podotýkám, že ta opera je od Smetany — poněvadž to podnes mnohý výtečník neví.

Můj ctěný přítel Š....l přišel po opeře do Měšťanské besedy.

Hlasy: No, jak to bylo?

Š....l: Pěkné.

Hlasy: Jak Sittova, Vávra, Lev?

Pán u vedlejšího stolu (naslouchá).

Š....l: Copak ten! Když ale pořád „nic nemá“!

Pán (vyzvedá obočí).

Š....l: Pořád jen vede svou, že „je chud, zadlužen, a s tou hanou že se již dvacet let potýká.“* Tak tklivě, že tomu člověk zrovna věří.

Pán (nahne se): To ten od divadla?

Š....l: Ano, ano.

Ó Eliško Krásnohorská!

*Scéna II. jednání

Ten vedlejší pán byl městský rada. On měl rozhodující vliv na vyřízení žádosti mé. Myslel, že jsem prý někde, jistému pánovi, veřejně si naříkal……

Já si ale hodil hlavou a zpíval pro sebe:

Jeť srdce pěvců nejčistší
a všeho hněvu prosté,
a co vám zpíval od srdce,
to ve svém srdci noste!

XII

KAPELNÍK PAN ADOLF ČECH VYPRAVUJE:

A sice o něčem, čemu jsme tenkráte nemohli přijít na jmeno, ačkoli titul *Honba za obecenstvem* byl bolestně blízký.

Zimní sezóna olomúckého divadla, kdež jsem roku 1866 působil co kapelník, byla sobotou před Květnou nedělí zakončena, a měli jsme se tedy rozejít. Ředitel König ale pronesl své určité: „Ná-á!“ a umínil sobě podržet nejlepší síly operní a činoherní přes leto v hromadě, kvůli sehranosti a sezpívanosti zas pro budoucí sezónu zimní. Zatím to ale chtěl zkusiti s operetou, na uspoření většího aparátu operního.

Tedy nás všechny degradoval. Já místo Fausta, Tannhäusera a Hugenotů řídil teď Orfea v podsvětí, Žádný muž a tolik děvčat a podobné, také pražskému obecenstvu *snad* již známé kusy, a dramatická primadona stala se operetní subretou, první tenór operetním buffem atd. Ale v Olomúci zůstat — ne, to nešlo. Patříť to ku zvláštnostem Olomúčanů, že do velkonoc navštěvují divadlo pilně, od velkonoc tam ale nevejde nikdo. Naprosto marno bylo, že König povolal z Vídně Valtra, Tellheimovou, Murskou, Gallmayerku — Olomúčan si jich ani nevšim. Dělej co dělej, snad by Olomúčan šel, ale — on nejde!

„Jako malinké dítě je to divadelní obecenstvo!“ pravil König. „Pojďme tedy za ním!“ — A měli jsme jít za tím děťátkem v druhé polovici května do bohatého, továrnického Moravského Šumberka.

Vtom se vyskytl návštěvou u Königa ředitel *německé* kočující společnosti činoherní v *českém* Prostějově, jakýsi pan Hugo Treu. Ještě před sebou vidím tu dlouhou, ošumělou postavu s opelichanou hlavou, bezvousou tváří a nevýslovně protivným pořekadlem: „Weg damit!“ Muže toho, sotvaže byl zaslechl, že ředitel König má operetní společnost, projela

ďábelská myšlenka: „V českém Prostějově to s tou samospasitelnou nejde, což aby mne König vytrhl?“ I vylíčiv nám tedy výtečnost štace v Prostějově slovy plamennými, uzavřel s Königem smlouvu na celou řadu pohostinských představení, z nichž polovička čistého příjmu měla připadnout jemu. Hned druhý den se také už tiskla v olomúcké tiskárně veliká oznámení pro Prostějov:

„Der ergebenst gefertigte gibt sich die Ehre einem hohen Adel, p. t. militär u. hochgeehrten Publikum anzuzeigen, daß am 5. Mai die berühmte Operettengesellschaft des kgl. Stadttheaters in Olmütz die Ehre haben wird aufzuführen: *Verlassene Kinder*, vaterländisches Gemälde von O. F. Berg, und *Zehn Mädchen und kein Mann*, *große komische* Operette von Fr. v. Suppée, wozu die ergebenste Einladung macht

Hugo Treu.“

Verlassene Kinder byl časový, notně pepřený škvár, v němž byl Bismarck učiněn ukrutně směšným, — „ein geniales Stück und so recht aus der Zeit gegriffen“.

K tak velkolepému podniku zdál se ale panu Treuovi sál v Prostějově, ve kterémž obyčejně představení odbýval, ovšem *příliš* malý, i zvolil k tomu cíli a konci tamější prostrannou arénu: šerednou starou prkennou boudu, ve kteréž v přízemí bujela tráva a po stěnách mech. Mimoto byl pan ředitel Treu o výbornosti svého prostějovského orkestru tak velice přesvědčen, že mi byl radou, abych z olomúckého sehraného orkestru nebral pranikoho s sebou.

V určitý den jsme se tedy ve třech prostějovských dostavnících vydali na cestu. Jedva jsme přijeli, jednalo se mi ovšem o to, abych aspoň jakous takous zkoušku s orkestrem odbýval. Kdo popíše však mé leknutí, když se mi ten výtečný orkestr, sestávající z osmi mužů, představil a hrát začal! Marně jsem žádal, by alespoň nějaké harmonium neb pianino postavili do orkestru, na němž bych, hraje levou rukou, alespoň poněkud nahradil scházející nástroje. Nic naplat. Žádný z obou nástrojů nebyl nasnadě.

Vtom si vzpomněl basista — takto byl ševcem a měl kvůli

hebké kůži své při hře vždycky bílou rukavičku na levé ruce —, že „lze ještě jedny housle dostat“, na kterých prý bych mohl tedy ty scházející nástroje zahrát. Svatá Cecílie! Na housle jsem měl současně hrát: oboe, fagoty, polnice, pozóny a nápodobit víření bubnu!

Ale něco se přece muselo stát — sem tedy s houslemi! Hned jsem si vzpomněl na dobrého svého tatíčka, jak chtíval ze mne udělat druhého Paganiniho, a zcela doopravdy jsem si vzdychl: „Škoda každé rány, která šla vedle!“

Pátá hodina odpolední, určená pro začátek hry, zatím se přiblížila. V aréně posud nikdo, kromě několika kluků na galerii. Konečně se dostavil i ředitel Treu.

„Was, ka Mensch da, blos a paar Schusterbuben? Weg damit! Penne!“ —

I předstoupil Penne. Starý, *ještě* ošumělejší muž než pan Treu, s ohromnou pleší a starostlivě zezadu kupředu česanými zbytky vlasů. Divadelní sluha páně Treuův, rekvizitář, divadelní mistr, strojník, lampář, roznášeč cedul a suflér.

„Penne!“ pravil pan Treu, „jděte ihned po celém městě a oznamte, že představení se bude odbývat večer o 7. hodině v sále…“

Mělť Treu za to, že prý jen z té příčiny se nedostavilo obecenstvo, že není zvyklé chodit do arény; ale večer prý bude nabito.

Táhli jsme tedy z arény do města. Herci nechtěli se odličovat a zase znovu líčit, přehodili přes sebe pouze divadelní pláště a každý zakryl nalíčenou tvář kapesním šátkem. Prostějovští uličníci nás doprovázeli — Prostějov má také uličníky své a pozoroval jsem na nich, musím to spravedlivě uznat, letoru obzvláště živou.

Konečně se přiblížila 7. hodina. V sále opět nikdo; jen zas ti kluci z arény na galerii. „Však oni přijdou!“ mínil Treu s úsměvem vítězným. „My začínáme vždy až o půl osmé.“

A v osm bylo tu vskutku as šedesát osob, a my začali.

Finanční výsledek hry byl skvělý, obnášelť deficit jen 11 zl 30 kr.

„Damit Ihr a was habt's!“ a ředitel König dal každému z nás po 50 kr na večeři a zanesl si to a conto našich květnových gáží.

— — — — — —

Vrátili jsme se po několika nedělích ze Šumberku, kde to za příčinou nastalých válečných poměrů také nešlo, zpět do Olomúce. Zkoušeli jsme teď pomocí živých obrazů „à la Rappo“, zdali bychom se přece snad protloukli až do září. Tu nadešel den bitvy u Sádové. Telegramy jen pršely a všechny zněly: „postupujem a vítězíme na celé čáře.“

Takovou příležitost k uspořádání slavnostního představení nemohl si ředitel König ovšem nechat ujít. I vyhlídnul si teď blízký Šternberk a hned druhého dne po poledni zasedli jsme do šternberských dostavníků. Dávati se měly *Verlassene Kinder* a *Zehn Mädchen und kein Mann.*

Hned po příjezdu chtěl jsem zase odbývat zkoušku s orkestrem. Přivedli mi tedy kapelníka tamní hudby.

„Was, sö wollen a Prob halten? Wir brauchen ka Prob,“ a velice obšírně mi začal dokazovat, že šternberský orkestr je lepší, daleko lepší než olomúcký. Přesvědčil mne? Nebo to byl už následek předtuchy, že jsem zkoušku skutečně neodbýval? — —

Odbila sedmá hodina a v sále — ani živé duše. Ba ani ten vychválený orkestr se nedostavil! Po trapně dlouhé době přišel konečně, teprve někdy k osmé, ředitel König do garderoby a zvěstoval, že představení odbývat se nebude, protože do auditoria se nedostavil právě *nikdo!* Příčinou byl zase telegram, oznamující, že bitvu u Sádové jsme důkladně prohráli a že Prušáci již na Moravu táhnou.

Nevím ani, mnoho-li obnášel deficit šternberský.

„Es scheint, Kinder, daß wir im Gastiren ka Glück hab'n,“ mínil dobrosrdečný ředitel König. „Woas?“

XIII

SLEČNA LEOPOLDINA DE PAULI VYPRAVUJE:

Ať mi někdo přijde a řekne: „Ženské kladou na šatstvo váhu přílišnou!“ Jen ať přijde! Já vím, dáma to nebude žádná, dámy jsou příliš rozumny, a nepochybím, tvrdím-li, že mezi čtenářkami bude velmi mnoho takových, které si již často povzdechly: „Ach, proč jen se musí peníze vydávat také na jídlo a podobné malicherné věci!“ Ale ať mi přijde nějaký mužský! Neříkám, že ho jednou ranou zdrtím, ale uslyší historie a případy, že... no!

Když jsem se k divadlu připravovala, bylo u nás, jak se říká, „na loupačku“, chudě. Ubohá matinka musila odepřít vše samé sobě, chtěla-li za mne platiti honoráře. Když ale první příprava do umění hereckého skončena a nutnost nastala, abych sobě všeliké garderoby a potřebných rekvizit opatřila, tu byla tíseň teprv hotova. Ty starosti, ty starosti! Kdyby nebylo bývalo těch překrásných snů s modrými stropy, na nichž samý věnec vavřínový, s lesklými stěnami z ryzého zlata a se skvělým parterem, v němž plno a plno obecenstva, obdivem se zrovna svíjejícího — — ach tohleto vysněné zlato má každá, *každá*, ale bývá pro mnohou jediným zlatem, jakého si na dráze své dobude!

V tu dobu tedy přijel do divadla ředitel divadla vircpurského. Jmenoval se *Hahn*. Prohlásil, že hledá členy pro své divadlo, a my tedy s matinkou na tom se usnesly, že se pokusím o své štěstí. Z příčin již jasných pochopíte, že zrovna v ten čas moje garderoba pro vlastní potřebu určená nebyla docela „úplná“. Dobrá matinka ale věděla rady. Vypůjčila se mi nějaký dlouhý, zánovní salup. Byl by mi snad dosti dobře slušel, kdyby nebyl býval příliš dlouhý, příliš široký, vůbec tak nějak nápadně „volný“.

Což ale naplat! Ustrojivše se do nejlepší své parády, rozžeh-

naly jsme se ještě doma, jak se patří, vydává-li se člověk na dalekou cestu, do velkého nebezpečenství aneb podniká-li novou dráhu života. Ubohá matinka mi udělala křížek — políbily jsme se — a daly na cestu.

V hotelu U modré hvězdy však jsme byly odbyty zprávou, že pan ředitel Hahn vyjel do Stromovky a teprv ke třetí hodině se vrátí. Bylo as 12 hodin. Dobrá! Mám v tom rozčilení a v té nedočkavosti teprv domů se vracet? *Počkáme*; a čekaly jsme *až do tří hodin*, procházejíce se v sousedních ulicích.

Ve tři hodiny tedy zas k Modré hvězdě, a tu portýr hned nám ukázal pána, jenž s nějakou dámou právě po schodech nahoru se bral: to že jest pan ředitel.

Chtěly jsme hned za ním, aby nám, probůh, snad neutekl, — ale portýr připomenul, že by bylo záhodno panu řediteli popřát chvíle, aby se mohl dle chutě převléknouti. Nu tedy jsme počkaly a za chvíli šlo to za ředitelem.

Bože, jak mi srdce tlouklo! Jak jsem dávala pozor, abych na každý nový odstavec schodů vstoupila pravou nohou! A ta zlatá maminka! Modlila se až nahoru pořád „otčenáše“ …

„Vstupte!“ znělo to dosti nevrle. Ředitel povstal z pohovky, na níž seděla vedle něho ona dáma, s níž právě byl přijel. Bylo viděti, že nepřicházíme v dobu vítanou. Také se nepříliš vlídně ptal po naší žádosti. Maje odpověď, nabídnul nám místa, a vyptávaje se na můj repertoár, na moje studie a na mou garderobu, bedlivě mne prohlížel. Nu prosím, vždyť mohl! Měla jsem ten vydlužený salup a hrdě jsem naň pohlížela, myslíc sobě: „To jsem hezká, to se koukáte, pane řediteli!“

Ale běda! Pojednou povstal a se slovy: „Ukažte přec, jak vypadáte bez klobouku!“ srazil mi klobouk bez okolků s hlavy.

Pohlídnul ještě jednou na mne od hlavy k patě a pravil: „Ne, *vás* potřebovat nemohu!“ A bylo po audienci.

Nevím, jak jsem na ulici sešla. Nevím, čeho bych se nebyla ze zoufalství dopustila. Ale moje matinka mne znala a koupila mně — dva cukrové koláčky.

XIV

SLEČNA MARIE LAUŠMANOVA VYPRAVUJE:

„Nic platno, musím do toho!“

Měla jsem ve svém živobytí už všeliké úlohy, malé a velké, veselé a truchlivé, ale žádné jsem se tak nebála jako té, napsati obrázek z mého života! Můj milý bože, vždyť já ještě ničeho neprožila a ničeho nezažila! Vím, že jsem byla narozena, a to v Jilemnici. V kterém roce — neřeknu, neb, jak známo, jsme my ženské v těch věcech právem prozřetelny. V rodinném domě jsem slyšela mnoho hudby, neb můj otec býval učitelem a český učitel jest ovšem vždy muzikantem; a slyšela jsem *velmi dobrou* hudbu, a tím jsem sama dostala zalíbení jak v hudbě, tak zpěvu. Že jsem chodila do školy, rozumí se též samo sebou, a mně se všechno zdá, že jsem příliš mnoho se tam nenaučila. Dívala jsem se více z okna na krásné hory ven než na pana učitele, a to snad proto, že nebyl — tak hezký.

Tak jsem se asi po osm let na tu krásnou krajinu dívala, pak ale napadlo mým rodičům s Jilemnicí se rozloučiti a přestěhovati se do Prahy. Ale ani zde se neděly se mnou velké divy, měla jsem tu týž osud jako na venkově: chodila jsem do školy dále a své vzdělání, jak literární, tak filosofické, mám co děkovat svatému Jakubu.

Jakmile jsem i z vyššího ústavu vystoupila — dle vysvědčení hotový učenec —, „vynalezli“ u mne pěkný hlas a to bylo mé neštěstí! Musela jsem totiž znova do školy, učit se, zpívat a piano hrát. V té nové bídě mne těšilo to jediné, že jsem do ústavu chodila s notami v rukou, a že tedy ve mně každý rozumný mužský budoucí zpěvačku viděti musel. Nebudu zde daleko vykládat, jak jsem se učila, poznamenám jenom, že jsem první rok chodila do Žofínské akademie a později že se ten nový Jakub jmenoval Pivoda a ten druhý Lukes. Trvalo to však moc dlouho, skoro šest let, a jelikož jsem předtím rok zahálela a nyní jsem pátý rok u divadla, může si ctěný čtenář mé stáří leh-

ce vypočítat, aniž by k tomu vyšší matematiky potřeboval.

Pak přišla jsem k divadlu a to se stalo následovně: „Vynalezli“ při mně teď mimo hlásek ještě jiné vlastnosti, které se prý pro divadlo potřebují. Při výroční zkoušce slyšelo mne nejenom obecenstvo, sestávající z ješitných matek a milujících otců, nýbrž i někteří oni strašliví a vedle toho přece někdy zas moc příjemní tvorové, kterýmž se říká „kritikové“, a ti mermomocí chtěli, abych svým vystoupením oblažila slavnou arénu smíchovskou.

Byl to krásný den — totiž sluníčko svítilo a pálilo mne na hlavičku, a ta hlavička měla představovat Aninku v Čarostřelci. Vzdor tomu, že bylo parno, myslím, že jsem trochu klepala zuby. Nebyl to snad strach, neb toho jsem tenkráte ještě neznala, ale jakási zimnice, jmenujou ji „nemocí začátečníků“. Rozumí se ale samo sebou, že jsem učinila „ohromné furore“, a má pověst přes noc přeletěla Malou Stranu a Kamenný most a dostala se až do Železné ulice, kde pan doktor Strakatý mě pro Zemské divadlo engažoval.

Dříve ale, než první svůj engažment nastoupím, měla jsem velkou uměleckou cestu Evropou vykonat. Dostala jsem se při té příležitosti vskutku až do Teplic. Na tamějším divadle vystoupila jsem poprvé co Siebl ve Faustu, a tím počala tedy vlastní má divadelní dráha.

Zpívala jsem od toho času všelicos, brzy v operetě, brzy v opeře, a mohu co zvláštnost jen uvést, že jsem *ještě nikdy na divadle neumřela*. Neznám ten krásný pocit, jakého as poskytuje umření s ohromným dramatickým výkřikem — načež jde člověk hezky se za to poděkovat, že se obecenstvu to umírání líbilo. Nebyla jsem nikdy v děsné té situaci, že by žárlivý milovník byl mě zastřelil neb probodnul, — většinou šla jsem přes divadlo s úsměvem a v trikó.

Po jediné té sezóně teplické nastoupila jsem svůj engažment na českém divadle, a sice co Zerlinka v Don Juanu. A od toho času — budou tomu brzy čtyry roky — jsem zde a zdá se dle roztomilosti obecenstva, že má malá osoba pro malé divadlo pasuje; jak to s tou osobičkou ve velkém Národním bude vypadat, to sám pánbůh ví! Snad si dám udělat vyšší kramflíčky a budu vypadat větší.

Z mé divadelní činnosti vyniká jeden aristokratický záměr; vklouzla jsem totiž kdysi do oděvu Malého vévody a od toho času — mne z kalhotek už nepouštějí.

Co platno, když se opru proti operetním úlohám, když na to poukazuju, že jsem vlastně operní zpěvačka, — „*nic platno, musím do toho*“*!* Od toho času honí Vévoda Boccaccia a ten lehký ptáček zas Vladimíra, a tak to jde přes Spanilou Peršanku a Camargu do Juanity a bůhví kam ještě dál!

To je ta celá „historie mého života“, kterou mohu vypravovat, a komu na té není dost, ať se vynasnaží, aby mně dopomohl k obrazům živějším.

Pravím jako Martin Luther: „Zde stojím, jinak nemohu!“

XV

SLEČNA JOSEFÍNA ČERMÁKOVA (PANÍ HRABĚNKA Z KOUNICŮ) VYPRAVUJE:

Myslel jste to opravdu, pane redaktore, že karlovarská kúra a nynější počasí mne zajisté pohnou k tomu, abych shledala své upomínky a vybrala z nich pro naše táčky nějakou pohnutlivou epizodu? — Nevím, nevím, padl dnes první sníh, a vzpomínky jako by se byly ukryly všechny pod tím bílým povlakem.

Zachmuřené nebe; venku se valí páry ze vřelých ještě proudů říčky Teplé; všude zima — a já sama se ráda choulím pod mile hřející, velkou medvědí koží. Tak velkou, že snad kdysi spadla z nebe na zem, když Velký medvěd nový šat oblíkal.

Kolikrát mne to už sprovázela a chránila po rozličných zimních cestách a pobytech! Bylo to také jednou v zimě — no a vidíte — již jsem začala povídat!

Bylo to tedy v zimě, když mne vlak té neb oné dráhy unášel z Prahy k dobrému městu — raději neřeknu, jak se jmenuje —, kamž jsem byla pozvána na několik pohostinských her k meškající tam právě společnosti. Zima byla ve vagóně vzdor teplé kožešině, zima vládla krajinou, pokrývajíc sněhovým závojem široké pláně a rozsáhlé lesy. „*Zima, babičko, zima!*“ tak zněla první slova, jež jsem kdysi z jeviště v první scéně Nalezence promluvila k obecenstvu českého divadla, vlastně k té dobré stařence paní Hynkové, a ta slova mi zněla pořád v uších mezi duněním rachotícího vlaku.

Dojela jsem šťastně, a uvítána srdečně ředitelem a jeho chotí, přijala jsem vděčně návrh, abych se ubytovala v jich rodině. — Ale, ach, člověk míní — a slavný magistrát (jenž našemu milému řediteli byt byl vykázal) zapomene někdy postavit kamna. Či bylo to z opatrnosti, že jich nedal do divadelní bibliotéky, kde jsem mezi drahocennými a zaprášenými rukopisy, texty a partiturami s jednou ještě dámou, stálým to členem společnosti, bydlela? Brr! — „*Zima, babičko, zima!*“ —

Nejhůře bylo, když jsem kvůli repertoáru nějakou novou úlohu nastudovat nebo starší si pro večer ještě trochu přejít chtěla. Vedle v obydlí ředitele — neřeknu, jak se jmenuje, on by se červenal, kdyby slyšel, že je v novinách, a kdo ho beztoho nepozná, není hoden, aby jej znal, toho milého pana ředitele — bylo po celý den jako v hlavním stanu vojevůdce před bitvou: kapelník, režisér, malíř dekorací (z ochoty, takto první hrdina) střídali se v nejkrásnějším nepořádku s časovými raporty kritiků a žurnalistů — tenkráte byli, je tomu již dávno, v Praze totiž staro- a mladočeši, a hned těm, hned oněm nebyl náš pan ředitel po chuti. Mezi to pak členové, páni a dámy, jdoucí pro gáže a zálohy, a také zas obecenstvo, přinášející předplatné na sedadla a lóže.

Prosím vás, učte se tam!! —

Učila jsem se tedy, procházejíc se po archívu, šest kroků volné prostory dlouhém. Co platny řeči básníků, že ledové květy na oknech nám prý šeptají: „Jsme duchové růží jarních," že sněhové vločky, zlehýnka do okna klepající, povídají: „Jsme duchové vonných *jarních* květů," — „*Zima, babičko, zima!*"

A když veškeren žhavý oheň mé tragické rekyně aneb všechen lehký, dovádivý humór naivní úlohy nemohl mne rozehřát, musila jsem vždy zas aspoň na chvíli zmizet pod teplou huňatou medvědí koží, která mne i tentokráte byla věrně provázela. —

Ostatně to byla také povinnost té mědvědí houně, aby mne hřála, a vydatně hřála. Medvěd zajisté není cizím dramatickému umění. V celé řadě her a oper hraje úlohu velmi důležitou — v Prodané nevěstě, Michalu Strogovu, Precióze, Sněhuláku, ba dáván již i jednoaktový balet Medvěd, původu — myslím — jihoslovanského. A nedovolil si Goethe i samy pány básníky, tedy zajisté i dramatické, srovnat s medvědy?

Jak se ale ulekla toho pohledu roztomilá paní P., vážená choť jednoho z otcův řečeného města, když otázavši se již venku po mně a vstupujíc s veselým pozváním k plesu tamější besedy ke mně do archívu, nespatřila tu živé duše — přeslechlať jsem její zaklepání —, a tu ta medvědí nestvůra se na pohovce začala pohybovat, když jsem se pracně z jejího objetí vydobývala! —

Hra na jevišti před obecenstvem přívětivým a vděčným rozehřeje nás divadelní umělce arci sice vždy — ale bohužel hřeje jen ducha, když jako v onom městě — nepovím, jak se jmenuje — mají jeviště beze stropu a měsíc a hvězdy nebeské, také ale mráz, déšť a sníh jsou nevítanými svědky zákulisního života.

S pravým potěšením zato vzpomínám na to útulné teplo, jaké nás vítalo v bytu ředitelově po skončeném představení a vystálé zimě. Hlavní stan vůdcův večer se změnil v sídlo tiché domácnosti; přísný velitel sám ve vlídného hostitele, a s veselou myslí zasedli jsme všichni k chutné večeři. Živý hovor o událostech dne a průběhu představení bystřil chuť, a přívětivá choť pana ředitele — vidouc ve mně nejspíš ještě bývalou svou malou žačku — starostlivě vybírala a kladla mi na talíř nejlepší kousky. —

A pan ředitel — ten byl již hned po představení z divadla tajně zmizel, a nyní vybíral z rovněž tajemného, obšírného balíku vždy jinou a jinou lahůdku, dnes úhoře, pak uzenou rybu, jindy zvláštní nějaký sýr neb pečivo, a rozděloval všem spravedlivě — ani se nám nedostávalo někdy *talířků* na všechny ty pochoutky! —

Avšak — to ho nemýlilo! Klidně rozstříhal arch notového papíru na tolik dílů, mnoho-li nás bylo u stolu, a — předkládaje každému improvizovaný takto talíř — pronesl spokojeně uprostřed všeobecného smíchu: „Nu, zejtra může Politika zase míti fejeton: Das Banket zu Pilsen oder die Dessertteller des Direktor Švanda!“

Bože — teď jsem to přece řekla!

XVI

PAN ARNOŠT GRUND VYPRAVUJE:

Byla zima tuhá, až krutá, a mrazy k rozdrkotání se. Nastala právě Silvestrova noc, a já — rozloučiv se s rodinou svou — seděl v železničním kupé.

Ujížděl jsem z Berlína do Vratislavi. Jel jsem tam ovšem a vůbec rád — jenom den bych sobě byl přál jiný. Nebylo ale výběru. V Berlíně — je tomu teď zrovna deset let, a byla tedy právě prusko-francouzská válka — panovalo rozčilení strašné. Nikdo nechodil do divadel, a kdokoli z nás sobě přál propuštění, ředitel Kroll, který přisazoval peněz, až se zelenal, dal mu je co nejochotněji. Hleděli jsme smutné budoucnosti vstříc, a došlý mne návrh pro Vratislav byl mi tedy nadmíru vítán. Dne 1. ledna 1871 jsem tam měl být, poněvadž jsem ale 30. prosince ještě v Berlíně zpíval, nezbývala mi pro cestu než noc Silvestrova.

Usedl jsem a již hnul se vlak. Sotva jsme ale byli minuli několik stanic, začala mne zima rozrážet a nohy křehly. Lampička kmitala slabě. Byl jsem se svým kufříkem zde sám, jenom v druhém koutě šikmo proti mně naházeno několik kožichů, patrně majetek konduktorův. Proč bych sobě jedním z nich nepomohl! Zrovna již chci po svrchním sáhnout, když tu hromada se oživuje, hýbe — z kožichů vylézá huňatá čepice, pod ní huňatý obličej — člověk.

„To jsem rád," zívá si na celé kolo, „že nejsem sám. Po čertech mrzutá věc strávit Silvestrovu noc v kupé, sám a mlčky. He? — Pravda?"

„Ovšem," pravím, „a kdybych nemusil, nejel bych."

„Což já? O jé, nebýt konkurentův, kteří by mne mohli předejít! Aspoň *jedeme* do toho nového roku, a to znamená štěstí, věřte mi!"

Chtěl jsem odpovědít, nemohl ale pro zimu.

Přece brzy vyvinula se rozprávka dosti veselá. Avšak zvěděv ode mne, že Vratislav je můj cíl — právě tak jako jeho —, domníval se soused viděti ve mně snad také konkurenta a stal se zvědavým.

„A proč jedete dnes?“

„Jsem tenorista. Jedu do nového engažementu a musím zejtra tam být.“

Soused vyskočil, jakoby prachem vyhozen, popadl jeden z kožichů. — „Pro živého boha — vy — tenorista!“ vzkřikne, hodil kožich na mne a počal mne do něho choulat. Ulekl jsem se a vší silou jsem se začal bránit. Patrně také tenorista, konkurent!

Vymknu se mu z náručí, vystrčím hlavu. „Pane, co děláte!“ zahřmím.

„Tenorista — v tom mrazu tenorista, a už napolo zmrzlý! Zachráním vás!“

Přepadnutí bylo vysvětleno.

Ale netrvalo dlouho a vyskočil znovu. Chlapík v rozměru nějaké alpy! Vytáhl hodinky a zvolal: „Hrome, málem bychom byli projeli novoroční mýto! To přec nesmí být, zmrzlý tenoristo, he?! Ještě pět minut, dáme pozor a pak si ťuknem.“ Přitom vytáhl z kapsy kožichu lahev s likérem, asi tak litrovou. „Ta sílí a hřeje — ta vám poslouží!“ Sáhl znovu, vytáh druhou lahev a podal tuto mně. A —

„Prosit Neujahr!“

Soused pil, mluvil — mnoho pil, mnoho mluvil — netrvalo to pranic dlouho a lahev byla prázdna. Sáhl zase do kapsy a vyndal novou.

„Aha — cestujete pro obchod likérní?“ ptám se.

Mlčky na mne pohlédl, hmátl za sebe a vytáhl kožený ranec. Rozevřel jej a já spatřil asi šedesatero nožů, od perořízku až k největšímu noži kuchyňskému. Ukazoval, odvíral a zavíral nože, přitom pil — a kořalka začala již účinkovat. Vtom vytáhl ten nůž největší a zašermoval mi jím kolem obličeje. „Vidíte — jeden říz, a už nezpíváte!“

Začalo mi být v té společnosti znovu teskno. „Žerty“ jeho se množily a bohužel byly právě vypravovanému skoro napořád podobny.

Náhle vyskočil a vzkřikl: „Všem konkurentům podřezat krk — *všem!*“ Vrávoral kupém, oháněl se nožem, moje nebezpečí nebylo více žádnou „otázkou“.

„Nechte ty trampoty!“ konejším ho.

„Ech — máte pravdu! — Ať žije Bismarck!“

Zůstal jsem jako omrazen.

„Neslyšíte?“ zařval, až dunění vlaku přehlušil.

Co naplat — „Prosit!“

„Ať žije Bismarck ještě jednou!“

„Ať žije!“ volám mimovolně.

„Vidíte, když si vzpomenu na ty Francouze,“ řval se stejnou silou dále, „mohu se vzteky pominout. Kdybych toho Napoleona měl po ruce (sápal se po mně — uhnul jsem se), takhle bych ho chyt (znovu po mně — znovu pospíším si stranou) a ten jeho nos by takhle ulít (nové hmátnutí). Ale ten Moltke jim dá! Ať žije Moltke!“

„Ať žije!“

Ještě jednou se napil, sklesl na křeslo a usnul tvrdě.

Byl jsem od srdce rád. —

Následujícího dne při table d'hôtu v hostinci U zlaté husy sedím — vedle včerejšího souseda svého.

Naříkal, že ho „bolí vlasy“.

Když jsem ho pamatoval, jakým způsobem mne, Čecha, nutil k přípitkům na německé velikány, mohl se smíchem potrhat.

„To se musí napravit — zvu vás na šampaňské!“

„Ale bez přípitků!“

„Slovo s to!“

Nedostál pak přece slovu. Chytil sklenici hned první a zvolal: „Ať žije umění a umělci!“

XVII

PAN JINDŘICH MOŠNA VYPRAVUJE:

Když to tak někdy mnou na jevišti škubne — věru nevím, co to je — a já najednou přeskočím stůl, vyskočím rovnýma nohama oknem ven nebo vyletím po kulise někam vzhůru, slýchám hlasy: „Ten Mošna přece jednou zlomí vaz!“ Ó ne, moji drazí! Jen jednou jedinkráte jsem byl na jevišti v skutečném nebezpečí života a to bylo právě při nejodměřenějším, při nejpatetičtějším kroku, jaký jen je divadelním úlohám předepsán.

Neboť já na prvopočátku uměleckých svých snah, v Jaroměři u společnosti Prokopovy, hrál *hrdiny*. Vždyť jsem byl člověk krásný, to musím sám říci. Světlý, kadeřavý vlas, tvářičky jako růže, hlas plný ohně. A domnívám se, že také postava má byla tenkráte *ještě* větší, než je dnes. Ba i France-Moory jsem hrával a kroutil očima. A obecenstvo trnulo.

Byli jsme tam celé čtyři měsíce, společnost oblíbena a členové její v častém přátelském styku s obecenstvem. A tu se kdysi v neděli stalo, že obecenstvo pozvalo herectvo na snídani. Herectvo šlo celé, vyjma mne.

Každý ví, co je „snídaně“, a každý se domyslí, jaké rozjaření zmocnilo se pozvaných, vínu nezvyklých, řeknu-li, že „snídaně“ trvala do pěti hodin odpoledne.

Téhož dne se dávala rytířská hra Ďáblův mlýn na Vídeňské hoře, a hra ta o sobě již výtečná získala ještě tím, že já jsem hrál rytíře Guntýře. Rytíř Guntýř, to je ten, který tam vysvobozuje ty duchy. Já vysvobozoval duchy velmi rád, a když přišli kolegové, snídaní „zmoření“, stál jsem v kulisách již připraven: na těle brnění, na hlavě přílbu se spuštěným hledím, po straně pádný meč s jilcem v podobě kříže. Vystoupil jsem, hrál s chutí a nadšením, a potlesk obecenstva byl bouřlivý.

V druhém jednání srazil jsem se tedy — já princip dobra, on princip zla — s rytířem… ech už ani nevím, jak se jmenuje, a vyzval ho věrně dle intence básníkovy na souboj.

Boj započal; bili jsme se udatně; štíty zvonily, meče se křížily v mocných ranách. Můj odpůrce ale, nejsa úplně sebe mocen, vínem k tomu rozpálen a také na mne pohněván, že jedině já jsem byl obecenstvem prve vyznamenáván, zapomněl pojednou, že hrajeme, — a udeřil mne znenadání veškerou svou silou do hlavy. Zadržel jsem ovšem ránu pádného, těžkého jeho meče štítem, přec ale ne tak dobře, abych byl se veškerým následkům nenadálé rány vyhnul. Meč odpůrcův rozrazil mi čelo a počal jsem silně krvácet. To však mne nehnětlo. Dohrál jsem svou scénu, pak jsem si na ránu dal arniku, obvázal ji černým šátkem a vyšlapoval jsem si jako raněný rytíř hrdě dál.

Princip zla, teď ještě rozezlenější, neměl ale na tom dost. V třetím jednání odbýval jsem s ním opět souboj a — spoléhaje se na čtenářovu diskrétnost — přiznávám se upřímně, že jsem měl už strach. Mé obavy se také splnily. Odpůrce udeřil mne opět mečem přímo do čela, a sice tak prudce, že mi krev z rány až vytryskla. Nyní jsem ale již nedohrál; odešel jsem za kulisy a opona musila být spuštěna.

Obecenstvo bylo nemálo rozhořčeno na mého odpůrce, dupalo, aplaudovalo a volalo mne. Vyšel jsem tedy, poklonil se, a když se pokřik poněkud utišil, pravil jsem: „Velectěné obecenstvo! Poněvadž jsem byl zúmyslně raněn, nemohu ve hře pokračovati!“ Běda! Sotvaže jsem slova ta pronesl, přilítla z kulis plechová přílba a dopadla mi na hlavu, až se mi v očích zajiskřilo. Můj odpůrce mrštil jí po mně.

Já ovšem vím velmi dobře, že hrdinovi, ať už zvítězí, neb padne, je nesmrtelnost zabezpečena — ale tentokráte mně to nějak hned nenapadlo a já skočil raději z jeviště do orchestru a odtud do obecenstva. Utekl jsem, jak se říká. A teď začlo teprv to pravé. Obecenstvo bylo surovostí na mně spáchanou nanejvýš rozdrážděno. Jaroměřská omladina, která mi přála, chtěla surovce vzápětí potrestat a hnala útokem; rytířové na jevišti, s meči v ruce, postavili se na odpor.

Boj, krutý, památný boj — konečně rytířstvo kleslo. Meče

polámány, garderoba rozervána. Vítězné obecenstvo vyhrnulo se s triumfálním hlomozem na ulici. Zde poplach ale ještě větší! Jaroměřané se domnívali, že město hoří, — policie běží — revolta roste — dva tábory jsou již utvořeny, jeden pro, druhý proti hercům — a já zatím, v plné rytířské zbroji, ubírám se tiše a zkroušeně za zády všech ku svému domovu. Svůj oblek byl jsem zůstavil v divadle.

To by bylo ovšem nadál nic neznamenalo, kdybych byl měl — ještě oblek druhý. Ale — „jeden kabát, jedny spodky," jak to v kupletu stojí — a za dne jsem přec co rytíř Guntýř po Jaroměři nemoh a navečer jsem se do divadla bál. I doma mně bylo zle. Jistý vlastenec mně sice půjčil spodky, ale poněvadž vlastenec týž byl trochu dlouhý, musil jsem jich polovici založit. A když jsem chtěl takto ještě něco na sobě mít, musil jsem přec jen do krunýře a dívat se v něm z okna. Trapné chvíle. Tamhle naproti jsem denně k svačině pil tak výtečnou kávu — zrovna přes celé náměstí jsem se domníval cítit libou vůni její — —

Jak to dopadlo „po třech dnech a třech nocích"?

Jakpak to mohlo dopadnout! Potřebovali brnění a musili mi poslat mé šaty. A když ředitel Prokop slyšel, že chci jinam, ano že mám již i tři zlatky závdavku, uspořádal banket na usmíření a zavedl mne nic netušícího k němu, v kruh kolegů; litovali jsme, odpouštěli jsme, objímali se, plakali, a ty tři zlatky jsme propili v pivě.

XVIII

ŘEDITELKA SLEČNA ARNOŠTA LIBICKÁ VYPRAVUJE:

Jak krásná jsi byla, růže saronská,
když ponejprv mé oko Tebe zřelo: —
kde Tvůj byl stan, tam srdce moje spělo,
by našlo poklid. — Ono přece lká.

Psal se rok 1877. Rok pro mne veleosudný, zaznamenaný písmem krvavým. Již upomínka naň zaráží tlukot srdce mého.

Budu vypravovat. —

Na samém úpatí českomoravských hor rozprostírá se milé údolíčko. Na jihovýchodní straně je obemknuto lesnatými výšinami, z nichž spatřujeme potůček řinoucí se olšemi a vrbinami, podobný stříbrnému dracounu lemujícímu pestrobarevná luka, háje, pole. As čtvrt hodiny nad údolím strmí malebné městečko M., jehož obyvatelé živí se výhradně suknářstvím a orbou. Roku výše podotknutého zavítala jsem tam se svou společností, doufajíc, že se pozdržíme nejméně půldruhého měsíce. Jeť obyvatelstvo zde probudilé a duchem novověkým prodchnuté, a mohla jsem skutečně počítati na slušné obchody. Počátek byl také opravdu slušný.

Já a stařičká moje matka bydlely jsme takřka na konci města, v chaloupce již polosešlé, před námi vždy jen chudobnými řemeslníky obývané.

Chýlilo se k večeru. Uzavřely jsme dobře vrata domovní, služka vzala garderobu uchystanou pro dnešní představení, šla napřed a já s matkou kráčely jsme za ní. — Znáš-li pak, čtenáři těchto řádek, život a konání kočujících společností důkladně? Odpovídám za tebe: Neznáš! Kdo nebyl sám aspoň půl roku uprostřed tohoto bouřlivého víru, který neuprosně mladistvé ideální lidi láká z tichého podkroví spokojených

rodin, velkou část rozhodných talentův pro kterýkoliv jiný užitečný obor společenský vytrhuje z blahodárné jich dráhy a vrhá ve svůj jícen nenasytný, bídné budoucnosti vstříc, — nemůže ani znáti tajemný ten život zákulisní, plný sobectví a ctižádosti, přetvářky a strojené šlechetnosti, neukojitelné zášti a věčné nespokojenosti. Jsou ovšem výminky. Jsou lidé vlastností čistých, neporušitelných, leč je jich pořídku a tito pak musí zápasiti tak těžce! Nechlubím se, však ačkoli žena, přece dovedla jsem mnohého včas ještě probuditi z nerozumné blouznivosti nebo ospalé netečnosti, mnohý uposlechl a je dnes otcem rodiny usedlým, občanem co nejužitečnějším. — Tenkráte měla jsem při své společnosti členy skutečně inteligentní, leč mnohý dal se unášet ctižádostí až nesmyslnou, pachtěním po vavřínech malicherně dobytých, a tu jsem domluvami často vzbudila proti sobě odpor i zášť. Bývát mezi obecenstvem také řádka lidí zámožných, ale nedosti obeznalých, příliš důvěřivých, kteří dají se snadno zaujmouti hercem proti řediteli, a — ředitel kočující společnosti musí pak mlčet, z důvodů pochopitelných. Na takové příznivce zavěšují se ti takzvaní „chlebíčkáři“, neučí se ničemu, úlohu si sotva jednou přečtou, ale příznivcům svým vykládají: „V té úloze dnešní dostal jsem tam a tam věnce, tam a tam také věnce,“ a příznivec se domnívá, že by se objevil co neznalý věcí a výkonů umělecких, kdyby nekoupil „dnes“ také tedy zas věnec, — a herec kazí obecenstvo a obecenstvo kazí herce. —

Vstoupivši do garderoby, spatřila jsem mladou dívku, velikosti prostřední, vlasů hnědých, očí velkých, modrých, výrazu bolestného, jako by se tázaly na věc dávno uniklou, dávno ztracenou. Vstala, uklonila se a podotkla: „Představuji se co Cecílie Hranická, herečka, — odpusťte, že se představuju *takto*, ušla jsem daleký kus cesty.“ Oblek její, dosti elegantní a moderní, byl zaprášený. „Děkuju vám, že mne přijímáte.“

„Jsem potěšena z vašeho příchodu,“ odvětila jsem mladé dívce a stiskla jí ruku.

Mezi herci a herečkami nastalo šepotání. Sem tam vyprskla narážka na mladou dívku, kousavá, nelitostná. Dívka seděla tiše u dveří garderobních a tvářila se, jako by slůvka neslyšela.

Konečně hudba spustila kvapík, vše spěchalo na jeviště, jen Hranická nehnula se z místa. Sprovázela bolestným pohledem členy spěchající za svým povoláním. Po chvíli jsem přistoupila k ní, a vidouc slzy v očích, těšila jsem ji.

Hluboký vzdech vydral se jí z prsou. „Máte pravdu, oni mne neznají, a ne mou minulost — vždyť vy sama, ctěná paní, dosud nevíte —," a prudký pláč nedovolil jí mluviti dále.

„Nezoufejte! Po představení půjdete se mnou do mého bytu a tam se seznámíme!"

Pokračovalo se ve hře. Vše šťastně spělo ku konci, když tu náhle strhnul se na ulici povyk. „Hoří — hoří!" zalehalo sem zvenčí. Zvonili na poplach. Křik každým okamžením vzrůstal, později zazněly temné signály hasičovy trubky — lid spěchal z divadla a jeden klopýtal přes druhého. Na každé tváři lze čísti obavy nejvyšší, vždyť největší díl domů kryt jen doškami a pod těmi uloženo tisíce centů sena a slámy.

Herci nelenili, spěchali hned k ohni. Kterým nestačil čas, běželi v kostýmu. Alster, Mirovský a Šmider první byli na střeše a počali ji trhat. Vše se přičinilo, seč jen síly byly, hasiči, měšťané, rolníci, ženy i děti — avšak zde nestačila síla lidská, neminula hodina, a celé náměstí bylo v jediném plamenu. Na ostatní ulice čekal osud týž.

Ve směru požáru, ovšem až na konci města, bydlela jsem já.

Oheň zuřil již přes hodinu — pláč a nářek vzrůstal každým okamžikem. Také ze sousedních obcí přišly stříkačky, pracovalo se neunavně, leč oheň přeletoval stavení a ulice. Nastal všeobecný zmatek, každý spěchal z domu ven, nesa s sebou, co rád by byl zachránil. A také já s matkou a Hranickou spěchaly jsme, co jen síly stačily, k domovu.

Otevřela jsem vrata, vstoupila do jizby, ozářené světlem šlehajícího plamene, jen již asi třicet kroků od nás vzdáleného.

„Spaste se, drahá paní, zachraňte stařičkou svou matku, zachraňte sebe a svůj majetek — také tento dům jest jen doškami kryt — horko jest už nesnesitelné a vítr žene plameny v naši stranu — pomohu vám věci vynášet do pole, jen rychle!"

Slova Hranické námi hnula. Vynášely jsme šatstvo, prádlo daleko do polí, vzlykajíce a plačíce. Na zachránění beden, nábytku, kněh atd. nebylo ani pomyšlení. Pomocných ruk také nebylo, každý chránil nábytek vlastní a každý byl odkázán sám na sebe.

Nastala noc. Měsíc ztrácel se zvolna za hory a já s matkou seděla plačíc na troskách našeho těžce získaného majetku. Sloupy dýmu vystupovaly z rumu zničených stavení, sem tam ještě vyšleh plamínek — chvílemi slyšet bylo padnutí trámu neb jiné dosud vzdorující, napolo spálené hmoty — hluk utichoval, na věži bila dvanáctá hodina.

Sta zemdlených lidí nocovalo v poli, většina rodin slzela na troskách svého rodiště. Též u mých nohou vzlykala duše, mně dosud neznámá. Hranická objala nohy mé a zvolala zoufale: „Jaký osud vás to zastihl! Krok můj přinesl vám toto neštěstí — odpusťte mi, nemám-li u nohou vašich bolem zahynout —," a křečovitě znovu objala nohy mé.

Pak, jako by se byla utišila a přišla na jiné myšlenky, pravila klidněji, hledíc a ukazujíc na měsíc: „Jsem přec jen dítě prokleté! — Kam kročí noha má, pustoší. Proč jen jsem poznala života — proč se stala tvůrkyní těchto nočních hrůz — zabte mne! — jed, jed! — dejte mi jedu, aby mne neodevzdali právu — ó — přicházejí —," a sklesla na zem jako mrtvola.

„Všemohoucí na nebesích — sen nebo skutečnost, co tu pravila!?" zvolala jsem a sama smyslů polozbavena padla jsem stařičké své matce k nohoum. Matka byla při slovech dívčiných zbledla na smrt.

Znovu se mi z prsou vydral výkřik: „Palička! — Ó věčný slitovníče!"

Smutné rozprostřelo se před námi jitro. Na další existenci v městě nebylo pomyšlení.

Přivolaný lékař uznal stav Hranické za nebezpečný a prohlásil, že dívka zachvácena návalem šílenství. Co počít s ubohou, osamotnělou, mně zcela neznámou dívkou? Oznámila jsem členům společnosti své, že pojedeme druhého dne — jen tak nazdařbůh — do nejbližšího města. Vyhledala jsem vozku,

věci se naložily, pro Hranickou upravili jsme na voze lůžko a uložili ji na ně.

Přijeli jsme do města H. C. Byli jsme dobře přijati, však veškeré iluze o lepších dobách pominuly jediným pohledem na mrtvo vládnoucí městem.

O Hranickou bylo postaráno. V několika dnech zotavila se tak, že mohla záhy dost již na menší úlohy se odvážiti. Když jsem ji jednoho dne opět navštívila, jala se vyprávěti o životě svém:

„Byla jsem vychována v dívčím ústavě; rodiče moji nemohli mně dáti nic jiného než dobré vychování. V šestnáctém roce věku svého vrátila jsem se z ústavu domů, do města C., kde byl otec můj dohlížitelem továrním.

Dva muži ucházeli se o mou ruku. Vladislav, muž mladý, velenadaný, jenž již po delší čas řídil svůj vlastní obchod, učinil na mne dojem příznivý; přilnuli jsme k sobě. Moji rodiče byli přátelé velkého poklonkování, Vladislavova povaha byla však přímá, on upadl u nich v nelásku a dáno mu zřejmě na srozuměnou, že není vítán. Zato nápadník druhý, jakýs L., starý mládenec, vládnoucí velkým jměním, různě nabytým, líbil se našim. ‚Ten bude tvým manželem a nikdo jiný, Cilko,‘ pravil otec jednoho dne ke mně, ‚budeš s ním šťastna. Dobrý člověk a peněz má pro všechny časy.‘ — ‚Nikdy se nestanu jeho ženou,‘ odpověděla jsem pevně. — ‚Pak tě přinutím. My jsme se s L. již dohodli — nežádá věna — jen lásky — do odpůldne mně dáš určitou odpověď, a sice takovou, jaké sobě přeju — ač chceš-li mít vůbec ještě otce.‘ Odešel.

Dala jsem se do pláče a napsala Vladislavovi list, dávajíc mu o všem zprávu. Zároveň jsem slíbila, že v určitou hodinu dostavím se na určité místo tajných — jak jsme se domýšleli — schůzek našich.

Objali jsme se vášnivě.

‚Jen sem — sem — rychle sem!‘ zaznělo to náhle v křoví za námi a my vyděšeni spatřili starého L. Už tu byl ale také otec můj, matka, sestra, i služka. Opovržlivé pohledy vpíjely se mi v duši. ‚Ty zlolajná!‘ volal otec, ‚to je tvá vyhlášená

cudnost, za kterou já jsem čest svou vsadil? Ne více přes můj práh, ne více ke mně — dneškem přestávám býti otcem tvým!‘

‚Matko!‘

Také matka mne odstrčila.

Odešli.

Stáli jsme s Vladislavem jakoby omráčeni. Marny byly pak milencovy domluvy; neúčinkovaly na mne. Chtěl, abych šla k rodičům jeho, že dobře mne přijmou. Konečně jsem slíbila, že přijdu.

Navečer však pokusila jsem se ještě jednou dosíci odpuštění. Ale služka měla již rozkaz, zavřela dvéře.

Zoufalství mé dostoupilo vrchole. Prchla jsem z města ven, do polí, stále dál a dál.

Nastala noc a já se dostala do R. Hned na prvním nároží vidím program divadelní, a tu mne projela myšlenka: Jdi — uteč se k nim — oni pochopí zajisté neštěstí tvé — přijmou tě ve svůj střed — aspoň pokud se hněv rodičů neumírní. — Vyptala jsem se na byt ředitelův, sdělila mu vše upřímně, a on mne engažoval na tak dlouho, pokud mně bude libo. Povolání nové se mně zalíbilo a ředitel byl se mnou spokojen. Projížděli jsme různá místa česká.

Mezitím však doma odehrála se truchlohra. Otec můj se s Vladislavem sepral — byliť štváni starým L. — a Vladislav udeřil otce holí po pravé straně hlavy tak, že tento s výkřikem ‚Vrahu!‘ sklesl. Vladislav prchnul. Lékař uznal poranění za těžké a za Vladislavem vydán zatykač. Po šest neděl Vladislav se schovával. Mezitím otec můj úplně se byl uzdravil, a tu přišel Vladislav zase zpět a vydal se sám v ruce spravedlnosti. Rozsudek zněl na šest měsíců.

Kolikrát jsem byla mezitím zaslala prosební listy rodičům svým — vždy jsem byla odmrštěna! Ano, otec a matka vyslovili v té době i kletbu nade mnou. A přece jsem se měla již státi matkou dítěte, jehož otec, pozbaven cti občanské, byl vyvržen ze společnosti lidské!

Uplynul rok. Co se s Vladislavem pak stalo, podnes nevím. A tak nemám nikoho kromě boha a vás — neopouštějte mne — mám-li umříti, zatlačte vy oči moje — a dítě mé opuštěné ať ve vás nalezne svou druhou matku!“

„Budu matkou vám i vaší dcerušce. — Kde ji máte?“
„Má tetička v Čechách ji ošetřuje.“
„Slibuju.“
„Neskonalé díky!“

Nemoc Hranické se opět vrátila. Již naposled. Sotva se byla po představení doploužila do svého příbytku, ulehla na lůžko. Lékař se vyjádřil, že ani rána nedočká. V noci počala znovu šíleti, křečovité záchvaty dostupovaly již mozku.

Telegrafovala jsem rodičům jejím. Přijeli a zastihli dceru ještě živou. Jak dojímavý akt se odehrál u jejího lůžka! Rodiče klekli, líbali jí líce i ruce, nářek jejich byl teď nevýslovný.

Ještě jednou otevřela Hranická oči. Chopila se jich rukou, tiskla je k horkým svým rtům.

„Konečně! — Díky! — Pozdravte mé dítě —,“ a zápas byl skončen. —

Doprovázeli jsme ji k hrobu. Průvod blížil se ku bráně hřbitovní, když jsem zpozorovala mladého muže, slušného zevnějšku — pohledu zoufalého. Byl to Vladislav, jenž po několik již dní meškal v H. C. co obchodní jednatel — neznaje pseudonymu Hranické.

Otec Hranické poznal ho na první pohled a vypuknul znovu v pláč. „To je on,“ šeptal mně do ucha, „a jak se změnil! Ó bože, jak jsi spravedliv, jen tys ho sem povolal, aby byl svědkem následků svého provinění!“

„Teď si máte odpustit, oba vzájemně nad hrobem vašeho dítěte!“

Kněz měl nad hrobem výklad. Vladislav nemohl se již zdržeti, vrhl se ku hrobu a štkal hořce a hlasitě.

Otec přistoupil k němu: „Odpuštění mezi námi!“
„Odpuštění!“ zaštkal Vladislav.

Následujícího dne odcestoval Vladislav do Bosny. Dal všem sbohem, mně zanechal lístek.

Stálo v něm:

„Přijměte díky a žehnání nešťastného. Jdu na očistu imena svého do Bosny, pomáhat bratřím.

Prosím, vykonejte ještě jedno. Dejte na pomník vyrýti slova:

Jak krásná jsi byla, růže saronská,
když ponejprv mé oko Tebe zřelo: —
kde Tvůj byl stan, tam srdce moje spělo,
by našlo poklid. — Ono přece lká!

Právě se tiskne malá Cecilka ke mně a ptá se, proč pláču.

Ty nevinné, krásné, milé dítě! —

Teď pochopíte, proč mne zvou po celé Moravě, ano proč — vzdor tomu, že jsem svobodna — i veškeré dopisy úřadů mají nadpis: „*Paní Libická*“ — ?

XIX

RECENZENT OPERNÍ PAN EMANUEL CHVÁLA VYPRAVUJE:

Operní referent hraje na divadelních táčkách smutnou úlohu. Vstupuje do kruhu shromážděných operních sil, marně rozhlíží se po některé, u níž dosud nemá svůj „vroubek“, a které byl by tedy jen poněkud příjemným společníkem. Přemohl-li první obtíž a nalezl-li místečka, kde klidně může naslouchati veselým příhodám ze života uměleckého, již co hrozivý mrak blíží se obtíž druhá. Co bude vypravovati, až přijde řada na něho?

V moři not, v kterém on plove, nerodí se zajímavé epizody; nejněžnější dámská ručka jest chladna, vede-li recenzent ji k ústům, výprasky za přísné kritiky nejsou u nás dosud v módě — nanejvýše dovedl by tedy ze všech těch káravých zraků, kolik jich v životě musel zachytiti, sestaviti obrázek své oblíbenosti, který by snad dovedl trochu pobavit. Ale jakkoli se pochybuje o lidskosti referentů, ujišťuju, že tolik má jí každý z nich, aby *sama sebe* neodsuzoval; zbývají mu tedy jen dvě cesty: buď setrvati v hlubokém mlčení tak dlouho, až všickni jsou přesvědčeni, že nemá, co by pověděl, anebo vypravováním některé upomínky ze své předreferentské doby poskytnouti svým zdánlivým posluchačům příležitosti, aby mezitím pohodlně s vlastními myšlenkami mohli vyjíti si někam na procházku. Byl jsem odhodlán voliti prvnější a jen opětované laskavé vybídnutí ze strany pořadatele „divadelních táček“ dovedlo svésti mne na cestu druhou. —

Netajil jsem se tím nikdy, že náležím k nejhorlivějším ctitelům múzy Smetanovy; čím trapněji působí na mne všecka strojenost v hudebním umění, tím raději poddávám se bezprostřednímu vlivu ducha originálního, jenž uvádí nás do říše, kde každou píď půdy vydobyl si vlastní silou a kde vše řídí se dle zákonů, jak mu je nejlepší přesvědčení na cestě za ideálem bylo vnuklo.

Nezúčastnil jsem se bojů, jaké vyvolaly u nás snahy Smetanovy; jsem ze školy mladé, a když poprvé ostýchavě nabídl jsem skromné síly a dobrou vůli svou táboru pokroku, tu plál již oheň ducha Smetanova jasnou září a dotěrné mušky ležely se spálenými křídly kolem něho.

Co hudební referent byl jsem poprvé svědkem triumfu, který Smetana slavil svou Hubičkou; podobně rychle dobyli si ale Braniboři v Čechách přízně obecenstva. Nejdokonalejší zpěvohra Smetanova Tajemství měla dosud jen čestný úspěch, jako svým časem Prodaná nevěsta, o které, poukazuje ku slabým kasovním výsledkům, vyslovil se ředitel Thomé: „Ja mein lieber Kapellmeister Smetana, die Prodána ist keine Pranibóry!“

V Branibořích seznámil jsem se ponejprve se Smetanou a nezapomenu nikdy dojmu, jaký učinila na mne první jeho zpěvohra, o které myslel jsem, že nadobro již rozluštila otázku české hudby dramatické. Bylo to tuším v roku šestašedesátém. Měl jsem za sebou rok pilného hudebního studia, první, kdy vymaniv se z pout nechutného učení na ústavě, provozoval jsem hudbu dle vlastní chuti a náklonnosti. Jen ten, koho jako mne zastihla bolná snivost Schumannova a tklivá touha Chopinova zrovna v oné fázi života, kdy celé moře citů vynořuje se z duše právě se probouzející, pochopí, s jakou horoucností přilnul jsem ku směru moderních romantiků, a méně snad bude diviti se tomu, že dojmy z oné doby do jisté míry trvalý si udržely vliv na vývoj názorů mých u věcech hudebních. Musím však podotknouti, že nijak nebyl to pouze moderní směr, z kterého vyrostlo mi přesvědčení, že forma a obsah v hudbě neztotožňují se tou měrou, abych veškerou hudbu programovou považovati musil za zbloudění v umění.

Divadla, zejmena opery, navštěvoval jsem tehdy tak často, jak skromné mé poměry tomu dovolovaly. Kolikráte stály na divadelních cedulích jmena Mozart, Rossini, Weber, Meyerbeer, Gounod a Wagner, aniž bych byl měl té nejmenší naděje sehnati pro ten den potřebné pro návštěvu divadla dva šestáky! Jen zřídkakdy vyhledával jsem, přikládaje s těžkým srdcem čtyři krejcary ku vstupnému na poslední galerii, ku zvýšení „pohodlí“ v divadle protekci domovníků;

tlačenice u kasy, pachtění se po místě, z kterého viděl bych aspoň kousek jeviště, přemítání, jak zbavil bych se spoluposluchače na zádech mi ležícího atd., to vše úzce souviselo s poezií, v kterou halilo se mi slovo „divadlo“. Pamatuji se, že nejednou vyseděl a vyklečel jsem celá představení na úzké hraně jedné ze zadních přehrad na poslední galerii německého divadla, studuje vedle hudby pilně zákony o rovnováze a zachycuje se vždy stropu, kdykoli těžiště mého těla hrozilo pošinouti se mimo podpornou čáru, na které lovil jsem si své jízvy.

Postavení, v kterém poprvé poslouchal jsem Smetanovu zpěvohru Braniboři v Čechách, nemusel mi také nikdo záviděti. Hlava na hlavě, tělo jako v kleštích, každý takřka duši na jazyku, stáli jsme tu báječně vtěsnáni do úzkého prostoru mezi poslední lavicí galerie a zdí co neproniknutelná hradba proti těm, kdo přicházejíce pozdě, za svých čtyřicet neb třicet krejcarů domoci se chtěli číslovaných neb nečíslovaných sedadel. Čas od času do horkého vzduchu vyslaný hluboký vzdech — toť jediné, čím mohli jsme si uvolniti. Proto přece onen večer náleží k nejkrásnějším, kterých v divadle jsem zažil, neboť vědomí, že co Čech stojím tu před velice významným dílem českého umělce, naplňovalo mne, který jsem, na německých školách vychován, povždy slýchati musel stereotypní fráze o duševních nedůstatcích svého národa, neskonalou hrdostí.

Přiznávám se, že byl jsem sice puzen zvědavostí poznati novou původní českou operu, která neobyčejný měla úspěch, že však neočekával jsem nijak něco neobyčejného. Znal jsem totiž svým časem velmi oblíbenou první českou zpěvohru Dráteník a musel jsem se, ano toto jinak uznáníhodné dílo počátek české zpěvohry postavilo na stanovisko dávno již přemožené, obávati toho, že české zpěvohře bude na vlastní vrub ještě jednou prodělati veškeré přechodní fáze vyvinutí hudby dramatické a že dlouho to bude ještě trvati, nežli česká opera octne se na výši doby.

Jaké bylo tudíž moje překvapení, když pojednou v Braniborích Smetanových poznal jsem hudební dílo, s kterým bych byl si přál jíti světem, abych dokázal, že konečně nalezli

jsme také produktivní talent, který všeobecně oslavovaným reproduktivním talentům cizím co do uměleckého významu se vyrovná. Musel jsem míti patrně velmi malou důvěru do ceny nové české opery, neboť byl jsem již nad tím u vytržení, že nalezl jsem tu hudbu, která věděla o všech vymoženostech hudby moderní, o bohaté polyfonii, o efektní instrumentací, o intenzívní karakteristice, ba dokonce i o dramatickém proudu. Nejvíce však imponovala mi samostatnost slohu hudby Smetanovy. Nyní, kdy máme před sebou řadu děl mistrových, jichž hudební sloh stále se zdokonaluje, stal se tak typickým, že jest karakteristickou známkou celé smetanovské školy, nyní ovšem považujeme, a právem, Branibory za nejméně samostatnou zpěvohru Smetanovu. Jinak ale bylo poprvé, kdy každá z čestných zvláštností hudby jeho, které nyní známe, byla nám novou a nápadnou. Pamatuji se, že zejmena karakteristické progrese, oblíbené u Smetany pošinování melodických frází v diatonickém postupu, široké rozpřádání tónických trojzvuků a některé příkré modulace svou novostí poutaly u nejvyšší míře mou pozornost. V jednom svazečku svých explikací o binominálních koeficientech, které mne v tehdejší době patrně méně zajímaly než Smetanova opera, nalezl jsem přednedávnem vedle motivů i celou řadu zvláštních harmonických postupů z Braniborů, které jsem si byl pamatoval a v přednášce z matematiky zaznamenal. Největší dojem učinily a činí až podnes na mne v Branibořích velké scény lidu; jen skvělý talent mohl hned při prvním pokusu na poli hudby dramatické vytvořiti scény také mohútnosti, také elementární síly!

Mimoto pak byl jsem nadšen oněmi místy, v kterých jedna z nejskvělejších vlastností Smetany co operního skladatele, totiž důmyslné vytknutí závažných momentů užitím intenzívního hudebního výrazu, poprvé osvědčila onu plnou moc své působivosti, které napotom v každém novém díle skladatelově vždy nanovo jsme se obdivovali. Tak nikdy nezapomenu úchvatného dojmu, který vyvolalo ve mně jedno místo v prvním jednání. Oldřich Rokycanský (záhy zemřelý Šebesta zpíval tehdy tuto partii) vybízí Wolframa Olbramoviče ku pomstě na Braniborech; jeho slova:

Nezaniknet česká sláva,
pokud v rukou našich zbraně.
Pro krále a vlasti práva!

mohl jen Čech umělec pronésti s takým zanícením, jak Smetana je pronesl.

Z postav líbili se mi nejvíce Jíra a Varnemann, ze zpěváků Lev (Tausendmark) a Paleček (kmet). Grund (Jíra) hrál tak výtečně, jak zřídkakdy v operách hráti vídáme, krásným svým hlasem však tehdy ještě neuměl vládnouti a dosti často zpíval falešně. Pro dámské úlohy a výkony měl jsem menších sympatií.

Několikrát mezi představením pokoušel jsem se marně o to, spatřiti skladatele, který dirigoval. Představoval jsem si Smetanu co mladého muže velké postavy a imponujícího vzezření; později dověděl jsem se, že Smetana byl již dvaačtyřicátník, když poprvé provedena byla první jeho česká zpěvohra, a ještě o něco později přesvědčil jsem se, že i má obrazotvornost odchýlila se od skutečnosti. Od této odchýlil jsem se také ve svém veřejném soudu ohledně budoucího osudu Braniborů. Byl' jsem přesvědčen, že zanedlouho zpěvohra Smetanova proklestí si cestu do světa a dobude skladateli uznání ciziny; jak zatím mělo se to s tím uznáním, ví každý, teprve v nejnovější době zdá se, že pronikl Smetana hradbou, kterou proti českému umění ohradila se cizina.

Jakkoli během času a po pozdějších závažných uměleckých činech Smetanových v některých věcech poopravil jsem si svůj náhled o Braniborích, cením dosud dílo toto, které pro českou zpěvohru bylo prvním významným krokem na pravé dráze, vysoce a vzpomínám vždy rád nadšení, s kterým vítal jsem je v době, kdy instinktivně tušil jsem onen mocný rozvoj českého hudebního umění, z kterého, dík snahám Smetanovým a práci jeho ducha, dnes se těšíme.

XX

SLEČNA MARIE SITTOVA VYPRAVUJE:

Co děcko jsem byla velmi slaba a útlého zdraví. Kde jsem seděla, tam jsem slabostí usínala — zvláště ve škole u františkánů. Nedělo se to z lenosti nebo z omrzelosti, nýbrž sotvaže jsem byla několik minut v uzavřeném vzduchu školní síně strávila, již šly mrákoty na mne a nemohla jsem spánku odolati. Napomínali, kárali, trestali mne, nic naplat. Matka mně dávala navlhlé šátky, bych si skráně utírala, když dřímota na mne přijde; to pomohlo ledva nějakou chvíli, a já pak zase umdlenosti podlehla.

Jednoho dne jsem tak tvrdě usnula, že jsem se svalila pod škamnu, právě když ctihodný učitel něco vykládal; rozhněván poslal mne domů se vzkazem, aby mne více do školy neposílali, že tam nejsem beztoho nic platna.

Přísná matka mne nevlídně uvítala a bědovala, že se na mně asi malé radosti dočká. Podobalo se věru tomu, neb jsem tenkráte nebyla s to pamatovati si jedinou větu. Plísnění a bědování matčino hluboce mne ale dojalo. Rozplakala jsem se a dala do tak usedavého pláče, že mne otec, známý hotovitel hudebních nástrojů, zaměstnaný právě ve své dílně, uslyšel. Slitoval se nade mnou a zavolal mne k sobě, což se velmi zřídka stávalo.

Byl právě dohotovil nové housle a zkoušel je. Vzal jeden tón, pak druhý, třetí. Zvuky ty mně projely tělem; zapomněla jsem na veškeru strast a pudilo mne to, bych zvuky nápodobila. Když poslední byl dozněl, nemohla jsem pudu více odolati a tón se mně nesměle vymknul z úst.

Udiven otec naslouchal; když jsem umlkla, vzal jiný tón s vyzývavým pohledem na mne a já ho následovala. To se opakovalo několikráte; pak otec housle odložil, mne vzal na klín a poceloval, řka: „Děvče, ty máš sluch.“

Od té doby mne cvičil ve hře na klavír a ve zpěvu, a při tom cvičení jsem nikdy neusnula! Zvuky hudební osvěžovaly mé nervy, tělo sílilo a paměti stále přibývalo, takže si dnes věru na ni stěžovati nemohu, neb mám v ní tak asi sedmdesát úloh.

Když jsem pak, děvče šestnáctileté, poprvé na Českém zemském divadle co Gilda vystoupila a pěkného úspěchu docílila, nejvíce mne těšila poklona jistého přítele, jenž pravil: „Slečno, vy zpíváte jako housličky.“ Připomenulať mně můj první pěvecký pokus při houslích mého otce.

XXI

SLEČNA EMÍLIE BEKOVSKÁ VYPRAVUJE:

Kdo mne v okamžicích mého života pozoruje, když se srdečně raduju a směju (a já se směju víceméně všemu), netušil by asi, že svědomí moje tíží — vražda.

V Oděse, kdež jsem byla engažována za ředitelství pana Wintra, měla jsem milou, dobrou přítelkyni. Kvůli úspoře hospodařily jsme společně, najavše si českou kuchařku, neboť s ruskou stravou nemohla jsem se spřáteliti nikdy, a takž jsme spořily klidně a pilně, až vždy po den výplaty gáží, kdy jsme zpravidla vždy zas znovu nabyly přesvědčení, že vydáváme dvakrát tolik jako kolegyně naše ostatní. Udiveny pohlížely jsme vždy jedna na druhou a hlasně bědujíce — nechaly jsme dále vařiti svou Lizinku.

Přesto bylo by se nám všechno dařilo pěkně a dobře, neboť jsme žily pospolu v nejlepší shodě — což prý mezi kolegyněmi nebývá *vždy* obyčejem —, kdyby jen moje přítelkyně nebyla bývala také majitelkou ohyzdného, starého, napolo slepého, zrzavého a kulhavého psa, kterému nejen svou přízeň, ale při jídle také nejlepší kůstky věnovala. Ovšem — nedalo-li se mu dobrovolně, brával on si jednoduše sám, aniž by se byl musil obávati výprasku. Jak často musila naše Lizinka ještě jednou dojíti pro maso, protože byl Šuft — tím jmenem se roztomilé zvířátko honosilo — kus ještě syrový sežral. A když se strojila smažená kuřátka (podotýkám: mé zamilované jídlo) na stůl, musila mi Lizinka pokaždé dřív svatosvatě přísahati, že jich Šuft předtím ještě neochutnal.

A stalo se, co následuje: Jednoho večera provozovala se na tamějším divadle veselohra Dvě vdovy, v níž já a moje přítelkyně hrály jsme titulní úlohy. Představení se dařilo náležitě; leč pojednou ve scéně, ve které já mám konat vý-

slech, vstoupí Šuft s největší klidností na jeviště a položí se své vládkyni na vlečku.

Nápověda přerušil svou činnost a dal se do hlasitého smíchu, v orkestru vstávali a dávali se do smíchu, obecenstvo se smálo, já se smála a páni kluci na galeriích jásali, neboť moje přítelkyně mezitím hleděla psa ze svého šatu odšoupnouti, on však klidně si zasedl znovu a na druhou část jejího šatu, takže byla nucena sejíti z jeviště a Šufta zavolati k sobě. Vtom ale spatří on mne, sedící tu s modrými brejlemi na nose, a poněvadž jsem mu doma někdy nepříjemné důkazy své přízně projevovala, začal tak štěkati a výti, že jsem byla též nucena odejíti, jen abych zprostila jeviště nezvaného hosta. Za kulisami ale stála Lizinka všecka uplakaná, bylať ji moje přítelkyně právě a řádně vyplísnila, že Šufta nechala odběhnouti.

Téhož večera přísahala jsem pomstu, netuše ani, jak brzo se mi k tomu příležitost naskytne. Před zkouškou jezdívaly jsme my činoherní dámy v letě vždy pospolu do Langeroongu, abychom se tu koupaly v moři. Rozumí se, že Šuft musil býti vždy s sebou. Kdykoli jsme ale přibyly, pokaždé utržily jsme od pánů uličníků, zevlujících na břehu mořském, pro toho krásného průvodce svého jen posměch.

A jely jsme hned druhého dne po onom pamětihodném představení zase do Langeroongu. Šuft tu seděl v slunci jako vždy před oblékárnou a pošilhával svýma malýma otravujícíma očima po své paní, s kterou já právě se škádlila proto, kteráže máme dříve seskočiti z prkna. Předešla jsem ji a již se hotovím ku skoku — vtom mne popadne něco za nohu. Jen malé, maličké trhnutí — a zlý můj pokušitel leží ve vodě.

Bolestný výkřik mé přítelkyně a pak — velká pauza.

„Buďte ráda, slečno Möllerova, že jste se té ohyzdy tak romantickým způsobem zprostila!“ — „Byl to beztoho škandál, že jste se s takovou ohyzdou po světě vláčela!“ ozývaly se ze všech stran chlácholící hlasy. Leč nadarmo! Möllerova vstoupí s neskonalou důstojností ke mně na houpající se prkno a s velikým pathem zvolá: „Emílie, buďto skočíš za mým Šuftem a zachráníš ho, anebo se budu domýšleti, že jsi ho úmyslně…“

Nato já se zarazím, zakoktám cosi jako omluvu a s uklo-

něnou šíjí — vracím se do oblékárny. Odtud jsem pak malým okénkem dlouho ještě stopovala další průběh událostí. Šuft ovšem, stářím sešlý a k plování nezpůsobilý, byl ve vlnách mořských již zahynul.

Po několik dní musila jsem snášet výčitky a pomluvy své přítelkyně; konečně ale přišla moje vražda přece v zapomenutí, a když jsme se loučily, ona, aby se provdala, já, abych nastoupila engažement v Berlíně, bylo vše odpuštěno.

XXII

SLEČNA Z EHRENBERGŮ VYPRAVUJE:

Nastoupila jsem dráhu svou uměleckou velmi záhy; proto jsem také uměleckých příhod dožila se mnoho. Vždyť jsem poprvé hrála divadlo jsouc teprv asi deset let stará, a sice jsem hrála zednického políra Kluka v Řemeslnické merendě — úlohu to tedy, která zajisté nebyla „přímo pro mou osobu psána“. Chtěla bych se dnes vidět, jak jsem tenkrát hrála. Ale bylo to v klášteře voršilek v Praze, kdež se vychování moje dělo, a tak jsem se líbila, že kdykoli se hrálo, vždy jsem obdržela úlohu mužskou. Z toho vyvinula se u mne taková hrůza před úlohami těmi, že jsem například s ředitelem Thomém si kontraktně vyjednala, on že mne nikdy úlohu takovou hrát nenechá.

První mé engažement bylo v Štětíně. Tam kdysi — dávali jsme právě Stradellu — sklouzla jsem na cestě do garderoby se schodů a vyvrtla sobě nohu tak, že ihned přivolaný lékař mně ji napraviti musil, já pak že jen s největším namáháním téhož večera jsem dozpívala.

Hned dne následujícího určeno provedení Meyerbeerovy opery Hvězda severu, v níž přidělena mně Praskovia. Opera ta byla novinkou a vypravena s nákladem velkým. Škoda z neprovedení mohla být velká, neboť divadlo bylo vyprodáno a z blízkých i z dalekých rytířských statků vůkolních byli lidé houfně přibyli, aby seznali operní novinku. Co činit? Zkrátka, „malá“ Ehrenbergova — říkali mně tak proto, poněvadž jsem v Štětíně vesele teprv trochu rostla — malá Ehrenbergova tedy „mußte 'ran“, jak Pomořané říkají. Ale jak? Noha byla tak silně naběhla, že by se na žádný způsob nebyla vešla ani do největšího střevíce, o pevném kroku ani zdání, a k tomu ještě měla Praskovia krátké šaty.

Lékař zrazoval, ředitel domlouval — a já řekla, že budu zpívat.

Navečer tedy Praskovii oblékly, nemocnou nohu obalily do plstě, a já, opřena o svého ženicha a přívětivým obecenstvem bouřlivě přijata, belhala jsem se k připravenému na jevišti sedadlu a zpívala *sedíc* úlohu svou. — Když v jednání třetím Praskovia se svým ženichem do předsíně carovy přichází a k služebnému Grizenkovi praví, že přicházejí z Čuchonska, aby sobě vyprosili slyšení, extemporoval tento: „Je to vidět, vždyť se ušla, až kulhá!“ A obecenstvo propuklo opět v bouři.

Vůbec jsem byla po celý večer velice vyznamenávána, což jsem ovšem dosti draze zaplatila, musíc pak po tři neděle trvati na lůžku.

Ze Štětína přišla jsem do Hamburku, odtud do Lipska. Vůbec dlí myšlenky mé nejraději při prvních těch mých letech divadelních. Tenkráte byla nade mnou samá jen nezkalená zář sluneční.

Stíny života přišly později. — Jsem nyní v Praze již po devatenácte let činna — chci sobě však z doby té připomínati jen okamžiky světlé. Posloužila jsem českému divadlu celou silou svou.

XXIII

SLEČNA JINDŘIŠKA SLAVINSKÁ (ROZENÁ Z RITTERSBERGŮ) VYPRAVUJE:

Povím několik epizod ze svého dětství:

Kapitola I

Můj první nepodařený pokus v německém jazyku

Bylo to ještě v Haliči. Přebývala jsem s matkou v Śniatynie (otec byl v Čechách, aby v Teplicích vyhojil porouchanou nohu), šlo mně na sedmý rok. Moje matka mluvila polsky, francouzsky, vlašsky a německy; tuto poslední řeč však neráda a jen v nejnutnější potřebě. Já, to se rozumí, nemluvila jsem než polsky, začínajíc teprv učiti se jazyku francouzskému.

Jednou přišla židovka k matce, prodávajíc nějakou látku. Držíc šátek na tváři opakovala několikráte s velkým důrazem větu: „den ganzen Tag und die ganze Nacht!“ — stěžovala si nejspíše na bolení zubů. Pamatovala jsem si tu větu, a když židovka odešla, volala jsem vítězoslavně: „Maminko, já už taky umím německy!“, a pitvořic se po židovce, procházela jsem se pokojem a volala: „den ganzen Tag und die ganze Nacht!“

Ale to jsem se potázala se zlou! — „Mlčíš!“ křikla na mne matka, náramně rozhorlena, „uslyším-li ještě jedno *švábské* slovo z tvých úst, potrestám tě, že na to do smrti nezapomeneš!“

Nevím, co by bylo ještě následovalo, kdyby v tom okamžení nebyla přišla jakási návštěva. Vykradla jsem se z pokoje na své zamilované místečko do zahrady, pod svou milou jabloň. Tam bylo vždycky tak krásně! V zimě mnoho sněhu na panáky, na

jaře plno překrásných květů, které jsem velmi milovala, a což v letě — ta červená jablíčka! Leželo jich plno v trávě, a tráva vypadala jako krásný koberec. Mohla jsem si z nich vybrat, co jsem chtěla. Tam jsem seděla až do večera s naším malým černým pejskem *Othellem* a přemýšlela ustavičně, *proč* se maminka tak rozhněvala. — Vždyť se to stávalo málokdy. Vždyť byla ke mně tak shovívava.

Nedalo mně to, já musila odjakživa vědět *proč* a *nač?* —, a když mne matka večer ukládala k spánku — a já se již byla pomodlila otčenáš za bratříčka *v nebi* a za tatínka *v Praze*, objala jsem matčinu šíji řkouc: „Maminko, hněváš se ještě na mne? — Řekni mi, co ti udělali *Němci*?“

„Co mi udělali?“ opakovala, „což si nepamatuješ, co jsem ti dávno povídala, že Němci a Moskalé rozervali a rozšlapali naši drahou zem? — Nepovídala jsem ti, že jsou od věků naši nejhorší nepřátelé, jichž musíme z celého srdce nenávidět? — Nevíš, že ti vlastního ujce zavraždili?“

Dlouho poučovala mne matka, držíc mne ve svém objetí, až jsme se obě hořce rozplakaly. A od té chvíle zarylo se mi hluboko do srdce, *proč* matka *Němce* tak vášnivě nenávidí.

Kapitola II
(O rok později)

Jak malá žába porazila chrabrého vojína

Byla jsem již v Praze — v té zlaté, čarokrásné Praze, jejíž velkolepou krásou jsem se posud nenasytila —, kdež mne přijala teta tak andělsky laskavá a obětavá, že by ani vlastní matka nebyla s to více učinit pro mne. Zde jsem poznala děvčátka roztomilá a veselá, Márinku Turkovu, Márinku Kuřákovu, překrásnou Julinku Knornovu (nynější výtečná Šamberková), takže jsem byla brzy jako doma. Bylo mi též popřáno seznati mnoho šlechetných paní. Z oné doby skvíti se budou povždy v mé paměti čtyry — řekla bych „světice“, a kdo je osobně znal, uzná, že nepřeháním ani v nejmenší míře, že jen zachovávám vděčně ve svém srdci památku na dámy vzácné, jak

ušlechtilého vzdělání, tak neobmezené přívětivosti a laskavosti srdce; jsou to již bohužel zesnulé paní Terezie Palacká, Julie Pospíšilova, Honoráta z Wyśniowskich Zapova a vlastní moje teta.

Naše domácnost však byla nadmíru smutna. Můj nešťastný otec byl velmi často churav, rovněž i teta, která však svou slabost nadlidsky přemáhala, jen aby svého bratra a mne mohla ošetřovat. To byly pro mne smutné časy! Nejenom ustavičný trpký nedostatek, ale já, která u maminky dováděla a s družkami dle libosti se prohánělа, musela jsem se pojednou všech podobných radostí úplně zříci. Musela hezky zticha po učení se s tetou (nechodila jsem nikdy do žádné školy) sednout do některého koutku a tam docela bez *rámusu* se bavit, abych otci buď v jeho literární práci, nebo v chorobě nepřekážela. Teta nevycházela skoro nikdy z domu, žila jako klášternice, jen otec, když mu to zdraví dovolilo, brával mne s sebou do města, anebo — což bylo pro mne pravým rájem — do okolí pražského.

Takové příležitosti jsem pak *patřičně* využitkovala. Městem jsem ovšem šla „jak se patří“, rovně a slušně — ale jak jsme byli za branou — ó blaho! —, tu mi pustil otec uzdu, a já lítala a běhala, odbíhajíc a vracejíc se k otci, čímž jsem každou cestu vykonala několikráte.

Jednou (událo se to za Strahovskou branou) vylítla jsem zase z brány — letím — letím plná rozkoše nad svou svobodou, a v tom opojení nevidím velkého husara, který právě proti mně se blíží.

Hrdý Arpádův syn statně si vykračoval, zvoně ostruhami džin! džin! a netuše katastrofu, která mu hrozila. Až najednou — ó nastojte! uhodí ho *puma* (tj. hlava mé maličkosti) do žaludka — *puma* zůstane stát — a husar si v pravém smyslu slova sedne na zem, jako by ho vichr náhle byl zvrátil.

Hrozný okamžik! Myslela jsem, že mne na místě zabije. To trvalo okamžik — strašné jakési „teremtete“ zahřmělo mi v uších — já však nečekala, až husar vstane, nýbrž uháněla jsem dále, co jsem mohla. Po hodné chvíli zastavila jsem se a schovala se za strom, čekajíc na tatínka a očekávajíc *ohromné* kázání.

Vyjasniloť se mi okamžitě, že jsem vyvedla (ovšem neráda) uličnický kousek, na ,,slečinku“ přímo *neslýchaný*.

Ale zázrak nad zázrak! Otec se pranic nezlobil, naopak smál se bez ustání, a když mi byl nablízku, povídal si cosi o ,,zatrolené žábě, která se ani samého čerta nebojí!“

Kapitola III

(Opět o rok později)

Ztracený rukopis a černé výkupné!

Otec byl přestál nedávno strašnou choleru, teta chodila po namáhavé obsluze nemocného jako stín, služku jsme neměli, jenom takzvanou posluhovačku. Avšak já znala již všechny otcovy cesty a mimo to, že jsem již tetě byla v domácnosti k ruce, mohli mne upotřebit jako poslíčka, trefilať jsem všude — a vyřídila všecko doslovně jako papoušek.

Že byla zima, oblékla jsem pláštík, kapišon a štucel, vzala složený rukopis tatínkův a recept našeho drahého, nezapomenutelného doktora Podlipského — a šla ,,s pánembohem“.

,,Dej pozor na cestu, přijď brzo, neztrať rukopis!“ přikazovala teta.

Jdu docela klidně a vážně z Podskalí (zůstávali jsme náhodou v tomtéž domě, který dříve náležel naší babičce — a nejspíše z té příčiny dala nám paní Uhlířová velmi krásný byt za levnou činži — a nejenom to, poskytla nám nejednou pomoc, když bylo nejhůře) Žitnou (nyní Myslíkovou), Spálenou ulicí, Alejemi až blízko ku skladu pana Pospíšila, jehož závod byl tehdy v Alejích. Před krámem sáhnu do štuclu pro rukopis a — ó hrůzo! leknutím jsem zůstala jako zkamenělá — rukopis byl tentam!

Nejspíše mi tuhým mrazem byly ruce zkřehly a já necítila, když se mi balíček z ruky vyšinul.

Moje zděšení bylo hrozné. Věděla jsem, že doma čekají na peníze, viděla jsem, s jakým namáháním nemocný v lůžku mnoho dní psal, jak často unaven zpět klesal, těžce si oddychuje. — Hrozné upomínky, které mi pokaždé srdce rozrývají! —

Co tu dělat? — Kde tu věc nenahraditelnou najdu? — Jedno mi bylo *jasné*: bez rukopisu nevrátím se domů nikdy!

Hledám, pláču, pátrám, ptám se okolojdoucích, nikdež nic! Běžela jsem celou cestu zpátky, divže jsem si oči nevykoukala — všecko marné. Nevím, kolikráte jsem běžela sem tam — strachem jsem ani nevěděla, kde vlastně jsem, až jsem zpozorovala, že se šeří. Tu v největším zoufalství mi napadlo, že zesnulá matka a též teta v zármutku uchylovaly se vždycky k *Všemohoucímu*.

Následovala jsem jich příkladu; začala jsem se modlit tak vroucně, jak snad ještě nikdy předtím. A aby pánbůh mne vyslyšel, modlila jsem se nejkrásnější modlitbu, kterou jsem věděla a kteráž začínala slovy: „Pane, jenž šatíš lilie na poli, jenž živíš ptactvo nebeské, — vyslyš i mne, nebohého červíčka! — božínku, dobrý božínku! (improvizovala jsem dále) ty víš, že tatínek nemá žádné peníze, že mu musím koupit léky, ach! vyslyš mne! smiluj se nade mnou! — já budu hodná, jen mne vyslyš —," štkala jsem ustavičně. — —

„Má děvenko, co se ti stalo, proč tak pláčeš?" ozve se tu náhle hlas blízko mne. Zůstanu stát, setřu slzy a vidím na stupních voršilského kostela starou babičku. — „Ach, ztratila jsem rukopis." — „Rukopis? Co je to?" ptá se stařenka. — „To, to je složený papír na všech stranách popsaný." — „Počkej, děvenko, pamatuju se. Šel tudy kominík, nesl cosi takového v ruce a ptal se studenta, jestli to neztratil, že to našel v Alejích."

Naslouchala jsem ani nedýchajíc, slova stařeny zdála se mi rajskou hudbou! — „Kominík!" vykřiknu najednou, „má dobrá babičko, řekněte mi, kde zůstává ten kominík, já ho *musím* najít!" dokazovala jsem energicky.

„To nevím, má děvenko, ale šel tuhle do té ulice napravo, ale je to již dávno, nevím, zdali ho najdeš."

„Děkuji vám, babičko, zaplať vám to pánbůh!" volala jsem a vydala se odhodlaně na cestu hledat *kominíka*.

Šla jsem od domu k domu, vyptávajíc se každého, jehož jsem potkala, jestli tu nebydlí kominík; až šťastnou náhodou našla jsem skutečně v Nikolandské ulici, co jsem tak toužebně hledala. Přede dveřmi však musela jsem sebrat veškeru srdnatost svou; bálať jsem se velmi kominíka.

Ale co naplat? — musela jsem zaťukat na dvéře. — „Dále!“ ozval se přívětivý hlas — otevru dvéře a vstoupím bojácně dovnitř. — „Copak hledá?“ ptá se mne paní kominíková. — „Prosím vás, já ztratila balíček a stará žena mi povídala, že to našel jeden kominík; prosím vás, je to ten, co tu zůstává?“

Ohlídnu se — ó díky bohu! můj balíček ležel na posteli, bílé jak sníh.

„Tu je! Tu je!“ jásala jsem nevýslovně šťastna, „prosím vás, dejte mi ten rukopis!“

„Dám ti ho,“ pravil usmívavě kominík, „ale jen když mi dáš hezkou hubičku.“ Nová nesnáz! — Jakpak mám dát hubičku tomu černému kominíku? — Přemítala jsem, ale nic naplat! Teta, tatínek čekají na mne! — zamhouřila jsem oči, nastavila čelo — a s vroucím poděkováním vyběhla jsem ze dveří, tisknouc rukopis k srdci.

Jak jsem doběhla k panu Pospíšilovi, jak mu přednesla prosbu o zálohu pro otce a následovně obstarala všeliké malé koupě, to již nevím. Jen to vím, že jsem vítězoslavně přišla domů (kde již úzkostí nevěděli si ani rady, předvídajíce nějaké neštěstí), že vypravovala jsem svoje příhody — a že mne dlouho škádlili pro tu *černou hubičku!*

XXIV

PAN ANTONÍN VÁVRA VYPRAVUJE:

Byla to dlouhá rodinná vojna! Rodičové moji chtěli ze mne mermomocí míti „pořádného člověka“, a sice ve způsobě „pana otce“. Já zas chtěl míti ze sebe dramatického umělce.

Ovšem, do mlynářství jsem načas musel. Ale veškerá bělost zaměstnání toho, veškerá poezie zadumlých mlýnských koutků, povídajících vod a klapajících kol měla na mne účinek pramalý. Ba ani steré romantické pověsti mlynářské, jak je vyprávěla chasa nebo přišlí bludní krajánkové, a rovněž četné balady, jež jsem čítal, nepůsobily — vždyť se ty prózou vypravované romance a veršem spletené balady nedaly zpívat! Dobrý můj tatínek měl ze synka mlynáře malou radost. Nedbal jsem funkcí svých. Ano stalo se i při výkonech důležitých, jako například při přepočítávání pytlů, že jsem se zapomněl a něžně, pianissimo vytahoval hlas svůj do výše, až přísné „Tóny!“ vždy náhle tenór můj zarazilo. Pak následoval nářek nad mou lehkomyslností. Co dělat!

Konečně nadešlo nezbytné smíření se rodičů se zamilovanou mou myšlénkou — já přeskakuju zde ale studie své a vše ostatní — a jedu s čtenářem raději již rovnou cestou do prvního svého engažementu, do slezské Opavy.

První mně určená opera byla Linda ze Chamounix. Odbyla se generální zkouška a šťastně. O trémě ani památky — všeobecný obdiv. Pak přátelské ubezpečování: „Však ono to přijde!“ Pohrdlivě jsem se usmál.

Avšak té noci zrovna před představením padla na mne náhle celá zimnice strachu. Horko a zima se střídaly: nejstrašnější obrazy objevovaly se mé rozpálené fantazii. Když jsem konečně znaven byl usnul, probudil jsem se ráno s tím skalopevným přesvědčením, že nemám v krku ani tónu. Musím odříci — musím! A cestou do kanceláře, kdykoli jsem šel kolem

návěstních cedulí, na nichž se skvělo již jmeno mé, jsem se červenal. Abonenti dostali téhož dne — však ono se ví, co abonenti pak dostávají!

Konečně arci jsem musil přece jen zpívat; po Lindě přišla Lucrezia, a některými výsledky, jakož i přízní obecenstva nabyl jsem sebevědomí. Teď ustanovena k mému příjmu opera Don Sebastián. Věnoval jsem se té úloze své zcela — „obul jsem se do ní“, jak my řemeslně říkáme, a nezvratně pevné bylo moje předsevzetí, že téhož dne musí Opavští říci: „Umělec *dramatický*!“

Vskutku: slavnostní nálada, lichotivé přivítání, pocit, že poprvé jsem „králem“, vše působilo k tomu, že vraceje se z divadla byl jsem přesvědčen, dnes že jsem celé obecenstvo uchvátil, zdrtil.

Radostně rozechvěn, domnělou slávou opojen zasedl jsem v obvyklém svém hostinci za stůl. Byl jsem tak znamenitě naladěn, že úplně proti svému zvyku dal jsem se s pány, kteří již přede mnou byli tu zasedli, do hovoru. Byli tři. Dle rozmluvy jich byli přítomni dnešnímu představení: nepoznali mne však.

Začli rozebírat. Mně zabušilo srdce. „Teď tě budou chválit,“ myslil jsem si a známý, poněkud rozpačitý úsměv usídlil se mi na rtech. Téměř ani nedýchaje naslouchal jsem nestranné kritice jejich.

Konečně — konečně zaznělo jmeno „Vávra“.

Dnešnímu reprezentantu Sebastiána zarazil se dech zúplna.

„Ó — je to dobrý hlas,“ povídá jeden.

Muž šlechetný. Pohlédl jsem na něho vděčně.

„A není ošklivý,“ dodává druhý.

Patrně je ten druhý dobrý pozorovatel a má krasochuť — odměnil jsem ho sladkým úsměvem. Prsa má se už dmula hrdostí. Vyzývavě pohlédl jsem na třetího.

Ten dosud mlčel. Byl to tlustý, rozvážný občan a úsudky dvou ostatních nečinily nijak na něho pravého dojmu. Konečně se obrací ke mně:

„Byl jste tam také?“

„Ano,“ vydechnu slabě.

„Prosím vás, a co vy tomu novému koštěti říkáte?“ A nevyčkav ani mé odpovědi, praví dále: „Ve zpěvu školák a ve hře, inu, učiněné boží dřevo; Lignum sanctum!“

XXV

PAN VENDELÍN BUDIL VYPRAVUJE:

Řeknu, proč chodím od let vždy k témuž pražskému frizérovi.

Protože mám vrozenou, nevypuditelnou úctu ke každému muži duchaplnému. Protože héros duševní jde mně nad každého héroa válečného, a já ve frizéru tom ctím vtělení přirozeného ostrovtipu, lesklý důkaz, jaké duševní výše u nás schopen je i člověk nestudovaný. Protože vždy, když někdo vysloví „prorok“, vzpomenu si na něho, na frizéra.

Snad řekne mnohý po přečtení těchto spravedlivých řádek: „Náhoda!“ nebo: „Obyčejná fráze!“ — já pravím ihned: mluv si, mne nepřevrátíš!

Avšak čtenář je patrně již netrpěliv. Věřím.

Bylo to roku 1867, když jsem byl nastoupil první svůj divadelní engažement v Třeboni. Po smutné cestě, v tuhé zimě.

Zde by byla ihned příležitost k nějakému odbočení. Mohl bych například popsat cestu svou do Třeboně z Prahy, již kvůli české literatuře, která prý na dobré cestopisy není bohata. Mohl bych vyprávět, jak jsem vyjel v dostavníku z Prahy od Zlaté husy — kolik už lidí vyjelo poprvé do světa od té Zlaté husy za zlatým svým štěstím! Jak hned při prvním přepřahání jsem dal postiliónu několik šestáků, aby mi půjčil teplou pokrývku, jak postilión šestáky vzal a pokrývku nedal — ó ten se mýlí, domnívá-li se, že jsem mu to již odpustil! Jak od Lomnice drkotal jsem se pak za posledních pět šestáků tažen medovou brůnou — „Pšenička“ jí říkal kočí — a sedě v prosté, čtyrrohé bedně, „dos à dos“ s kočím, nohama klaťmo do mrazu ven. Jak mne mrazilo až do duše a uvnitř duší lomcovala pořád slova: „A teď už ať nás neobtěžuješ!“ — „Ne abys chtěl okrádat ještě děti ostatní!“ a jiná ještě říkadla žehnavá. Jak hned první večer jsem řediteli řekl o zálohu dvou zlatých a ředitel bručel: „Má talent!“

Ale nechci to vyprávět, chci jen sdělit, že jsem poprvé vystoupil co barón Smržovský v kousku Vychovatel v čepci a ředitel že mně *ihned* vyměřil gáži 22 zl měsíčně — oslněn modrým mým frakem se zlatými knoflíky a překrásnými mými bílými spodky.

Víte, co znamená slovo „první výdělek“? — Za 12 zl měsíčně jsem dostal u počestného ševce byt, stravu i prádlo. Arci — ložnicí byla kuchyň. K snídani lot kávy pro šest osob. Třikrát za týden pro všechny půl libry hovězího masa, staré váhy. Zato ale knedlíků, buchet a červených dobrých bramborů hojnost. Nosil jsem ty brambory pečené do garderoby a náš třetí milovník — ten měl 16 zl gáže a musel uvádět obecenstvo do sedadel, obyčejně už kostýmován — říkal, že chutnají jako kaštany.

Poměry mé se upravily dosti příjemně. Hospod a cigár jsem neznal, seděl doma, učil se a ušetřil desítku za měsíc. Ředitel si mne oblíbil. Zmíněný „třetí“ mne přímo miloval a mazal se mými líčidly. Hrdina se dlužil ode mne garderobu. Jen hrdinný otec mne nějak nenáviděl a tvrdil s naprostou určitostí, kdyby postavil na jeviště svou rytířskou botu, ta bota že víc dovede než já. Také první salónní dáma mne ctila svou přízní a zvala v pátek odpůldne vždy na šachy a na svačinu — v pátek se na venkově nehrává, kvůli pánům farářům. Až mne jednou za to, že jsem byl negalantní a pořád vyhrával, prostě vyhodila. Od té doby mně říkali „dřevěný panák“.

Jen jedna věc byla zlá a tuze. Divadlo nemělo frizéra. Každý se musel pálit sám a já to neuměl. Může ale milovník vystupovat v hladkých vlasech, bez kadeří?

V té nouzi se mne však zase ujal můj švec, můj domácí pán. Maloval jsem jeho dětem panáky, kulisy — a švec řekl: „Budu vás pálit.“

Také pálil. Pálil bez ohledu na to, že se mi pot strachy s čela řinul. Pálil vlasy, kůži, uši, co mu přišlo pod želízko. Pálil pokaždé plné dvě hodiny, neunavně, s obětovnou bezohledností, a jeho žena, se stejnou neunavností vždy přihlížející, řekla pokaždé, kdykoli chumáč upálených vlasů letěl k zemi nebo kůže na mé hlavě se zaškvařila, až ji bylo po celém domě cítit: „Ne — ten můj starej dovede ale všechno!“

Konec byl jasný: mne by byl sice během dnův upálil, za nepatrnou cenu tu byl by se stal ale ze ševce obratný frizér.

Nemělo mu toho býti dopřáno! Z Prahy přišla po dvou měsících zvěst, že je pro mne místo u Zemského divadla. Darmo již kladl ředitel ruku na srdce a pronášel slavně: „Jsem v stavu a přidám vám tři zlatky!“ Praha měla kouzlo ještě větší, neodolatelné, a rozloučil jsem se s dobrosrdečnými svými ševci, kteříž plakali zcela doopravdy.

Praha mne měla tedy zas. Co ale dělá člověk každý nejdřív, když po nějakém čase vrátí se z venkova do Prahy?

Člověk jde a dá se nejdřív ostříhat.

Usedl jsem na židli, frizér se za mne postavil, vjel mně rukou do vlasů — sem — tam — a řekl:

„*Pane, vás pálil nějaký švec!*“

XXVI

REŽISÉR MĚSTSKÉHO DIVADLA V PLZNI PAN JOSEF ŠMAHA VYPRAVUJE:

Myslem si jako, že zrovna teď louč, svítící při našich táčkách, ze skřipce vypadla a zhasla.

„Nerozsvítit! — Nerozsvítit!“ volá se kolem. „Potmě se sedí a poslouchá tak pěkně!“

Nu tak dobře — nerozsviťme tedy. Některé věci se beztoho vypravují potmě líp.

Chci vypravovat o „francouzském nehtu“. Mohl bych, když na mne tedy nevidíte, vypravovat sice i mnohé jiné věci, tuze pěkné. Například jak jsem v době okupace, kdy na hraní nebylo ani pomyšlení, z dlouhé chvíle a ještě z něčeho hrál za nějaký ten honorář na housle polku, při níž náš pan režisér děti několika rodin tančit učil. Nebo jak mně přítel a kolega z čistého výnosu letní mé benefice ušil košili. Nebo jak jsem kvůli některým životním potřebám svým napsal četníkům tabuli „K. k. Gendarmerie-Posten-Kommando“. Ale já musím a musím vypravovat o „francouzském nehtu“, nedá mi to. „Francouzský nehet“ — to je čepice: nízká čepička, u ní rovné stínidlo — „nehet“.

Bylo to v Hoře K.... — ne, blíž jmena toho města nevypíšu! Náš inteligentní režisér uvedl k naší společnosti francouzskou veselohru. Pro nás mladé začátečníky byly takové večery ovšem celými svátky. Také jsme se k nim vždy zcela svátečně oblékali. Však životní otázkou přitom pro nás mladé byl *frak*. — Já a T. bydleli jsme pospolu; T. byl něžný otec a šaržista a garderobéř, já první milovník a hrdina. On měl frak, já ne. On si ho ušil, já ne. A půjčit ho nechtěl.

Měl však co krejčí případný nápad. „Kup si peruvien a já ti jej ušiju,“ pravil. — Ano, ale zač koupit peruvien! Gáže se vyplácely každodenně, po představení. Ženatí dostávali značnější částky, 50 kr, v neděli až zlatku; my svobodní „kandr-

dáskové“ („kandrdásek“ je zrovna tolik co „začátečník“) 15, v neděli až 40 kr. Kolega T. měl tedy ještě jeden nápad: „Z Nových Dvorů by častěji přijížděli sem do divadla k nám, kdyby se jim dodávaly denně cedule. Nos je tam, uděláš ‚abschied‘...“

„A koupím si frak!“ zvolal jsem nadšeně, a hned druhého dne klusal jsem do míli cesty vzdálených Nových Dvorů s programy, abych zahájil činnost novou a dodělal se „abschiedu“ (= diškrece, před odjezdem z místa za donášení cedul do domů sebrané). Do každého slušnějšího domku jsem „se osmělil“ zavítat a „dovolil si“ zváti ku představení. A tak to šlo, vyjma pátky a úterky, denně, po celé dva měsíce!

Konečně přišla vítaná cesta poslední. Už byly mílové ty pochůzky omrzely mne i obuv mou. A T. přísahal: „Ty budeš mít abschied znamenitý!“ — Šel jsem a cestou počítal, „co tak asi“. Kráčel jsem hrdě. Hlavu mou zdobil „francouzský nehet“, koupený a conto dneška; stará študentská „podébradka“, samým pozdravováním po Nových Dvorech už marastická, uložena do kufru.

Slušně jsem všude vešel a pozdravil. Dávali mně programy v největším pořádku zpět. Děkovali mně co nejslušněji. Leckde mne vskutku i chválili, jak prý pěkně hraju. Ale nikde takto nic — oni nemukali, já nemukal. Vyšel jsem ze stavení posledního, byl jsem do nezměrné tlouštky přecpán programy — v kapse nebylo krejcaru.

Letěl jsem nazpět ke Kutné H... — „abschied“! — „peruvien“ — „nehet“! — Vtom bych byl uprostřed ovocných alejí upadl — jablko, do kterého jsem byl v běhu svém zakopl, poskakovalo vesele přede mnou. — Je snad červivé? — Někdy, po delší procházce, bývá chuť i na padanky. Shýbnu se po jablku.

Skoro zároveň mi zasvitlo nad čelem.

„I ty kloučku *vypapaná* — já ti dám jablíčka!“ Hlídač nejzuřivějšího druhu — a můj „nehet“ v jeho ruce.

Marné veškeré ujišťování, že jablko vrátím. Konečně — se vzhledem na čepičkáře — vyhrknu šíleně: „Pane, já jim tu čepici zaplatím!“

„Ty mne chceš podplatit — tak? Teď ale jdi — nebo ti vezmu taky kabát!“

Šel jsem.

Ve městě jsem musel cestou několikrát vypravovat, že „prudká vichřice…“ Všeobecné udivení. Jasné nebe, klidné slunce, větříček odnikud.

T. se mne ptal na abschied.

„Žádný!“ a vyprávěl jsem; jen nic o „nehtu“.

„Ty bys vůbec neměl cedule nosit — je tě to nedůstojno!“ mínil T.

Po šestnácti letech, v tomtéž měsíci jako tenkrát, vracel jsem se z většího výletu vozmo zase *tou* alejí do Hory K….

Pojednou spatřím boudu a před ní hlídače. Nebyl to již ten můj. Chci se ho ptát, nenosil-li ctěný jeho předchůdce snad „francouzský nehet“, když v tomtéž okamžiku starý pán sedící vedle mne položí mi otázku: „Jak se vám líbí naše ovoce?“

„*Děkuju uctivě, ještě to ujde…!*“

Den nato, přímo před odjezdem z Kutné H…, táže se mne zase týž pán — nyní můj tchán —, proč jsem byl v té aleji včera tak roztržitý. I pomyslím si: „No — teď už mu to mohu říci…!“ Vtom ale zaznělo již třetí znamení a já mu slíbil, že mu to „*snad někdy budu psát!!*“

XXVII

DRUHÝ PŘÍTEL DIVADLA VYPRAVUJE:

Pamatujete se ještě, čím bylo *Veckovi* vysoké „C“ ? Ničím, vlastně něčím zcela bezcenným — aspoň co se produkce toho „C“ týče. On je „vypalestroval“, jak říkal, deset, dvacetkrát za sebou, vůbec kolikrát jste chtěli. On je nevynechal ani jedinkráte, kde bylo napsáno, a přidal si je, i kde nebylo napsáno. Pro společnosti soukromé, hostinské atd. zajisté napsáno nebylo, a on přišed tam po opeře z divadla, zpíval, kdykoli byl vyzván, a „palestroval C“.

Vzdor tomu ale, že tedy produkování nestálo ho pražádného namáhání, kladl přece na každé z nich velkou váhu, a náhoda-li mu je zmařila, — zle bylo!

Kdysi dávána Němá z Portici. Vecko Massaniello — Malá Fenella. — Massaniello zpívá sloku

Kdo se hne jen z místa toho
a nešetří rozkazu mého,
toho pomsta má zasáhne hned…

na kterémž „á“ sedí tedy to vysoké „C“.

Vecko nasadí, vyrazí — vtom jej hrající Fenella chytne za ruku — „C“ se trhlo, bylo pryč!

„Vy jste mi vytrhla ‚C‘! Copak musíte hrát, když já beru ‚C‘ ?“ spustil, a huboval a huboval, až opona aktu učinila konec.

Byl nešťasten. Nesl svůj bol do hostince. Zasedl a nemluvil.

„Copak je vám, Vecko ?“

„I ta Malá mně dnes tou svou dramaturgií vytrhla ‚C‘!“

XXVIII

PAN FERDINAND KOUBEK VYPRAVUJE:

Jenže se bojím, že budu mít pro tuhleto mrzutosti s úřadem! Jsem totiž členem tajné společnosti, velmi činným členem, ano byl jsem několikráte již i její předsedou. O společnosti té neví lidstvo, neví úřad, neví samo nebe, sic by jí netrpělo. Účelem její je: trápit lidstvo; znakem hlavním: násilnictví; příznakem vedlejším: zákeřnictví. Rozšířena je, bojím se, po světě celém. Členy své verbuje ve všech vrstvách společnosti; také nehledí sice přísně na stáří člena, ale lidé v plné síle jsou jí nejmilejší. Ani se člověka neptá a vřadí ho do členstva svého. Ani si na nic nemyslíš, a už jsi tam.

Měl jsem poprvé vystoupit na pražském českém divadle, co saardamský purkmistr Van Bett. Zbývaly už jen vedlejší přípravy. Například úprava očí. Jednalo se mi totiž o to, abych zkusil, jak se chodí a kouká bez brejlí (jsemť krátkozraký již od studentských let).

Příležitost byla vhodna. Dva dny před mým debutem dáván Vilém Tell, a zúčastnil jsem se tedy ve sboru, ovšem jen co němý Švýcar.

Poslední přehlídka v zrcadle, a již spěchám z garderoby po úzkých schodech na jeviště. Jsem za kulisami — ťápám v tmavých místnostech — krok — druhý krok — vtom bolestný výkřik — zoufalý — byl jsem nějaké zpěvačce ušloup asi tak půl nohy.

Rámus kolem, volání „slávy!“ — „Ten je náš!“ — „Koubek je už ve spolku šlapalů!“ — „Zvolme ho hned za předsedu!“

A byl jsem předsedou. Za nějaký čas přešla hodnost ta na kolegu Č., pak na N., pak na V. — já nežárlil a plnil jsem svou povinnost pilně dál.

Přišel Stagno, tenór italský.

Dávala se Marta. Zrovna chci v 1. jednání, na trhu, odvést

obě dámy za služky převlečené, vtom se Stagno přitočí ňák nefortelně ke mně — „Cospetto di bacco!“ zaúpěl, až ho bylo do parteru slyšet, a šlehl mne bičem. Rámus, gratulace bez konce, a byl jsem presidentem zase.

Jen jednou jsem se za svou činnost zastyděl. Byl jsem totiž opernímu režisérovi Sákovi šlápl na nohu, a to platilo v našem spolku za hanbu, protože to nebylo pražádné umění.

Vždy pravdomluvný kolega Petr Doubravský vyprávěl kdysi následující:

Tak prý jsem jednou zůstal na jevišti při představení sám stát, kdežto ostatní personál byl již odešel. „Víš, proč jsi nemohl z jeviště?“ ptá se kolega Petr Doubravský. „Stál jsi sám sobě na noze!“

Může to být?

XXIX

TAJEMNÍK DIVADELNÍHO DRUŽSTVA PAN JOSEF SKLENÁŘ MÍNÍ:

Dovolte, abych pouze podotknul, co považuju za karakteristikon tajemníka divadelního družstva:

On musí být v klidu buditelem;

ve sporu smírcem;

v bouři hromosvodem;

a přitom vždycky tak spolehlivě mlčenlivý, že i po vystřídání se všech možných družstev a ředitelstev ani při zcela důvěrných táčkách ničeho nevyprávi.

XXX

PANÍ OTÝLIE SKLENÁŘOVÁ-MALÁ VYPRAVUJE:

Víte, jak bývá za nejprvnějšího jara. Slunce se usměje a na chráněnějších místech ztaje sníh; ještě visí sníh ten v těžkých, mlíkově zbarvených kapkách po zežloutlém, schumáleném drnu lonském, prsť je ještě zúplna hnědá, ale pojednou spatří oko jednotlivé, opuštěné kvítko bílé, vylákanou to předčasně sedmikrásku, bledou a bojácnou. A snad již několik minut nato uhodí mráz nový a spálí ji, nebo snese se čerstvý sněhový povlak a pohřbí ji provždy. — Tak se dělo „první“ mé lásce, vykvetlé bojácně za dob ještě plně dětských.

Vykvětla z vášnivé lásky jiné, z lásky k divadlu.

Do divadelních her chodila jsem již velmi záhy. Tak záhy, že jsem tam pokaždé usnula a domů mne na rukou odnášeti museli — ale hned dne následujícího chtěla jsem tam zase. A když ne do divadla velkého, šla jsem aspoň do marionetního v Prátru a svlékla vlastní panny své, jen aby marionetní paní ředitelka mohla obléci své loutky lépe.

Po smrti mé matky přesídlili jsme se z vnitřní Vídně do Leopoldova a zrovna naproti Karlovu divadlu. Krásné — krásné časy! Když ne denně do divadla, mohla jsem cestou do školy aspoň denně *kolem* něho! Dech se mi tajil, viděla-li jsem přenášeti dekorace. Jednou jsem byla tak šťastna, že jsem potkala vycpaného velblouda, na kterém Nestroy sedal co Holofernes; pak zase trůn, z něhož vládl Treumann - Pluto. Nejšťastnější jsem byla, stáli-li herci před divadlem. Jakž mi srdce tlouklo, když jsem šla kolem!

Divadelní ceduli pročítala jsem si denně jakoby nějaké vyšší zjevení. Bylo-li na ní jmeno některého z miláčků mých, naslinila jsem rychle dlaň, přitiskla ji pevně na návěští — a měla jmeno otištěno na vnitru ruky své, ovšemže obráceně. Sbohem pak, povinná pozornosti školská! Já hleděla jen na

poklad svůj v dlani. — Jiný školský kříž byl ještě následující: mezi družkami mými byla také jedna, kterou zkoušeli vždy přísněji než nás ostatní a na kterou celý učitelský svět se napořád jen kabonil. Proto, že byla po nějakou dobu při dětském baletu a že také nadál byla zaměstnávána na Karlovu divadle v úlohách dětských. K té jsem ovšem přilnula s celou horoucností dvanáctileté duše své a — dostávala jsem za to dost a dost.

V téže době umřel komik V. Scholz. Bolest má byla velká a já napsala báseň:

Ruhe sanft, o Wenzel Scholz,
Du der Wiener größter Stolz —

stálo v ní, a také v ní stálo:

Nimmer kann ich Dich vergessen,
der Du warst so lieb, zum fressen.

Moje spolužačky tvrdily, že jsem báseň někde opsala.

Avšak dále! —

Mezi herci, kteří hráli první úlohy v Karlově divadle, byl svého času také Michaelis.

Hrál jakožto hrdina a vážný milovník jen ušlechtilé a vznešené povahy, a stal se mým ideálem. Přenášelať jsem ovšem všechny ctnosti a veškeru šlechetnost na něho a na soukromý jeho život. Kdykoli jsem ho potkala, zapýřila jsem se a nevěděla, jak ukrýt své rozpaky, rozčilení své.

Jednoho dne jdu zase do školy a kolem Karlova divadla. Bylo to v zimě, vše pokryto sněhem. U hlavních divadelních vrat nestojí nikdo — dodávám si kuráže — jdu pořád blíž. Vtom však z malých postranních dvířek vystoupí on, Michaelis.

Znenadání jsem zrovna před svým ideálem všech lidských ctností. To mne tak překvapilo, že jsem couvala a vrávorala. Pojednou stoupnu na sklouzačku, sněhem ukrytou, a padnu tak prudce naznak, že následuje několik minut úplného bezvědomí.

Procitnu — a nalezám se v náručí *jeho*. Napravuje mi pádem pomačkaný můj plstěný klobouk.

„Ubohé dítě — ty nemůžeš sama jíti domů! Kde bydlíš, já tě tam dovezu.“

S ním ? — a domů ? S hercem — a k nám, kde se nesmýšlelo o hercích právě lichotivě ? Strach a zoufalost se mne zmocnily.

„Ne — ne — ne!“ vyrazila jsem konečně ze sebe a chytla jednou rukou klobouk, druhou školní tašku svou. Jako splašená jsem letěla domů. —

A ze širého nebe snášel se pomalu sníh a pohřbil prvosenku mé lásky.

XXXI

PAN ANTONÍN ŠRŮT, DIVADELNÍ KASÍR, VYPRAVUJE:

Tedy také já? Já, jenž umění odprodávám po zlatkách a po pětkách?

Jen kdyby byly doby jiné — což by se to vyprávělo vesele! Trochu ale už jsou v mlhách, ty doby „nejzlatější“, a tedy nejkrásnější, kdy sotvaže jsem do oné komůrky, nad níž nadpis „Divadelní kasa“, vstoupil, už jsem se ohlížel, abych měl hezky blízko po ruce tabulku „*Veškeré lóže a sedadla jsou rozprodány*“, a kdy, nežli udeřila hodina sedmá, už jsem zavřel okno a spustil okenici — tlučte si tam teď venku do okenice, volejte, proste, naříkejte, vy opozdilci, divadlo už je přecpáno a spravedlivá ruka moje zavřena! To blaží divadelního kasíra, když je to takhle pětkrát za týden. Teď ale už to není pětkrát za týden.

Ještě takhle o Dušičkách bývá najisto nával „báječný“. „Mlynář“, zdá se, bude ještě dlouho mlít. Nebo o akademii žurnalistické. Dej pánbůh tomu našemu zlatému Národnímu divadlu takovou stále návštěvu, jakou má akademie žurnalistická.

Popíšu scénu u denní kasy, v den před akademií.

V devět hodin ráno mám otevřít kasu, která, jak známo, letního času nalezá se ve foyeru Prozatímního divadla. Ku pohodlí ctěného obecenstva, aby se neumačkalo, otevru o půlhodinu dřív. Zato mohu sám být umačkán. Letos mi ctěné obecenstvo převrhlo stůl, dvě lavice a jednu židli.

Při podobné maličkosti jsem však chladný. Hlasy tlačících se kupců hučí jako vodopád, já však slyším z celé harmonie jenom hlasy nejbližší. Prodávám pozorně, aby se nestala mýlka; zároveň ale co možná rychle. Vzdor částečné své naučené hluchotě slyším však přece do těch hlasů nejbližších stále ještě zpovzdálí jakýs hlas basový: „Škandál!“ — „Hotový škandál!“ — „Škandál!“

Mrzutý pán (ten bas) konečně se dotlačí: „Kdypak dojde na mne, he? Stojím tu již přes hodinu.“ (Je deset minut přes půl devátou.) „A pořád si mne nevšímáte. Kdo nejvíce křičí, toho odbýváte, a tiché necháte stát. Jste příliš galantní k dámám, našinci na újmu — mám už nohy, jako když je kopřivami zmrská.“ (K vedle stojícímu:) „Nešlapte! Copak nemůžete dát trochu pozor? Tlačíte se jako... to je hrůza... a šlape jako kůň! — Spěchám!“

„Čeho ráčíte?“

„Jakápak máte místa?“

„Lóže, sedadla v přízemí a na tribuně.“

„Mnoholipak které místo stojí?“

„Prosím — tamhle je ceník — račte si dle něho vybrat.“

Nával roste a roste, chci odbývat jiného, pán ale mne chytne za ruku: „A co, tohleto by bylo pěkné; polezu zas k ceníku, necítím již žebra — snad byste nechtěl odbývat zas někoho jiného? Při mně zůstaňte — jeden za druhým, jak kdo přijde — po pořádku — jsem rád, že jsem se dostal kupředu, a vy mne zas posíláte zpátky, to by tak bylo!“ (Drží mne pořád.) „Začpak je sedadlo v parteru?“

„K akademii stojí zl 1,50 — jindy zl 1,30 —“

„Neptal jsem se vás, zač je jindy, — snad vám dám, mnoho-li žádáte, — žurnalistům bych dal třeba dvakrát tolik, i více.“

„Tak zde prosím je to sedadlo.“

„Jedno? Chci dvě.“ (Podávám dvě.) „Jsou vzadu nebo napřed?“

„V prostředku.“

„To mi je dejte trochu dopředu a na kraji; chodím často ven a nedoslýchám.“

„Zde jsou vpředu.“

„V kterépak lavici?“

„V druhé.“

„No tak dobře, to jste hodný! Ale safraporte, to je vpravo — tam jsou ty bubny a trouby — to nechci, dejte mi to vlevo!“

„Tam, pane, nemám již nic rožního, je to až na několik zadních míst již rozebráno.“

„Tak to nechte již ke všem všudy... počkejte — dejte mi to třebas trochu zadněji a nemusí to být zrovna na kraji — bez-

toho se pak ti v parketu na jednoho tlačí a mačkají. — À propos! Jsou-li pak ale vedle sebe? Jdu s dcerou — ať pak nejsme každý jinde!“

„Ne pane; vedle sebe budete a vše máte, jak si přejete.“

Pán platí. „Mnoho-li dostanete?“

„Tři zlaté!“

„Zde, sbohem! E-é-é… copak jsem chtěl říci?… Je to ale na tu zejtřejší, polední akademii?“

„Ano, ano, pane, má úcta!“ —

Mladík: „Takovýchle deset, a budem tu do zejtřka. Dejte mi lístek, jaký je jindy za 50.“

„Zde; stojí 60 kr.“

„Šedesát — jak to přijde? Mám zde jen 55… nechte mi jej tak, vždyť mi ondyno pan kasír vedle, u míst k stání, taky slevil dva krejcary… měl jsem jen osmnáct!“

Učedník: „Nic mu neslevujou, dělá to tak všude, flamendr…“ (Hádají se.)

Služka: „Milostpaní se pěkně poroučí…“ (podává psaný list. Čtu: „Milá Fanynko…“)

„Zmátla jste si to, panenko, to psaní je od vašeho milého snad, a pro mne určené nechala jste v kapse!“

„Hihihi, vždyť já ještě žádného nemám, já mám na takové věci ještě času… to je prosím od milostpanina bratra, mám podle toho koupit karty na zejtra, přijedou sem z venkova.“ (Dopis je dlouhý; až na konci najdu: „Kup dva lístky do koncertu, co dávají žurnalisté na Žofíně, asi po zlatce, dražší ale ne, Rézi přijede taky…“)

Výrostek: „Dva po padesáti!“ (Sebere chvatně lístky a dá se na útěk, hodiv na stůl německý dvoumark.)

Volám za ním: „Dostaneš 14 kr nazpět!“

„I vždyť nic! Dostal jsem to taky — nechají si je!“ (Uteče.)

Květinářka: „Mladý pane, prosím o šest pěkných lístků po padesáti, jako obyčejně bráváme, — jen aby tam nebyl sloup! A tři bych prosila, aby nechali ještě za rukou, půjdou z trhu sousedky — přijdu si pro ně potom, nemám s sebou dost peněz. Přinesu růže, až budou!“ (Nepřinesla ale dodnes.)

Tlustá paní: „Pročpak se neprodávají také lístky ve Vinohradech? Mám tam blíž než sem; to je flák cesty, než sem

člověk dojde, — jsem mokrá jako myš. Ňáké sedadlo pro mne a pro mého muže, jenom aby to bylo někde na kraji, abychom se nemuseli daleko cpát! To je oběť, jakou člověk tomu divadlu přináší, — ta dálka, až sem — jindy si to kupujem až večer u kasy, ale zejtra dopoledne bychom třebas nic nedostali jako loni a ten můj starý je na tu akademii celý jako posedlý — jestlipak to za to stojí, ta dálka, ta dálka — fuj!“

Mladá panička: „Ráda bych se podívala také do té akademie, ale jestli se tam nestřílí…?“

„V té se nestřílí pranic.“

„Dejte mi sedadlo někam na roh a blíže vchodu, abych utéci mohla, kdyby přece stříleli. Již jednou jste mne přelhal, taky jste řekl, že se nestřílí — dával se tenkrát Čarostřelec — já už vám nevěřím!“

Mužík: „Mohl bych taky ňákou paletu na tuhleto dostat?“ (Ukazuje na návěští.) „Ale jen třetí klas. Copak ti páni z novin taky hrajou?“

Vedle stojící pán: „Ovšemže, milý příteli, hrají, a úlohy velmi obtížné… Bez jejich hry by věru Národní divadlo nebylo ještě dostavěno…“

XXXII

PŘÍTEL DIVADLA PAN FERDINAND DATTEL VYPRAVUJE:

Entuziastům hudebním říká se, že jsou „blázni“. Rovněž se říká „blázni“ entuziastům výtvarného umění. A bojím se, že ani nám, entuziastům divadelním, neříká se jinak. Nu — neškodí — snad máme všichni tři místo lebky *Bláznec v prvním poschodí*. Ale bláznem být je také umění — tedy: *My patříme do umění*.

Není jen tak snadno být přítelem divadla — ovšem pravým, výdatným. Týž musí naprosto stejnou měrou například pomáhat básníkům i hercům — jenže těmto přece trochu víc. Musí mít talent jak pro aranžování potlesku, tak opozice. Musí herečce „držet palec“, kdykoli si tato poručí. Musí herci, když obecenstvo, jak se říká, někdy „si sedí na rukou“, náhlým spuštěním pádné hole a obdivuhodně smělým „Výborně!“ pomoci k potlesku. Musí kupovat k příjmům věnce s trikolórami, kytice v manšetách a k zvláštním slavnostem pořádat sbírky na zakoupení věnců stříbrných. Musí ale také v čas potřeby mít pohotově věnce slaměné, hrachovinou pěkně propletené a oprátkou ozdobené, když se jedná o výraz nelibosti svrchované.

Ó — zaměstnání jeho věru není lehké! Ba bývá spojeno i se zcela vážným nebezpečím! Čehož uvedu jen příklad jediný. — Vy pak odpustíte, budu-li vyprávět v žargónu tom, ve kterém si my divadelní entuziasté jedině rozumíme. Bylo to tedy tenkrát, kdy *Duch času* přivedl na politický repertoár našeho národa výtečně zpracované kousky *Vzdory na vzdory*, *Mladí a staří* a *Všichni se hašteří* o *Vlast*. Panovala velká *Zášť* a odbývala se *Rodinná vojna*. Divadelní ředitelstvo, mající někdy *Nápady* prapodivné, myslilo si bezpochyby *Jen po proudu!* a dalo provozovati dne 13. ledna 1875 Sardouova Rabagasa, v němž, jak známo, je karikována strana

radikální. A tu se přihodilo, že byl nebohý Mošna (my přátelé divadla neříkáme nikdy „pán“, „paní“ nebo „slečna“) co emigrant Petrovolský, právě když *ironicky* pronáší slova: „Nazdar svobodě a rovnosti!“, uvítán velikou nevolí obecenstva. — *Bouře!* — *Zmatek nad zmatek!* — A sice takový, že musil až policejní komisař nahoru na jeviště a mít k obecenstvu pěknou řeč, že bude ihned po hře, nenastane-li utišení. Následkem tohoto výstupu hledala policie ihned *Daleko široko rozvětvené spiknutí*. Nějaký *Domácí špehoun* nebo *Tajný agent* mne udal, že prý jsem vlastně já dělal *Mnoho povyku pro nic za nic*. A jakož už bývá, že *Mnoho přátel naše škoda*, měli i *Sousedé* moji z divadla to *Svědomí*, že nadělali na mne *Klevety*, takže nade mnou visel už *Damoklův meč*. Měl jsem býti *Nevinně odsouzen* a přijíti jako nějaký *Dareba* a *Pražský flamendr* do *Vězení*. Než — *Chyba lávky!* — *Naši vyhráli* a já *Kuliferda* zaplatil pokutu *Jenom pět zlatých*.

Možno, že jde čtenáři z těch titulů hlava kolem. Mně ne. Ale to je to, že je potřebí talentu k „divadelnímu přátelství“, vrozeného talentu. Tady by byla výborná příležitost k vypravování, jakže jsem už co *Dítě* lnul k marionetám, a můj *První den štěstí* že to byl, když jsem se octnul *Poprvé v divadle*. Jak jsme dále pak my hoši sami divadlo hráli — ale sděluji z toho jen, že jsme například Schillerovy Loupežníky hráli v překladu, jejž jsem zhotovil ve škole mezi vyučováním osobně já sám — dosud ten překlad nenalezl nakladatele! Snad i to by se mohlo podotknout, že jsem při hrách těch poprvé zvěděl, co znamená *Dvé krásných očí*, a prakticky pak studoval veselohru *Milován býti — nebo umříti*. Ale ideál můj šel brzy k divadlu plzeňskému a já psal pak dle dopisů do Hálkova Lumíra o něm kritiky — velmi pochvalné, musím říci. Avšak o tom všem zmiňuju se zde *Jen mimochodem*.

Inu rostlo to se mnou! Šlo to se mnou, až jsem se stal entuziastou od kosti. Ne takovým, jakými byli ti naši entuziasté, kteří, když Hálkův Záviš deklamoval:

a naše panstvo ruce skládá v klín
a naše panstvo více nezná čin —
neb naše panstvo zná jen vtipkovat…

nebo když hrabě Risor ve Vlasti pro svobodu horoval, nebo když Žižka proti Římu hřímal, divadlo zbořit mohli a dnes jen zívají. Ach byly to krásné časy! Mnoho radosti, mnoho překrásných chvil zažili jsme my navštěvovatelé českého, již samostatného divadla. A také mnohé chvíle byly tak tklivé! Nezapomenu na jednu z nich nikdy.

Byl večer, jaký v českém divadle patří vždy k nejrozpustilejším. *Příjem Mošnův*, před Štědrým večerem 1874. Dávala se bujná francouzská burleska Král Kandaules a dva jiné ještě žertovné kousky. Ale podivno! Komikové naši, jindy jako rtuť, měli olovo v údech. Oči jejich byly omšeny, zrak se vyhýbal zraku. Jazykům šlo tak těžko do žertů, slova sotvaže se vypravila přes rty a vtipy měly zvuk dřevěný. Ano někdy jako by i vzdech byl jevištěm zavanul. A obecenstvo sedělo bez hnutí, bez úsměvu, jako v kostele. Anděl smrti byl dechl prostorou — byl 23. prosinec, den násilné smrti nešťastného tenoristy Součka. —

Honem ale k něčemu zas jinému. A sice tomu, že — ať přemýšlím, jak chci — nepochopím a nepochopím, proč nechodí do divadla všichni lidé, co jich je na světě, a sice denně! Nejen kvůli nám entuziastům — ačkoli, když to dobře promyslím, kam propánaboha bychom přišli my, kdyby nebylo obecenstva „ostatního“! Choďte, prosím vás, choďte do divadla! Naučíte se tam každý něčemu. Zvíte, čeho si jen žádáte. Dostanete, čeho vám libo.

Jste milovníky zamilovaných malérů? Dobrá, „my“ vám dáme *Panenské sliby*, *Ouklady a lásku*, *Prodanou lásku*, *Prodanou nevěstu*, *Hubičku*, *Pokutu muže*, *Pokutu ženy*, *Komedii plnou omylů* a několik tisíc jiných ještě prapodivných hříček a her, my vám dáme *Cokoli chcete!* Sem, honem sem, vy *Staří mládenci*, ihned zvíte, zda *Ženit nebo neženit?* — sem, vy *Ženichové*, právě dnes máme štastnou náhodou *Zkrocení zlé ženy!*

Chcete snad, aby vás ta „říše šminky“ rozohnila do opravdové hrdinnosti? Ejhle kusy *Břetislav*, *český Achilles*, *Čestmír*, *Jan Hus*, *Jan Žižka*, *Sofonisba*, *Vlast* e tutti quanti!

Přejete si vykonat v tom „plátěném světě“ poučnou, zábavnou, vzrušující cestu? Tady je *Cesta kolem světa*, *Cesta*

do Afriky, *Cesta do Měsíce*, *Cesta kolem Prahy*, za 1 zl, za 1 zl 50 kr, zač chcete.

Neleňte vzdělání své doplnit moderně, přírodními vědami — opona jde již vzhůru — ejhle: *Divy přírody*, *Bengálský tygr*, *Aubryho pes*, *Kocour v botách*, *Gorila*, *Joko*, *braziliánská opice*, *Sedm havranů*, *Mravenci*, *Sněhulák*, *Žáby*.

Jste-li churavi, — *Fraška je dobrá medicína*, a *Doktor Kalous* i *Doktor Robin*, oba jsou výborni. Vždyť uslyšíte, řekne-li některý z nich *Musí na venek!* — Máte-li *Zlé rozmary*, netřeba vám ani říci, že zlý rozmar *Chce mít švandu*. Máte-li hlad a žízeň, — zde *Brambory na loupačku*, *Berounské koláče*, *Napoleonův svítek*, ba i *Zapovězené ovoce* — pak *Sklenici čaje*, *Sklenici vody* (aspoň z toho není *Opička*).

A nebojte se, že tu utrpíte jakkoli zkázy na drahé mravnosti své. Přehnané řeči, pomluvy, povídání! Copak tam není *Farář v Podlesí*? I baletka se žehná zbožně křížem, než vyskočí z kulis.

A tu — vidím — pojednou jsem se octnul až na samém jevišti, za kulisami, už dnes zas! Nu, když je tam člověk poprvé, je ovšem v *Jiříkovu vidění*, ale pak už zvykne. *Má se to říci*, jak to vypadá? Jak vychází *Pan Měsíček*? Jak *Pan Čapek* dělá *Blesk* a *Sníh*? Jak tu *Fidelio* plete punčochu a *Zlá víla* pojídá klidně kus šunky? Ó ne — ticho, *Pšt!* — toť *Tajemství*!

Tak vidíte entuziastu divadelního! A věřte mi, jiným už se nestanu, dokud nebudu *Pod zemí*, — ba ne! Také nač? — vždyť *Já se bavím!*

A teď — laskavý čtenáři, milostivá čtenářko — prosím, abyste mluvili hezky pomalu a zřetelně za mnou: „Napsal — jsi — *Divadelní nesmysl!* Tak, děkuju!

DODATKY

XXXIII

PAN LEOPOLD ŽELINA VYPRAVUJE Z OCHOTNICKÝCH KRUHŮ ČÁSLAVSKÝCH:

Chci vypravovati o záhy zvadlé lilii — o *Emílii*.

Její otec byl městským vodákem a matka prodávala krupařské zboží. Zůstávali na náměstí. Byla to rodina spořádaná. Emílie byla nejmladší. Mladší bratr pomáhal otci a starší byl důstojníkem v rakouském vojště.

Emílie byla štíhlé postavy, velké modré oko vždy jako blankyt jasné, bujný kaštanový vlas, táhlý nosíček, kulatá bradička, ústa malinová, na líci lilie, protkané nádechem růžovým. Byl to zjev takměř éterický, když v lehýnkých, bledě kostičkovaných, veškeré ozdoby prostých šatech batistových na prahu příbytku svého stanula.

A s jakou vroucností a láskou přilnula k našemu *divadlu Dusíkovu*!

Hráli jsme Mezileského činohru Starý husita. Ona měla úlohu Blaženy z Borotínů.

Do rakve položena zašeptala: „Tak mne ponesete brzy opravdu; je mi velmi ouzko.“

Smáli jsme se jí v obvyklém za kulisami humoru.

Krátce po představení onemocněl otec její a zemřel. Jeho následoval mladší z bratrů a konečně klesla na lůžko choroby skutečně i — Emílie.

Navštívil jsem ji. Stařičká matička její s pláčem uvítala mne v síni: „Zle je, zle — *to dítě nemělo do rakve lehat*; pojďte se na ni podívat.“

Vešel jsem.

Na bledých lících Emilčiných rděly se malé skvrny jako dvé řeřavých uhlů. Oko zářilo leskem takměř planoucím; ruka, jindy tak klidná, chvěla se zimničnou palčivostí. — Nemohla mnoho mluvit.

Těšil jsem ji nadějí, kterak si v příští sezóně opět zahraje,

a rozvinoval celý repertoár. Ona se usmívala. Zimničné rozechvění jaksi se tišilo. Skvrny červené na lících bledly, aby po chvíli opět co pochodně smrti zazářily.

„Těším se velmi na divadlo," zašeptala, „*jen ne zas do rakve* — matinka by mně nedovolila — —"

Matička poodešla stranou, nemohouc pláče se zdržeti.

Navštívil jsem Emílii několikrát. Posledně — s věncem, trikolórou slovanskou zdobeným, abych jej jmenem ochotníků na rakev její položil.

Doprovodili jsme Emílii všichni. Když jsme ji dávali do hrobu, zahrála hudba na hřbitově našem poprvé hymnu „Kde domov můj".

Všichni uronili vřelou slzu, jež skrápěla *poslední rakev* naší upřímné družky.

Věnec dávno již uvadl, rov nezdobí pomník žádný; bylať chuda. V paměti ochotníků žije však dosud Emílie.

XXXIV

PAN DR. JAN STRAKATÝ VYPRAVUJE:

Umělec dramatický nežádá sobě věnců pohrobních.

On, jehož výkony pomíjejí v témž okamžení, kdy hasne záře pro ně upravená, přeje sobě uznánu býti jak od *obecenstva*, tak od svého *ředitele* ještě *zaživa*. *Nevděk jej tíží dvojnásobně*.

Budu vypravovati krátkou historku o řediteli a o členu divadla jeho. Týče se mého zvěčnělého otce *Karla Strakatého*. Předesílám, abych vyvaroval všelikým lichým výkladům, že vypravovati budu událost dosud širšímu kruhu neznámou o Karlu Strakatém umělci a vlastenci — a nikoliv o Karlu Strakatém otci.

Byla doba, kdy jmeno Karla Strakatého bylo nejpopulárnější nejen v Praze, nýbrž takřka po všech vlastech českých. Nebyla to toliko stránka umělecká, kteráž k tomu dopomáhala — ač pamětníci čítají jej v květu jeho za nejnadanějšího basistu oné doby;* byla to též stránka čistě lidská. Jeho vzácná ochota, s kterouž na žádost kteréhokoliv spolku, nebo jen soukromníků, účinkoval ve všech podnicích národních, nelituje přečasto ani hotových výloh s tím spojených, jeho bodrá mysl, neznající zloby nebo závisti, jeho vlastenecké smýšlení vůbec, jež mu nedovolilo, aby přijal nejednou mu učiněných na-

Jan Pravoslav Koubek praví v Básníkově cestě do pekel:

I byl slyšán zřejmě v tento čas
z nebe Perunův hlas kontrabas,
hlas ten výstražný a mravokárný,
jenžto sahal za „C“ pod linii,
co má čárku přes hlavu a šíji,
že i Strakatého mocný hlas
tak jest outlý proti hlasu tomu
jako proti dubu štíhlý klas.

bídnutí dvorních divadel německých, to vše zabezpečovalo Strakatému v kruzích českých oblibu všeobecnou. Nevynáším vlastnosti ty z nějaké snad osobní chlouby, mámť toliko za svou povinnost, abych ukázal mladším silám uměleckým pravou cestu, po níž brali se nestorové českého umění za uznáním národa.

Při této oblíbenosti Strakatého nebylo divu, že všichni ctitelé jeho a příznivci českého divadla dychtivě očekávali den 30. ledna 1853, v kterýž slaviti se mělo *první jubileum* českého dramatického umělce. Uplynulo 25 let ode dne, ve kterýž objevil se Strakatý poprvé na prknech Královského stavovského divadla v Praze (totiž dne 22. dubna roku 1827, co Kašpar v Střelci kouzelníku), jehož po celých těch 25 let neopustil a ještě po dalších pět let jemu věren zůstal. Zvolil sobě tedy k slavnostnímu tomuto dni opět Webrova Střelce kouzelníka, dnes známého pod názvem Čarostřelec.

Tou dobou byl ředitelem Stavovského divadla *Jan August Stöger*, týž, který v letech čtyřicátých zbudoval takzvané divadlo Růžové, ne však jen pro hry české, jakož říkal, nýbrž spíše proto, že chtěl mít divadlo v Praze druhé a s navyklým již obecenstvem pro případ, že by výbor stavovský divadlo Zemské jemu více nedal.

Stöger stal se podruhé ředitelem divadla pražského hlavně přičiněním mého otce, kterýž, jsa oblíben v kruzích šlechtických, pro Stögra kortešoval celou svou energií. Neučinil tak snad proto, že Stöger mu byl řekl: „Karlíčku, opatříš-li mně ředitelství, dám ti gáži, jakou v tvých letech ještě neměl nikdo!“ — nýbrž že doufal Strakatý v slavný rozkvět českých her. Také se mu hned při jubilejní slavnosti té dostalo ze strany Stögrovy překvapení zvláštního.

Den jubilea nastal. Měšťanstvo pražské, květ vlastenců českých, skládající se ponejvíce z mlynářů, sládků, pekařů a řezníků zámožnějších, šosáctví neznajících, chystalo k tomu dni okázalou slavnost. Vždyť se jednalo zároveň o to, aby český život, v letech absolutismu až příliš potlačovaný, vystoupil nějakým skvělým činem na veřejnost.

První tehdáž měšťan pražský a mlynář *Slavík*, o němž na tomto místě již J. N. Maýr chvalně se zmínil, postavil se

v čelo podniku. Objednán u proslulé firmy Grohmannovy stříbrný, bohatě vyzlacený pohár práce vskutku umělecké, nesoucí na sobě odznaky hudby a umění dramatického.

Otec byl dopoledne výborně naladěn. Bylť sobě odbyl dle nedělního zvyku svého u křižovníků zpívanou velkou mši a jevil při obědě radost nad tím, že byl v chrámě výborně při hlase.

Představení započalo o $3^1/_4$ hodině odpolední a já doprovodil otce do divadla. Po celou cestu otec známým humoristickým způsobem svým laškoval. Tím nápadnější mně bylo, když jsem ho krátce nato spatřil za kulisami, úplně již v kostým oblečeného, — avšak u velikém rozčilení. Chvěl se na celém těle, což jsem u něho přece nikdy jindy přede hrou nebyl zpozoroval.

„Otče, tobě není dobře!“

„I nech toho, Jene, — mamince neříkej ničeho — měla by starost — ale tobě to mohu říci, že musím sebrat všechnu sílu svou! — Je Stöger zde?“ dodal, obrátiv se k inspicientovi, známému tu humoristovi Hametnerovi.

„Ten sem hodně přijde! Má strach, že by vám musel přidati na gáži. Ale vy se třesete, Strakatý, věru se třesete! Cožpak máte strach před pětadvacítkou, nebo dostáváte po 25 letech teprv trému?“

Poslední slova zněla ke mně jen už zdaleka, spěchalť jsem do lóže, abych nepropásl první výstup otcův.

Divadlo bylo nabito, i Němci se byli dostavili. Když otec vystoupil na jeviště, zaduněla bouř, celý dům otřásal se hromovým tleskotem a voláním „Sláva!“ Značný počet věnců s překrásnými stužkami letěl na jeviště a v obecenstvu rozdávána Peškova příležitá báseň. Otec pohnutím uchvácen nemohl vypraviti ze sebe jediného zvuku. Chvěl jsem se nemálo, věda, že již před vystoupením byl rozčilen. Avšak konečně se zotavil a spustil, a mohu říci, že ještě nikdy jsem jej neslyšel tak úchvatně zpívat a neviděl tak živě hrát. Vůbec byl průběh celého představení velmi skvělý.

Po představení vyvolán jubilant ještě asi desetkráte. A když se hluk utišil, odevzdala mu na jevišti za spuštěnou oponou četná deputace měšťanstva, s mlynářem Slavíkem v čele,

zmíněný již pohár. Co tehdáž Slavík mluvil, sotva kdo rozuměl; zajikalť se ustavičně. Konečně se zprostil rozpaků, podávaje otci pohár se slovy: „Vezmi si to, Karlíčku, na důkaz naší lásky a úcty — a — zůstaň u nás!“ — Po divadle následovala zábava v Besedě měšťanské.

Otec se mnou byl smluvil, že sejdeme se téhož večera ve vinárničce U zlatého zajíce.

Přišel jsem tam asi o 10. hodině a nalezl otce schouleného v koutě — hlavu měl opřenu o dlaň a dumal.

„Co tak smuten, otče, když dnes celá Praha plna tvé slávy? Kéž bych mohl kdysi po 25leté zdárné činnosti odpočinouti jako ty na vavřínech, věnovaných úctou a láskou mužů ušlechtilých!“

Trhl sebou. A za chvíli pravil: „Ty ještě blouzníš o divadle, hochu? Nech si zajíti chuť, raději bych tě spatřil na marách!“

Domů jsme šli pospolu mlčky.

Ráno před snídaní vstoupím do ložnice otcovy. Spal ještě. Položím ruku na jeho skráně — vtom se usmívá tím svým srdečným, bodrým způsobem, kterýž zůstal každému, kdo ho znal, nezapomenutelným.

„Sní o včerejší slávě,“ zašeptal jsem matce, která seděla u okna nějak smutna a roztržita. Podobalo se mně, jako by nebyla po celou noc oka zamhouřila. Vtom zpozoruju, že z odloženého otcova fraku, jejž byl měl minulého dne na sobě, čouhá bílý list. Vytáhnu jej a čtu:

Milý Karlíčku!

Slavíš dnes svoje 25leté jubileum a to mne těší — gratuluju Tobě. Avšak nahlídneš, že pěvec, který zpívá 25 let, nemůže brátí gáži 1800 zl stř. Já Tobě dávám tedy čtvrtletní výpověď a zůstavuji Ti, abys se rozhodl, chceš-li mně nadále sloužiti (!) za 800 zl a dvě benefice ročně, anebo je-li Ti milejší jíti do penze se 700 zlatými.

Tvůj přítel

J. A. Stöger

„Tento list byl otci dodán včera zrovna přede hrou,“

praví matka a zakrývá si oči. Neřekl jsem ničeho, stiskl matce ruku a hajdy ven, abych zatajil své pohnutí.

Ze své mánie jíti k divadlu byl jsem od tohoto okamžiku důkladně vyléčen.

XXXV

PANÍ ANNA TURNOVSKÁ-RAJSKÁ VYPRAVUJE:

1836

Jako dávný blahý sen míhá se mi v mysli doba, kdy poprvé vstoupila jsem na prkna znamenající svět. Bylo to tenkráte, když Tyl s přáteli svými zřídil divadlo v domě kajetánském na Malé Straně. Já byla právě „vychodila“ farní školu u Sv. Petra, tehdy německou, jako všechny pražské školy byly, a Tyl docházel k nám do domu učiti mne české mluvnici a odváděti mou starší sestru do divadla, které pro mne do té doby pořád ještě zavřeno bylo, kdežto sestra měla už první dobu své divadelní slávy za sebou. Jen zřídka brali mne s sebou do divadla; říkali, že jsem po představení jako u vytržení a několik dní že nemluvím o ničem než o divadle. Nemohla jsem pochopiti, že by v tom něco zlého bylo, vždyť Tyl a sestra mluvili také o divadle — proč zrovna *mně* to zapovídali?

Ale najednou byl těm výčitkám konec. Potřebovali mne. V kajetánském domě dávány nejvíce kusy Klicperovy, na divadle Stavovském za Štěpánkovy správy zanedbávané. Veselohry Lhář a jeho rod a Každý něco pro vlast byly na repertoáru. Jaká to byla pro mne radost, když jednou po gramatické lekci pověděl mi Tyl, že si mne vyhlídl pro úlohu malého Adámka ve Lháři a jeho rodu! Matka po krátké námitce svolila, když sestra byla se zaručila, že na mne pozor dá. To byl mé divadelní dráhy začátek. V divadle za kulisami poznala jsem mnoho osob, o nichž jsem do té doby jen vypravovat slýchala: byl tu zasmušilý Mácha, vysokorostlý, štíhlý Tupý (Jablonský), dobrosrdečný Kaška, pohyblivý Hajniš, flegmatický Filípek a panny (*slečny* tehdy ještě v divadelním názvosloví nebyly) Nikolajova (Hynková), Špecht-

majerova (potom Martincová), sestry Rožmitálské a jiné i jiní. Jak se tehdy hrálo, nevím, ale pamatuji se na hlučný aplaus a na to, že také mne Kaška na jeviště vytáhl, abych se poděkovala, a že pak, když mi se sestrou do vozu pomahal, řekl: „Poslouchala ona, zachová-li se vždycky tak jako dnes, může z ní něco být.“

To byla první kritika o mém působení uměleckém. Byla jsem pyšna na slova Kaškova, o jehož nadání jsem byla od Tyla tolik pěkného slyšela. On tomu musí rozumět, myslila jsem si, a tak velice jsem zpejchla, že zamítala jsem druhou úlohu, kluka totiž v Každý něco pro vlast. Ale ty oči, jaké na mne za to udělal pan furýr — jak jsme doma Tylovi říkali! „Copak si ona, husičko, o sobě myslí?“ pravil rozhorlen, „může být ráda, že úlohu tak pěknou dostane.“ — „Tak, panna Špechtmajerova, panna Nikolajova mohou už hrát milovnice, ano i vdovy — a já pořád ještě děti? Ne a ne!“ — „Až budeš pannou, můžeš také hrát něco jiného, posud jsi žába a patříš ještě do školy,“ rozhodla sestra. — „Hm, žába,“ odmlouvala jsem, „a přece mne potřebujete a pan Kaška řekl, že ze mne něco bude.“ — „Inu, někdy později,“ usmál se Tyl a výmluvně mi dokazoval, že úloha, kterou mi dává, je mnohem lepší a vděčnější než vdova, kterou dostane panna Špechtmajerova. Já svému učiteli konečně uvěřila a velkomyslně úlohu kluka přijala, začež se mi dostalo slibu, že mne vezmou do příštího českého bálu. A při hře dostalo se mi skutečně lichotivého potlesku a Kaška k Tylovi vítězně pravil: „Co jsem řekl? Tu vidíte!“ A Tyl usmívaje se dal mi za odměnu dva makové koláče od cukráře.

Takový byl mé divadelní dráhy začátek.

1846

Plynula leta. Správce českých her na Stavovském divadle Štěpánek, jemuž jsem dříve poslíčka pro tabák dělala a pak na jeho vyzvání v některých naivních úlohách dosti šťastně debutovala, byl mrtev; divadlo v Růžové ulici, kde jsem poprvé jakožto engažovaný člen českého divadla hrála, bylo zrušeno a naděje našich vlastenců o národním divadle na

delší čas zmařeny. Ředitelství Stavovského divadla dostal Hofmann, který aspoň tolik pro nedělní hry české obětoval, že zřídil zvláštního dramaturga, a tím byl můj švagr Tyl, jemuž úřad ten ukládal povinnost napsati pro zimní dobu dvě hry původní a šest cizích přeložiti.

Ještě ho vidím, kterak s tváří planoucí přichvátal od Hofmanna domů s kontraktem v ruce. A hned se dal do díla: opravoval, vlastně přepisoval asi deset kusů špatně přeložených, a pak jal se psáti Paličovu dceru. Psal pro každého člena divadla zvláštní úlohu: Rozárku pro Kolárovou, Valentu pro Chaura, Kolínského pro Kolára, Šestákovou pro svou manželku Skalnou, Bětušku pro Májovou, Martina pro Kašku, Antonína pro Sekyru, starého Melichara pro Lapila, Jedličkovou pro Hynkovou a Prokopa pro mou maličkost. Tak jsme Paličovu dceru v listopadu dávali a představení za hlučné pochvaly skončili.

Druhého dne přišli k nám do bytu (v Křemencové ulici v domě U Mladotů) různí přátelé a známí Tylovi gratulovat. Tu byl jeden z prvních Kaška, ostatně náš každodenní host, Pečírka, Filípek, Řezníček, Gabriel, a konečně objevila se na prahu bledá, salvátorská tvář Kalinova — mého někdejšího učitele francíny.

Docházíval k nám druhdy velmi často, asi roku 1843 návštěvy jeho přestaly; proto nás návštěva jeho trochu překvapila, a *mile* překvapila. A přece zase jeho vzezření dotklo se nás trapně, sehnuté tělo nadšeného básníka bylo ještě vyhublejší než jindy, pleť skoro průsvitná, zárodek smrti zjevný. Zapředli jsme hovor veselý, avšak vázlo to. Vzpomínali jsme na časy minulé, na francouzské lekce. Kalina nemoříval mne nikdy nudnými pravidly gramatickými, nýbrž dával mi k čtení lehčí spisy francouzské a vysvětloval způsobem snadno pochopitelným slova méně známá.

„Mám posud knížku, kterou jste mi posledně daroval," pravila jsem a vyňala ze stolku nevelkou sbírku drobných francouzských povídek a bájek, nevím již od kterého autora. Měla jsem za to, že Kalinu to potěší, když mu dokážu, že pamatuji si ještě obsah jeho dárku, a počnu tedy vypravovat o bohatém kupci, který dal nezdárného syna do kázenské

pracovny na tak dlouho, pokud by se nepolepšil. Kalina se lehce usmíval, Tyl pak prohodil: „Hm, to udělal ten kupec zrovna tak jako zdejší sládek L., který dal hocha do učení k příštipkáři.“ — „Jářku, to by nebyla špatná látka pro nové drama,“ doložil k tomu Pečírka a Tyl se myšlenky ihned uchopil. Měl psát v té sezóně ještě druhý povinný kus. Vzal mi francouzskou knížku z ruky a přehledl povídku asi na šesti listech tištěnou. A ještě toho večera pustil se do nového dramatu. Za týden nato jsem kus opisovala pro cenzuru — byla jsem totiž skoro stálou opisovačkou Tylovou —, do čtrnácti dnů byl kus rozepsán, a již o vánocích jsme dávali nový Tylův kus Pražský flamendr. Kupodivu rychle psával Tyl své povídky, ještě rychleji své divadelní hry. Ve Flamendru jsem měla opět pěknou úlohu, učedníka Filipa.

A ještě než Pražský flamendr se dával, připravoval Tyl nový kus Strakonický dudák. Mimoto napořád obstarával povinné překlady a psal svého Pražského posla a články do Květů, zřídka si oddechu dopřávaje. Obdiv a velebení, nepřízeň i bledá závist provázely literární činnost jeho.

1856

Bledá závist zvítězila, reakce politická jí napomohla, všelicí komáři vyštípali Tyla z Prahy a s ním některé členy českého divadla, pokud nebyli tak opatrni, aby zároveň byli členy divadla německého. Mezi těmi byli Šimanovský, Kaška a Krumlovský, já a moje sestra. První dva vrátili se brzy do Prahy, my ostatní putovali po venkově. Marně snažil se Tyl zjednati si koncesi na své jmeno, místodržitel Mecsery mu ji odepíral pod záminkou, že je divadelních společností mnoho; zároveň uděloval ochotně koncese ředitelům německým.

Již pátý rok jsme putovali po vlasti a Tyl v doufání na změnu nepříznivých poměrů, které by nám poskytly možnost do Prahy se vrátit, pilně pracoval, — pokud choroba ho neschvátila, což stalo se koncem roku 1855 v Jindř. Hradci. V Třeboni nato polehával. Odtud vypravil se s hercem Polákem pěšky do Budějovic v domnění, že pěší chůze mu prospěje; v Budějovicích dne 22. dubna 1856 vystoupil ještě na divadle v ti-

tulní úloze kusu svého Chudý kejklíř, druhého dne nato ulehl — a více se nezotavil.

Vezli jsme Tyla nemocného do Vodňan, kde za pěkné pohody několikrát si vyšel s námi na procházku; ale museli jsme ho vodit a vždy po několika krocích se s ním zastavit, neboť sotva se vlekl. Divadelní ředitel — odňal mu zde gáži; pracovat ovšem již nemohl. My mu arci o zastavení gáže ničeho neřekli. V červnu vydali jsme se na cestu do Plzně, pro Tyla připraven byl vůz zvláštní. Byla to trýzeň pro nemocného i pro nás! Každou chvíli, kdy kolo povozu na kámen narazilo nebo koně klusati počali, vykřikl Tyl bolestí. V Blatné jsme přenocovali, tam si nemocný odpočinul a posilněn druhého dne další cestu nastoupil.

Jak toužil po Plzni, kde býval před lety tak vlídně vítán! Avšak čím více k Plzni jsme se blížili, tím hůře bylo Tylovi; k poledni slabostí sotva šeptal.

Nevím, kterak se zove dědina, v níž před hospodou jsme zastavili, abychom nemocnému občerstvení zjednali. Však nedostali jsme ničeho, čeho by byl požíti mohl.

V nesnázi té odhodlala jsem se dojíti na faru. Tam snad aspoň trochu polévky dostaneme, myslím. Však hospodyně odbyla mne řkouc, že fara není špitálem, kde se vaří pro nemocné. Nevím již, co v popuzení svém kuchařce jsem odpověděla. Jdu k faráři a vypravuju nesnáze naše s chorým Tylem. Vážný kmet, sotvaže jmeno Tylovo uslyšel, ihned nařídil připravit občerstvení a sám nemocnému posilnění nesl. Rukou třesoucí, se slzou v oku podával mu na vůz polévku, a požehnav mu s modlitbou na rtech, k faře se vracel. Na ten okamžik nikdy nezapomenu.

Konečně dorazili jsme do Plzně, kde měli jsme nesnáze s hledáním obydlí. Chystalo se tehdy k trhu a tu je v Plzni těžko dostat příbytek a k tomu ještě pro člověka nemocného. Mladý vlastenec V. Heřman, pozlacovač, uslyšev, o koho se jedná, ihned přiměl své rodiče, aby nám byt uprázdnili. Dobří ti lidé sami se odstěhovali do skrovné kuchyně a předsíně, aby nemocnému slušná jizba zůstala. Zhluboka si Tyl oddychoval, když jsme jej uložili. Přicházeli návštěvníci: profesor Smetana, tehdy již slepý, profesor Karlík, který pak

rodině Tylově dobrodincem byl, a někteří divadelní herci, mezi nimiž zvláště věrný Čížek.

Naděje v uzdravení Tyla mizela vždy více, dne 6. července byl od mladého kaplana P. Velka k smrti připraven, dne 8. července pořádal ještě noty k Strakonickému dudáku, který se druhého dne dával; museli jsme mu pak o každé scéně zprávu dávati, tak velice byl pečliv o správnost na jevišti. Dne 11. července ráno se zdálo, že se mu ulevilo, rozmlouval s námi a na děti se usmíval. Hovořil také s Čížkem, který mu četl právě došlý list od V. J. Picka, tehdy sudího na Zbiroze. Tento ušlechtilý muž nabízel Tylovi měsíční příspěvek k tomu konci, aby se dle rady lékařské do Mariánských Lázní odebral a tam chorá játra svá léčil. Při čtení té zprávy zarosily se Tylovi oči, políbil psaní a pravil: „Vše marné, pozdě!“

Nato se ztišil, já mu o 11. hodině podala lék; Tyl usnul. Brzo ale poněkud se vzchopil a my pozorovali, že těžce dýše; pak klesla mu hlava. Poslali jsme pro Čížka, který byl mezitím odešel. Zatím nemocnému dechu ubývalo, sotvaže ruku po nás vztáhl, když jsme všickni k loži přistoupili. O půl jedné s poledne slabě zasténal — a byl mrtev.

Všeobecné účastenství při Tylově pohřbu považovalo se za první vlastenecké osvědčení Plzně po mnohonácte letech.

1866

Jak se to vše při divadle pražském změnilo! Za jiných okolností, za jiné správy byla jsem před čtyřmi lety opět v Praze engažována. Doplňoval se personál, chystalo se otevření Prozatímního divadla a někteří starší navštěvovatelé divadla vzpomněli si, že jsem kdysi dle možnosti hleděla dostáti svým povinnostem.

Vystoupila jsem v Strakonickém dudáku, ku kteréž hře poutaly mne vzpomínky blahé i bolestné. Když se ten kus dne 20. listopadu 1847 poprvé k mé benefici byl dával, byli jsme všichni ještě diletanti, hráli jsme za roční poloviční příjem jednoho večera, ale hráli jsme s chutí, s láskou, to mohu směle říci. Naděje v lepší časy, vědomí vlasteneckého

apoštolování sílilo nás. A přišly ty časy lepší, však nám starým diletantům *pouze českým* nedostalo se ovoce někdejší setby, to bylo již pro pokolení mladší. „Růže, které někdy slečně Rajské na divadle našem kvetly, valně pouvadly," tak nějak napsal jeden z pánů recenzentů, tuším, že pan Neruda nebo pan Jeřábek, a měl pravdu.

Však nepřišla jsem věru do Prahy zpět pro růže, ale měla jsem bláhovou myšlénku, že herečka věnovavši z vlastenectví — beze chlouby to pravím — ústavu všechnu sílu svého mládí, právem snad žádati může, aby i v letech pozdějších přáno jí bylo při něm nějaké přiměřené místečko, zvláště když nebylo právě nazbyt hereček rutinovaných. Byla to myšlénka bláhová. Místo mi nebylo odepřeno, po čtyři leta jsem byla v engagementu — kdo však může u divadla počítat na uznání trvalé?

Přišli do Prahy Prušáci a naše divadlo bylo zavřeno. Ředitel Thomé vyplatil nám členům jen nějakou kvótu z gáže a byli jsme propuštěni. Kdo mohl, uchýlil se na venek, což i já s rodinou učinila. Zatím v Praze někteří členové pozůstalí hráli na vlastní účet; komedie husitské, v nichž cenzor Josef Barák ovšem nic závadného neshledával, plnily kasu.

Pak se sešlo vlastenecké družstvo, které správu divadla převzalo, a novinami svoláváni jsou rozprchlí členové divadla. Také já se opět písemně přihlásila — byla jsem tehdy v Březnici — a žádala jsem za odpověď, *kdy* se mám dostaviti. Čekám na odpověď týden — čtrnáct dní — odpověď nepřišla.

Takový byl mé divadelní dráhy konec.

XXXVI

VYPRAVUJE JIŘÍ BITTNER, ČLEN DIVADLA VIKTORIA V BERLÍNĚ:

Dobrý můj otec dal mne na studie. To bylo dobře.

Dal mne do reálky — a to byla chyba. Profesory matematiky, fyziky, lučby, stavitelství a vůbec všech praktických věd pokládal jsem za své nejúhlavnější nepřátely.

Také jsem jim nedělal velkou radost. Práce a studie netěšily mne. Neměl jsem pro vědy praktické smyslu. Studoval-li jsem některý večer stavitelství, měl jsem hned nato v noci strašné sny. Domy, mnou vystavené, bořily se o překot. Pomyslel-li jsem kdy na to, jíti jednou ku dráze, — sny ještě hroznější: samé srážky vlaků, zřícení železničních mostů, a zrovna na stanicích, jichž představeným jsem ve snu byl. — Snadno tudíž k pochopení, že jsem nebýval premiantem, — nýbrž jen z oněch, o nichž se ku konci říká: „Nu, prošel.“

Jediný však byl předmět, který mne nadmíru zajímal, — byla to deklamace.

Na vyšší české reálce v Praze měli jsme tehdá jednu hodinu v témdni pro deklamaci. Hodinu tu jsem vyplnil skoro vždy sám. Byla to pro mne oáza v strastiplném tom životě reálném.

Nadešel rok 1863.

V Polsku povstání. Trhlo to námi a kolegou M. (teď je inženýrem). Seděli jsme vedle sebe. Místo abychom naslouchali přednáškám, — kuli jsme strategické plány.

Jednoho dne nepřišli jsme více do školy — a zanedlouho nato už jsme byli v táboru polských povstalců.

Bylo to 5. dubna 1863. Tábořili jsme na lesnatém návrší u vesničky Szezk, již na půdě Ruského Polska. K osmé hodině ranní sedí nás několik kolem ohně v dosti dobrém rozmaru — byli jsme právě po snídani — chleba, špek a sklenka vodky — za takových poměrů snídaně výborná. Vtom zazní výstřely — a hned nato silná palba.

Celý tábor byl v okamžiku na nohou a v četách hnali jsme se z návrší. Svistot kulí vítal nás již — jsme konečně dole — proti nám ruská pěchota — palba pekelná — přítel M. volá mne — pohlédnu stranou — těžce raněn svíjí se as tři kroky ode mne; pomocí jednoho z našinců odnáším ho zpět z místa nebezpečí — vrátím se do ohně — netrvá to dlouho a také já jsem raněn.

Potyčka ta krvavá trvala as dvě hodiny. Zůstali jsme ve svém postavení — těžce ranění odveženi do blízké Haliče, mezi nimi i kolega M. — mrtví pochováni — lehce ranění zůstali jsme v oddělení.

Kvečeru, v nebezpečí býti obklopenu, museli jsme ale couvnouti zpět do Haliče. Raněnému dostalo se mi výborného opatření v rodinách polských statkářů.

Jal jsem se přemítat opravdově o své budoucnosti. Mnohá trudná chvíle tu mi nastala. Těšil mne však věrný můj společník. Nosil jsem ho stále při sobě. Potěšil mne již mnohdy v ležení, kde časem hrozila dlouhá chvíle, potěšil mne i teď, kdy jsem, do nohy raněn, byl odsouzen k nečinnosti. Byl to český překlad Hamleta. — Četl jsem v něm a opět četl — a příští má dráha byla rozhodnuta.

Vrátil jsem se do Čech — studoval ještě nějakou dobu dále — avšak už jen tak naoko — a konečně šel jsem k divadlu.

A kupodivu: tu mne práce a studování teprv začaly těšit.

Ostatně je pro mne i pro člověčenstvo pravým štěstím, že se tak stalo. Jsem o tom ještě teď pevně přesvědčen, že kdybych se byl stal stavitelem, — domy by se mi jistě byly bořily, — a prosím považte, mnoho-li bych už měl lidských životů na svědomí. Počítám upřímně, že mnoho.

XXXVII

DRAMATURG DR. VIKTOR GUTH VYPRAVUJE:

Měl jsem vždy za to, že bedlivě a pečlivě provedená *čtená zkouška* jest spolu již poloviční zárukou dobrého úspěchu hlavního představení. Porovnal bych ji se základními kameny, od jichžto solidnosti závisí osud celého stavení zbudovaného na nich. Při této zkoušce ustálí se ještě mluva, vypulíruje se dialog a poskytne se každému spoluúčinkujícímu příležitost, aby důkladně poznal povahu své úlohy, jakož i ráz činnosti, která mu v celém ústrojí jest přidělena a s kterou do celého děje zasahati má. Věren tomuto snad ideálnímu náhledu, žádám ovšem, aby aspoň každý spoluúčinkující nejen celé takové zkoušce vůbec přítomen byl, ale aby se jí také s jistou, věci důstojnou pietou zúčastňoval…

Takto a podobně o celé této věci nedávno před spaním přemítav, uspal jsem se. Leč sny v tom spánku vzešlé byly hrozné.

Zdálo se mi, že jsem se octnul v malém městysi P…, kdež se byla jistá podřízená kočující divadelní společnost přednedávnem usadila, která právě odbývala v stodole čtenou zkoušku na nejbližší novinku. Leč jaký tam byl pořádek! Vidoucímu to, smrtelný pot mi vyvstával na čele a ideální moje teorie objevily se tu v karikované skutečnosti. V stodole samé stál uprostřed malý zlámaný stolek, v jehožto čele seděl ředitel, který celou zkoušku vedl. Podle něho byla si usedla komická stará, která neunavně pletouc punčochu nevšední šířky, právě svou úlohu předčítala, kdežto jí po boku první tragická milovnice pohroužena byla v prozaický požitek tvrdých vajec, jež měla malebně rozloženy před sebou zas na úloze své. Celkem bylo tu však nepříjemné polosvětlo a nezbytný průvan ze všech stran činil přítomnost zde ještě nesnesitelnější. Mužští členové podle toho také s klobouky

na hlavách rozestaveni byli ve všech koutech stodoly, a nebyli-li právě v té které scéně zaměstnáni, zašli si raději, aby nezapálili, za stodolu, kde v bázni boží bavili se vespolek nakuřováním tvrdých pěnovek po tak dlouho, až asi podle předběžného rozpočtu na ně ve čtení zase dojde. A opozdil-li se někdo z nich, došel si přívětivý pan ředitel pro něho sám; vždyť byl rád, že vůbec ještě těch několik členů má pohromadě, neboť největší část mužských spoluúčinkujících se dnes — vůbec ani nedostavila. Zpívaliť v kostele na kůru, aby si poněkud polepšili žalostnou svou existenci. Při stole, kde se zkouška konala, neslyšel však člověk vlastního svého slova, neřkuli druh druha. Vedle vpravo totiž vymlacovali ještě mlatci prázdnou slámu a nad nimi měl právě ženský sbor hlavní zkoušku pro večerní představení…

Z toho lomozu jsem se probudil. Ač celý ztýrán, zaradoval jsem se přece, že to vše byl pouhý sen a *nemožná* skutečnost.

XXXVIII

PANÍ TEREZIE SEIFERTOVÁ VYPRAVUJE:

„Velectěná milostpaní! Prosil bych, pakli by Vám bylo možno, byste laskavě zavítala k nám na dvě pohostinské hry — za honorář — obchody jsou špatné, do divadla nikdo nechodí — tedy mně to udělejte lacino. Ve vší úctě Váš N. N., ředitel.“

Hodný člověk, tenhle ředitel. Svědomitý herec. Vzorný otec. Věrný manžel. Pojedu. A mohu snad zato jednou o nějakých táčkách vypravovat obrázek ze zátiší.

Přijela jsem do onoho města poprvé. Nikdo na nádraží, ani ředitel. Rozhlížím se poněkud v rozpacích.

„Jste, slečno, snad milostpaní Seifertová z Prahy?“ ptá se mne mladý pán. Mladému pánovi mohlo být tak asi sedm let. A řeč jeho zněla nějak mrzutě.

Legitimovala jsem se mu.

„Tatínek prosí za odpuštění, ale má ještě na divadle nutnou práci k dnešní hře. Řekl, abych vám vše obstaral. Prosím, dejte mi poukázku na své věci, posluha vám je zanese do divadla. Za rohem stojí omnibus. Šel bych s vámi, ale musím ještě roznášet cedule a koupit petrolej — to tedy víte, že nemohu. Uctivě ruku líbám.“

„Chlapečku —“

„Jmenuju se Karel,“ upozornil mne jemně.

„Karle, nechtěl bys přijmout dvacetník na důkaz mé uznalosti?“

„Velmi rád, ale prosím — schovejte mi jej zatím. Mám jen jednu kapsu v kalhotkách a tu jsem si dnes nebozízky protrhal.“ A posunul čepici z pravého na levé ucho, což jsem si samolibě vykládala jakoby projev úcty.

Jela jsem přímo k divadlu. Tam mně přišel ředitel vstříc s dvouletým kloučkem v loktech, se svou paní a celou společností; byla jsem uvítána velmi srdečně.

Po zkoušce navštívila jsem ředitelovic. Bydleli v divadle hned vedle jeviště, v malém pokojíku, který nepochybně měl sloužit co garderoba a zde poskytoval chudému řediteli i s rodinou celý byt. Seznámila jsem se ihned důkladně s oběma kluky ředitelovými, prostřednictvím jen několika koláčů. Dále jsem si prohlédla divadlo a ptala se po šatnách; ředitel se omlouval, že „podobných neexistuje“, celá společnost dám a pánů že se pospolu obléká na jevišti před započetím hry, a poněvadž by mně to „snad“ překáželo, že si dovolil upravit svůj byt, který mně úplně jest dán k dispozici.

Obědvala jsem v hostinci, kde jsem bydlela — ve svém pokoji —, Karel, který byl sobě odbyl denní práci svou, obědval se mnou — všude mne provázel, byl' mně dán k osobní obsluze a vykonával úřad svůj velmi svědomitě.

Večer mne sprovodil tedy do divadla. Tam bylo již velmi živo. Páni i dámy, oblečení a ještě svlečení, bavili se mezi sebou velmi nenuceně, nakukovali skrze oponu, jak se schází obecenstvo, atd. — Já se měla oblékati s paní ředitelkou, tato však již byla přistrojena a pořádala dekorace k představení potřebné — byla totiž vedle svého umění ještě „divadelním mistrem“. Pan ředitel seděl, též již oblečen ku hře, v kase a prodával vstupenky.

Karel musel shánět ještě některé potřebné rekvizity a prosil mne, „bych mu dala na chvíli pozor na Toníka, aby nevypad z kolébky“.

Toník, jak mne spatřil, rámus. Postavil se v kolébce, chtěl ke mně — vzala jsem ho tedy na klín, posadila se s ním k zrcadlu a počala se líčit. On zvědav bral vše do ruky a zdál se udiven, co to po obličeji všecko dělám; když jsem se pudrovala, začal tleskat ručičkama, vzal mi kvastlík z ruky a pudroval svůj umouněný obličejíček též — zkrátka, vše dělal po mně jak malá roztomilá opička.

Bavila jsem se dlouho, konečně však jsem musela pomýšleti na hru; vzala jsem tedy milého Tondu a posadila ho do kolíbky.

Ale ten rámus! Tonda nechtěl v kolébce být, nechtěl mi z klína. Neviděla jsem jiné spásy než klukovi poslat pro koláč; to ho poněkud ukonejšilo a já se mohla obléci.

Konečně dáno poslední znamení, jeviště se uklidilo, spustili ouverturu a začlo se; divadlo bylo nabito.

Při svém výstupu byla jsem, jak již obyčej, velmi vřele uvítána.

„Nono! Copak? — Copak?! Ještě jsme nic neviděli a neslyšeli — nesmysl!“ zazněl do aplausu rezolutní hlas ženský z galerie.

Smích, sykot. Konečně zase ticho a hra začala.

Jednání skončeno — volání — hlučná pochvala.

„No *teď* plácejte, až vám ruce upadnou,“ míní zase hlas z galerie.

Šla jsem se přestrojit. Tonda stál v kolébce — obličej, vlasy, košilku, ruce, všecko samá povidla. A křičí: „Jetě tojáč!“ Honem — honem — ať mám pokoj!

Druhý akt skončil hrozně. Jeden z herců nepřišel na scénu, ostatní si nevěděli rady. Napověda chtěl nešťastnou scénu přeskočit, převrátil několik listů — kniha se sveze s pulpitu, spadne pod pódium — a zmatek je teď všeobecný. Obecenstvo bylo již nepokojné. Chtěla jsem tomu učinit konec a vystoupila jsem; doufala jsem, že ztracenou nit někde zachytím.

„No zaplať pánbůh, že už jdou,“ vítá mne známý již hlas shůry, „zazpívají nám honem něco!“

Obecenstvo aplaudovalo — nu a já se dala do zpěvu.

Po jednání jsem ovšem si pospíšila podívati se zas, co dělá svěřený mně Tonda. Seděl na zemi, kolem sebe měl rozložena líčidla, šperky a jiné trety divadelní, a hrabal se ve všem těma svýma ručkama, vypadajícíma od povidel jako černé dva stonky.

Vzala jsem mu to — rámus. Dala jsem ho do kolébky — velký rámus. Dala jsem mu nový koláč — praštil koláčem o zem a rámus. Nedal se nijak ukonejšit.

Konečně se trochu utišil sám. Ale tu mu zas napadlo něco jiného. Začal se houpat v kolébce a křičel: „Uťa! Uťa!“

Nevšimla jsem si toho. On ale neustále: „Uťa! Uťa!“

Propánaboha, co chce tím „uťa“? — „Co chceš, Toníčku?“ Toníček řve, prolévaje hořké slzy — „uťa, uťa!“

Na velké mé štěstí přišel teď Karel. Stěžuju si mu na Tondu, na „uťa“ a že tomu nerozumím.

Karlík mne pohrdlivě přeměřil — je z Prahy a neví, co je „uťa“! Šel k Tondovi, začal kolébat a zpívat:

Náš kocourek ušatý
má ocásek uťatý,
uťa, uťa, uťa, uťa,
má ocásek uťatý!

To bylo tedy „uťa“! — a mně to nenapadlo! Zahanbena vyšla jsem na jeviště — co si asi Tonda o mně teď pomyslí!

Když bylo po představení, chtěla jsem se ovšem u něho omluvit; on však chudinka už hajal. Učinila jsem tak druhého dne, a abych si ho naklonila docela, nanesla jsem mu hraček. Navečer jsem mu pak skutečně zpívala „uťa,uťa!“ Těšilo ho to patrně, a jak se mi zdálo, téměř docela ho se mnou usmířilo.

Představení druhé bylo co možná ještě více naplněno. Ani „žena z lidu“ na galerii nescházela. Večer pak strávila jsem s celou společností v živé zábavě.

Druhého dne mne sprovázelo všechno na nádraží, i ředitel s paní, i Karel s Tondou. Srdečně jsme se rozloučili. Tonda posílal mi polibky na rozloučenou.

Nějak však zvláště nerad se loučí se mnou Karel. Pořád za mnou, až k vagónu. A ještě jednou mi teď chytil ruku, líbá ji, a vystoupiv na prsty, šeptá:

„Milostpaní, tu roztrhanou kapsu od nebozízku mám už spravenou!“

XXXIX

ŘEDITEL PAN FRANTIŠEK POKORNÝ VYPRAVUJE:

Psal se rok 1866. Potřebuju jen letopočet ten vyslovit, aby každému herci, každému českému řediteli mráz běžel od týlu dolů. Svízele, a samé jen svízele! Kdož byli poblíž děje válečného, utíkali; kdož sídleli vzdáleněji válečného hlomozu, pro rozčilenost obecenstva ani nezahráli.

Meškal jsem se svou společností tou dobou právě v Čáslavi a měli jsme bídu. Do divadla ovšem nešel nikdo. Náměstí bylo plno vojenských povozů a potřeb a po každé silnici táhly se jako nekonečné tkalounky primitivní, nejčastěji až komické soukromé vozíky utečenců. Obyvatelstvo rozechvěné schovávalo svůj majetek — také já jsem se dal pohnout a odevzdal jsem lepší garderobu svou k zazdění — vždyť se dávala i mladá děvčata zazdívat do místností odlehlejších.

Tu jednoho dne spadla mana na poušť našeho utrpení. Přišel list od měšťanosty z Humpolce pana Nápravníka, že tamější divadlo se nám tedy propůjčuje. Celá společnost jásala. Avšak jak se dostat až do Humpolce při čistounce vymetené kase! Mimoto po celém okolí ne povozů a ne přípřeže. Konečně, po celodenním hledání, našli jsme kdesi vozík jednospřežní. Za cenu — *třiceti* zlatých!

Co platno! Dali jsme malý závdavek a spěchali domů, plni starostí. Tu však nás překvapila věru krásná obětavost našich dam. Mezitímco jsme byli na vycházce za povozem, byly ony složily své skvosty a vypůjčily se kdesi na ně sumu 40 zl, peníz to na ten čas značný.

Dostali jsme se z Čáslavi teprv druhý den odpůldne. Bedny na voze, dámy na bednách, a my kolem vozu pěšky. První nocleh byl v Ledči. Druhý den, neznajíce dobře pěšinek nám pěšákům odporučovaných, bloudili jsme ve výdatném lijáku, dlouho a dlouho kruhem kolem Humpolce. Peníze nám

mužským přitom došly nadobro a dámy s povozem byly se nám hned zrána ztratily.

Konečně jsme dorazili pozdě odpůldne do jakés vesničky uprostřed lesa. Veskrz promoklí, s hanebně zřízenou obuví — nebylo divu, že vesničané považovali nás krátce za pruské špehouny. Vykázali jsme se legitimacemi — „To mají takoví špehouni vždycky dost pasů v kapsách!“ Vytasil jsem se s divadelní svou koncesí — byla německá — podezření rostlo. Konečně nám poněkud pomohl list humpoleckého pana měšťanosty. Sousedé se usnesli, že s námi vyšlou eskortu, jakéhos vysloužilce a s ním ještě jakéhos výrostka. Byli jsme tomu nadmíru povděčni — eskorta nás dovedla aspoň do hledaného Humpolce.

Tak bezstarostně jsem již dlouho nespal jako noc tuto, a druhého dne dali jsme se ihned do práce. Hráli jsme při dosti četné návštěvě, což naši skleslou mysl nemálo vzpružilo. Vyjma zde onde nějaké pobuřující zprávy z bojiště, nerušilo po několik dní nic naše klidné postavení, až tu zčistajasna do našeho klidu udeřil blesk v podobě zprávy o prohrané bitvě u Králové Hradce. K této hrůzné události pojila se ale též novina o uzavřeném míru.

Hráli jsme právě Benedixovu veselohru Bandité v překladu Vinklerově; divadlo bylo dosti slušně navštíveno a purkmistr předčítal z lóže mezi prvním a druhým aktem zprávu z vídenských nějakých novin, že je uzavřen mír, což bylo s jásotem přijato. Sotva počal třetí akt, když tu vrazí do divadla, divže kasu neporazil, ponocný s výkřikem: „Prušáci jsou zde!“

Zděšení nad touto zprávou bylo všeobecné a vše se hrnulo ven. Jelikož nebylo možno v tom zmatku dále u hře pokračovat, seběhli jsme též my herci na ulici, ovšem v kostýmech divadelních. Já, rozumí se, byl jeden z prvních, a tu vidím, jak důstojník, v čele asi jedné škadrony pruských husarů, drží s koně měšťanostu za límec a s nasazenou bambitkou se ptá, by mu odpověděl na své dobré svědomí, zdali není v městě žádného rakouského vojáka, že „na ně bylo při vjezdu do města z jednoho domu střeleno“. Purkmistr přísahal na spasení duše, že není v celém městě ani jediného bodáku, avšak důstojník

upokojil se poněkud teprv tehdy, když mu strážmistr hlásil, že všechny východy z města jsou obsazeny.

Nato kázal vojsku rozložiti se po náměstí táborem, poručil pro důstojnictvo „achtzehn Flaschen Wein, aber guten Wein, denn schlechten trinken wir nicht!“, pro vojsko jíst a pět sudů piva, pro koně seno, oves a slámu.

„Lidičky, snášejte, kde co máte,“ pravil purkmistr, „ať je raději upokojíme, by neublížili městu.“ A brzy nato bylo na náměstí jako ve vojenském táboru; nejen Prušáci, ale i obecný lid byl brzy namol, připíjeliť totiž Prušáci každému.

K poslednímu druhého dne bylo vše opět na nohou a jako vítr z města ven směrem k Jihlavě. Netrvalo to však dlouho, když tu valil se jako mrak celý 8. armádní sbor pruský skrze město tímtéž směrem, zanechav v městě značnou posádku.

Den ten neměl jsem v úmyslu hráti, avšak bylo jinak ustanoveno ve hvězdách. Velitel posádky — nazýval se Oinecke — byv ubytován právě vedle divadelních místností, prohledl si tyto a ptal se přítomného purkmistra, jestli se tam též hrává.

„Ano, a právě jest zde jedna společnost.“

Aby prý zavolal ředitele.

Pospíšil jsem se představit.

„Es muß jespielt werden, wir kommen alle — aber deutsch muß jespielt werden.“

Já, že jako mám českou společnost, že ani nevím, jestli to dovedu atd.

„Strenjen Sie sich jar nicht an, hoch deutsch zu sprechen, wir hören den österreichischen Dialekt jern.“

„No počkej, to uslyšíš ‚dialekt‘,“ pomyslím sobě a pádím domů, kde mne již společnost očekávala.

„Děti, musíme hrát dnes německy, ale co? Raďte a hlaste se, kdo umíte trochu té samospasitelné!“

Po dlouhém rokování stloukli jsme Štěpánkovu frašku Čech a Němec, napsali několik programů, ovšem německy, a já je odevzdal panu veliteli, který je rozeslal po okolí, kde též posádky zanechány byly.

Večer divadlo jak by nabil, samí Prušáci — jediný člověk z města se neukázal. Na prvních sedadlech seděl umazaný kmán vedle důstojníka a bavil se s ním roztomile. Po cenách

se neptali, a jestliže jsem musil cenu sedadla (40 kr) některému říci, smál se, to že prý u nich platí více na poslední galerii, a hodil do kasy něco peněz nepočítaných, takže jsem byl s příjmem toho večera nadmíru spokojen.

Dalo se znamení, dohrála hudba — veliký jásot.

Opona se vyhrne, já co Javorník spustím: „Jak bouřka dnes rachotí“ atd. V obecenstvu ozve se šumot, nejprv jako když zdáli se blíží bouře, pak více a více, až propukne veškeré obecenstvo v jediný řev: „Deutsch! Deutsch! Deutsch!“ Ani u Meiningenských nedovedou „tutti“ pronášet lépe!

Mně bylo hej, já spustil „deutsch“, ale jak to půjde s ostatními? Šlo to ještě jakžtakž, až na ubohého pantátu mlynáře a jeho dcerušku Kačenku; ti se nechtěli Prušákům pranic líbit, mluvili pořáde česky — ale čert mluv jinak, než umíš!

Šťastně jsme dokončili.

Ale kde vzali Prušáci ihned bukety a bonbóny? Každá dáma obdržela po divadle buket a kornout — ta zdvořilost!

Co však zejtra? Přeci jim nemohu *opět* dávat Čecha a Němce? — Štěstí, že jsem měl po zemřelém řediteli Stránském něco německé bibliotéky; po divadle rozdal jsem ihned Putlitzovu veselohru Der verwunschene Prinz (Zakletý princ).

Bědování, že se to nikdo nenaučí, ale co naplat. Ráno časně zkouška. Mnohému ta neobvyklá řeč zkroutila oči, mnohému divže vaz nezlomila — a vše bědovalo. Tu v největší nouzi zazní válečný hlahol na ulici, spěcháme ven, co to? Naše celá posádka táhne z města dále, že prý přijdou jiní! I hejsa, toť nemusíme tak nakvap Prince studovat; můžeme opět dávat Čecha a Němce! Ti, kteří přijedou, ještě ho neviděli. A tak odložen Princ na pozejtří!

Ale tu opět se opakovalo to slastné odtáhnutí posádky a přibytí nové, takže jsme s Čechem a Němcem vystačili celých pět dní a pak teprve nových pět dní dávali Prince. Mezitím se nastudovala zase veselohra Benedixova Der Vetter (Pan strýček), s kterouž jsme pak již vystačili až do konce okupace, ano se denně vojsko střídalo.

A tak jsme byli snad jedinou společností, která po čas války, ovšemže německy, hrála.

XL

PAN JAKUB SEIFERT VYPRAVUJE:

Hálek tvrdí, že „*láska je věčně stejná ve své kráse*“. —

V křticím listě 17 $^1/_2$ roku a v rozbitém kufříku košile, punčochy, límce, všelijaké jiné prádlo, a ode všeho, nelhu prosím, skoro čtvrt tuctu — pak černé spodky dosti krátké, poněvadž jsem jim byl odrostl, těsný černý kabátek se všemi skoro knoflíky, jednu bílou kravatu, vlněnou šálu dvakráte kolem krku, s jedním cípem dopředu, druhým geniálně nazad, dvoje botky, takzvaná perka, jedny chatrné, druhé chatrnější, slovanský klobouček — s kvastlíky — na levé ucho, krátké cigáro do úst, lístek třetí třídy v kapse — a tak bohatě vystrojen, ale ani s krejcarem víc v kapse, ujížděl jsem plnou parou za uměleckým svým povoláním do Plzně, kam jsem byl engažován co suflér s gáží 20 zl měsíčně.

Cestou jsem měl dosti času přemýšleti o prvním svém odvážném kroku do světa — poněkud se mi zastesklo — vzpomněl jsem si na domov, matku, sestru, bratry — úzkostlivě jsem v duchu zíral do budoucnosti — bylo mi věru teskno — byl jsem sám, poprvé sám! —

Tu pojednou mne vyburcuje z trudných myšlenek chraplavý konduktérův hlas: „Dobřichovice!“ Dvířka se rozlétnou a do vozu vstoupí mladá dívka — to se rozumí „anděl“! — Blondýnka — oči dvě jiskry — zoubky perličky — tváře růžičky — pleť nejjemnější jakosti — aksamit — postava krásná — inu, „anděl“! —

„Dobrý den!“ vylétlo to z korálových rtíků. — „Dobrý den,“ zašeptala panická má ústa. — —

Dlouho jsem mlčky visel zraky svými na božském tom tvoru. Nezdálo se, že ji příliš zajímám; aspoň se tvářila, jako by mne zde nebylo. Sáhne po svém kufříku, otevře jej a vytáhne zelenou knížečku; položí ji podle sebe a hledá v kufříku dále.

Mrknu okem po názvu knížečky, čtu: Divadelní bibliotéka. Magelóna.

„Ach — zde ji mám, konečně jsem ji našla," praví a drží v své ručce úlohu Evy z Losů! Hoj! zableskne mi myšlénka, snad by to nebyla nastávající kolegyně? — Dodám si kuráže, zeptám se. A vskutku — za nějakou půl hodiny nato, sotvaže úlohu svou několikráte přečíst mohla, tázal jsem se uctivě a nesměle: „Prosím, slečno, laskavě mi račtež dovolit otázku, kamže cestujete?"

„Do Plzně, milý pane, jsem engažována k městskému divadlu podobojí, totiž k českému i k německému."

V tamějším divadle českém muselo se totiž také hráti německy — vlastně také někdy česky, poněvadž z větší části hrálo se jen německy. A později, ani tamější vlastenci uznali tenkráte ještě za dobré raději podporovat pivovar nežli české divadlo, uznal zase ředitel Wahlburg, že v městě, kde jsou pouze tři čtvrtiny obyvatelstva Čechů, jsou česká představení zbytečna, a hrálo se pouze německy.

Můj anděl byl tedy engažován u téhož divadla, kde já! — Ach jaké to štěstí! — Rozumí se, že ihned jsem se představil co kolega suflér. Požádala mne, bych s ní prošel úlohu, což s velkou ochotou jsem také učinil. Jak krásně to šlo! — A jak rychle uháněl vlak!

Konečně zaznělo pronikavé písknutí. Ještě několik pohledů a hlubokých vzdechů — ovšemže jen z mé strany —, a vlak zastavil; dvířka se otevřela, já vzal zavazadla svého anděla, pomohl mu sestoupiti a kráčíme spolu po perónu. Vtom se vyřítí z čekárny několik pánů a představují se mému anděli co kolegové. Vysoká postava s černou hlavou a drsným hlasem představila se co „vrchní režisér". Postava prostřední, slušného zevnějšku, s hlasem trochu opotřebovaným co „režisér a první milovník".

„Jsemť vaším prvním milovníkem, krásná kolegyně," zazpíval pan K.

„Prvním?" usmál se anděl.

„Tak jest; zde náš druhý milovník — zde náš komik" atd. atd. „Jsme nevýslovně šťastni moci uvítati vás zde první" atd. Obyčejné floskule a fráze.

„Dovolte, pánové, bych vám představila našeho mladého sufléra, pana Seiferta z Prahy.“

„Těší nás,“ odvětili páni kolegové zkrátka.“

„Nelíbilo by se, slečno, vsednouti do vozu? Zavezeme vás do vašeho obydlí. — Našel jsem pro vás překrásný pokojík se zvláštním vchodem, s vyhlídkou na promenádu,“ prohodí pan K., dříve však proukážete nám čest a potěšení jeti s námi na malé snídaníčko, které jest již pro vás uchystáno; výtečně se pobavíme, pak se podíváme trochu na Plzeň — chci býti vaším rytířem, jestliže dovolíte, znám město a okolí velmi dobře — byl jsem zde již několikráte a povedu vás všude, kam vám bude libo, nakládejte se mnou dle libosti — chci býti vaším sluhou, vaším otrokem —“

„Děkuju vám za laskavost vaši, zde pan Seifert —“

„Pan Seifert,“ odvětil pan K., „může prozatím zavazadla vaše odnést k Valdekům.“ Nato podal anděli mému rámě, anděl se na mne pousmál, zakývl hlavinkou, vstoupil do vozu — a já sebral kufry a capal pěšky do města k Valdekům.

Čekal jsem, až můj anděl přijde. Dlouho nepřicházela, konečně tu byla přec, obklopena několika hejsky a zavěšena v rámě protivného pana K.

Jak mne spatřila, běžela mně vstříc.

Děkovala mi, že jsem jí opatřil věci, a že prý ji bude těšit, pakliže ji navštívím; že budeme spolu studovat úlohy; že zůstaneme dobrými přáteli.

Přitom jí svítila očka, usmívala se — tiskla mi ruku a já ucítil ve své papírek. Ještě jednou kývla hlavinkou, poroučela se ostatním pánům, pan K. ji provázel nahoru a já — zůstal s papírkem v ruce dole stát.

Podivné myšlenky točily se mi v hlavě; konečně jsem si vzpomněl na papírek ve své ruce. Co mi as chce? Proč tento lístek? Zajisté to omluva stran svého chování — ó zajisté! Rychle rozbalím — co vidím! — zlatka!

Stál jsem ohromen — ne snad že to byla *jenom* zlatka za mé služby, které jsem konal z lásky a náklonnosti nezištné! Och! ona neporozuměla mým pohledům a vzdechům!

Safraporte, jaký to dojem jsem to musel na ni učinit? Já nebohý! Pohlížela na mne zvysoka a pak suflér — chudák. „Čekal

na mne před domem, až přijdu; vše mi obstaral — chudák také potřebuje — no, něco mu dám — dám mu zlatku!“

Vrazím do domu, spěchám nahoru, bera po třech, zaklepám, vejdu. Nenáviděný pan K. se měl právě k odchodu a líbal anděli horoucně ruku. Nevrle se obrátil: „Co chcete ještě slečně — vidíte, že jest unavena; nesmíme déle obtěžovat, pojďte, mladíku!“

„Čeho si přejete?“ ptá se má zlatka — má zlatá chtěl jsem říci.

„Račtež odpustit, slečno, jak jste před chvílí ráčila podávati mi ruky své na rozloučenou, zapomněla jste v mé ruce — zlatku — nepochybně že se tak stalo nedopatřením. Učinil jsem pro vás tak málo, že tak mnoho ani nezasloužím!“

Položil jsem zlatku na stolek a hrdě jsem zmizel.

Druhého dne bylo veliké omlouvání se ze strany mého anděla. Že prý to tak nemyslel. Že kdyby byl měl tušení nejmenší jen urážky, že by se to bylo nestalo. Inu stalo se, stalo! — A stalo se také za měsíc po té zlatce, že jsem více nesufloval, že povýšen jsem byl ze své boudy na prkna, abych představoval, jako moji kolegové, lidské a nelidské povahy. Vedle svého postavení co herec zastával jsem také místo inspicienta.

Co herec získal jsem si přízně obecenstva v hojné míře; já se líbil, líbil, ba více jsem se líbil nežli můj sok pan K., což ho velice proti mně popudilo. Ano i anděl můj, vlastně nyní anděl pana K., začal po mně házet opět očkem a dával mi všelikými pohledy na srozuměnou, že opětné sblížení se nebylo by ani lhostejné. To však neušlo bystrým zrakům mého protivného soka a pronásledoval mne všude i střežil, jak jen mohl.

Krátce nato dávala se činohra Král, hrabě a pěvkyně aneb Zasnoubení před popravou. Anděl hrál pěvkyni, sok hraběte, já krále a řídil jsem přitom scénář. Ve 4. jednání odbývá se za scénou poprava; delikventem jest hrabě, jenž však unikne přes zeď svého žaláře; místo něho jest popraven někdo jiný; hrabě jest na scéně a vše vypravuje, co a jak se věc přihodila.

Já stojím za scénou s nataženými bambitkami a čekám na narážku hraběte, bych potom vypálil rány. Vtom přikročí ke mně anděl, vstrčí mi do ruky lístek, položí prst na ústa a zmizí. Já poodložím bambitky, bych lístek ukryl, — po-

hlédnu na scénu, hrabě děsně na královskou moji milost vyvaluje oči — zahlédl snad něco? — nevěděl jsem okamžitě, co to znamená, — an tu pojednou hrabě přiběhne za scénu a strčí do mé královské milosti tak nehorázně, že jsem se pozpátku skácel k zemi, strhnuv za sebou stolek s lampou a rekvizity. Však hrabě — ani dost málo v rozpacích — popadne bambitky a vypálí čtyry rány, z nichž mu tři selhaly; pak kvapí zase na jeviště a pokračuje ve své řeči, kterouž na chvíli byl přerušil: „Slyšeli jste tyto smrtonosné rány? Ty platily mně!“ — Osudným milostným lístkem byl jsem zapomněl na scénář; střílel jsem pohledy milostné po svém anděli, propásl jsem narážku a zapomněl zastřelit svého soka, kterýž byl přikvapil za scénu a sám se zastřelil.

Po jednání následovala živá scéna, naprosto neuctivá pro královskou mou milost; měl jsem zkrátka velikou mrzutost. Ale což mi záleželo na mrzutosti! Měl jsem lístek, zajisté že milostný lístek od ní, v němž mne asi žádá o rendezvous — což by to mohlo jiného být?

Po představení spěchám domů. Na cestě otevru lístek, postavím se pod lucernu a čtu: „Slč. B. pár botek 5 zl 60 kr, 1 podrážku 1 zl 60 kr.“... Co to? — konto mého anděla — toť nepochybně mýlka! Obrátím lístek, vidím — čtu — rozplývám se: „Oznamuji Vám narychlo, že pozejtří o $^1/_2$11. hodině ráno Vás toužebně očekává Vaše...“

Byl jsem v nebi — blažen, šťasten, že konečně přece budu vyslyšán, že triumfovati budu nad svým protivným sokem. Spěchal jsem pod okno své nejdražší, bych ji snad ještě uviděl; zapomněl jsem na hlad a zimu; hlad — k smíchu! byl jsem mu zvyklý; proti zimě pak byl jsem otužen, nosilť jsem, jako naši mladí šlechtičkové, v tuhé zimě toliko lehký kabát — jediný svůj a lehký kabát. Ale co mi po všem! Mne hřála horoucí láska, v mém nitru plál oheň blaženosti, byl jsem nevýslovně šťasten. Když jsem se hleděním do oken své nejdražší nasytil, šel jsem domů a snil celou noc o ráji, štěstí a blaženosti, kteráž na mne čekala.

Druhý den měl jsem zkoušku na Deboru, můj anděl byl Deborou, já hrál poprvé Josefa. — Chtěl jsem se jí přiblížit, sok K. však nespouštěl nás z očí. „Hm,“ myslil jsem si,

„v druhém jednání máš s ní scénu a v té dáš jí přec na srozuměnou, co budeš chtít.“ Druhé jednání nastalo; pan režisér — byl to pan K. — uznal však za dobré první proměnu přeskočit — nezkoušela se, a já se tedy nemohl k Deboře ani dostat. Vše, co jsem mohl učinit, bylo, že jsem vyňal lístek od ní a kývl na srozuměnou hlavou, což ona s úsměvem pozorovala. Ostatní, myslel jsem, povíš jí večer při představení na scéně, tam až před obecenstvo tě sok tvůj přece stíhat nemůže.

Byl večer a spěchal jsem do divadla, spěchal v růžovém rozmaru. Zvolna se oblékám, nestaraje se o svého soka, kterýž se strojil vedle mne a každou chvíli mi opovržlivě od hlavy k patě bral míru. Oblékám běloskvoucí punčochy, pomáhám hubenosti svých lýtek tentokráte vydatnější porcí vaty, chci obouvat střevíce — střevíců zde nebylo — sháním se po střevících — střevíce nikde — zapomněl jsem je nepochybně doma. Skočit pro ně jsem nemohl, bylo již pozdě, začínalo se, co dělat? — Vtom padne zrak můj na mé nové střevíce gumové. Koupil jsem je právě — byla to má celá nová zimní toaleta. Gumové přezůvky mít je potěšení levné a dělá parádu; stojí třikráte méně nežli boty a starým chatrným botám dodávají lesku a ukrývají slabosti podešvů. Vzal jsem tedy ty gumové střevíce, do špiček nastrkal papíru, by se nevyzouvaly, a šel takto obut hrát Josefa.

Šlo to dobře, jenže mě při chůzi nebylo slyšet a to byl malér! — V druhém jednání jest na scéně, kteráž představuje hluboký les, židovka Debora, očekávající svého křesťanského Josífka. Velký monolog — brzo nato pak přijde Josef. Scéna tato, jak jsem již podotkl, se nezkoušela. Já ale hrál Josefa poprvé. Nevěděl jsem, kudy přijít, kam odejít. Myslil jsem si: „Dáš si pozor, Kubíčku, bys nic nevyvedl; přečteš si ještě jednou scénu a půjdeš ven, však ono to nějak půjde.“

„Ha Levano!“ slyším již Deboru deklamovat. Již přijdu, honem se podívám ještě na scénu, bych se orientoval. Co vidím? — Debora stojí ke mně zády — očekává Josífka podle všeho z druhé strany. Přejít na druhou stranu bylo již pozdě. Ona poletí vstříc muži milenému, kdežto muž milený přijde z opáčné strany, — a bude hotový skandál! Předejdeš tomu,

myslel jsem si, přijdeš o něco dříve, ona tě uslyší a obrátí se v pravý čas k tobě a bude dobře.

Bůh legrací však tomu nechtěl. Zapomněl jsem na osudné gumové střevíce. S rozevřenou náručí čeká židovka, nemajíc zdání, co děje se za jejími zády — já přikvapím — židovka mne však neslyší — já zahřmím jí do ucha: „Deboro, srdce nebohé —“ Debora se lekne a vzkřikne: „Ježíš Maria!“ A pak dodá ještě na ulevení svého leknutí hodně nahlas: „Fuj!“

Obecenstvo haló!, bylo po scéně.

Slavné publikum zůstalo již i nadále v rozceněné náladě a po celý večer téměř ani ze smíchu nevyšlo.

Následovala hrozná důtka ředitele panu režisérovi K. Co ale já dostal — pěkně děkuji! — Debora se po celý večer na mne ani nepodívala — nevěděl jsem, na čem jsem, co bude z mého dostaveníčka — kdo mi to poví, co se stane, jak to skončí?

V podobném rozjímání jsem se dostal domů. Vzpomínal jsem na všechen malér, který mne dnes byl stihl a který mne snad připravil o vše, nač jsem se těšil. Zítra o $^1/_2$ 11. — zejtra — kdepak mám lístek? Přec jsem jej strčil do kapsy — lístek pryč — tentam, ztracen! — Jestliže jej někdo nalezne, nová blamáže pro mého anděla! Nebe mých nadějí se bortilo, jeden malér stíhal druhý.

Co dělat? — Půjdeš k ní, vše jí povíš. To vše nyní nešlo, bylo již pozdě. Nuž, učiníš to zejtra, přesvědčíš ji o své nevinnosti a popřípadě vše svedeš na nedbalost nenáviděného soka. Ona ti najisto odpustí a vše bude v pořádku a konec všeho: že se ti přece v lásce nakloní! Takto jsem se těšil a v útěše té usnul.

Druhého dne zrána vstal jsem — ne pozpátku, nýbrž pravou nohou vpřed, by mne nepotkalo nic nemilého. Přemítal jsem ihned, jak asi to dnešní mé dostaveníčko dopadne. Když jsem obouval gumové střevíce, neblahé ty střevíce, vzpomněl jsem si zas na všechny své včerejší útrapy. — Srdce mi oužilo jakési zlé tušení — rychle jsem se oblékl a šel jsem.

Byl pochmurný den — nebe se halilo v šedé roucho. Ostrý sever profukoval tenkou mou individualitu až do kosti, až mi srdce v těle stydlo — srdce, kteréž plno roztoužení čekalo chvíle, ve které mu popřáno bude nejvyššího blaha a rozkoše.

Čas ale rychle plyne do moře věčnosti, a tak i moje půl jedenáctá nedala na sebe příliš dlouho čekat a konečně uhodila!

Blížím se obydlí svého anděla, zahýbám do domu, vtom vstoupí mi vstříc baba s černou ředkví — vyklouzne a upadne. Pomáhám vyklouzlé babě na nohy. Případ ten se mi ale nijak nelíbil. Zlé znamení! Mám jít nahoru, nemám jít nahoru? — Dodám si zmužilosti, jdu!

S tlukoucím srdcem, pozorně, tiše, poněvadž v gummi, stoupám do svého nebe. Vezmu za kliku, zlehýnka otevru. V předsíni nikdo. Skleněnými dveřmi vidím do pokoje — co zřím! — můj anděl sedí na divanu, v negližé — uplakaná, prostovlasá — vedle ní můj sok, odvrácený, v jedné ruce kousek viržinky, v druhé ruce kus zmuchlaného papíru. Situace nezdála se mně býti lákavá, chtěl jsem se ztratit, jak jsem byl přišel. Vtom mne však již zahlídl můj sok — skok, hmat, a už mne měl. Už jsem se octl v pokoji naproti své drahé, která po mně mrštila několik zničujících, opovržlivých pohledů a nepromluvíc odešla do přístěnku.

Zato celým proudem vybraných slov poctil mne můj sok. Ukázal mi papír — vlastně na ševcovském kontu napsaný osudný milostný lístek, kterýž se mi den předtím neznámým mně způsobem byl ztratil. Zvučným svým a koženým hlasem na mne zahřměl, bych se zodpovídal, jakže se mohu „opovážit pronásledovat jeho nevěstu svojí pitomou láskou“ atd. Přitom neustále šermoval mi rukama kolem obličeje.

Dodal jsem si kuráže a dal se do něho. Uváděl jsem starší svá práva, lásku svou dřívější, svou lásku nezištnou, horoucí — inu deklamoval jsem velmi pěkně.

Tu mi ale pojednou zajiskřilo v očích. Já se cítil zlehýnka vyzdvižena — a pojednou octl jsem se před domem. Na tom samém místě, kde byla vyklouzla baba ředkvičkářka, s roztrženým loktem, s límcem nahoru a s kloboukem přes ulici — byl jsem svržen ze svého nebe a ze všech schodů.

A také Hálek tvrdí, že „*láska je věčně různá ve svém hnutí*“.

XLI

SLEČNA MARIE POSPÍŠILOVA VYPRAVUJE:

Bylo osm hodin zrána, když jsem stála v síni jaroměřského c. k. soudu.

Každý divadelní ředitel a každý kolega můj řekne: „To tam měla být jistě už v sedm — známe to dle jejího přicházení na zkoušky“ — a má pravdu. Vždyť to ale bylo snad dosti na mne: jindy v osm hodin vždy ještě sladce spím! Nadělali mi však včera plno starostí, mluvili o odsouzení, o studené a tmavé komoře, o peněžité pokutě, takže jsem nespala po celou noc; teprv k ránu usnula jsem trochu — a vzdor tomu jsem se dostavila do soudní síně *jen* o hodinku později. Ta soudní síň měla nade dveřmi také nějaké číslo, ale pánbůhví jaké: já — ať jsem hleděla, kam chtěla — všude jsem měla před očima jen číslo 392 — a před tím jako jedovatý červ šlehalo sebou znamínko §.

Byla jsem bleda. Spáchala jsem prý něco. Nevěděla jsem, jak to tu vypadne, — měla jsem se co slabý člověk zodpovídat dnes za něco, co jsem byla před třemi dny spáchala jakožto bůh. Arci jako bůh neposedný, čtveračivý, který ve světě už tolik zlého spáchal, — jako bůh Kupido.

Ale vždyť já jim to tady přece jen pořádně řeknu! Já mlčet nebudu — nikdy! K smíchu jsou mně ti lidé, kteří hledají, mají-li něco říci, teprv slova, já najdu slov bez hledání vždycky dost. Chvalte si mlčelivost, jak chcete, říkejte si, že mlčení je zlato, — já čtu časopisy, já určitě vím, že „zlatá měna“ se neosvědčila, že svět se vrací právě k měně stříbrné, — a „mluvení je stříbro“. Vynášejte si „učitelku“ přírodu, že je mlčeliva, — ať si příroda mlčí, jak chce, *umění nemlčí*, umění čím výmluvnější, tím lepší — a já patřím k umění. Však já jim to všechno řeknu!

Měla jsem tedy — bylo to před třemi roky — zodpovídat se

za to, že jsem v jaroměřském pěkném divadélku při provedení Orfea v podsvětí na zcela obvyklé extempore otce Joviše: „Dojdeš mi, Kupido, pod podloubí pro tabák“ odpověděla zase nevinným extemporem: „Ne, tam nepůjdu; ten trafikant vyhodil našeho Venclíčka s cedulemi!“ Vždyť to byla přece pouhá pravda! Ne sice že našeho fámula a ceduláře Venclíčka zrovna vyhodil, ale vrátil mu cedule a nechtěl „*o divadle ani slyšet!*“

Dobře. Napřed se mne ptali, jak se jmenuju a jak prý jsem stara. Ať se spánembohem ptají, dokud jsem mlada!

Pak čtli žalobu a v té stálo, že prý jsem řekla: „Tam nepůjdu — on prodává pašovaná cigára.“

„Můžete dokázat, že slečna zrovna ta slova pronesla?“ ptal se soudce.

„Ano,“ odpověděl žalobník trafikant.

„To není pravda!“ zvolám rázně a chci už spustit.

„Slečno,“ přerušil mne soudce, „chovejte se klidně — až na vás dojde!“

Já se chovat klidně? A když se pronáší o mně taková lež? Ó ne!

Ale nic naplat — že prý *musím* mlčet. A opět a opět že musím.

Dobře, tedy jsem mlčela.

Mluvil soudce, mluvil žalobník, mluvili svědci, mluvil obhájce, já mlčela. Byli mně lhostejni.

Dívala jsem se po stolech, po židlích, po stěnách, nezajímaly mne.

Co jsou mně platni lidé, když na ně nesmím promluvit, co stoly, když mezi řečí nemohu se o ně opírat, co stěny, když nepodávají ozvěnu mých slov?

Ale všichni ti lidé mluvili o mně. To mne konečně přec zase vrátilo životu — znenáhla budil se zas můj interes a chuť, abych se v tom zúčastnila, počala se vracet.

Chuť rostla. Někdy jsem už polohlasně nějaké slůvko pronesla. Ale jen polohlasně, a já bych byla tak ráda spustila dořiroka! Slyšela jsem kdysi mluvit — myslím, že v divadelním kuse — o jakémsi „velebném mlčení obžalovaných, kteří se cítí příliš vznešenými, než aby se ponížili k obraně“ — ale já bych byla dala za to rok života, abych už přišla k slovu.

Netrpělivostí jsem se už třásla. Přesedala jsem a pořád na sobě jsem zimničně něco upravovala. Srdce se mi točilo v prsou, prsa se chtěla rozskočit — dušená slova z úst tlačila se mi do očí a prsty obou rukou byly chvílemi křečovitě nataženy do vzduchu, jako by z každého z nich sršela plamenná řeč.

Ba zdálo se mi, že rostu, že jsem pořád větší. Já tomu také skutečně věřím, že jsem mezi tím přelíčením rostla. Vždyť je známo, že u němých ryb je „slabé pohlaví“ vskutku tělesně větší než to „silné“: když se můžeme my ženy vymluvit, ve vší spokojenosti se pak schoulíme do sebe a zas „se scvrknem“.

Konečně řekl soudce: „Slečno, teď můžete mluvit!“

Vyskočila jsem radostně. Trochu jsem si odkašlala a nabrala plné plíce dechu, aby hned první věta mé obhajovací řeči mohla být dlouhá — dlouhá…

Vtom cítím na svém ramenu ruku a mužský hlas ozve se zrovna vedle mne: „*K tomu jsem já zde*, slečno!“ Můj pan obhájce!

A začal — a já zdrcena klesla jsem zas na sedadlo.

Mluvil prý jadrně… prý tuze pěkně….

Veškeří svědci byli prý na mé straně…

Soud přidal se k náhledu mého obhájce… já zproštěna obžaloby… žalobník odsouzen k zapravení soudních útrat, mezi nimiž likvidováno deset zlatých i pro mne… žalobník propadl nadobro…..

Ale já přetrpěla trest hroznější, muka nevýslovná!

Co by mně bylo bývalo platno i to, kdyby mne například radostí zpité obecenstvo bylo vítězoslavně povzneslo na svá ramena a doneslo ze soudní síně na nich domů? Nic! Ono mne ale obecenstvo nedoneslo vítězoslavně na svých ramenou domů.

Tolik doufám, až budu jednou stát na soudu posledním, že budu spravedlivě odměněna za to, co jsem vytrpěla tenkráte zde — „*Kupido před soudem!*“

XLII

CHÓRISTA VYPRAVUJE:

Pomyslete si, jak horká je lázeň nastávajícího chóristy, když například je zkoušen před celým sborem. Ať to zpěvák, nebo zpěvačka, rozdílu není. Pohlédne-li do těch ledově kritických očí kolem, musí být už tuze ostřílen, aby mu nezůstala celá polovice hlasu v hrdle. Nastávající kolegové a kolegyně kritizují všechno: postavu, šat, nos, a hezky nahlas.

Pan Ondřej — bylo to za † Thoméa — obstál dobře. Na nemalý žal všech poslouchajících, jimž dlouhý jeho hřebíčkový kabát, španělka jeho s bílým knoflíkem byly tak „náramně přípodobny“. — „To že pan purkmistr Berouna,“ — mínil jeden. — „I toto — vždyť ho znám — ponocný lochovický je to,“ hádal se druhý.

Pan Ondřej byl skutečně přišel ze vsi. Velmi dobrý tenorista, vůbec pevný venkovský muzikant a přitom také znalec nějakého řemesla. Muž dobrý a světa divadelního neznalý — proto také veselý náš Jindra, křtěňátko vltavské, ihned k němu se přátelsky připojil. Také hned mu svoje přátelství osvědčil prakticky. Byla právě zkouška, pan Ondřej uveden na jeviště. „Kamaráde,“ pravil Jindra, „my si budem tykat. Teď jdeme my ostatní ven, zde máš provaz — vidíš? —, drž jej a dej odtud na mne pozor. Až zdvihnu ruku takhle, zatáhni provazem!“ — Jindra vyšel, zdvihnul „v pravém okamžiku“ ruku, Ondřej zatáh, a divadlem zatřásl děsný hrom. Bylť Ondřej držel provaz od „hromu“.

Ondřej prohlédl Jindru a vzal jej v nemilost. To Jindru bolelo. Přemýšlel, jak by si ho zase naklonil. Ale raději dřív než později, nejlíp, aby „už ani dnešní slunce v hněvu nezapadlo“.

Byla téhož večera opera a pan Ondřej oblečen, aby — třeba ještě s sebou nezpíval — rozmnožil alespoň počet chóristů.

Pan Ondřej stál v kulise a naslouchal, jak inspicient hubuje statistu, který sobě trikoty byl oblékl přes podvlíkačky — statisté by nejraději oblékli trikoty také hned přes boty a kalhoty. — „Bodejť se snad za dva šestáky svlíknout také ještě z kůže!“

„Ven!“ zní komando na sbor. — „Ven!“ upozorňuje Jindra přátelsky Ondřeje. A Ondřej vyrazí a leží po celé značné délce své na zemi. Byľ mu neunavný Jindra přivázal nohu ke kulise. Přísný Thomé hřímá na Ondřeje: „Jaká to rozpustilost! Co to děláte!?“ Ale Ondřej hází na zemi tělem, kope nohama, šermuje rukama a volá napořád jen: „Pitte — pitte!“ — Thomé se tím rozzuřuje ještě víc, až tu inspicient přistoupí a vysvětluje, že Ondřej více německy neumí než „pitte“. Že prý ale Jindra to ostatní tento. Thomé nato: „Tedy mne prosím u pana Ondřeje omluvte — chyba je na mé straně, mám umět česky, vždyť jsem český řiditel!“ A byl usmířen.

Jindra ale hledí a pozoruje zpovzdálí. Vidí, že Thomé chvilkami po něm šlehne okem a že je to oko usmívavé. „Je v dobrém rozmaru,“ přemítá Jindra, „moh bych ho konečně dnes požádat o měsíční přídavek pěti zlatých. — Poslouchej, kamaráde Č., pojď se mnou tamhle k řediteli — jsem sice v němčině kovaný — ale kdybych zůstal vězet —“

Stojí před Thomém. „Prosím o pět zlatých přídavku, pane řediteli, jsem u druhého tenóru sám,“ vykoktá nejlámanější němčinou.

„Oho!“ odpírá Thomé. „Pokud vím, jste tam čtyři.“

„Ano, ale já mám u druhého tenóru největší blamáži!“ (Chtěl říci „štrapáci“.)

Thomé chytil se kulisy. Smíchy se rozkašlal, div se neukuckal. „Ano, ano —,“ vypravil pak s namáháním ze sebe. „Vy máte přídavek pěti zlatých!“ A honem se zas odvrátil a chytl se kulisy znovu.

Jindra položil bradu na prsa a přemýšlel. Copak to vlastně bylo? — „Ano, je to přece dobré, když se člověk v němčině vyzná,“ mínil pak pro sebe.

XLIII

PAN JOSEF MIKULÁŠ-BOLESLAVSKÝ, VYDAVATEL DIVADELNÍHO OCHOTNÍKA, VYPRAVUJE:

...Bylo nás tak několik, kteří jsme se scházívali u Mrázů, židovské to hospůdce na rohu Sirkové ulice, pod podloubím na Zeleném trhu. A bylo to před rokem 1848. Hostinským tam byl pan — my ostatně jemu říkali pouze „Honza“ — a hospodářství mu vedla jeho sestra Baruška. Hospůdka byla ve dne tmavá díra a plna židů, kteří mezi sebou měli tu své handle; tak tmavy jsou prý všecky židovské krčmy, kde se prodávají z ruky do ruky staré kabáty a kalhoty, vůbec všelicos, co žid po své potulce městem na rameně v ranci přinese. Ale uvečer, zvláště v sobotu o šábesu a v neděli, byla hospoda židů prázdna, Honza ji dal provětrat, stoly umýt, ba docela i podlahu zamést, a my měli sólo.

Bylo nás tedy několik, především bratří *Sluníčkové*, jeden z nich byl malíř pokojů, druhý knihař, třetí zahradník a čtvrtý nadějný učeň sazečství (nyní jest technickým ředitelem knihtiskárny dr. Grégra, však znáte Daniela), pak *Hájek*, úřadník městský, *Sýkora*, malíř, *Pečenka*, formář, *Veselý*, plavec z Podskalí, atd., a když po desáté hodině přišli páni od divadla, totiž z blízkého německého páni statisté a chóristé, též několik muzikantů z orchestru, byla tam veselost tak bujna a srdečna, že jí nyní nikde ani nenalezneme. O „prvním“ v měsíci míval Honza i *pečenou husu* k večeři pro hosty, jiné dny byl arci jen syreček; ale pivo měl vždy dobré od ledu a to nám dostačovalo.

Vzpomněli jsme si tedy také hráti divadlo; jakž ne: tolik pánů z divadla, také několik hezkých holčiček, některé od baletu — ale Honza nechtěl o tom ani slyšet, že prý to je zapovězeno a policie že by mu hospodu zavřela. My mu dokazovali, že to bude jen mezi námi, jen v domácnosti, bez vstupného, a takž konečně svolil,

když se uvečer zavrou vrata na ulici, aby patrola tam nemohla.

Chtěli jsme také, aby dříve dal učazenou síň vybíliti, pakli máme hrát tam divadlo a hosty si sezvat; to ale zase nechtěl, že prý židé ve dne mají té tmy „zapotřebí“. Těžká porada!

Ale jednou na Boží hod, když Honza odešel ráno do kostela k Sv. Havlu, přišlo několik malířů pokojů, každý nesl s sebou hrnek barvy a za nimi v nůši nesl jich posluha (uměl výtečně nápodobit kokrhání kohouta) štětky, vápno a rozličné jiné potřeby. Nespomohly žádné protesty Baruščiny, stoly se vynesly, zdě se počaly škrábati, z druhé strany se počalo bíliti, nato malovati — a než milý Honza přišel z kostela, byly zdi vyčištěny, pěkně namalovány, a večer seděli jsme v novém jako salóně. Na druhý svátek hráli jsme tam ponejprv divadlo. Dekorace byly ovšem jen papírové, ale slušně malovány. Hostů, samých známých, bylo jako nabito, vrata na ulici se zavřela, nikdo se do domu nevpustil a my hráli ponejprv Divotvorný klobouk. *Josef Sluníčko* hrál Strnada, já Křepelku, to byla má *první úloha* na divadle ochotnickém. Že se hra líbila, rozumí se samo sebou, všickni „hráli výtečně“! Hráli jsme tak po celou zimu a bavili se jak náleží, až najednou Honza dostal místo nějaké u městského úřadu, hospody zanechal, Baruška zemřela — a u Mrázů jest prý nyní zase taková tma, jaká bývala dříve.

Naše společnost nalezla jinou místnost, a sice u Hvězdiček (nyní policejní ředitelství naproti voršilkám). Byl to starý dům, šlo se z ulice po schodech dolů na dvůr a tam byla pěkná hospůdka. Zavedl nás tam formář Pečenka a my byli od pana hostinského přívětivě uvítáni a brzo jako doma. Toť se rozumí, že jsme rozbili také zde hned divadelní stánek, papírové dekorace se sem přenesly, také garderoba v uzlíku, a brzy bylo první představení v kostýmech Jan za chrta dán. V tom jsem měl také úlohu — byla má *druhá*. Měl jsem již na sobě trikó, zelený hedvábný kabátec, frizér mně právě napaloval kudrny, když najednou zaslechneme za spuštěnou oponou hromový hlas: „Ve jménu zákona — hrát se zde zapovídá!“ — Strašný zmatek! — Někteří „herci“ trnou, jiní se třesou, ještě jiní vyskakují okny, dekorace se trhají, opona

slítne i s hořejším trámem, a před námi stojí pan policejní komisař s několika strážníky!

Nám „hercům“ z ochoty nebylo ani dost málo do smíchu, ale vše dopadlo ještě dobře. Pan policejní komisař byl velmi hodný pán; po krátkém výslechu a po zjištění osob dostalo se nám poučení, že doma, totiž v domácnosti, můžeme hráti, co a jak chceme, ale ve veřejné místnosti — v hostinci že třeba policejního povolení. O to jsme ale více nežádali.

Nastal osudný rok osmačtyřicátý. Naproti Hvězdičkám, kde se nalezá nyní kavárna, bývala kněhtiskárna pana Jaroslava Pospíšila. A zde téhož roku v den Nanebevstoupení Páně byl jsem propuštěn po pětiletém učení se co první sazeč za konstituce na svobodu; avšak ihned ustanoven jsem byl za „metteur en pages“ Havlíčkových Národních novin. Nastala mně krušná noční práce několikaletá, vytrvalť jsem po celý čas Národních novin při nich. Byl to obrácený život: ve dne spát, v noci pracovat — ký div, že má slabá tělesní konstituce brzy začala se viklati jako ta politická za dob Windischgrätze. Byla to bouřlivá doba, každý den jiné a jiné překvapení! V redakci Havlíčkově bylo vždy velmi živo, byli tu: Josef *Fireček* (býv. ministr), *Vodka* (nyní znamenitý kazatel u redemptoristů na Karlově náměstí), *Kodym* (nyní vrchní správce v Arenenbergu ve Švýcařích), dr. *Krása*, *Svoboda*, Hermín *Fireček* a více ještě jiných mladých politiků plných ohně a vlasteneckého zápalu — a nad nimi co vůdce Karel Havlíček, muž plný síly a rozhodnosti. Já co osmnáctiletý mladík honosil jsem se tím, že jsem „pořádal“ jich myšlénky ve vzorné sloupce, že byl jsem nástrojem, který je připravoval pro tiskařský lis, aby pak v tisících výtiscích hýbaly celým národem! Byla to bouřlivá doba — od prvního zásvitu dne schůze svatováclavské až do osudných svátků svatodušních — jaká to pestrá směsice událostí!

O dnech svatodušních, kdy děla hřměla z Nových alejí až k Řetězovému mostu, vypáleno prý bylo „asi tři sta ran“ z pušek naší knihtiskárny, skla ve všech oknech řinčela na ulici a na barikádě u voršilek, uprostřed padajících studentů, gardistů a členů Svornosti vysoko mával praporem — Sabina!

Nastalo nato vyšetřování na Hradčanech, noční prohlídky,

zavírání a věznění; asi po třetím výslechu byl jsem uznán za nevinna, protože těch „tři sta ran“ někdo pouze ve snu viděl a slyšel. Jakživ neměl jsem pušku ani v ruce, a proto odstonal jsem to šestinedělní nemocí.

Naše Thálie zatím odpočívala, tak jak uhasínal veřejný život. Našli jsme jí nový stánek v domácnosti, a sice na Františku v truhlářské dílně, v Anežském klášteře. V tomto tichém zátiší sešlo se nás několik; byli to: studující Ferdinand *Dattel* (nyní knihkupec), čamrdáři *Kosina* (kdož nezná komika z arény páně Kramuelovy v Kravíně) a *Jaroška* (nyní napověda českého divadla), pak *Václav Petr* (známý, avšak zapomenutý již redaktor Dělníka, pionér Chleborádův, jenž v bídě zemřel v Solnohradě), zlatník *Václavík*, slečna Marie *Kosinova*, *Hradecká* atd. Nade všecky vynikal však co ochotník náš *Chvalovský*, nyní režisér oper u českého divadla. Hráli jsme opět divadlo, samé znamenité kusy, jako Čtyry stráže na jednom stanovišti, Výpalní daň, Kain a Ábel, Pan Rosenkranz atd., kdož si je může všecky pamatovati. Brzy nám repertoár nedostačoval, začali jsme psáti sobě sami divadelní hry; *Dattel* překládal Schillerovy Loupežníky, ale nenechal je provozovati; já napsal Vypovězence, Katovo poslední dílo, Studenti na svátcích, a všecky jsme sehráli ku spokojenosti četného našeho publikum. Zarazili jsme si kritický list, který se před každým představením předčítal a v němž nás kritik Dattel častokráte nemilosrdně tepal.

V této asi době obdrželi ochotníci na *Smíchově* dovolení k veřejným hrám v sále hostince U zlatého anděla. Mezi ochotníky radost veliká! Ředitelem jich byl tehdáž pan *Novopacký* (nyní poštmistr v Holešovicích), režisérem neunavný kustos Akademického čtenářského spolku Prokop *Stanislav*. Na jevišti vystupovaly zdatné síly herecké, připomínám jenom *Palečka* a *Grunda*.

Po Smíchově následoval *Karlín*; v Měšťanské besedě zbudováno divadlo, které bylo pravou školou našich herců českých. Zde cvičili se *Pštrossova*, *Pulda*, *Strnad*, *Budil*, *Pštross*, *Chvapil* atd., odtud odcházeli ochotníci co skuteční herci nejen k rozličným našim společnostem na venek, ale mnozí rozmnožili i personál Zemského divadla zdatnou svou

silou. Byl jsem po několik let ředitelem karlínského divadla, a to přimělo mne k vydávání Divadelního ochotníka, sbírky to různých divadelních her.

Jako faktor knihtiskárny Jeřábkové vydal jsem asi 36 svazků nákladem Seyfrieda, později Kobra, a nyní tiskne se již nové sbírky *dvoustý svazek*. Nepřeháním, když tvrdím, že máme nyní v Čechách a na Moravě asi 400 ochotnických divadel, jichžto členové jsou čilými podporovateli a buditeli národního uvědomění; oni jsou to, kteří udržují na venkově zálibu k divadlu, a tím také jsou neocenitelní pro sbírky velkého Národního divadla, při jehož slavnostním položení základního kamene ze všech stran Čech se sjeli a počtem asi 1000 hlav v průvodu se zúčastnili.

Divadelní hry znovu teď v Čechách na venkově jsou oblíbeny. Nemine žádná neděle ani svátek, aby například jen v okolí samé Prahy nebylo aspoň *třicet českých představení*. Ochotníci vychovávají obecenstvo pro velké české divadlo, začež jim budiž veřejně pronešen dík.

XLIV

PAN KAREL ŠIMANOVSKÝ VYPRAVUJE:

Byl to tenkráte mladý, ale zvláště svěží život v Praze, když ruch literární probouzel kruhy měšťanské, do těch dob zcela filisterní. Ohnivá mládež zpívala, že to znělo až k nebesům, a písněmi těmi rozsévala v pravém jádru pražských sousedů símě občanské probudilosti a národního sebevědomí.

Přední křisitelé čeští, básníci a učenci, bývali sice ve svých komůrkách uzavřeni; někdy ale přece objevili se v besedách, a pak přítomnost jich elektrizovala. Z besed, z plesů přinesli sobě páni mistři, jich dcerušky a ženušky nadšení do lůna domácnosti své, do dílen mezi pracovníky své, a těch zmocňovalo se pak nadšení stejné: chodili do divadla, hráli sami divadlo, jen aby nějak vlastenectví své dokázali. Ovšem hráli tajně, tuze tajně — policie pátrala přísně po hrách soukromých a dovolení k nim neudělovala.

V dílně řezbářského mistra *Heidelberka*, který, co jen mohl, na české knihy a vlastenecké zábavy obětoval, probudila se také u mne neodolatelná chuť ku hře na prknech. Chtěl jsem rovně být účasten obdivu obecenstva. Sestávalo sice to obecenstvo ochotnických her větším dílem jen z děveček a bujných výrostků, ale byly tam přece i některé milé sousedky a čiperné dcerky domácí, před nimiž jadrné slovo zahřmít a rekovné vyznání lásky pronést zdálo se mladíkovi dosti vábnou a vítanou příležitostí.

Lakýrník *Brodecký*, dorozuměv se s Heidelberkem a *Čížkem*, nyní ředitelem kočující společnosti, kteří v málo hodinách uměli každou kůlnu proměnit v jeviště, přenechal nám dílnu svou, nalezající se v ulici Dominikánské. Zvolen kus Loupežníci na Chlumu a já, co první úlohu svou, hrál hlavního hrdinu, velkého lotra Kurta. V té úloze jsem hodlal vítězit jak orgánem svým, tak svým zrovna až překypujícím mimickým talentem.

Den nadešel. Já vybral jsem si z hadrů ze Židů vypůjčených hadry nejpestřejší, zcela bez ohledu na herce ostatní, a přitiskl si drátky falešných knírů tak energicky do nosu, že mne to až bolelo a šimralo neustále.

Výtečně byla na jevišti vyvedena stráň, po níž Bibiána dává se na útěk. Dekoratér sestavil z kuchyňských lavic a všelikých prken dřevěný most, zakrytý divákům papírovou skalinou. Stará bedna na uhlí, zeleně natřená a k pravé kulise přistrčená, byla „mechovým sedátkem“. Papírová kaple, k lati přibitá, čněla uprostřed někam do stropu. Vše bylo v nejlepším pořádku. Dobrou hodinu už před počátkem byl jsem oblečen a procházel se pádnými kroky po jevišti dva sáhy širokém.

Uhodila sedmá hodina. Hlediště nacvokováno. Svíčky zapáleny. Bibiána, červenou hrudkou svůdně nalíčena, s dlouhými copy, v pěkné šněrovačce, s vykasanými rukávky, vykukovala netrpělivě z almary, upravené na „dámskou garderobu“. Jen zvonek chytnout a dát znamení. Však ještě tu nebyla naše — Leokádie, bez níž ovšem se vůbec hrát, ba ani začít nemohlo.

Bydlela až na *Bílé Hoře*, opozdila se. Dobrá, — čekali jsme další čtvrthodinku. Páni kluci dupali. Brodecký vystoupl před oponu: „Ticho, sic vás vyhodím!“ Ticho ale přece nebylo. Řekl jim to třikráte — rámus ještě větší.

„Fiakra sem!“ zvolám konečně odhodlaně. A: „Dostanete velké spropitné, jen rychle!“ volám pak zas na kočího, vskočiv do vozu v plném kostýmu, a jeli jsme již mostem, Malou Stranou ku Bílé Hoře. Oči jsem si mohl po cestě vykoukat — o Leokádii ani památky.

Konečně jsme dojeli. Leokádie byla doma. Seděla klidně v kruhu svém rodinném a bylo patrno, že se baví. Že prý „nevěděla, že je už sedm“. A bylo tři čtvrtě na osm! Aby prý ji honem doma už pro hru oblíkli. Také přikročili hned k dílu, ale Leokádie nebyla právě štíhlá, šněrování trvalo hezky dlouho. Konečně jsme vsedli a uháněli zase ku Praze.

Obecenstvo bylo sice ještě pohromadě, ale v náladě prapodivné. A svíčky byly mezitím uhořely až povážlivě. Začli jsme.

Hrajem, dospíváme až ku scéně, kde Leokádii rozkaz udí-

lím, aby všechny své šperky i s bohatým šatem v kapli svlékla a je tam zůstavila. Kyprá Leokádie odstoupila, ale samotna se rozšněrovat nemohla; pak také musila si upravit spodní svůj, napotom jednoduchý šat, nechtěla-li se ovšem obecenstvu ukázat ve spodničkách bílých.

Já seděl na zelené bedně. Byl jsem dávno s monologem svým hotov, dovolil jsem si improvizace, všelijaké nepodařené výkřiky — nic platno. Tedy jsem se na svém sedátku oddal němému přemýšlení, zakryv si rukou oči.

Mezitím byl se protlačil pány kluky — velký domácí pes. Přeskočil svíčky a začal mne očuchávat. „Jdeš pryč!“ volám kategoricky. Hafan se nehnul. Odkopnu ho pádnou svou botou — pes zaštěkl, vycenil na mne zuby a skočil po mně tak divoce, že i s bednou jsem se překotil nazad. Úžas děveček, jásot drobné mládeže. Vyskočil jsem, dobyl meče a zahnal potvoru.

Přišla konečně Leokádie, přišla později i Bibiána. Účtoval jsem s ní důrazně a Bibiána dle úlohy vyběhla na stráň a přeběhla ji lehkou svou nožkou jako šíp.

Já za ní. Vyskočím na skálu — skála se protrhla.

Vskočím podruhé z podlahy vzhůru, noha má dotkne se jen pokraje lavice, lavice se překotí.

Most se řítí do propasti.

Celá stráň leží na zemi.

Kaple chrastíc sletí.

A já ležím mezi tím, roztáhnuv všechny čtyry.

Režisér chtěl honem spustit oponu, ale v ouzkosti své zatáhl provazem tak, že opona roztrhla se vedví a zašustěla taktéž k zemi. Svíčky tím zhasly. Rámus k nepopsání. Zmatek děsný. Děvečky křičely strachem, učedníci řičeli rozkoší.

A bylo po hře. Zdrcen jsem se svlékal a šel pak domů s hlavou těžkou a na prsa skleslou. — Takový byl mého divadelního tvoření večer první!

Arci jsem sobě pokoje nedal. Jen čtrnácte dní, a opět jsem hrál, a sice zase nějakého loupežníka. Takž jsem pomocí různých loupežnických úloh a přes několik ochotnických jevišť dostal se až na jeviště jistého karlínského hostince,

kamž přicházel i *Filípek*, slídící po dramatických talentech. Přivábil za sebou také *Rubeše* a ten na mne upozornil zas *Tyla*, prvního pak protektora a hlavního dobrodince mého.

Tyl byl tenkráte dramaturgem Stögrova divadla v Růžové ulici. Vystoupil jsem tam ponejprv v *Kaškově* benefici. Dávána Meluzína a já hrál — opět loupežníka. Obstál jsem vedle svých polobohů *Grabingra*, *Krumlovského*, *Graua* atd. dosti šťastně.

S Tylem šel jsem pak na venek, byl jsem ale od něho zas velkomyslně propuštěn a řediteli Stögrovi tak lichotivě doporučen, že roku 1851 po prvním svém pak vystoupení pražském (Josef v Deboře) byl jsem engažován ihned. Dostal jsem měsíčně — 20 zl gáže.

EDIČNÍ POZNÁMKY

Svazek České divadlo VI je posledním svazkem řady České divadlo ve Spisech Jana Nerudy, vydávaných v Knihovně klasiků. Tvoří jej *Divadelní táčky*, obsahující divadelní fejetony psané ve formě vypravování herců, hereček, operních pěvců a zpěvaček, případně dirigentů, překladatelů a vydavatelů dramatické literatury, správních činitelů, spolupracovníků a přátel divadla. Všechny tyto osoby a osobnosti, údajní autoři fejetonů, byly Nerudou, jak z textu vyplývá, vyzvány k napsání osobní vzpomínky či životního zážitku. Jejich příspěvky pak byly Nerudou zredigovány, po nerudovsku osobitě a svérázně opraveny a upraveny, takže oprávněně mohou býti řazeny mezi práce Nerudovy.

Všechny fejetony ve svazku otištěné, uvedené vstupní Nerudovou statí *Činoherní recenzent △ praví*, byly uveřejňovány v Národních listech v r. 1880 (od 10. ledna do 28. prosince) a v r. 1881 (od 4. ledna do 17. března). Svazek obsahuje celkem 53 fejetonů. Z nich 32 fejetonů bylo ještě za života Nerudova shrnuto v knihu pod názvem *Divadelní táčky. Uvádí a svádí △. Večer první* a vydáno u Dr. Grégra a F. Dattla v Praze r. 1881. K těmto 32 fejetonům přiřadil později vydavatel Karel Rožek Dodatky k Prvnímu večeru Divadelních táčků; je to dalších 11 fejetonů stejného charakteru, otiskovaných v Národních listech v r. 1881 (od 6. ledna do 17. března). Takto rozšířené Divadelní táčky byly vydány K. Rožkem u F. Topiče v r. 1912 jako XXXV. sv. Nerudových Sebraných spisů. Naše vydání této podoby knihy Divadelní táčky je tedy druhé.

Ve vlastním oddíle Divadelních táčků bylo ponecháno řazení provedené Nerudou. Dodatečně přičleněný oddíl Dodatků byl uspořádán chronologicky.

Základem našeho vydání je kniha Divadelní táčky, publikovaná ještě za života Nerudova, u Dodatků otisky fejetonů v Národních listech. Rozdíly mezi zněním Divadelních táčků v časopise a v knižním vydání uvádíme dále v různočtení, přičemž na prvním místě citujeme text, který tiskneme, na druhém místě znění v Národních listech, a připojujeme i datum časopiseckého otisku:

Str. **9** *12. 10. 1880* — 2 recenzent △ praví] recenzent praví; 3 Čtvrt století] △ Čtvrt století; 12 vstoupiti] vstoupit; *pod čarou v NL ještě poznámka:* Zahajujeme zde řadu fejetonů divadelních. Vlastně mozaiku drobných povídek a zpráv, anekdot a událostí — delších i kratších, veselých i opravdových, již historických i časově nových, vesměs ale majících vztah *k dějům českého divadla a k osobnostem jakkoli s ním spojeným*. Nemá to

být pouhé jen Decamerone *personálu* českého divadla pražského. Jeť známa tklivá i bohatá historie české divadelní Múzy, a je tedy zcela pochopitelno, že obecenstvo naše zajímají nejen osobnosti nyní umělecky činné, nýbrž že je zajímá *vše*, co kdy s důležitým tím ústavem souviselo nebo dodnes souvisí, celá přítomnost i vše, co stav nynější během mnohých desítiletí připravovalo a k němu přispívalo. — „Mozaikou" budou i tyto fejetony naše: dávné s dnešním, osobní s všeobecným, pražské s venkovským, veřejné se soukromým bude se střídat, jak se nám právě namane. Nebudou tu vyprávět jen činní členové divadla pražského a společností venkovských, nýbrž také diletanti, dramatičtí spisovatelé, divadelní recenzenti, pamětníci, kdokoli. — Zajisté je doba nynější našemu fejetonnímu podniku zcela příznivá a interes obecenstva o věci divadelní právě co nejživější. A přiznáváme se, že článečků svých chcem zároveň použít k tomu, abychom interes ten udrželi a možno-li ještě zvýšili: na prospěch dobudování divadla Národního a zajištění osudů jeho příštích.—; **12** *8. 1. 1881* — II] XXXIII; 2 Pan J. L. Turnovský] Kronikář; 25 a někdy] jakož někdy; **14**, 13 ve vlasteneckém] ve vlastenském; 20 byl dostatek] bylo dostatek; **16**, 19 opravy] opravu; 25 divadla] *v NL připojena šifra T.;* **17** *13. 10. 1880* — III] II; 3 pan Boleslav Jablonský] Boleslav Jablonský; **18**, 22 filologie] filologii; filosofie] filosofii; fyzika] fyziku; 23 historie] historii; botanika, zoologie a mineralogie] botaniku, zoologii a mineralogii; **19,** 3 Vesnu] Vesna; 6 Život divadelní soustředil se] Život divadelní pak se soustředil; **20,** 9 Žižkův meč] Hadrián z Římsů; 37 náučným] naučným; **22** *7. 12. 1880* — IV] XXI; 8 myšlenky] myšlénky; **23,** 11 několik dopisů] několik ještě dopisů; **24,** 32 činnosti] součinnosti; **25,** 9 ani představenstvo] ani ředitelstvo; 17 Výtečný . . .] *v NL odstavec*; 24 zanikly hry české] zanikly úplně hry české; **26,** 3 J. Maýrovi] J. N. Maýrovi; 8 s neunavnou horlivostí] s neunavenou horlivostí; 9 nehoda] náhoda; 14 při provozování] při provození; 27 vlasteneckou] vlastenskou; 28 tohoto koncertu] toho koncertu; **28** *19. 10. 1880* — V] III; 18 jako rek] jakoby rek; **29,** 15 všímnul] všimnul; 27 nevydržel to však nikdy] ale nevydržel to nikdy; 30 výdatně pomáhal] vydatně pomahal; **30,** 26 na procházkách] po procházkách; **31,** 20 hru v divadle!] hru v divadle.; 29 navštívil] navštivil; **32** *23., 24. a 25. 11. 1880* — VI] XVII; 30 nápadně krátké] nápadné krátké; **36,** 25 veliký] velký; 26 jako by se jen u našeho stolu] jako by se byl jen u našeho stolu; **37,** 7 rozlíčné] rozličné; 18 k bezmýšlenkovému] k bezmyšlenkovému; **38,** 9 sahám] sáhám; **41,** 21 myšlének] myšlenek; **42,** 13 myšlénky] myšlenky; **45** *20. 11. 1880* — VII] XVI; 8 a 30 ředitelem] řiditelem; **46,** 33 Marinka] Márinka; **47,** 2 vštipena] vštípena; 14 Vždyť ani Jan Hus] Vždyť i Jan Hus; 28 posavádní] posavadní; **48** *9. 11. 1880* — VIII] IX; 3 pan Ferdinand Čenský] Ferdinand Čenský; **50,** 23 ve všech prostorách] ve všech prostorech; **52** *10. 11. 1880* — IX] X; 12 honem] honem-honem; 15 k další] k dálší; **53,** 17 z nejbližších stanic vystoupí, avšak nadarmo.] z nejbližších stanic snad vystoupí. Avšak nadarmo; 28 tělesná] tělesní; **55** *16. 11. 1880* — X] XIII; **56,** 27 že tedy musí něco] že tedy něco musí; 31 Co jest to „hezké"?]

Co je to „hezké“?; **57,** 6 někomu jinému.] někomu jinému!; 8 Dostavník přijel.] Dostavník přijel!; 13 Pistoriusova.] Pistoriusova!; 17 rozloučiti] rozloučit; **59** *1. 12. 1880* — XI] XX; **62** *26. 10. 1880* — XII] VI; 5 z olomúckého] z olomuckého; **64,** 32 začali] začli; **65,** 16 olomúcký] olomoucký; **66** *20. 10. 1880* — XIII] IV; 29 věděla rady. Vypůjčila] věděla rady a vypůjčila; **67,** 2 do velkého] do velikého; **68** *30. 11. 1880* — XIV] XVIII; **70,** 1 vyniká jeden] vyniká hlavně jeden; **71** *1. 12. 1880* — XV] XIX; **72,** 9 tenkráte] tenkrát; **74** *6. 1. 1881* — XVI] XXXII; 8 a byla tedy právě] a byla právě tedy; **77** *8. 12. 1880* — XVII] XXIII; **80** *14. a 16. 12. 1880* — XVIII] XXV; 3 Jak krásná] Jak krásna; 10 Budu vypravovat. —] Budu vypravovat! —; **81,** 38 nelitostná] nelítostná; **82,** 4 v očích] v očích jejích; **83,** 9 slyšet bylo] slyšeti bylo; **84,** 14 ucházeli se o mou ruku] ucházeli se tu o mou ruku; 31 na určité místo] na obvyklé místo; **85,** 2 ne více] ne víc; 2 býti] být; **86,** 13 otevřela] odevřela; 15 „Konečně!] *v NL bez odstavce*; **87,** 3 Jak krásná] Jak krásna; **88** *13. 11. 1880* — XIX] XII; 31 originálního] originelního; **89,** 14 v Braniboších] v Braniborech; **90,** 27 českou operu] českou zpěvohru; 36 moje překvapení] mé překvapení; 37 s kterým bych byl si přál jíti] s kterým bych byl přál si jíti; **91,** 2 cizím] našim; 6 instrumentací] instrumentaci; 20 než Smetanova] nežli Smetanova; 23 z matematiky zaznamenal] z matematiky tam zaznamenal; 26 mohútnosti] mohutnosti; **93** *17. 11. 1880* — XX] XIV; 5 z omrzelosti] z rozmrzelosti; 26 na veškeru strast] na veškerou strast; **94,** 3 takže si dnes věru na ni] takže si dnes na ni věru; 7 vystoupila] vystoupla; **95** *17. 11. 1880* — XXI] XV; **97,** 1 do oblékárny] do oblekárny; 8 vše odpuštěno.] vše odpuštěno. — Po letech setkala jsem se opět se svou přítelkyní v Praze. Přišla mne pozdravit, jedouc na svých cestách právě Prahou. — Bylo to navečer a právě v den mé benefice. V garderobě mne Stázi už oblíkala, tu moje přítelkyně, spatřivši dlouhou moji vlečku, mimovolně si vzpomněla opět na tehdejší událost na jevišti oděském. Doložila: „Kdybych svého času vlastníma očima nebyla spatřila, jak nebohý Šuft do moře *spadl*“ — ona pevně věří v mou nevinnost dodnes —, „vsadila bych se, že jsem jej právě teď za soumraku viděla zde před divadlem, zrzavého a kulhavého, zcela v staré té jeho podobě. Ještě mne překvapilo, že tak volně a bez náhubku před divadlem choditi smí…“ — Vtom však dáno již třetí znamení, slyším klepání na dvéře garderoby a Křtínův hlas se ozve: „Pro-o- -osím, dámy, za-a-a-číná se.“ — V rychlosti jsme si stiskly ruce, já pak spěchala na jeviště hráti hraběnku z Autrevalů v Scribově Ženském boji.; **98** *4. 1. 1881* — XXII] XXIX; 5 stará] stara; 32 ředitel] řiditel; **99,** 10 Vůbec jsem byla po celý večer] Vůbec jsem po celý večer byla; 18 připomínati jen okamžiky světlé] připomínati okamžiky jen světlé; **100** *5. 1. 1881* — XXIII] XXX; 3 rozená] roz.; 10 neráda] nerada; **102,** 2 Julie Pospíšilová] paní Julie Pospíšilová; 11 radostí úplně zříci] radostí zříci; **103,** 1 ovšem neráda;] ovšem nerada; 10 po namáhavé] po namahavé; 32 namáháním] namaháním; **105,** 1 na dvéře] na dveře; 2 dvéře] dveře; **106** *8. 12. 1880* — XXIV] XXII; 22 svého engažementu] svého enga-

gementu; **107,** 1 návěstních] návěštních; jmeno] jméno; 4 musil přece jen zpívat; po Lindě] musil přece jen zpívat, po Lindě; 13 zasedl jsem] zasednul jsem; 21 nedýchaje] nedychaje; 23 jmeno] jméno; 31 úsudky... nečinily nijak na něho] úsudky... nečinily nějak na něho; **108** *20. 10. 1880* — XXV] V; 15 engažement] engagement; **109,** 18 Hrdina se dlužil] Hrdina si dlužil; **110,** 3 býti] být; **111** *28. 12. 1880* — 12 na hraní nebylo] na hraní divadla nebylo; **112,** 32 Hlídač nejzuřivějšího druhu] *v NL odstavec*; **114** *10. 11. 1880* — XXVII] XI; **115** *28. 12. 1880* — XXVIII] XXVII; 4 ano byl jsem] ano — byl jsem; **117** *8. 12. 1880* — XXIX] XXIV; **118** *4. 1. 1881* — XXX] XXVIII; 27 Jakž mi srdce] Jakž mi tu srdce; **121** *28. 10. 1880* — XXXI] VII; **122,** 36 již úplně rozebráno] již rozebráno; **123,** 38 než sem člověk dojde] než sem jeden dojde; **124,** 16 návěští] návěstí; **125** *6. 11. 1880* — XXXII] VIII; 14 poručí] poroučí; 29 hašteří] haštěří; **126,** 16 zaplatil pokutou] zaplatil pokutu; **128,** 24 Ó ne — ticho, Pšt!] Ó ne — ticho, pšt!; **131** *6. 1. 1881* — XXXIII] XXI; **133** *11. 1. 1881* — XXXIV] XXXIII; **138** *18. a 19. 12. 1881* — XXXIV] XXXIII; **145** *22. 1. 1881*; **147,** *22. 1. 1881* — XXXVII] XXXVI; **149** *26. 1. 1881* — XXXVIII] XXXV; **153** *3. 2. 1881* — XXXVIII] XXXV; **157** *8. a 9. 12. 1881* — XL] XXXIX; **165** *23. 2. 1881* — XLI] XL; **168** *23. 2. 1881* — XLII] XLI; **170** *11. 3. 1881* — XLIII] XLII; **175** *17. 3. 1881* — XLVI] XLIII.

Při úpravě textu jsme postupovali stejným způsobem jako u předcházejících svazků. Textové úpravy byly provedeny na těchto místech:

Str. 13: na domluvy *Zlobického* m.... *Zdobnického*;
15: *Zámek* podvádí mistra m. *Záměr*...;
23: poprvé dne 20. září *1842* m. ... *1844 (dle NL)*;
panna *Grösserova* m. ... *Grösserová (dle NL)*;
25: Prigione di *Edinburgo* m. Prigione di *Edimburgo*;
156: *dohrála* hudba m. ... *pohrála.*

*

V časopise Paleček v roce 1881 byly otištěny ještě dva Nerudovy anonymní příspěvky s divadelní tematikou, knižně dosud nevydané. Protože jejich zařazení do textu by porušilo kompoziční celistvost Divadeních táčků, otiskujeme je na tomto místě:

„Tumlujte se, tumlujte se!“ křičel jednoho dne divadelní mistr o osmé hodině ranní na jevišti Královského zemského českého divadla. „V devět začne zkouška; musíme být fertik, nechceme-li dostat notný auspuc. Pan — tento — má režii, a to víte, jaký je to masivkrobián!“ — „Ech což, v devět,“ ozval se kdesi za kulisami hlas „vykoukaného“ dělníka. „Oni

to s časem neberou tak akorát. Napíše-li se zkouška v devět, začnou prubírovat v deset. Myslejí si holt, co neudělám dnes, udělám zejtra, a mají recht.“ — „Maj cu moc řečí!“ zvolal káravě mistr. „Daj rač pozor, aby to šlo od fleku.“ — „Aha, aby moh dřív sedět u Fleků,“ zabručel dělník do vousů. — „Tuhle komedii nám byl čert dlužen,“ zlobil se mistr. „Potřebujeme frsenkunk, flukverk, potřebujeme asi patnáct dekorací, o frescštykách ani nemluvím! Má-li pak rekvizitář připravenou donrmašinu? Taky štajnšlák a plechšauer přijde! Vindmašina je na hadry; ale do toho nám nic není, ať si to rekvizitář zodpoví. — Kam to věšíte tu felsengegend? Ta musí přijít až do čtvrté kulisy!“ — „Ve čtvrté kulise mám všechny laufy plny,“ ozval se hlas z půdy. — „Poslouchají, voni dělají na tom šnůrbodnu samé konfuse!“ rozhorlil se mistr. „Řekl jsem přec, že felsengegend musí přijít do čtvrté kulisy! Co tam mají za dekorace?“ — „Šlosgarten, fraje gegend a valdgegend.“ — „Jsou tam ale čtyry laufy; co je na čtvrtém?“ — „Nic, utrh se kvicht —“ — „Když se utrh, musí se navázat. Aushengujou tu felsengegend, přivážou silným pantlem kvicht, aby to vydrželo přes dnešní forštelunk. Sem dopředu, namísto té felsengegend, přijde gotický bógn k tomu altdajč ritrsálu. Do druhé kulisy přijde bauernštube; vlevo dvéře se štafly, u štaflů klandr. Pamatujte si to všickni, abysme neměli malér. A nyní postavíme dekoraci do prvního frvandlunku. Spustějí šlosgartn.“

— Rozkaz mistrův byl za okamžik vyplněn; nádherná zahrada s vodomety a vzácnými stromy snesla se z půdy. Veškeří dělníci chopili se díla, aby zahradu vykrášlili. Mistr nařizoval, kam se má co umístit, a dělníci připevňovali podporami a vrtáky jednotlivé keře a sochy. Rozmluva byla asi tato: „Ten kebiš nestojí tam dobře, musí přijít dál do hintrgruntu.“ — „Ta grupa je cu moc velká; nesmíme toho naflákat plnou bínu.“ — „Dopředu pod strom postavte rasenbank; ale strom se viklá, proč ho nepřiporujete? Musí se k němu dát ještě jeden šprajc, aby stál fest. Dejte sem dva pory, já ho připoruju sám.“ — „Na druhou stranu ještě jeden róznbuš a dost; víc frescštyků sem nedáme.“ — Zatím přiblížila se devátá hodina; režisér a inspicient objevili se na jevišti, mistr ohlásil, že je „fertik“, režisér pokynul inspicientovi, by zazvonil, výkonní členové shromáždili se znenáhla na jevišti, načež je režisér vážně oslovil: „Bitte, wir fangen an! Im Hintergrunde links ist der Haupteingang in den Garten; auf der rechten Seite ist das Haus. Also, erste Szene!“ — „Milostpaní — prosím — slečinko!“ ozval se zpívavým přízvukem sípavý, úctyplný hlas inspicientův, který se blížil s usmívavou tváří a mžourajícíma očima k tlupě živě se bavících dam a pánů. „Prosím — začíná se!“ — Z budky napovědovy ozvalo se mrzuté bručení a hned nato byla zkouška v plném proudu.

Paleček 1881, č. 7

Vystoupil na jeviště, ale kdyby mu byl napověda napovídal kanónem, nebyl by otevřel *komická* ústa. Jediné, co po chvíli z hrdla úzkostlivě vypravil, bylo: „Dyť sem to eště včera věděl — —“ Obecenstvo se ovšem rozesmálo. Ale smích tento dodal mu odvahy. „No co se smějete,“ promluvil znova, „*dyť sem eště nic neřek!?*“ Obecenstvo smálo se ještě víc, ale náš komik zbaven byl trémy. Povídal potom mnoho a neušel potlesku.

Paleček 1881, č. 24

9: *poprvé česky zahraného Shakespeara* — Za prvé Shakespearovo drama uvedené na českém jevišti možno považovat Macbetha (prózou přeložil a r. 1786 vydal K. H. Thám), hraného v Boudě. V třicátých letech 19. stol. byla česky provedena ve Stav. divadle tři Shakespearova dramata: 13. prosince 1835 Král Lear (v překladu J. K. Tyla), 20. ledna 1839 Macbeth a 8. prosince 1839 Kupec benátský (v překladu J. J. Kolára); *„staří Moorové"* — Franz a Karel Moor, postavy ze Schillerovy tragédie Loupežníci; *aby hned roku 1863 nedostala se do... divadla zas němčina* — narážka na koncert baronesy Weissovy s česko-německým pořadem, konaný 1. prosince 1862 v Prozat. divadle a ohlašovaný česko-německými návěštími; *aby roku 1866 neponěmčilo se...* — v r. 1866 požádali čeští herci R. Wirsinga, ředitele německého divadla, aby se ujal řízení divadla českého;

10: *maltretovat* — týrat; *Melpomena* — Múza tragédie; *Robespierre* — Maximilien R. (1758—1794); *François de Neufchâteau* — vl. jm. Nicolas Louis (1750—1828), franc. státník a spisovatel; *Préville* — vl. jm. Pierre Louis Dubus (1721—1799), komik, člen Comédie Française;

11: *Argus* — v řecké mytologii obr Argos, jehož tělo bylo poseto množstvím očí, z nichž vždy některé bděly;

12: *J. L. Turnovský* — Josef Ladislav T. (1837—1901), pův. herec a ředitel kočující divadelní společnosti; později novinář a spisovatel, obětavý přítel J. K. Tyla a jeho pokračovatel; zabýval se zejména historií českého divadla; *Nostic Rieneck* — František Antonín N. R. (1725—1794); *Lessing* — Gotthold Ephraim L. (1729—1781); *společnost Wahrova* — něm. herce, později divadelního ředitele a podnikatele Karla Wahra (nar. r. 1745); v r. 1781 hrála v Praze nejprve v divadle v Kotcích; *Bulla* — František B. (nar. 1754), rodilý Pražan, česko-německý herec a divadelní ředitel; *společnost Bondiniova* — vlašsko-německá společnost italského zpěváka a divadelního impresária Pasquale Bondiniho, nar. v Bonnu, pozvaného šlechtou z Drážďan do Prahy; r. 1784 se stal Bondini po Karlu Wahrovi nájemcem divadla Nosticova (Stavovského); *Thunovo divadlo* — bylo v Thunově paláci na Pětikostelním náměstí v l. 1779—1794; *Odběhlec z lásky synovské* — veselohra od Gottlieba Stephaniho; přel. K. Bulla; 20. ledna 1785 jí bylo zahájeno provozování českých odpoledních divadelních představení ve Stav. divadle; *Žebravý student* — aneb Neslýchaná náhoda strašlivého hromobití, veselohra od

Paula Weidmanna, přel. Vincenc Mertlík. Poprvé 17. dubna 1785 v Boudě. Byla vzorem J. N. Štěpánkovi k sepsání Čecha a Němce; *Štěpán Fadinger* — též Štěpán Fédinger aneb Sedlská vojna v Čechách, činohra od P. Weidmanna, přel. V. Thám. Ve Stav. divadle 16. května 1785;

13: *Patriae et Musis* — Vlasti a Múzám; *Zlobický* — Josef Valentin Z. (1743—1810), překladatel, právník a hospodářský úředník; v l. 1772—1775 první profesor českého jazyka na vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě; zasloužil se o otevření Boudy; *bratří Thámové* — Karel Ignác T. (1763—1816), úředník Universitní knihovny v Praze a soukromý učitel jazyků, spisovatel a vydavatel poučných spisů zejména mluvnických a slovníkářských (Obrana jazyka českého proti zlobivým jeho utrhačům z r. 1783) a překladatel divadelních her (mj. též Shakespearova Macbetha a Schillerových Loupežníků); *Václav T.* (1765—1816), nejprve policejní úředník v Praze, redaktor, básník, dramatik a překladatel divadelních her, později kočovný herec venkovských divadelních společností; *Antong* — Vincenc Karel A. (též Antony), česko-německý herec (nar. v Litoměřicích), úspěšný představitel parádních rolí v českých hrách na divadle Stavovském; přičinil se o zřízení Boudy a byl spolu s několika jinými herci v jejím čele; *Könner* — patrně Jan Körner (nar. 1743 v Praze), který se uplatňoval na vedoucím místě v Boudě; *Sewe* — František Xaver S., tanečník a baletní mistr; *Zappe* — Antonín Z. (nar. 1748 v Praze), epizodní herec; *Tandler* — Josef Jakub T. (1765—1826), redaktor Schönfeldských novin, autor a překladatel divadelních her; *Mojober* — Matěj M. (častěji Majober, 1764—1812), herec, autor a překladatel divadelních her, průkopník českého divadla; *Šedivý* — Prokop Š. (1764—1810), herec ochotník, autor úspěšných pražských lokálních frašek a pozoruhodné předmluvy k vlastnímu volnému překladu Schillerovy dramaturgické úvahy Krátké pojednání o užitku, které ustavičně stojící divadlo působiti může (z r. 1793); *Štván* — Maximilián Š. (1755—1819), přítel V. Tháma, překladatel řecké a latinské literatury, autor oblíbených divadelních her; *Zima* — Antonín Josef Z. (1763—1832), básník a dramatik; *Schönfeldovy Pražské noviny* — Císařské královské Poštovské noviny vydávané knihtiskařem a podnikatelem Janem Ferdinandem Schönfeldem (1750—1821); vycházely jedenkrát týdně v Praze od 1. ledna 1786 do r. 1798; v r. 1786 byl jejich redaktorem V. M. Kramerius;

14: *Iffland* — August Wilhelm I. (1759—1814), něm. herec a dramatik; *Paruky* — veselohra Perücken in Constantinople, známá též pod názvem Vlásenky; *Pražské kuchařky* — komický balet ze současného života. Napsal F. X. Sewe; *Laudon* — Ernst Gideon Freiherr von L. (1717—1790); *Lascy* — František Moric L. (1725—1801); *Loutníci aneb Veselá bída* — opera od Fr. Volkerta na text Em. Schikanedra; přel. V. Thám; *Selské buřičství v Čechách* — činohra od Matěje

Stuny (nar. 1765); poprvé v Boudě 23. září 1786; *Václav Melezínek* (1743 — po roce 1800), autor řady příležitostných básní a deklamovánek;

15: *Libuše, první kněžna a rekyně česká* — vlastenecká hra od Guolfingera rytíře Steinsbergra (nar. 1757), pro české divadlo upravená J. Tandlerem; *potomní císař František* — František I. (1768—1835), syn císaře Leopolda II., panoval v rakouských zemích od r. 1792; titul rakouského císaře přijal r. 1804; *Zámek podvádí mistra* — aneb Ptáček není v kleci; podle něm. předlohy vzdělal V. Thám; *Betrachtungen über Prag* — Pojednání o Praze;

16: *V. M. Kramerius* — Václav Matěj K. (1753—1808); *divadlo... v Rosenthale* — v Růžodole za Poříčskou branou (v okolí dnešního Těšnova) vystavěl J. F. Schönfeld r. 1787 (viz str. 13) v rozlehlé zahradě letohrádek, v kterém zřídil kromě jiných společenských místností též letní jeviště; *Albert a Lota* — podle aktovky Zavržený syn od něm. básníka Salomona Gessnera (1730—1788); *Bouda... překáží trhům* — stála uprostřed Koňského trhu (od r. 1848 Václavské náměstí), kde se odbývaly týdenní trhy, nejprve koňské, později na slámu a obilí;

17: *Boleslav Jablonský* (vl. jm. Eugen Tupý, 1813—1881), didaktický básník, působil jako farář v klášteře Zvěřinci u Krakova; *mluvnice Hankova* — Mluvnice čili Soustava českého jazyka z r. 1822; *první znělky Kollárovy* — vycházely v časopisech Dobroslav, Čechoslav, Časopis Českého muzea, Krok (některé byly též opisovány a tajně rozšiřovány); knižně vyšly r. 1821 v Praze jako první část Kollárových Básní, r. 1824 (v rozšířeném vydání) již jako Slávy dcera; *Václav Filípek* (1812—1863), vrstevník, spolupracovník a životopisec Tylův; překládal z němčiny prózu i dramata; *Alois Matoušovský* — syn učitele z Lidmaně, později děkan a vikář v Dolanech; spolu s V. Filípkem byl nejvěrnějším přítelem Jablonského; *únorovka* — únorová ústava rakouského ministra Antonína Schmerlinga (1805—1893), smýšlením německého liberála, vydaná 20. února 1861; nedodržela sliby říjnového diplomu z r. 1860, nýbrž znamenala další potlačování historických práv a národní rovnoprávnosti; *Posvícení v Kocourkově* — veselohra od Henricha Claurena; přel. J. N. Štěpánek. Poprvé ve Stav. divadle r. 1831;

18: *Alína aneb Praha v jiném dílu světa* — fraška, podle A. Bäuerle vzdělal J. N. Štěpánek. Poprvé ve Stav. divadle 23. ledna 1825; *Strobach* — JUDr. Antonín S. (1814—1856), spisovatel, činný účastník českého politického života; *Alois Trojan* (1815—1893), právník a politik; *Beer* — ThDr. Jakub B. (1796—1866), profesor náboženské vědy a pedagogiky na fakultě filosofické a teologické v Praze; *Müller* — Jan Bohuslav M. (1823—1885), odborný spisovatel; přispíval do soudobých časopisů a publikací statěmi z oboru dějin výtvarného umění; *Exner* — Franz Friedrich E. (1802—1853), později profesor filosofie ve Vídni, od r. 1832 na universitě v Praze;

Werzín — Karel W. (nar. 1803), profesor mechaniky a fyziky na pražském polytechnickém ústavě; *Knoll* — Josef K. (1775—1841), něm. historik silně protičeského smýšlení, v l. 1832—1838 profesor všeobecných dějin na pražské universitě, pak ve Vídni; *Bořivoj Presl* — Karel B. P. (1794—1852), učenec, lékař a botanik, od r. 1832 profesor všeobecného přírodopisu na filosofické fakultě v Praze; *Jan Nejedlý* (1776—1834), advokát, básník a překladatel význačných děl západoevropské literatury; od r. 1801 profesor českého jazyka na pražské universitě; *Tomek* — Václav Vladivoj T. (1818—1905), historik, spolupracovník Palackého, autor dvanáctisvazkového Dějepisu města Prahy; *Štulc* — Václav Š. (1814—1887), vlastenecký básník, katecheta na Akademickém gymnasiu v Praze, od r. 1860 kanovník na Vyšehradě, redaktor katolických časopisů, překladatel z němčiny a polštiny; později jako hlavní představitel českého katolictví Nerudův politický odpůrce; *Pichl* — Josef Bojislav P. (1813 až 1888), lékař, spisovatel a publicista, překladatel z literatury německé, ruské, polské a zejména španělské; politický a kulturní organizátor; *Rieger* — František Ladislav R. (1818—1903); *Rubeš* — František Jaromír R. (1814—1853); redigoval humoristický časopis Paleček; *Jan Babt. Stoppani* — Jan Babtiste S. (1778—1836), učený premonstrátský mnich; svými svobodomyslnými názory zapůsobil na Jablonského tak, že Jablonský po těžkém boji a proti vůli rodičů dočasně odešel z kláštera; *Bolzano* — Bernard B. (1781—1848), pokrokový kněz, matematik a filosof, od r. 1804 profesor katechetiky na pražské filosofické fakultě; *Hanuš* — Ignác Jan H. (1812—1869), filosof a literární historik, v l. 1849—52 profesor filosofie na universitě v Praze; *Ant. Vrťátko* — Antonín Jaroslav V. (1815—1892), knihovník Národního muzea a redaktor Časopisu Českého muzea, literární historik a kritik, vydavatel památek staré české literatury; *Václav Svoboda* (1813—1888), filosof, profesor v Jičíně, v Hradci Králové, na Akademickém gymnasiu v Praze; jako školní dozorce se zasloužil o organizaci středních škol v Čechách, hlavně českých; *dr. Chlup* — Jan Moric Chlupp (1801—1870), český právník, profesor na lvovské, později na pražské universitě, kde přednášel o finančních zákonech a statistice; *dr. Schnabel* — Jiří Norbert Sch. (1791—1856), český právník a statistik, od r. 1817 profesor na pražské universitě, autor mnoha odborných pojednání a spisů; *Hynek Mácha* — Karel Hynek M. (1810—1836);

19: *Vesna* — ...almanach pro kvetoucí svět, vydávaný v r. 1837, 1838, 1839 na popud Jablonského J. Pospíšilem; *Pospíšilovy Květy* — beletristický časopis, vydávaný J. H. Pospíšilem v Praze od r. 1826; viz též str. 141 a vysv.; *dr. Václav Staněk* — vlastenecký lékař a spisovatel, autor řady odborných lékařských spisů, přítel a příznivec českých literátů; *Josef Kajetán Tyl* (1808—1856); v l. 1830—1842 byl účetním (furýrem) ve vojenské kanceláři pražského pěšího pluku č. 28; *Josefské náměstí* — dnešní nám. Říjnové revoluce; *Manetinská* —

Anna Kolárová-Manetinská (1817—1880), vynikající tragédka, manželka herce J. J. Kolára; *slečny Forchheimovy* — herečky Magdaléna F. (1803—1870), manželka J. K. Tyla, vystupující pod jménem Skalná, a její sestra Anna F.-Rajská (1824—1904); viz str. 138—141, 144; *Filípek* — viz vysv. k str. 17; *Kaška* — Jan K. (1810—1869), komik, člen herecké družiny Tylovy; psal též drobné články a překládal divadelní hry pod pseudonymem J. K. Zbraslavský; *divadlo U kajetánů* — divadélko v refektáři bývalého kajetánského kláštera (v dnešní Nerudově ulici), řízené J. K. Tylem; hrálo se v něm v l. 1835—1837; *Slepý mládenec* — romantická činohra; poprvé ve Stav. divadle 11. prosince 1836; *Grabinger* — Josef Vilém G. (1806—1852); *Šmiller* — Václav Š.; uplatnil se v oboru intrikánů a komických charakterů; *Hametner* — Václav H. (1804—1869), komik (podle slov Nerudových poslední český pierot), člen českého divadla od r. 1826; *Podhorský s chotí* — Matyáš P. (zemř. 1849), barytonista, a Kateřina P., roz. Kometová (1807—1889), sopranistka; *Strakatý* — Karel S.; viz str. 133; *Presl* — Jan Svatopluk P. (1791 až 1849), lékař, profesor přírodopisu na lékařské fakultě v Praze; *Šafařík* — Pavel Josef Š. (1795—1861); *Chmelenský* — Josef Krasoslav Ch. (1800—1839), osvícenský básník, hudební a literární kritik; *Pešina* — Václav Michal P. z Čechorodu (1782—1859), vlastenecký kněz, organizátor kulturního katolického života; *Don Juan* — viz str. 23; *Klicpera* — Václav Kliment K. (1792—1859), působil tehdy na gymnasiu v Hradci Králové; *Loupež* — drama v 5 jednáních; poprvé 27. září 1835 ve Stav. divadle; *dceruška Klicperova* — Marie K. (1823—1867), později provdaná za lékaře E. Valentu v Bělehradě;

20: *Stöger* — viz str. 22; *Představoval jsem osobu básníka* — Bohumíra Suchomíra Libozvuka Ládoně; *Dobytčí trh* — dnešní Karlovo náměstí; *Zeidler* — ThDr. Jeroným Z. (1790—1870), profesor dogmatiky a v r. 1848 rektor pražské university;

22: *J. N. Maýr* — Jan Nepomuk M. (1818—1888), pův. operní zpěvák, od r. 1862 kapelník, v l. 1876—82 umělecký a hospodářský ředitel českého divadla; známý odpůrce Bedřicha Smetany; *Kunz* — Eduard K. (nar. 1813); byl též členem českého operního souboru Stögrova divadla v Růžové ulici; *Stöger* — Johann August S. (1791 až 1861), původně úspěšný něm. zpěvák, později schopný divadelní ředitel a podnikatel. Po tři šestiletá údobí byl ředitelem Stav. divadla. Přestože byl Němec, měl porozumění pro potřeby českého divadelnictví a zřídil ve svém domě v Růžové ulici v Praze samostatné české divadlo s činoherním a operním souborem, v němž byl J. K. Tyl režisérem; hrálo se tu od září 1842 do dubna 1846;

23: *Don Juan* — opera W. A. Mozarta na text Lorenza da Ponte; v českém překladu J. N. Štěpánka poprvé ve Stav. divadle 9. dubna 1825; *J. Škroup* — Jan Nepomuk Š. (1811—1865), hudební skladatel, bratr Františka Škroupa; *Podhorská* — viz vysv. k str. 19; *Grosserova* — Jindřiška G., něm. operní pěvkyně, sopranistka, učinkující i v čes-

kých představeních; *Strakatý* — viz str. 133; *Bráva* — František B. (1811—1882), herec i zpěvák (basbuffo), člen Stav. divadla; zpíval v českých operách, zejména komické role; *Illner* — viz vysv. k str. 48; *Štěpánek* — Jan Nepomuk Š. (1783—1844), plodný dramatický spisovatel a upravovatel her cizích, vedoucí a spoluorganizátor českých her v divadlech Stavovském, U kajetánů a v Růžové ulici; *konventní student* — klášterní chovanec;

24: *Nápoj lásky* — komická opera od Gaetana Donizettiho (1797—1848) na slova Romaniho, přel. J. N. Štěpánek; *nové divadlo* — Stögrovo divadlo v Růžové ulici; *Svobodův Skréta* — veselohra Karel Skreta, malíř český; provedeno v divadle v Růžové ulici; *fermáta* — prodloužení tónů v líbivé operní árii; *Josef a jeho bratří* — opera od franc. skladatele Etienna Henriho Méhula (1763—1817); přel. J. K. Chmelenský. Ve Stav. divadle 12. prosince 1824; *Rodina Švýcarů* — Rodina švýcarská, opera od François Adriena Boieldieu (1775 až 1834) na slova J. F. Castelliho; přel. K. S. Macháček. Ve Stav. divadle 28. prosince 1823; *Střelec* — Střelec kouzelník, též Čarostřelec, opera od Karla Maria Webra (1786—1826) na slova F. Kinda; přel. J. N. Štěpánek. Ve Stav. divadle 1. listopadu 1824; *Jan z Paříže* — opera od F. A. Boildieua na slova St. Justa a J. Seifrieda; přel. J. N. Štěpánek. Ve Stav. divadle 7. ledna 1827; *Vodař* — opera od Luigi Cherubiniho (1760—1842). Libreto napsal J. N. Bouilly, přel. K. S. Macháček. Ve Stav. divadle 17. října 1824; *Popelka* — opera od N. Isouarda (1775—1818); přel. J. N. Štěpánek. Ve Stav. divadle 17. října 1830; *Němá z Portici* — opera od Daniela François Aubera (1782—1871). Libreto napsal E. Scribe, přel. J. K. Chmelenský. Ve Stav. divadle 8. ledna 1837; *Faust* — opera od Ludwiga Spohra (1784—1859); přel. K. S. Macháček. Ve Stav. divadle 2. února 1833;

25: *Belisar* — opera od G. Donizettiho na slova S. Camerana; přel. J. N. Štěpánek. Provedeno ve Stav. divadle; *Montecchi a Capuletti* — opera od Vicenze Belliniho (1801—1835); přel. V. Svoboda. Ve Stav. divadle 13. května 1838; *Lazebník sevillský* — opera od Gioacchina Rossiniho (1792—1868) na text Cesara Sterliniho (podle veselohry Beaumarchaisovy); přel. K. S. Macháček. Ve Stav. divadle 2. února 1825; *Zampa* — čili Mramorová nevěsta, opera od Louis Hérolda (1791—1833). Libreto napsal Mélesville, přel. J. N. Štěpánek. Ve Stav. divadle 14. února 1841; *Francilla Pixisova* (nar. kolem r. 1816), mezzosopranistka, adoptovaná skladatelem a dirigentem Stav. divadla Janem Petrem Pixisem (1786—1842); *Ludmila Stolz-Ricciová* (1826—1910), česká zpěvačka, choť it. skladatele Luigi Ricciho (1805—1859), sestra slavné zpěvačky Terézy Stolzové; *Lella Ricciová* (1850—1871), operní zpěvačka; při úspěšných pohostinských hrách v Praze onemocněla a zemřela; *Gordigiani* — Giovanni G. (1795—1871), it. zpěvák a skladatel, zakladatel pěvecké školy v Řezně, od r. 1822 profesor zpěvu na pražské konzervatoři;

Ricci — Federigo R. (1809—1877), it. hudební skladatel, bratr a spolupracovník Luigi Ricciho; *Hofmann* — Jan H. (zemř. 1865), něm. tenorista, později ředitel divadel v Praze, ve Vídni a v l. 1846 až 1852 pražského Stav. divadla;

28: *Slukov* — Jakub Vojta S. (1847—1903), představitel hrdinných i charakterních postav českého i cizího repertoáru v Prozatímním a Národním divadle; *Krumlovský* — František K. (1817—1875), od r. 1842 člen českého divadla v Růžové ulici, potom člen družiny Tylovy, ke konci života vystupoval u různých divadelních společností doma i v cizině; *Kaška* — viz vysv. k str. 19; *Jiříkovo vidění* — pohádková hra od J. K. Tyla. V aréně ve Pštrosce 11. srpna 1849; *Žižkova smrt* — historická tragédie od J. J. Kolára. Poprvé ve Stav. divadle 17. listopadu 1850; *Břetislav a Jitka* — vlastenecká činohra. Podle Karla Egona Eberta (1801—1882) upravil V. Svoboda. Poprvé ve Stav. divadle 23. ledna 1848;

30: *společnost paní Štanderové* — Po smrti ředitele Josefa Štandery (zemř. 1863), bývalého hospodářského správce divadelní společnosti Zöllnerovy a spoluředitele společnosti Kullasovy, vedla Štanderovu divadelní společnost jeho vdova se synem Antonínem Š. (zemř. 1906). V l. 1864—69 působili na Moravě, kde se také usadili a zřídili divadelní arénu v Prostějově;

31: *Houdek* — Alois H., člen venkovských kočujících společností, např. Svobodovy, Čížkovy, Pištěkovy aj.;

32: *V. Ž. Donovský* — Václav Žížala D. (1824—1891), spisovatel a žurnalista. Za aktivní účast v bouřích r. 1848 byl odsouzen k službě v italském vojsku. Po návratu do Prahy v r. 1859 se zapojil do literárního ruchu, přispíval do časopisů a překládal divadelní hry. Nakrátko byl členem divadelní společnosti Prokopovy; *Theaterbierhaus* — divadelní pivnice; *kasárna heumarktská* — kasárna na Senovážném náměstí;

33: *‚šnit‘* — čtvrtlitr piva, jedna malá; *Stöger* — viz vysv. k str. 22;

34: *„Novoměstské“ … divadlo* — rozsáhlé dřevěné divadlo vybudované v r. 1858 za Koňskou branou (asi v místech dnešního Smetanova divadla); hrálo se v něm od r. 1859 do r. 1885 česky i německy, zpočátku jen v létě, po úpravě i v zimě;

36: *společnost Hilmerova* — Karel Hilmer, nazývaný hrabě Lanius, vedl divadelní společnost německou a v r. 1829 zřídil ještě společnost českou. V jeho souboru byla též A. Forchheimová-Rajská; *Prokop* — Josef Alois P. (1807—1862), barytonista a herec Stav. divadla i různých divadelních společností německých; r. 1849 zřídil za podpory českých vlastenců a českého tisku První divadelní společnost českou pro venkov. K zahájení její činnosti v Chrudimi 17. listopadu 1849 napsal Tyl slavnostní dramatickou předehru Umělcové na pouti;

37: *holubičí vrkot* — narážka na idealizovaný romantický názor na měkkou, „holubičí“ povahu Slovanů, převzatý ze spisu něm. básníka a spisovatele Johanna Gottfrieda Herdera (1744—1803) Ideen zur

Philosophie der Geschichte der Menschheit (Ideje k filosofii dějin lidstva; 1784—87 a 1791, 4 díly); *Cesty mohou býti rozličné* — ...jenom vůli mějme každý rovnou, verše ze 76. znělky II. zpěvu Kollárovy Slávy dcery; *Zahřmělo z ledových oblak březnových...* — týká se pařížské únorové revoluce v r. 1848 a její odezvy v Evropě, březnové a květnové revoluce v r. 1848 ve Vídni, červnové v Praze, odboje Maďarů a jiných významných politických událostí, které přiměly rakouskou vládu provést zásadní ústavní změny; *Pokorný* — František P. (1797—1850), průbojný divadelní ředitel, známý ušlechtilými vlastnostmi; *Mirani* — Heinrich M., autor činohry Die schlafende Ritter (o spících rytířích v Blaníku) a překladatel Klicperových her do němčiny, spoluzakladatel Teisingrova divadla v Hybernské ulici; *is'r auch Böhm* — on je taky Čech;

38: *Wohin?* — Kam?; *Königliches ständisches...* — Královské stavovské zemské divadlo v Praze; *Is gut!...* — Dobrá! Odchod!; *Břetislav* — zde Bratislava; *Dočkav se... prohlášení konstituce* — ústavy, která znamenala politické uvolnění (4. března 1849, po rozpuštění říšského sněmu v Kroměříži); *zahájení prvního konstitučního sněmu uherského* — v květnu r. 1849 v Debrecíně; Habsburkové na něm byli zbaveni vlády, v Maďarsku byla zřízena republika; jejím presidentem byl prohlášen Lajos Kossuth (1802—1894), maď. advokát slovanského původu, řečník a žurnalista, neohrožený vůdce politického maďarského hnutí v r. 1848;

39: *Robert Blum* (1807—1848), něm. publicista, revolucionář; po vypuknutí říjnové revoluce ve Vídni se zúčastnil jako vůdce setniny boje proti císařskému vojsku; byl zajat, souzen vojenským soudem a 9. listopadu 1848 ve Vídni zastřelen; *prázdné domy na Ovocném trhu* — slabá návštěva ve Stavovském divadle; *Hofmann* — viz vysv. k str. 25; *„List" můj* — V. Žížala Donovský napsal r. 1848 německý revoluční plakát An mein Böhmen; Robert Blum jej vytiskl a byl kvůli němu zatčen; *Svornost* — vojenská organizace měšťanů, zřízená v r. 1848 původně na obranu Prahy; zavedla jako první české velení a byla u lidu oblíbena; své hlavní stanoviště měla v místnostech Muzea Království českého, v domě českých stavů na rohu Příkopů a Nekázanky; o svatodušních svátcích 1848 byli členové Svornosti vyslýcháni a vězněni; sbor byl zrušen a přese všecky žádosti nebyl již obnoven;

40: *kterak mohl býti zatknut kněhtiskařský správce* — Robert Blum;

41: *Kaška* — viz vysv. k str. 19; *dr. Gabriel* — Josef Ambrož G. (1820 až 1880), spisovatel a překladatel, aktivní účastník politického i kulturního ruchu českého, purkmistr města Sušice a zemský poslanec; *kasárny svatojiřské* — v Jiřské ulici na Hradčanech;

42: *Havlíčkovy Národní noviny* — politický deník z let 1848—1850; *J. Pospíšil* — viz str. 45 a vysv.; *rekurs* — ohrazení proti rozhodnutí soudce; *bänklsänger* — jarmareční zpěvák, písničkář;

43: *Strobach* — viz vysv. k str. 18; *Vlastencové na pouti* — viz vysv.

k str. 36 (Prokop); *Bratr honák* — veselohra. Napsal F. Kaiser, přel. J. Kaška. Poprvé ve Stav. divadle 26. dubna 1846; *Šrámek* — komik a improvizátor souboru J. A. Prokopa; *Čížek* — František Josef Č. (1820—1887), herec bohatých výrazových možností, důvěrný přítel J. K. Tyla, byl nejprve členem souboru J. A. Prokopa, pak J. K. Tyla; později si zřídil vlastní společnost a svou činností se zasloužil o posílení národního vědomí na českém venkově;

44: *Erinnerungen feiern* — oslavovat vzpomínky;

45: *Jaroslav Pospíšil* — Jan J. P. (1812—1889); r. 1842 převzal pražské nakladatelství a tiskárnu založené otcem Janem Hostivítem P. a přičinil se o jejich zvelebení; *Klicpera* — viz vysv. k str. 19; *Anna... Švamberková* (1796—1837), vzdělaná ochotnice, působila též ve Stav. divadle; *Blaník* — dramatická báchorka z r. 1812; *Divotvorný klobouk* — fraška z r. 1817; poprvé ve Stav. divadle 25. března 1815; *Dobré jitro* — veselohra v 1. jednání z r. 1815; *Každý něco pro vlast* — veselohra v 1. jednání z r. 1829; *Kytka* — veselohra uvedená J. N. Štěpánkem 6. ledna 1838 ve Stav. divadle; soudobou kritikou byla pokládána za jednu z nejlepších prací Klicperových; *Lhář a jeho rod* — veselohra z r. 1817; *Loketský zvon* — dramatická báchorka; ve Stav. divadle 11. listopadu 1827; *Loupež* — viz str. 19 a vysv.; *Opatovický poklad* — činohra; poprvé v divadle v Růžové ulici 9. února 1843; *Ptáčník* — veselohra v 1. jednání, napsaná před r. 1837; *Rohovín Čtverrohý* — fraška; provedeno ve Stav. divadle v r. 1831; *Uhlířka* — činohra z r. 1821, netištěná a nedochovaná; *Veselohra na mostě* — fraška; poprvé ve Stav. divadle 12. října 1828; *Josef Vladimír Pelikán* (1808—1876); *Suvar* — Jan (též Josef) S., rodilý Čech, ředitel něm. divadelní společnosti, pořádal na podnět prof. V. Sedláčka a podle vzoru divadelního ředitele Hilmery kolem r. 1835 na Plzeňsku česká divadelní představení, která později rozšířil na Klatovsko, Prácheňsko, Příbram a Litomyšl; *Thomé* — František T. (zemř. 1872), původně herec a zpěvák, narozený ve Vídni; řízení českých představení v Praze se ujal po J. A. Stögrovi v r. 1858. V l. 1862—64 a poté znovu v l. 1865—66 byl ředitelem divadla Prozatímního. Svou oddanost k V. K. Klicperovi a věrnost jeho památce osvědčoval např. úsilím o zřízení Klicperova pomníku;

46: *Chmelenský* — viz vysv. k str. 19; *Každý něco pro vlast tak hanebně zkazili* — Klicpera byl nespokojen prvním provedením díla ve Stav. divadle 12. října 1828; *Vocelova Harfa* — osudové drama z českého pohanského pravěku od Jana Erazima Vocela (1802—1871), básníka a publicisty, zakladatele české archeologie; tiskem v Hradci Králové u J. H. Pospíšila; *překlad z Goetha, Marinka* — Goethova dramatu Geschwister od J. L. Čelakovského z r. 1827; *Turinského Angelína... Virginie* — úspěšná romantická veršovaná tragédie (r. 1827 přeložena do němčiny, r. 1840 vyšla v 2. vyd.) a truchlohra z římských dějin (tiskem r. 1841) od Františka Turinského (1797—1852), lyrického básníka, vrchního justiciára a okresního soudce v Křivoklátě;

47: *Pan Čapek* — jednoaktová veselohra od polského dramatika Alexandra Fredra (1829—1891); *J. J. Kolár* — Josef Jiří K. (1812 až 1896), představitel velkých tragických postav světového repertoáru, dramatický spisovatel a překladatel dramat Shakespearových, Goethových a Schillerových; *Stankovský* — Josef Jiří S. (1844—1879), autor původních veseloher, historických povídek a románu Vlastencové z Boudy (1878), pořadatel Divadelního slovníku (1876), překladatel často hraných německých, francouzských i španělských divadelních her a upravovatel operních textů; *hrabě Kolovrat* — Zdeněk Kolovrat-Krakovský (1836—1892), podporovatel českých národních, vědeckých a kulturních institucí, přítel českých spisovatelů, zejména Nebeského a Bozděcha, autor několika činoher; *Stroupežnický* — Ladislav S. (1850—1892), dramatik a dramaturg Národního divadla; *Šamberk* — František Ferdinand Š. (1839—1904), oblíbený herec Prozatímního a později též Národního divadla; úspěšný autor veseloher; *Pešková* — viz str. 52 a vysv.; *Frič* — Josef Václav F. (1829—1890), politik a spisovatel (dramata Václav IV., Hynek z Poděbrad, Drahomíra, Svatopluk, Libušin soud aj.), revolucionář a aktivní účastník událostí roku 1848; *Turnovský* — viz str. 12 a vysv.; *Jan Hus... Žižkova smrt* — dramatická báseň v 5 jednáních (poprvé ve Stav. divadle 26. prosince 1848) a historická tragédie v 6 jednáních (poprvé ve Stav. divadle 17. listopadu 1850) od J. K. Tyla; byla jimi zahájena představení v Novoměstském divadle v srpnu 1866 po uzavření Prozatímního divadla za pruské okupace v červenci 1866; do té doby byla obě dramata cenzurou zakazována; *Rittersbergův Konverzační slovníček* — Kapesní slovníček novinářský Ludvíka Rittersberga z Rittersbergu (1809—1858), otce herečky Jindřišky Slavinské (původně státního úředníka, pak učitele hudby a spisovatele); měl dva díly, z nichž vyšel v r. 1850—51 u J. Pospíšila v Praze díl první do písmene M; další vydávání policie zakázala; *Historie girondinů* — Historie des Girondins, osmisvazkové dílo z r. 1847 předního franc. básníka a státníka Alphonse de Lamartine (1790—1869), přeložené klasickým filologem a spisovatelem Václavem Vojáčkem (1821—1892) v l. 1851—52; *Rekrutýrka v Kocourkově* — fraška od Th. Flamma; přel. J. Kaška. Poprvé v aréně ve Pštrosce 28. července 1858;

48: *Marta* — aneb Trh v Richmondu, opera ve 4 jednáních od něm. skladatele Friedricha Flotowa (1812—1883) na text V. Friedricha; poprvé ve Stav. divadle 17. února 1850; *Ferdinand Čenský* (1829 až 1887), spisovatel, žurnalista a překladatel z vlámštiny a italštiny, od r. 1869 profesor češtiny na Vojenské akademii ve Vídeňském Novém Městě. Spolu s Vincencem Vávrou sloužil z trestu jako politicky nebezpečný 19 let u vojska. Jeho překlad Marty vydal Fr. Urbánek v r. 1872; *Vincenc Vávra* — pseud. J. Sl. Haštalský (1824 až 1877), spisovatel, žurnalista, redakční druh Nerudův v Čase a Hlase a zemský poslanec, perzekvovaný z politických důvodů

a často vězněný; překládal z V. Huga, Molièra a F. Schillera; *F. B. Mikovec* — Ferdinand Břetislav M. (1826—1862), básník, literární kritik a historik; redaktor Lumíru, autor historických dramat (Záhuba rodu přemyslovského, Dimitrij Ivanovič); *Jan Slav. Tomíček* — Jan Slavomír T. (1806—1866), spisovatel, autor populárních historických prací; *Mayr* — viz str. 22 a vysv.; *Bráva* — viz vysv. k str. 23; *Illner* — Hynek I. (1803—1861), herec a zpěvák, bas buffo, účinkoval v českých hrách ve Stav. divadle, zejména v komických úlohách; *Lapil* — Jan L. (1816—1866), herec a deklamátor; od r. 1842 působil v českých hrách ve Stav. divadle, později člen souboru Prozatímního divadla; *Pražské noviny* — Císařské královské Poštovské noviny (viz vysv. k str. 13), založené Schönfeldem v r. 1786, od r. 1824 nazývané Pražské noviny; jejich redaktorem byl po Josefu Lindovi F. B. Tomsa a od r. 1837 F. L. Čelakovský; Čenský byl přispěvatelem v r. 1849; *Večerní list* — Pražský večerní list, vycházel od r. 1848 do 1. února 1851, kdy byl zastaven pro článek F. Čenského o pohřbu Augustina Smetany (zemřel 30. ledna 1851), kněze a filosofa, vyobcovaného z církve. Redaktor Prokop Chocholoušek i F. Čenský byli zatčeni a vyšetřováni; Čenský byl za trest odveden k vojsku; *Konstitutionelle Zeitung* — Konstitutionelle Allgemeine Zeitung von Böhmen (Konstituční všeobecné noviny z Čech) vycházely za redakce Jana J. Pospíšila od 1. července 1848 do 8. října 1849; byl to list zpočátku opoziční, později sympatizoval s vládou; *rango secondo* — druhého řádu;

50: *Reichl* — Josef R. (1819—1866), zpěvák, tenorista; byl členem pražského německého divadla, sympatizoval však s Čechy a stal se členem souboru českého divadla; *Josef Václav Frič* — viz vysv. k str. 47;

51: *Krésus* — poslední král lydský (2. pol. 6. stol. před n. l.), proslulý bohatstvím;

52: *Eliška Pešková* (1833—1895), herečka, manželka divadelního ředitele Pavla Švandy ze Semčic; pod různými pseudonymy (Hlaváček, P. Javůrek, F. Jedlička, St. Kodym, J. Křenek, B. Novotný, Fr. Pichler) překládala a upravovala hry německých, francouzských i jiných autorů a napsala též několik původních veseloher; *Katynka heilbronská* — postava ze stejnojmenné rytířské hry Heinricha Kleista (1777—1811); *Hametner* — viz vysv. k str. 19; *Diblík* — postava ze hry Diblík, šotek z hor od Ch. Birchpfeifferové (přel. J. V. Frič); *Griselda* — postava ze stejnojmenné dramatické básně od Fr. Halma (přel. J. J. Kolár);

55: *Josef Frankovský* (1840—1901), přední člen Prozatímního, později Národního divadla;

56: *Zöllner* — Filip Z. (1783—1863), divadelní podnikatel z německo-maďarského rodu, ředitel německé divadelní společnosti, pozdější přítel Tylův. Po příchodu do Čech v r. 1853 německou společnost rozpustil a zřídil proslulou Divadelní společnost Zöllnerovu, která

sehrála důležitou úlohu v českém národním obrození i v celém českém divadelním životě. Po jeho smrti ji řídila jeho žena Eliška Z., vl. jm. Zinege Erzébet (1822—1911); *lešpapír* — piják;

57: *Anna Kubíčkova* (1845—1906), v l. 1864—1873 členka souboru Prozatímního divadla; *Anna Pistoriusova* — po smrti F. Zöllnera působila ve společnosti J. E. Kramuele; *Český dobrovolník a francouzská selka* — franc. jednoaktová komická hra. Pro české divadlo upravil J. Kaška. Poprvé v aréně ve Pštrosce 4. srpna 1859;

59: *Josef Lev* (1832—1898), barytonista, Nerudův přítel, vysoce oceňovaný B. Smetanou, který pro něho komponoval barytonové árie ve svých operách; *stanu se členem měšťanského sboru granátníkův* — Praha měla mezi svými ozbrojenými měšťanskými sbory také zvláštní sbor granátníků, který měl bezvýznamné a téměř směšné postavení v pražském životě; *auditor* — vojenský soudce; *Dašek* — JUDr. Josef Dašek (zemř. 1889), advokát v Praze; po odstoupení ředitele R. Wirsinga řídil Prozatímní divadlo od 1. srpna 1877 do konce ledna 1878; *Slovanský akademický spolek* — Český akademický spolek ve Vídni byl založen 2. května 1868, když slovanští studenti vystoupili z Akademische Lesehalle; *...jeť srdce pěvců nejčistší* — z básně Nekamenujte proroky (Večerní písně, 1. vyd. 1859);

60: *Trojan* — viz vysv. k str. 18; *Tonner* — Emanuel T. (1829—1900), pedagog a spisovatel, gymnasiální profesor v Haliči, později první ředitel Československé akademie v Praze a zemský poslanec, politický účastník revoluce v r. 1848; *František Jeřábek* — PhDr. František Věnceslav J. (1836—1893), dramatik, novinář a literární kritik; *Jaromír Čelakovský* — JUDr. J. Č. (1846—1914), syn F. L. Čelakovského, právní historik, universitní profesor a zemský poslanec; *Purkyně* — Jan Evangelista P. (1787—1869); *Tajemství* — komická opera na slova E. Krásnohorské (1847—1926); poprvé v Novém českém divadle 18. září 1878. Lev zde mluví o barytonové árii z 2. dějství „Jsem žebrák, po uši až zadlužen", v níž konšel Kalina přemítá o tom, jak nedostatek peněz zkazil celý jeho život; *Měšťanská beseda* — založená v r. 1845, důležité středisko českého národního života; své místnosti měla v domě na Kolovratské třídě (později Příkopy); *Sittova* — viz str. 93 a vysv.; v Tajemství zpívala roli Blaženky; *Vávra* — Antonín V. (1847—1933), lyrický tenor, od r. 1871 člen Prozatímního divadla; význačný tvůrce postav Smetanových oper. V Tajemství zpíval roli Vítka;

62: *Adolf Čech* (1842—1903), kapelník Prozatímního divadla. V r. 1876 převzal po Smetanovi první kapelnictví; *Faust* — Faust a Markéta, opera od Ch. Gounoda (1818—1893) na slova Jules Barbiera a Michela Carré. Přel. Jindřich Böhm. Poprvé v Novoměstském divadle 6. června 1867; *Tannhäuser* — aneb Zápas pěvců na Wartburce, romantická opera Richarda Wagnera (1813—1883). Přel. J. V. Novotný; *Hugenoté* — čili Noc bartolomějská, opera od Giacoma Meyerbeera (1791—1864) na libreto E. Scriba a E. Deschampse. Přel. B.

Peška. Poprvé ve Stav. divadle 13. ledna 1850; *Orfeus v podsvětí* — komická opereta od J. J. Offenbacha (1819—1880) s textem H. Cremieuxe. Přel. V. Beníšek. Poprvé v Prozat. divadle 13. prosince 1863; *Žádný muž a tolik děvčat* — jednoaktová opereta od Franze von Suppé (1819—1895). Přel. J. Böhm. Poprvé v Novoměstském divadle 27. června 1867; *buffo* — zpěvák komických rolí; *Valter* — August Walter, nadaný a rutinovaný něm. herec, člen divadel v Temešváru, ve Lvově aj., od r. 1860 byl členem českého divadla; *Murská* — Irma M., zpěvačka, členka Dvorní opery vídeňské; v dubnu 1865 hostovala v Prozatímním divadle a vzbudila obdiv Smetanův; *Gallmayerka* — Josefína Gallmayerová (1838—1884), úspěšná operetní zpěvačka; „*Weg damit!*“ — pryč s tím!;

63: *Der ergebenst gefertigte gibt sich die Ehre...* — V hluboké oddanosti podepsaný pokládá si za čest oznámit vysoké šlechtě, p. t. vojenskému a vysoce ctěnému publiku, že 5. května proslulá operetní společnost Královského městského divadla v Olomouci bude mít čest uvésti Opuštěné děti, vlastenecký obraz od O. F. Berga, a Deset děvčat a žádný muž, velkou komickou operetu od Fr. von Suppé, k čemuž co nejuctivěji zve Hugo Treu; *Bismarck* — Otto B. von Schönhausen (1815—1898), pruský politik a státník; *ein geniales Stück...* — geniální a zcela časový kousek;

64: *Svatá Cecílie!* — byla patronka hudebníků; *Paganini* — Niccolò P. (1782—1840); *Was, ka Mensch da...* — Což tady nikdo není, jen pár švícek? Pryč s nimi!; *Damit Ihr a was habst's!* — Abyste taky z toho něco měl!;

65: *za příčinou nastalých válečných poměrů* — válka prusko-rakouská, která skončila bitvou u Sádové (později pojmenovanou bitvou u Hradce Králové) 3. července 1866. Zvítězila v ní spojená pruská vojska nad vojsky rakouskými, vedenými generálem Benedekem. Tím byl rozhodnut spor o nadvládu v Německu ve prospěch Pruska; *živé obrazy „à la Rappo“* — F. Ch. Rappo byl v r. 1870 majitelem podniku Rappotheater a pořádal v Praze představení na Senovážném náměstí; *Was, sö wollen a Prob halten?...* — Co, vy chcete mít zkoušku? Nepotřebujem zkoušku!; *Es scheint Kinder, ...* — Zdá se, děti, že s hostováním nemáme žádné štěstí. Co?;

66: *Leopoldina de Pauli* (1847—1903), členka divadel v Liberci a v Dessavě, působila u českého divadla od r. 1874—1888 jako představitelka naivních a veselohorních rolí;

68: *Marie Laušmanova* (1858—1933), operní zpěvačka; v českém divadle vystoupila poprvé v Lecocquově operetě Malý vévoda a byla v r. 1876 angažována. Při premiéře Hubičky 7. listopadu 1876 zpívala roli Barči; *Žofínská akademie* — pěvecko-hudební spolek založený v r. 1846 v Praze; v jeho hudební škole se vyučovalo teoreticky i prakticky zpěvu a klavírní hře; *Pivoda* — František P. (1824—1898), učitel zpěvu v Praze a zakladatel hudební a pěvecké školy, hudební kritik a známý odpůrce Smetanův; *Lukes* — Jan Ludevít L. (1824 až

1906), tenorista, člen Stavovského divadla, založil v Praze pěvecký ústav;

69: *Čarostřelec* — viz vysv. k str. 24; *doktor Strakatý* — viz str. 133; *Faust* — viz vysv. k str. 62; *Don Juan* — viz vysv. k str. 23;

70: *Malý vévoda* — komická opereta od franc. skladatele Charles Lecocqua (1832—1918) na text Meilhaca a L. Halévyho; *Boccaccio* — komická opereta od Franze von Suppé s textem F. Zella a R. Genée; *Vladimír* — Vladimír, bohů zvolenec, opera od Zdeňka Skuherského (1830—1892) na text J. V. Novotného; *Spanilá Peršanka* — opereta Ch. Lecocqua. Poprvé v Prozat. divadle 27. února 1880; *Camargo* — opereta Ch. Lecocqua. Poprvé v Prozat. divadle 30. září 1879; *Juanita* — Donna Juanita, opereta F. von Suppé. Poprvé v Prozat. divadle 17. října 1880;

71: *Josefína Čermákova* (1849—1895), provdaná za hraběte dr. Václava Kaunice, žačka Elišky Peškové a Otýlie Sklenářové-Malé, od r. 1864 členka českého divadla v Praze, představitelka naivních a sentimentálních milovnic. Roku 1873 odešla k divadlu do Výmaru; po návratu vystupovala v Praze již jen pohostinsky; *Velký medvěd* — souhvězdí severního nebe, známější pod jménem Velký vůz; *Nalezenec* — Tylova veselohra, v níž Čermáková debutovala na českém divadle 14. dubna 1864; *Hynková* — Magdaléna H. roz. Nikolajová (1817 až 1883), vynikající herečka, představitelka matek, komických starých a žen z lidu; *ředitelem a jeho chotí* — Pavlem Švandou ze Semčic (1825—1891, divadelním ředitelem a podnikatelem, významnou osobností českého divadelního života, vrchním režisérem a dramaturgem Prozatímního divadla, který si v r. 1866 sestavil vlastní divadelní společnost a cestoval s ní po Čechách; později byl též ředitelem divadla v Plzni. V r. 1871 vystavěl arénu na Smíchově a v r. 1881 zimní divadlo U Libuše. Pro svou průbojnou činorodost měl hojně odpůrců, mezi nimi byl též Josef Jiří Kolár, a Eliškou Peškovou, viz vysv. k str. 52;

72: *tenkráte byli... v Praze totiž staro- a mladočeši* — původně jediná politická strana národní se v sedmdesátých letech rozdělila na dvě frakce, které se později osamostatnily a vytvořily stranu staročeskou — konzervativní, s vůdci Palackým, Riegrem a Braunerem, a stranu mladočeskou — pokrokovou, v čele se Sladkovským, s níž sympatizoval i Neruda; rozpory mezi oběma stranami vedly k politickému boji, který se odrazil i v životě českého divadla, o jehož vedení obě strany se střídavým úspěchem usilovaly; *Prodaná nevěsta* — viz vysv. k str. 89; *Michal Strogov* — nejspíše Carův kurýr, velká výpravná hra. Podle románu Julia Verna Carův kurýr napsal Czepregy Ferencz. Poprvé v Národním divadle 9. července 1892; *Precióza* — P., spanilé děvče cikánské. Romantická hra od Wolfa. Přel. J. K. Tyl; *Sněhulák* — činohra od E. F. Schmiedleichnera;

73: *Das Banket zu Pilsen*... — Banket v Plzni nebo Dezertní talířky pana ředitele Švandy;

74: *Arnošt Grund* (1844—1918), původně herec v souboru české činohry v Praze; od r. 1865 se již uplatňoval jako tenorista krásného mohutného hlasu; v Smetanově opeře Braniboři v Čechách zpíval o premiéře 5. ledna 1866 v Prozat. divadle roli Jíry;

75: *alpa* — hora; *Prosit Neujahr!* — Šťastný a veselý Nový rok!;

76: *Bismarck* — viz vysv. k str. 63; *Napoleon* — Napoleon III., Karel Ludvík N. (1808—1873), synovec Napoleona Bonaparta, nejdříve president, v r. 1852—1870 francouzský císař; po prohrané válce s Pruskem r. 1871 byl v Paříži prohlášen za zbavena trůnu; *Moltke* — Hellmuth Karl M. (1800—1891), pruský polní maršálek, který se zasloužil o vítězství ve válce prusko-rakouské v r. 1866 a prusko-francouzské v r. 1870—71;

77: *Jindřich Mošna* (1837—1911), vynikající komik a představitel rolí charakterních, člen souboru Prozatímního, později Národního divadla; *u společnosti Prokopovy* — viz vysv. k str. 36; *France-Moory jsem hrával* — viz vysv. k str. 9; *Ďáblův mlýn na Vídeňské hoře* — kouzelná hra se zpěvy. Podle Heuslera upravil J. N. Štěpánek. Ve Stav. divadle 14. února 1830;

80: *Arnošta Libická* (vl. jm. Nápravníková, 1837—1893); po debutu v roli Marie Stuartovny byla r. 1862 angažována k pražskému českému divadlu pro obor tragických hrdinek; po třech letech přešla k divadlu v Olomouci; nemoc hlasivek jí však znemožnila pokračovat v dráze výkonné herečky; v r. 1871 si zřídila vlastní divadelní společnost, s níž cestovala do r. 1883 většinou po Moravě;

88: *Emanuel Chvála* (1851—1924), povoláním železniční inženýr, hudební skladatel a kritik, přítel Smetanův; v r. 1878 publikoval o něm v časopisech Lumír a Dalibor odborné eseje;

89: *Hubička* — opera na slova E. Krásnohorské. Poprvé v Prozat. divadle 7. listopadu 1876; *Braniboři* — Braniboři v Čechách, na slova K. Sabiny. Poprvé v Prozat. divadle 5. ledna 1866; *Tajemství* — viz vysv. k str. 60; *Prodaná nevěsta* — komická opera na slova K. Sabiny. Poprvé v Prozat. divadle 30. května 1866; *Thomé* — viz vysv. k str. 45; *Ja mein lieber Kapellmeister* ... — Ano, můj milý kapelníku Smetano, Prodana nejsou Braniboři; *Schumann* — Robert Sch. (1810—1856); *Chopin* — Frederyk Ch. (1810—1849); *Mozart* — Wolfgang Amadeus M. (1756—1791); *Rossini* — Giachimo R. (1792—1868); *Weber* — Karl Maria von W. (1786—1826); *Meyerbeer* — Giacomo M. (1791—1864); *Gounod* — Charles G. (1818—1893); *Wagner* — Richard W. (1813—1883);

90: *Dráteník* — zpěvohra od Františka Škroupa na slova J. K. Chmelenského. Poprvé ve Stav. divadle 2. února 1826;

91: *Šebesta* — Vojtěch Š. (1844—1880), barytonista českého divadla v Praze; v r. 1870 přešel k německé opeře;

92: *Lev* — viz vysv. k str. 58; *Paleček* — Josef P. (1842—1915), basista, vysoce oceňovaný B. Smetanou; od r. 1874 působil v petrohradské carské opeře jako zpěvák, později jako šéfrežisér; posléze byl jme-

nován profesorem carské konzervatoře; *Grund* — viz vysv. k str. 74;
93: *Marie Sittova* (provd. Petzoldová, 1852—1907), sopranistka, dcera Antonína Sitty (1819—1878); zpěvu se učila u regenschoriho Em. Horáka a Fr. Pivody; v Prozatímním divadle debutovala v r. 1859 a byla krátce angažována. Trvale přešla do Prozatímního a později do Národního divadla v r. 1873 po pobytu u několika divadel zahraničních;
94: *Gilda* — postava z Verdiho opery Rigoletto;
95: *Emílie Bekovská* (1845—1882), představitelka salónních dam a hrdinných rolí, zprvu na ochotnických scénách v Košířích a na Smíchově, pak v cizině; k českému divadlu v Praze přišla v r. 1878 po odchodu Julie Šamberkové; *Dvě vdovy* — jednoaktová veselohra. Napsal F. Mallefille, přel. E. Züngel. Poprvé v Prozat. divadle 25. srpna 1868;
98: *slečna z Ehrenbergů* — Eleonora Gayerová z Ehrenbergů (též E. Ehrenbergová, (1832—1912), sopranistka, první Mařenka v Prodané nevěstě; *Řemeslnická merenda* — jednoaktová veselohra. Napsal něm. herec L. Angely (1787—1835). Přel. J. N. Štěpánek. Poprvé ve Stav. divadle 17. dubna 1842; *Stradella* — Alessandro Stradella, romantická opera od Friedricha Flotowa (1812—1883) na slova V. Friedricha. Přel. V. Svoboda, poprvé ve Stav. divadle 29. března 1846; *Meyerbeer* — viz vysv. k str. 89; *mußte 'ran* — musela do toho;
100: *Jindřiška Slavinská* (1843—1908), herečka, dcera Ludvíka Rittersberga (viz vysv. k str. 47), narodila se ve Lvově, její matka byla Polka; zprvu vystupovala s ochotníky ve Švestkově divadle u Sv. Mikuláše v Praze, pak byla členkou česko-německé divadelní společnosti J. Wahlburga-Weseckého v Plzni; v dubnu 1864 byla angažována k divadlu Prozatímnímu a přešla později do divadla Národního, kde působila až do r. 1892 v rolích všech oborů; *den ganzen Tag...* — celý den a celou noc;
101: *Julinka Knornová*-Šamberková (1847—1892), žena F. F. Šamberka, představitelka hrdinných a salónních rolí v šedesátých a sedmdesátých letech na scéně Prozat. divadla;
102: *Terezie Palacká* (zemř. 1860), dcera zemského advokáta dr. Jana Měchury, choť Františka Palackého; *Honoráta z Wyśniowskich Zapová* (1825—1856), rodem Polka, choť českého spisovatele Karla Fr. Vladimíra Zapa (1812—1871), česká spisovatelka, průkopnice dívčí výchovy; *Arpád* — vybájený zakladatel panujícího maďarského rodu Arpádovců, který vymřel r. 1301 Ondřejem III.;
103: *kapišon* — druh klobouku v podobě kápě; *doktor Podlipský* — MUDr. Josef P. (1816—1867), lékař, spisovatel, uvědomělý Čech, horlivý účastník organizování českého veřejného života, choť spisovatelky Žofie Podlipské, roz. Rottové (1833—1897); *Aleje* — dnes Národní třída; *Pospíšil* — viz vysv. k str. 45;
104: *Nikolandská ulice* — dnes Mikulandská;
106: *Antonín Vávra* (1847—1932), lyrický tenor, člen souboru Prozat.

divadla, kde úspěšně debutoval 18. dubna 1871 v opeře Linda ze Chamonix od Gaëtana Donizettiho;

107: *Lucrezia* — opera Gaëtana Donizettiho Lucrezia Borgia; *Don Sebastián* — romantická opera od Gaëtana Donizettiho. Poprvé v Prozat. divadle 8. listopadu 1867;

108: *Vendelín Budil* (1847—1928), dramatický umělec, vynikající interpret charakterních rolí a divadelní ředitel; nejprve působil na pražských ochotnických scénách, v l. 1867—1869 u divadla Prozatímního, pak deset let u společnosti Švandovy a dalších sedm let u společnosti Pištěkovy; v r. 1888 si vybudoval vlastní divadlo v Plzni. Od r. 1889 byl téměř nepřetržitě až do r. 1917 ředitelem plzeňského divadla, které za jeho vedení dosáhlo vysoké úrovně; *dos à dos* — zády k sobě;

109: *Vychovatel v čepci* — jednoaktová veselohra od K. A. Görnera. Přel. F. Mírovský. Poprvé ve Stav. divadle 13. ledna 1861;

111: *Josef Šmaha* (1848—1915), dramatický umělec a režisér; od cestující divadelní společnosti Čížkovy přešel v r. 1874 k divadlu Prozatímnímu, v l. 1878—1883 působil jako význačný herec a režisér u společnosti Švandovy a odtud přešel k divadlu Národnímu; *v době okupace* — za války prusko-rakouské v r. 1866, kdy po porážce Rakouska v bitvě u Hradce Králové 3. července 1866 obsadilo Prusko Čechy a Moravu; viz vysv. k str. 65; *K. k. Gendarmerie-Posten...* — C. k. četnická stanice; *peruvien* — velmi jemné černé sukno;

112: *poděbradka* — čepice ozdobená kožešinou z beránka;

114: *Vecko* — Čeněk V. (1834—1874), tenor velkého rozsahu, avšak bez velkých hereckých vloh; zpíval hlavní role v operním repertoáru italském, francouzském a německém; od r. 1863 byl platnou a přitažlivou silou Prozatímního divadla, v červenci 1865 však odešel k německému pražskému divadlu, které mu nabídlo nepoměrně vyšší honorář; jeho rozhodnutí bylo považováno za národní zradu; *palestrovat* — napálit; *Němá z Portici* — zpěvohra od franc. skladatele Daniela Aubera (1782—1871) na text E. Scriba. Přel. J. K. Chmelenský. Poprvé v Prozat. divadle 1. března 1863; *Malá Fenella* — roli němé dívky hrávala Otýlie Sklenářová-Malá (viz vysv. k str. 118);

115: *Ferdinand Koubek* (1837—1915), bas buffo; v Prozat. divadle debutoval 22. dubna 1869 v komické opeře Gustava Lortzinga (1801 až 1851) Car a tesař; byl také prvním fráterem Barnabášem ve Smetanově Tajemství; *Vilém Tell* — opera od Gioachima Rossiniho; v Prozat. divadle poprvé 14. prosince 1866; *Stagno* — Andreoli S., první tenorista opery v Madridě; v Praze hostoval v létě v r. 1872 v Rigolettu, Němé z Portici, Faustu a Markétce, v Lazebníku sevillském aj.; *Marta* — viz vysv. k str. 48;

116: *Cospetto di bacco!* — Zpropadeně! K ďasu!; *Sák* — František S. (1817—1883), původně basista německého pražského divadla; v r. 1862 přešel k divadlu českému a působil v jeho souboru jako

herec, zpěvák a režisér; *Petr Doubravský* (1841—1887), basista Prozat. divadla;

117: *Josef Sklenář* (1835—1890), právník, v l. 1866—1890 tajemník pražského divadla, aktivní činitel a spoluorganizátor českého divadelního života a Nerudův přítel. V r. 1867 se oženil s herečkou Otýlií Malou;

118: *Otýlie Sklenářová-Malá* (1844—1912), tragédka; *Karlovo divadlo* — Karl Carl, vl. jm. Karl Bernbrunn (1787—1854), něm. herec a divadelní ředitel, koupil v r. 1838 Leopoldovo divadlo ve Vídni, na jehož místě později vystavěl novou budovu nazývanou divadlo Carlovo; hry v něm byly zahájeny v r. 1847; *Nestroy* — Johann Nepomuk N. (1801—1862), původně basista Dvorní opery vídeňské i jiných evropských divadel, pak ředitel Leopoldova divadla ve Vídni, dramatik a autor řady úspěšných divadelních kusů, veseloher, frašek a operních parodií; *Holofernes* — postava biblického vojevůdce z Nestroyovy frašky Judith a Holofernes z r. 1849; *Treumann* — Karl T. (1821—1877), něm. herec a divadelní ředitel, populární komik a přednašeč kupletů; *Pluto* — postava z Offenbachovy operety Orfeus v podsvětí;

119: *V. Scholz* — Wenzel Sch. (1787—1857), německý komik, interpret typického vídeňského humoru a miláček vídeňského publika; od r. 1826 trvale působil v Leopoldově divadle ve Vídni; *Ruhe sanft...* — Dřímej v pokoji, ó Václave Scholzi, největší pýcho Vídeňáků. Nikdy na tebe nezapomenu, byl jsi tak milý, k sežrání;

121: *Mlynář* — Mlynář a jeho dítě, oblíbená sentimentální hra od Ernesta Raupacha (1784—1854), hraná obvykle v období dušičkových svátků; ve Stav. divadle poprvé 20. listopadu 1836; *akademie žurnalistická* — uspořádaná Spolkem českých žurnalistů, jehož starostou byl Jan Neruda, 15. května 1881;

124: *Čarostřelec* — viz vysv. k str. 24;

125: *Ferdinand Dattel* (1842—1882), český nakladatel a knihkupec; *Blázinec v prvním poschodí* — veselohra od F. F. Šamberka; poprvé v Prozat. divadle 12. prosince 1867; *Duch času* — fraška od E. Raupacha. Přel. Josef Pečírka. Poprvé v divadle v Růžové ulici 29. listopadu 1842; *Vzdory na vzdory* — veselohra od J. Rosena. Poprvé v Prozat. divadle 12. února 1878; *Mladí a staří* — Mladí starci — staří hoši, veselohra od K. A. Görnera. Přel. E. Pešková. Poprvé v Prozat. divadle 18. října 1863; *Všichni se hašteří* — jednoaktová veselohra. Napsal Johann Hutte, přel. J. N. Štěpánek. Poprvé ve Stav. divadle v r. 1831; *Vlast* — historické drama od V. Sardoua. Přel. E. Vávra. Poprvé v Prozat. divadle 9. ledna 1870; *Zášť* — drama od V. Sardoua. Poprvé v Prozat. divadle 21. března 1875; *Nápady* — veselohra v 1. jednání od T. E. Wilkse. Přel. J. R. Novotný. Poprvé v Prozat. divadle 5. května 1867; *Jen po proudu!* — veselohra od M. Ernestové. Poprvé v Prozat. divadle 16. dubna 1880; *Rabagas* — hra ve 3 jednáních od franc. dramatika V. Sardoua (1831—1908).

Přel. J. Pešek. Provedení Rabagase bylo projevem politického boje, ve který vyústily dosavadní rozpory mezi konzervativní stranou staročeskou a pokrokovými mladočechy;

126: *Mošna* — viz vysv. k str. 77; *Bouře* — drama od N. A. Ostrovského. Přel. E. Vávra. Poprvé v Prozat. divadle 10. března 1870; *Zmatek nad zmatek* — fraška od A. Kotzebua. Pro české divadlo upravil J. Chmela, později J. L. Turnovský; *Daleko široko rozvětvené spiknutí* — veselohra v 5 jednáních. Napsal E. Scribe; přel. J. Palacký a G. Pfleger-Moravský. Poprvé v Prozat. divadle 2. dubna 1867; *Domácí špehoun* — veselohra od S. Schlesingra. Poprvé v Prozat. divadle 10. září 1867; *Tajný agent* — veselohra od F. W. Hackländra. Přel. F. Švarc. Poprvé v Prozat. divadle 27. ledna 1865; *Mnoho povyku pro nic za nic* — veselohra od W. Shakespeara. Přel. J. Malý. Poprvé ve Stav. divadle 23. ledna 1859; *Mnoho přátel naše škoda* — veselohra od V. Sardoua. Přel. R. Nápravník. Poprvé v Prozat. divadle 26. března 1863; *Sousedé* — román od F. Bremerové. Zdramatizovala Ch. Birchpfeifferová pod názvem Matka a syn. Přel. J. V. Lomnický (= J. Vávra). Poprvé ve Stav. divadle 25. října 1849; *Klevety* — veselohra od R. Sheridana. Přel. Š. Ostrovský; *Damoklův meč* — dramatický žert od G. Putlitze. Přel. G. B. Mišťkovský. Poprvé v Prozat. divadle 27. prosince 1866; *Nevinně odsouzen* — drama napsali A. Dennery a P. Cormon. Přel. J. Tišnov. Poprvé v Prozat. divadle 6. ledna 1879; *Dareba* — fraška od F. Kaisra. Přel. J. K. Tyl. Poprvé v aréně ve Pštrosce 14. října 1855; *Pražský flamendr* — hra od J. K. Tyla. Poprvé ve Stav. divadle 26. prosince 1846; *Vězení* — veselohra od J. R. Benedixe. Přel. J. V. Lomnický. Poprvé ve Stav. divadle 13. března 1853; *Chyba lávky!* — hra od F. Kaisra. Přel. J. Kaška, později L. Vorel. Poprvé ve Stav. divadle 1. ledna 1853; *Kuliferda* — fraška od J. N. Štěpánka; *Ženom pět zlatých* — podle jednoaktové franc. veselohry pro české divadlo upravil J. K. Zbraslavský (J. Kaška). Poprvé ve Stav. divadle 10. dubna 1859; *Dítě* — aneb Honba za redaktorem, fraška od J. B. Schweitzera. Přel. A. Pulda. Poprvé v Národní aréně 11. července 1880; *První den štěstí* — komická opera od D. F. Aubera. Libreto napsali A. Dennery a P. Cormon. Přel. E. Züngel. Poprvé v Novoměstském divadle 11. září 1868; *Loupežníci* — činohra. Přel. J. J. Kolár. Poprvé ve Stav. divadle 25. října 1840; *Dvé krásných očí* — veselohra od Fr. Zákrejse. Poprvé v Prozat. divadle 17. března 1873; *Milován býti nebo umříti* — jednoaktová veselohra. Napsal E. Sribe a Dumanoire. Přel. J. Palacký; *Lumír* — beletristický časopis založený r. 1851 Ferdinandem Břetislavem Mikovcem, od r. 1862 redigovaný V. Hálkem; *Jen mimochodem* — podle jednoaktové franc. veselohry pro české divadlo upravila E. Pešková. Poprvé v Prozat. divadle 15. prosince 1864; *Hálkův Záviš deklamoval* — v historické tragédii Záviš z Falkenštejna V. Hálka jsou mnohé časové politické paralely; při premiéře ve Stavovském divadle 8. pro

since 1860 se při pasáži ve 2. scéně II. jednání, přednášené K. Šimanovským, „a naše panstvo ruce skládá v klín“ strhl dlouhotrvající potlesk;

127: *Král Kandaules* — fraška od H. Meilhaca a L. Halévyho; *Souček* — Julius S. (1831—1874), člen Prozat. divadla od r. 1863. Po výpovědi od ředitele J. N. Maýra spáchal sebevraždu; *Panenské sliby* — veselohra od A. Fredra. Přel. E. Vávra. Poprvé v Prozat. divadle 10. listopadu 1869; *Ouklady a láska* — drama od F. Schillera. Přel. J. J. Kolár. Poprvé ve Stav. divadle 23. listopadu 1851; *Prodaná láska* — veselohra od J. Nerudy. Poprvé v aréně ve Pštrosce 25. srpna 1859; *Prodaná nevěsta* — viz vysv. k str. 89; *Hubička* — viz vysv. k str. 89; *Pokuta muže* — hra od E. Grangéa a L. Thibousta. Přel. J. Počátecký (= J. Škoda). Poprvé v Prozat. divadle 2. prosince 1865; *Pokuta ženy* — drama od E. Girardina. Přel. J. Počátecký. Poprvé v divadle na Žofíně 22. července 1865; *Komedie plná omylů* — veselohra od W. Shakespeara. Přel. J. Čejka. Poprvé v Prozat. divadle 5. dubna 1866; *Cokoli chcete* — veselohra od W. Shakespeara, známější pod názvem Večer tříkrálový. Přel. F. Doucha. Poprvé ve Stav. divadle 3. listopadu 1850; *Staří mládenci* — veselohra od V. Sardoua. Přel. V. Frič. Poprvé v Prozat. divadle 24. března 1865; *Ženit nebo neženit* — veselohra od R. Benedixe. Přel. J. V. Lomnický. Poprvé v aréně na Hradbách 21. června 1871; *Ženichové* — veselohra od K. S. Macháčka. Poprvé ve Stav. divadle 27. listopadu 1826; *Zkrocení zlé ženy* — veselohra od W. Shakespeara. Přel. J. J. Kolár. Poprvé ve Stav. divadle 1. ledna 1847; *Břetislav, český Achilles* — činohra od J. N. Štěpánka; ve Stav. divadle v r. 1843; *Čestmír* — dramatická báseň od J. K. Tyla. Poprvé ve Stav. divadle 3. května 1835; *Jan Hus* — dramatická báseň od J. K. Tyla. Poprvé ve Stav. divadle 26. prosince 1848; *Jan Žižka* — Žižkova smrt, viz vysv. k str. 28; *Sofonisba* — tragédie od B. Guldenera; *Cesta kolem světa...* — v osmdesáti dnech, výpravná hra. Napsal A. Dennery a J. Verne. Pro české divadlo zpracoval A. Pulda. Poprvé v Novém českém divadle 28. září 1876;

128: *Cesta do Měsíce* — Ku Měsíci neb Divy přírody, výpravná hra. Poprvé v Prozat. divadle 28. srpna 1876; *Cesta kolem Prahy* — Cesta Prahou v osmnácti hodinách. Podle hry H. Saligré, Die Reise durch Berlin in 80 Stunden, pro české divadlo upravil J. J. Kolár; *Divy přírody* — viz Cesta do Měsíce; *Bengálský tygr* — fraška od E. Brisebarra a M. Michela. Přel. J. Řezníček. Poprvé v aréně ve Pštrosce 2. září 1851; *Aubryho pes* — činohra od Guilberta z Pixerecoartu. Přel. J. N. Štěpánek; *Kocour v botách* — pohádková hra od G. Putlitze. Přel. E. Pešková. Poprvé v aréně ve Pštrosce v r. 1870; *Gorila* — aneb Opice a ženich, fraška od J. Wenziga; v aréně na Hradbách 7. srpna 1870; *Joko, braziliánská opice* — hra od J. Fenzla; *Sedm havranů* — O sedmi havranech a věrné sestře. Výpravná hra od E. Pohla; pro české divadlo upravil A. Pulda. Poprvé v Novém

českém divadle 24. května 1876; *Mravenci* — veselohra od J. J. Kolára. Poprvé v aréně na Hradbách 17. července 1869; *Sněhulák* — opereta od J. J. Offenbacha na slova Nuitra a Trefeua; pro české divadlo zpracoval J. J. Kolár. Poprvé v aréně na Hradbách 19. července 1872; *Žáby* — komedie od Aristofana. Přel. V. B. Nebeský; *Fraška je dobrá medicína* — veselohra od F. Kaisra. Přel. J. Kaška. Poprvé ve Stav. divadle 7. května 1854; *Doktor Kalous* — Doktor Klaus, veselohra od A. L'Arrongea. Přel. G. Eim. Poprvé v Prozat. divadle 14. února 1879; *Doktor Robin* — veselohra. Napsal J. Prémaray. Přel. J. Počátecký. Poprvé v Prozat. divadle 8. února 1861; *Musí na venek* — veselohra od J. Bayarda. Přel. J. Strakatý. Poprvé v Novoměstském divadle 15. července 1862; *Zlé rozmary* — aneb Otec a syn ženichem, činohra od A. Kotzebua. Přel. J. Kaška; v divadle v Růžové ulici 1. prosince 1842; *Chce mít švandu* — fraška od J. N. Nestroye. Přel. Kl. Püner; v divadle v Růžové ulici 29. prosince 1844; *Brambory na loupačku* — aneb Amerikánský ženich v Čechách. Veselohra od H. Claurena. Přel. Kl. Püner. Poprvé ve Stav. divadle 30. listopadu 1851; *Berounské koláče* — veselohra od J. N. Štěpánka; *Zapovězené ovoce* — fraška od K. Bluma. Přel. V. Crha. Poprvé v aréně ve Pštrosce 19. června 1860; *Sklenice čaje* — veselohra od A. Thibousta. Přel. J. J. Stankovský. V překladu Ferd. Rolla v divadle na Žofíně 29. července 1865; *Sklenice vody* — veselohra od E. Scriba. Přel. S. Podlipská. Poprvé v Novém českém divadle 24. června 1862; *Opička* — veselohra od Bretznera. Přel. J. K. Zbraslavský; v divadle v Růžové ulici 4. dubna 1843; *Farář v Podlesí* — Farář z Podlesí, činohra od L. Grubra. Přel. J. J. Stankovský. Poprvé v Prozat. divadle 26. března 1871; *Jiříkovo vidění* — pohádková hra od J. K. Tyla. Poprvé v aréně ve Pštrosce 11. srpna 1849; *Má se to říci?* — fraška od E. Labiche a A. Duru. Přel. A. Pulda. Poprvé v aréně na Hradbách 30. června 1874; *Pan Měsíček* — Pan Měsíček obchodník, veselohra od L. Stroupežnického. Poprvé v Národní aréně 3. června 1877; *Pan Čapek* — viz vysv. k str. 47; *Blesk* — opera od J. F. Halévyho na slova Planarda a St. George. Přel. J. Svátek. Poprvé v Prozat. divadle 9. srpna 1863; *Sníh* — opera od D. F. Aubera. Přel. J. K. Chmelenský. Ve Stav. divadle 18. listopadu 1827; *Fidelio* — opera od L. van Beethovena na slova R. Treische. Poprvé v Prozat. divadle 21. ledna 1870; *Zlá víla* — činohra od R. Kneisla. Přel. E. Pešková; *Pšt!* — Pst!, veselohra od E. Scriba. Přel. E. Züngel. Poprvé v Prozat. divadle 4. září 1868; *Tajemství* — viz vysv. k str. 60; *Pod zemí* — činohra od K. Elmara. Přel. J. K. Zbraslavský. Poprvé ve Stav. divadle 15. ledna 1854; *Divadelní nesmysl* — hra se zpěvy od Morländra. Přel. J. Zelenka. Poprvé v Prozat. divadle 31. března 1865;

131: *Leopold Želina* (1827—1882), tajemník okresního zastupitelstva v Čáslavi; *z ochotnických kruhů čáslavských...* — První ochotnický spolek vznikl v Čáslavi již r. 1841 a pilně hrával ve prospěch dobro-

činných účelů v různých čáslavských sálech; po otevření Dusíkova divadla 28. února 1869 získali čáslavští ochotníci předpoklady k dalšímu rozvinování své kulturní a osvětové činnosti; *Dusík* — Jan Ladislav (1761—1812), čáslavský rodák, klavírní virtuos a skladatel; *Starý husita* — poprvé ve Stav. divadle 24. května 1847;

133: *dr. Jan Strakatý* (1835—1891), právník, advokát a zemský poslanec, spoluzakladatel, jednatel a posléze starosta Umělecké besedy; od počátku šedesátých let působil ve Sboru pro postavení Národního divadla, byl členem Divadelního družstva a r. 1870 uměleckým ředitelem Prozat. divadla; *Karel Strakatý* (1804—1868); *Jan Pravoslav Koubek* (1805—1854), básník, profesor češtiny na pražské universitě, znalec polské a ruské literatury; Básníkova cesta do pekel je rozlehlá satirická skladba na český literární život;

134: *August Stöger* — viz vysv. k str. 22; *J. N. Maýr* — viz vysv. k str. 22;

135: *Hametner* — viz vysv. k str. 19; *Peška* — Bedřich P. (1820—1904), právník, účastník českého vlasteneckého a kulturního ruchu, pohotový autor časových a příležitostných básní, obratný překladatel operních a operetních textů;

138: *A. Turnovská-Rajská* — Anna roz. Forchheimová (1824—1903), divadelním jménem Nina Rajská, průvodkyně, ošetřovatelka Tylova a matka jeho dětí; v divadle v Růžové ulici se uplatňovala v rolích naivních a sentimentálních milovnic a po jeho zániku v českých představeních ve Stav. divadle. V r. 1851 odešla s družinou Tylovou na venkov; po Tylově smrti v r. 1856 v Plzni působila se sestrou Magdalénou na venkově u společnosti Zöllnerovy, Švandovy a Šmídovy. V r. 1860 se provdala za spisovatele J. L. Turnovského (viz vysv. k str. 12) a přijala angažmá v Prozat. divadle, pak znovu od r. 1866 do r. 1872 cestovala po českém venkově s divadelními společnostmi Antonína Muška a A. Libické; viz též vysv. k str. 19; *divadlo v domě kajetánském* — viz vysv. k str. 19; *sestra* — herečka Magdaléna roz. Forchheimová (1803—1870), choť J. K. Tyla, hrávala pod divadelním jménem Skalná v ochotnických představeních v klášteře sv. Anežky, v odpoledních představeních ve Stav. divadle i u kočujících společností; viz též vysv. k str. 19; *za Štěpánkovy správy* — v l. 1824—1834 byli řediteli Stav. divadla Ferdinand Polavský, Josef Kainz a J. N. Štěpánek. Štěpánek byl administrativním a hospodářským správcem divadla a ředitelem českých představení, která se v tomto období stala opět pravidelnými; *Lhář a jeho rod* — viz vysv. k str. 45; *Každý něco pro vlast* — viz vysv. k str. 45; *Mácha* — viz str. 18; *Tupý* — viz vysv. k str. 17; *Kaška* — viz vysv. k str. 19; *Hajniš* — František H. (1815—1885), humoristický spisovatel, spoluorganizátor českého společenského vlasteneckého života; *Nikolajová (Hynková)* — viz vysv. k str. 71; *Špechtmajerová* — později provdána za napovědu Prozat. divadla Františka Martince, v l. 1812—1862 členka operního sboru českého divadla;

139: *sestry Rožmitálské* — Anna R. a Marie R., přítelkyně Anny Mane-

tinské (provdané Kolárové), vystupovaly společně na počátku třicátých let minulého století na domácím divadélku Barbory Rothové na Malé Straně v Praze; *divadlo v Růžové ulici* — viz vysv. k str. 22;
140: *Hofmann* — viz vysv. k str. 25; *Paličova dcera* — činohra. Poprvé ve Stav. divadle 2. února 1847; *Kolárová* — Anna K. roz. Manetinská (1817—1882); *Chauer* — Josef Ch. (1805—1859), původně div. ochotník, od r. 1844 člen českého divadla; hrával dobromyslné otce i tragické hrdiny. Po odchodu Tylově z Prahy na podzim r. 1851 vedl a organizoval česká představení; *pro Kolára* — Josefa Jiřího K.; *Skalná* — viz vysv. k str. 19 a 138; *Májová* — herečka jmenovaná v souboru herců, kteří působili v sezóně 1844—45 v českých hrách ve Stav. divadle; *Kaška* — viz vysv. k str. 19; *Sekyra* — Josef S. (1812—1864), komik; *Lapil* — Jan L. (1816—1866), herec a deklamátor, od r. 1842 působil v českých hrách ve Stav. divadle. Na scénu ho uvedl J. K. Tyl. Později byl v souboru Prozat. divadla; *Pečírka* — snad MUDr. Josef P. (1818—1870), lékař a spisovatel, který se účastnil českého kulturního a politického ruchu; *Filípek* — viz vysv. k str. 19; *Řezníček* — Josef Jindřich Ř. (1823—1886), spisovatel; psal novely a původní dramata, překládal franc. a něm. divadelní hry; *Gabriel* — viz vysv. k str. 41; *salvátorský* — trpitelský, mučednický; *Kalina* — Josef Jaroslav K. (1816—1847), předčasně zemřelý nadaný básník a překladatel Byrona, Johnsona, Mickiewicze, Rousseaua;
141: *Pražský flamendr* — obraz ze života. Poprvé ve Stav. divadle 26. prosince 1847; *Strakonický dudák* — národní báchorka. Ve Stav. divadle 21. listopadu 1847; *Pražský posel* — časopis redigovaný J. K. Tylem. Vycházel v l. 1846—1848. Osvíceným způsobem uvědomoval lid; *Květy* — hojně čtený časopis soustřeďující mladší beletristy romantiky; Tyl byl jeho redaktorem po Janu Hýblovi a redigoval jej v l. 1834—1837 a 1841 a 1845; *všelicí komáři vyštípali Tyla z Prahy* — Tyl byl v r. 1842 s J. J. Kolárem režisérem českých představení v Růžové ulici, pak dramaturgem českých her ve Stav. divadle. Jako dramaturg měl obtížnou situaci. Nemohl vyhovět požadavkům, které na něm byly žádány, a stal se proto předmětem ostrých kritik v tisku. Útoků, které vycházely z pera J. J. Kolára a F. Mikovce využila proti němu vládní reakce, odňala divadlu zemskou subvenci a Tyl dostal s ostatními herci v létě 1851 výpověď ze Stav. divadla. V listopadu pak opustil Prahu. Hrál nejprve pod záštitou společnosti Josefa Kullase, a když byla tato společnost v r. 1853 rozpuštěna, uchýlil se v posledních letech svého života ke společnosti Zöllnerově; *Šimanovský* — Karel Š. (1825—1904), dramatický umělec a režisér, člen divadla Stavovského, Prozatímního a Národního; *Krumlovský* — viz vysv. k str. 28; *Mecsery* — Karel Meczery de Tsoor (nar. 1804 v Táboře), místodržitel v l. 1849 až 1860, později ministr policie; *Polák* — Karel P. (1834—1906); začínal jako milovník, později hrával role charakterní; jako režisér

působil u divadelní společnosti Štanderovy (viz vysv. k str. 30) a zasloužil se o její dobrou úroveň. V letech 1864—1868 byl členem Prozatímního divadla;

142: *Chudý kejklíř* — činohra od J. K. Tyla. Poprvé ve Stav. divadle 2. února 1848; *profesor Smetana* — Josef František S. (1801—1861), uvědomělý pokrokový kněz, přírodopisec a historik, profesor plzeňského gymnasia; *profesor Karlík* — Hugo Jan K. (1807—1894), kněz, premonstrát; v l. 1849—1860 profesor českého jazyka na plzeňském gymnasiu; s J. F. Smetanou se zasloužil o výchovu mládeže a o povznesení života v Plzni;

143: *Čížek* — viz vysv. k str. 43; *V. J. Picek* — Václav Jaromír P. (1812 až 1869), tehdy oblíbený autor sentimentálních veršů;

144: *Jeřábek* — František Věnceslav J. (1836—1893), dramatik, literární historik a žurnalista; v l. 1864—1866 vedl divadelní referát v Národních listech, v r. 1867 přešel do redakce Národního pokroku, stal se jeho spoluredaktorem a psal referáty umělecké a divadelní; *Přišli do Prahy Prušáci* — viz vysv. k str. 47; *Thomé* — viz vysv. k str. 45; *Josef Barák* (1833—1883), pokrokový spisovatel a žurnalista, organizátor českého spolkového a společenského života, vydavatel časopisů Svoboda a Dělnické listy, perzekvovaný rakouskou vládou; jako tajemník Prozatímního divadla ručil za pruské okupace za tisk a divadlo a připustil na jeviště vládou zapovězené hry, Tylova Jana Husa a Kolárovu Žižkovu smrt;

145: *Jiří Bittner* (1846—1903), nejprve člen kočujících společností Kramuelovy a Čížkovy, od r. 1866 v souboru divadla Prozatímního; v mladých letech hrával milovníky, později vytvářel charaktery v konverzačních i klasických dramatech; v letech 1878—80 se stal se svou chotí, herečkou Maruškou Bittnerovou, členem proslulého divadla vévody meiningenského (viz vysv. k str. 156);

146: *Český překlad Hamleta* — nejspíše od J. J. Kolára z r. 1855;

147: *dr. Viktor Guth* (1841—1891), divadelní kritik a žurnalista; za ředitelství J. N. Maýra v r. 1879 se stal po J. Arbesovi dramaturgem českého divadla;

149: *Terezie Seifertová* (roz. Ledererová, 1843—1914), choť Jakuba Seiferta (viz vysv. k str. 157), herečka a zpěvačka; v Prozat. divadle působila od r. 1867 nejprve jako subreta, po odchodu M. Hynkové převzala role charakterní;

153: *František Pokorný* (1832—1893), herec a divadelní ředitel; zprvu člen několika kočujících společností, od r. 1854 člen Stav. divadla, pak divadla Prozatímního, interpret milovnických a charakterních rolí. Později odešel na venkov, kde působil jako herec i výborný režisér u společností Wahlburgovy, Kramuelovy, Čížkovy a Pištěkovy. Posléze si zřídil společnost vlastní, která výběrem herců a repertoáru patřila tehdy mezi nejlepší kočující společnosti a měla úroveň divadla stálého; *rok 1866* — viz vysv. k str. 47 a 65;

154: *prohraná bitva u Hradce Králové* — viz vysv. k str. 65; *Bandité* —

veselohra hraná též pod názvem Maškary v nesnázích. Poprvé ve Stav. divadle 9. listopadu 1862;

155: *achtzehn Flaschen Wein...* — osmnáct lahví vína, ale dobrého vína, špatné nepijem; *Es muß jespielt werden...* — musí se hrát, přijdeme všichni, ale musí se hrát německy; *Strenjen Sie sich jar nicht an...* — Nenámahejte se vůbec mluvit nějakou vybranou němčinou, my rádi poslouchámе rakouský dialekt;

156: *Deutsch!* — Německy!; *Meiningenští* — činoherní divadelní soubor Jiřího II., vévody meiningenského, v Meiningen. Byl proslulý přesnou souhrou sólistů s komparsy. Podnikal zájezdy po Evropě a v r. 1878 byl též v Praze; *Stránský* — Josef Jan Stránský Šemerer, ředitel německé divadelní společnosti. V r. 1859 si vymohl povolení hrát česky; *Zakletý princ* — veselohra od něm. spisovatele Johanna Plötze (1786—1856), do češtiny přeložená A. Hákem. Poprvé ve Stav. divadle 26. dubna 1852. Od něm. dramatika Heinricha Putlitze (1821—1889), kterého Neruda mylně uvádí jako autora, se na českém jevišti dávaly hry Solný a Politika v lese;

157: *Jakub Seifert* (1846—1919), od r. 1864 člen Prozat. divadla, později divadla Národního; *Hálek tvrdí, že „láska je věčně stejná...“* — v úvodních verších lyrickoepické básně Alfréd z r. 1858; *slovanský klobouček* — kulatý klobouk na rozdíl od cylindru (považovaného v šedesátých letech minulého století za znak němectví); *kvastlík* — střapec;

158: *Magelóna* — tragédie od J. J. Kolára. Poprvé ve Stav. divadle 2. února 1852; *Wahlburg* — J. Wahlburg-Wesecký, něm. plzeňský divadelník. V r. 1863 si sestavil pomocí Fr. Pokorného Českou divadelní společnost plzeňskou; hrála však pouze jednu sezónu a pro nedostačující zájem obecenstva byla rozpuštěna;

160: *Král, hrabě a pěvkyně* — činohra. Napsali franc. autoři Dumanoire a Dennery, přel. Ferdinand F. (= Fingerhut = Náprstek). Ve Stav. divadle 22. února 1852;

161: *jako naši mladí šlechtičkové* — pravděpodobně narážka na prince Viléma Auersperga, který byl v polovině let sedmdesátých minulého století pověstný tím, že se procházíval po Praze v tuhých mrazech lehce oblečen; *Debora* — činohra od J. H. Mosenthala, přel. J. J. Kolár. Ve Stav. divadle 3. března 1850;

164: *Hálek tvrdí, že „láska je...“* — viz vysv. k str. 157;

165: *Marie Pospíšilova* (1864—1943), tragédka, nejprve u cestující společnosti Kramuelovy, od r. 1879 v Prozatímním, pak v Národním divadle. Pro neshody se správou divadla odešla od Národního divadla a od r. 1885 vystupovala na německých scénách divadel zahraničních; její odchod a pak návrat v r. 1895 způsobil vzrušení ve společenském i kulturním životě a stal se předmětem polemik v tisku;

166: *Orfeus v podsvětí* — viz vysv. k str. 62;

168: *Thomé* — viz vysv. k str. 45; *Jindra* — Jindřich Mošna, pověstný svými šprýmovnými kousky; viz vysv. k str. 77;

169: *Pitte — pitte!* — spr. Bitte, prosím;

170: *Josef Mikuláš Boleslavský* (vl. jm. Josef Mikuláš, 1829—1892), spisovatel a nakladatel divadelních spisů (knižnice Divadelní ochotník), původně sazeč, od r. 1862 ředitel Kobrovy tiskárny; v r. 1866 založil s Mamertem Knappem knihkupectví a tiskárnu v Karlíně; *Sirková ulice* — dnešní Melantrichova; *Zelený trh* — dnešní Havelská; *dr. Grégr* — JUDr. Julius G. (1831—1896), politik a publicista, zemský poslanec, vydavatel Národních listů (vycházely od 1. ledna 1861) a majitel tiskárny v Mariánské (dnešní Opletalově) ulici;

171: *Divotvorný klobouk* — fraška od V. K. Klicpery; *naproti voršilkám* — v dnešní Voršilské ulici; *Jan za chrta dán* — dramatická pověst od V. K. Klicpery. Ve Stav. divadle 1. března 1829;

172: *Jaroslav Pospíšil* — viz vysv. k str. 45; *metteur en pages* — typograf lámající sazbu; *Národní noviny* — viz vysv. k str. 42; *Windischgrätz* — Alfréd kníže W. (1787—1862), polní maršálek. Za svatodušních událostí v Praze v r. 1848 byl velícím generálem v Čechách. Na jeho rozkaz byla zahájena palba na Prahu; *Josef Jireček* (1825—1888), literární dějepisec a historik; v r. 1871 ministr vyučování; *Vodka* — Jan Křtitel V. (též Votka, 1825—1899); *Kodym* — Josef K. (nar. 1828), po studiích filosofie v Praze a krátkém působení v redakci Pražských, později Národních novin se vyučil zahradnictví; na svých cestách se dostal do Švýcar a okolo r. 1860 se stal ředitelem zahrad zámku Arenenburku, který náležel francouzskému císaři Napoleonu III.; *dr. Krása* — JUDr. Alois K. (1828—1900), advokát, poslanec na říšské radě a žurnalista; *Svoboda* — František Jan S. (1778—1864), pedagogický spisovatel, vážený a oblíbený profesor; od r. 1807 působil na Akademickém gymnasiu v Praze, kde neohroženě vykládal české dějiny, nedbaje úředních výtek a zákazů; *Hermín Jireček* — Hermenegild J. (1827—1909), bratr Josefa J., úředník v ministerstvu vyučování, odborník ve slovanském právu; *od... schůze svatováclavské... až do osudných svátků svatodušních* — V sále Svatováclavských lázní v Praze ve Václavské ulici se konalo 11. března 1848 velké shromáždění lidu české i německé národnosti, na němž byl zvolen svatováclavský výbor skládající se z 27 členů, který měl za úkol pečovat o provedení přijatých usnesení a bdít nad veřejným pořádkem. Na svatodušní pondělí 12. června 1848 došlo v Praze ke krvavým potyčkám mezi vojskem a lidem, který byl roztrpčen chováním vídeňské vlády, a vojenský velitel kníže Windischgrätz dal střílet na Staré Město a Klementinum; *Nové aleje* — dnešní Národní třída; *Řetězový most* — byl vystavěn v l. 1839—1841 jako druhý pražský most na místě dnešního mostu 1. května; *z pušek naší knihtiskárny* — tiskárny Jaroslava Pospíšila, aktivního člena Národního výboru v r. 1848 (viz vysv. k str. 45), v Řetězové ulici, středisku vlasteneckého ruchu v letech třicátých a čtyřicátých, do níž M. Boleslavský vstoupil r. 1843 jako učeň, když pro hmotný nedostatek musil zanechat studií; *Svornost* — viz vysv. k str. 39; *Sabina* — Karel S. (1813

až 1877); byl jednou z nejvýznačnějších osobností roku 1848; jako aktivní člen Národního výboru byl žalářován a odsouzen k smrti;
173: *Dattel* — viz vysv. k str. 125; *Kosina* — Hynek K., herec; *aréna páně Kramuelova* — vystavěna v r. 1868 hercem a divadelním ředitelem Josefem Emilem Kramuelem (1826—1884) v zahradě restaurace Kravín na Vinohradech, v místech nynější Budečské ulice; *Václav Petr* — typograf a redaktor prvního časopisu továrního dělnictva Dělník, založeného dr. Františkem Ladislavem Chleborádem (1839—1911), právníkem, odborným spisovatelem a pracovníkem v českém dělnickém hnutí; *Hradecká* — herečka, ochotnice divadla košířského; v r. 1868 je jmenována mezi členy kočující společnosti Jana F. Kozlanského; *Chvalovský* — Edmund Ch. (1839—1934), člen divadla Prozatímního a Národního; od r. 1873 režisér opery; *Čtyry stráže na jednom stanovišti* — jednoaktová veselohra. Přel. J. N. Štěpánek. Ve Stav. divadle v r. 1813; *Výpalní daň* — jednoaktová veselohra. Napsal A. Kotzebue; *Loupežníci* — viz vysv. k str. 126; *Katovo poslední dílo* — truchlohra. Podle Klicperovy povídky Točník napsal J. Mikuláš Boleslavský; *Studenti na svátcích* — dramatický žert v 1 jednání; *kritický list* — nejspíše časopis Veleslavín, který byl věnován záležitostem knihtiskařským; vycházel od r. 1863 za redakce J. Mikuláše Boleslavského; viz str. 170 a vysv.; *Novopacký* — Václav N. (1827—1906); *Akademický čtenářský spolek* — spolek universitních studentů, založený v r. 1849 v Praze, soustřeďoval zprvu studenty české i německé a nazýval se Akademický řečnický a čtenářský spolek; v r. 1853 vzhledem k zostřenému policejnímu dozoru změnil jméno na Akademický čtenářský spolek; v r. 1860 byl prohlášen za spolek ryze český; *Prokop Stanislav* — herec, ochotník, hrával charakterní úlohy; *Paleček* — viz vysv. k str. 92; *Grund* — viz vysv. k str. 74; *Pštrossova* — Františka P., později provdaná za kapelníka Mořice Angra, působila u společnosti Švandovy a od r. 1868 v divadle Prozatímním; *Pulda* — Antonín P. (1848—1894), ze scén ochotnických přešel již v r. 1866 k Prozatímnímu divadlu jako schopný herec a později režisér evropského rozhledu. Z Národního divadla odešel v r. 1844 společně se svou žačkou Marií Pospíšilovou (viz str. 165) pro neshody s divadelní správou; *Strnad* — Josef Jindřich S. (nar. 1849); jako člen Kramuelovy společnosti vystoupil pohostinsky v březnu 1871 v Prozatímním divadle. V lednu 1874 se Neruda o něm zmiňuje v referátě o Sardouově dramatu Andrea; *Budil* — viz vysv. k str. 108; *Pštross* — Adolf P. (1851—1903), herec ve společnosti Švandově, od r. 1889 člen Národního divadla; hrával role komické a charakterní; *Chvapil* — Karel Ch. (1851—1903), herec ve společnosti Švandově, od r. 1889 člen Národního divadla; hrával role komické a charakterní;
175: *Karel Šimanovský* (1826—1904), dramatický umělec a režisér, člen souboru divadla Stavovského, později Prozatímního a Národního, svědomitý a úspěšný představitel vrcholných hrdinných rolí klasic-

kého repertoáru; *filisterní* — zpátečnický; *ulice Dominikánská* — nyní Husova; *Loupežníci na Chlumu* — činohra v 5 jednáních. Napsal Heinrich Kuno. Přel. J. N. Štěpánek;

178: *Filípek* — viz vysv. k str. 17; *Rubeš* — viz vysv. k str. 18; *Kaška* — viz vysv. k str. 19; *Meluzína* — dramatická bajka od V. K. Klicpery. V divadle v Růžové ulici 12. ledna 1845; *Grabinger* — Josef Vilém G. (1806—1852), herec; působil na pražských divadlech od r. 1822 ve hrách českých i německých; *Krumlovský* — viz vysv. k str. 28; *Grau* — Wilhelm G. (1806—1863), český a německý herec; byl ve svazku u různých divadel rakouských a hrával s úspěchem v českých představeních ve Stavovském divadle; *Debora* — viz vysv. k str. 161.

A. P. viz Pulda Antonín
Adam Adolphe Charles (1803 až 1856) — III, 268
Adolphi (vl. jm. A. Winterfeld) — III, 109
Aesop viz Lafontaine Jean
de Agujar Cecilia Rosa (zemř. asi 1804) — III, 305
Aischylos (525—456 před. n. l.) — V, 138
Akiba Josef ben (zemř. r. 135) — III, 159, 162
Albina di Rhona viz di Rhona Albina
Albini Johann (vl. jm. Medlhammer, 1777—1838) — I, 217; II, 319
Alboni Marietta (1824—1894) — III, 304
Aldridge Ira (1805—1867) — III, 55, 189; IV, 18, 124, 385
Alfons don viz Alfons XII. Bourbon
Alfons XII. Bourbon (zemř. 1885) — V, 42
Alster, herec (19. stol.) — VI, 82
Ambros August Vilém (1816 až 1876) — IV, 303; V, 396
Anakreón (asi 495— asi 580 před n. l.) — V, 261
Anbelang, herec (19. stol.) — III, 319
Ander Alois (1821—1864) — I, 7, 127, 189
Andersen Hans Christian (1805 až 1875) — II, 219; V, 209
Andreini Isabella (1562—1604) — III, 304
Anežka Blahoslavená (1205—1282) — V, 103
Anežka svatá viz Anežka Blahoslavená
Angelo viz Michelangelo
Angely Louis (1788—1835) — II, 238
Anicet Bourgeois Auguste (1806 až 1871) — III, 17
Antong Vincenc Karel (18. stol.) — VI, 13, 14
Antonín Paduánský, sv. (1195 až 1231) — V, 94
Anzengruber Ludwig (1839 až 1889) — V, 40
Aratus (315—240 před n. l.) — V, 360
Arbuscula, římská tanečnice (před n. l.) — III, 302
Ariosto Lodovico (1474—1533) — IV, 324
Aristodémos (4. stol. před n. l.) — III, 160
Aristofanes (450—380 před n. l.) — V, 319
Aristoteles (384—322 před n. l.) — I, 90; III, 161
L'Arronge Adolf (1838—1908) — V, 40, 238, 239, 323—(325), 354, 368—(370)
Artôt Marguerite Joséphine Désirée (nar. 1835) — I, 159
Ascher Anton (1820—1884) — II, 313, 381
Astorga Emanuel (1681—1736) — V, 153
Auber Daniel François (1782 až 1871) — I, 127

Aubert Hermann (1826—1892) — IV, 299—301
Auerbach Berthold (1812—1882) — III, 53
Augier Emile (1820—1889) — I, 247, 248; III, 50, 313—315; IV, 118, 128, 129, 151, 162, 165; V, 20, 27, 122, 236, 313, 314, 328, 329, 331, 332, 377, 378
Augustin Aurelius (354—430) — IV, 105
Augustin sv. viz Augustin Aurelius
d'Avenant William (1605—1668) — III, 305
Averino Eugen (nar. 1827) — V, 102

Bacciochiová Elisa (zemř. 1820) — V, 109
Bacon z Verulamu Francis (1561 až 1626) — IV, 299
Baconová Lydie (1811—1859) — IV, (299)
Bach Alexander (1813—1893) — III, 122, 276
Bach Friedrich (1817—1865) — II, 394
Bachmann Eduard (1831—1880) — I, 23, 27, 241; II, 31, 34, 603
Bałucki Michał (1837—1901) — V, 376
Balzac Honoré de (1799—1850) — II, 80, 106; V, 25
Ban Matija (1818—1903) — I, 68; V, 235, 408
Bána viz Bána Banabhatta
Bána Banabhatta (606—647) — V, 241
Bang Herman Joachim (1857 až 1912) — V, 408
Bank viz Bang Herman Joachim
Banville Théodore de (1823—1891) — IV, 95
Barák Josef (1833—1883) — VI, 144
Barbieri Carlo Emanuele di (1822 až 1867) — II, 533
Barrière Théodore (1823—1877) — III, 171; IV, 151; V, 122, 243, 244
Bártová Františka (zemř. 1873) — V, 299
Barvitius, Viktor (1834—1902) — I, 22; V, 164, 165
Bassi, eskamotér (19. stol.) — II, 366
Bastlová, tanečnice (19. stol.) — III, 219
Batti, kardinál (16. stol.) — III, 303
Bäuerle Adolf (1784—1859) — I, 58; II, 186
Bauernfeld Eduard (1802—1890) — II, 75, 76; III, 265
Bayard Jean François (1796—1853) — I, 255; III, 17, 292
Bayard Pierre de (1475—1527) — I, 292
Beaumarchais Pierre Augustin (1732—1799) — III, (84)
Beer Jakub (1796—1866) — VI, 18
Beethoven Ludwig van (1770 až 1827) — I, 128; II, 271; IV, 116; V, 79
Bedřich Falcký (1596—1632) — V, 233
Bedřich Vilém Brandenburský (1620—1688) — IV, 36
Béjartová Armande Elisabeth (1645 až 1700) — III, (69), 71, 305
Bekovská Emílie (1845—1882) — V, 253—256, 262, 268, 279, 282, 292, 293, 308, 312, 313, 318, 326, 330, 333, 337, 341, 359, 369, 370, 388, 458, 467, (468); VI, 95, (96)
Belke viz Belková
Belková Johanna (60. léta 19. stol.) — I, 74, 123, 235, 237
Belot Adolphe (1829—1890) — V, 290—292
Ben Akiba viz Akiba Josef ben
Bendl, herec ochotník (19. stol.) — IV, 321

Bendl Karel (1838—1897) — IV, 344, 360, 382; V, 456
Benedix Julius Roderich (1811 až 1873) — I, 58, 229, 251, 288, 289, 291; II, 46, 49, 65, 368; III, 17, 90, 101, 117, 199, 266; IV, 20, 241, 299; V, 72, 135; VI, 154, 156
Benešovský, herec ochotník (19. stol.) — III, 113; IV, 321
Benýšek, překladatel divadelních her (19. stol.) — II, 442
Beran Jan (19. stol.) — IV, 364
Berg O. F. (1833—1886) — III, 187; IV, 53, 171; V, 45, (126), 265; VI, 63
Bergen Alexander (1812—1863) — III, 59
Bergsöe Wilhelm (1835—1911) — V, 209
Berla Alois (1826—1896) — I, 278; II, 441, 442
Berlichingen Götz von (asi 1480 až 1562) — I, 292
Berlioz Hektor (1803—1896) — I, 127; II, 298
Bernard, herec (19. stol.) — II, 522
Bernardi Francesco (nar. asi 1680) — III, 304
Bernardon (1715—1784) — IV, 82
Bharata, indický dramatik a spisovatel — III, 159
Biancolelli Catarina (konec 18. stol.) — III, 304
Biel viz Bíl Erazim
Bignio Louis von (1839—1907) — III, 323
Bíl Erazim (1811—1875) — II, 182, 255, 268, 276, 296, 300, 387; V, 169, 298
Birchpfeifferová Charlotta (1800 až 1868) — I, 26, 36, 55, 58, 85, 86, 106, 107, 119, 177, 198, 264, 272; II, 56, 115, 131, 155, 160, 438, 439, 442; III, 17, 35, 159; V, 351
Bismarck Otto Eduard Leopold (1815—1898) — VI, 63, 76
Bittner Jiří (1846—1903) — III, 158, 159, 166, 173, 180, 184, 196, 206, 207, 218, 221, 226, 230, 255, 258, 264, 281, 309, 321, 325, 328; IV, 15, 17—19, 21, 26, 27, 35, 36, 41, 44, 48, 84, 95, 97, 102, 106, 116, 118, 119, 127, 130, 150, 152, 161, 163—165, 177, 186, 187, 194, 197, 201, 205, 212, 213, 224, 228, 232, 238, 241, 247, 250, 254, 263, 264, 266—268, 272, 276, 277, 279, 293, 307, 310, 317, 322, 323, 337, 344, 355, (356), 376—378, 383; V, 30, 52, 58, 68, 73—75, 78, 86—88, 94, 99, 107, 112, 115, 124, 127, 134, 137, 143, 146, 148, 152, 161, 184, 189, 195—197, 204, 205, 304, 416, 417, 449; VI, 145
Bittnerová Maruška (1854—1898) — IV, 255, 256, 260, 263, 266, 276, 281, 293, 306, 307, 310, 315, 317, 343, 354, 376, 382, 383; V, 73, 74, 78, 89, 93, 107, 112, 124, 143, 148, 189, 196, 204, 205, 358, 450, 452
Björnson Björnstjerne (1832—1910) — IV, 171; V, 125, 209, 246, 248, 249, 261, 379, 464, (466)
Blades W. (19. stol.) — IV, 299
Bláha Jan (19. stol.) — II, 328
Blanický Ladislav (60. léta 19. stol.) — III, 22, 23
Blažková Věkoslava (1841—1873) — IV, 313; V, 299
Blick John, mim, tanečník (19. stol.) — II, 352, 362, 401, 458
Blodek Vilém (1834—1874) — III, 292, 331; IV, 35, 218
Blondin Charles (nar. 1824) — II, 140, 202, 372
Blum Karl Ludwig (1786—1844) — I, 140; II, 319; III, 17, 41; V, 159

Blum Robert (1807—1848) — VI, 39—(41)
Boccaccio Giovanni (1313—1375) — V, 459, 460
Bognarová Friederike (1840—1914) — II, 404
Boháč, divadelní sluha (19. stol.) — V, 299
Böhm Hanuš viz Böhm Jindřich
Böhm Jindřich (1836—1916) — III, 295, 311; IV, 21, (27), 98, 218, 350; V, (41)
Böhmová, herečka (2. pol. 19. stol.) — III, 102, 103
Bohnéová, tanečnice (2. pol. 19. stol.) — V, 131
Bohuš z Otěšic Václav (zemř. 1885) — I, 80, 125
Boileau Nicolas (1636—1711) — III, 76
Bolehradský, překladatel libret (19. stol.) — II, (410)
Bollardová Antonie (1848—1893) — III, 202, 203
Bollardová Františka (1836—1892) — I, 30, 42, 74, 75, 77, 86, 92, 110, 121, 170, 218, 236, 249, 251, 252, 256—259, 271, 273, 292; II, 29, 44, 46, 47, 50, 57, 82, 92, 99, 125, 158, 161, 208, 240, 320, 368, 393, 607; III, 89, 90, 119, 159, 163, 164, 174, 176, 188, 203, 259, 329; IV, 9, 14, 262
Bolzano Bernard (1781—1848) — VI, 18
Bondini Pasquale (zemř. 1789) — VI, 12, 13
Bordoni Faustina (1693—1781) — III, 304
Börne Ludwig (1786—1837) — I, 265; II, 622; III, 121
Borovská z Engelsee, zpěvačka (2. pol. 19. stol.) — I, 279, 280, 282, 284; IV, 358
Bosco Bartolomeo (1793—1862) — II, 202, 366
Boschetti Ondřej (1816—1842) — I, 161, 245, 246, 250, 252, 253, 264; II, 24; V, 175, 443
Boschettiová Terezie (1845—1919) — I, (250), 259, 271, 276; II, 46, 105, 155, 164, 181, 186, 239, 309, 354, 356, 400; V, 14, 39, 447, 456, 460
Both L. W. (vl. jm. Schneider Louis, 1805—1878) — I, 47, 51, 145
Boubínová Marie viz Bittnerová Maruška
Bouilly Jean Nicolas (1763—1842) — I, 298
Bourboni — IV, 380
Boyer Emile (1810—1862) — IV, 74, (123)
Bozděch Emanuel (1841—1889) — III, 219—(221), 272, 282—286, 335; IV, (53), (56), 76, 135, 153, 209, 217, 244—247, 252, 259, (260), 267, 269, 296—298; V, 64, 68, 73, 86, 107, 108, 110—(112), 118, 119
Brábek František (1848—1926) — IV, 238
Brachvogel Albert Emil (1824 až 1878) — I, 21, 270; II, 10; III, 17, 219
Braun Václav (1832—1900) — I, 46, (47), 50, 103, 108, 162, 276, (279); II, 53, 55, 182, 256, 287, 289, 296, 300, 308, 326, 330, 373
Braunecker Schäfrová (1825 až 1888) — I, 7
Bráva (též Brava) František (1811 až 1882) — I, 7; VI, 23, 24, 48, 50
Bremerová Frederika (1801—1866) — II, 115; V, 209
Brennerová Jenny (1828—1878) — II, 34, 305, 371, 372
Bret Harte Francis (1839—1902) — V, 216—218
Brioschi Carlo (1826—1895) — I,

188; II, 151, 217, 257; III, 174; V, (40), (93), 278, 338
Brisebarre Eduard (1817—1871) — III, 107
Brockhaus Friedrich Arnold — II, 517
Brockhaus Heinrich (1804—1874) — II, 570
Brodecký, lakýrník (19. stol.) — VI, 175, 176
Brontëová Charlotte (1816—1855) — II, 438
Brücknerové, jevištní výtvarníci (19. stol.) — V, 130
Bubeníček Vincenc (19. stol.) — I, (97), (98)
Bubeníčková Emílie (1844—1920) — IV, 119
Bucknill, lékař a spisovatel — IV, 299
Bučinský Josef (19. stol.) — III, 175, 200
Budil Vendelín (1847—1928) — III, 213, 264, 281, 328; IV, 10, 44, 69, 186; V, 381, 382; VI, 108, 173
Budkowski, tanečník (19. stol.) — III, 329, (330)
Bulla František (nar. 1754) — VI, 12
Bum Karel viz Kadleček Rudolf
Bumbum Karlíček viz Kadleček Rudolf
Burggraf, herec a režisér (60. léta 19. stol.) — I, 161
Burghart Hermann (nar. 1835) — V, (40), (93), 278
Burchiello Domenico di Giovanni (1404—1449) — V, 461
Buřínská, herečka (19. stol.) — III, 47, 121
Byron George Gordon (1788—1824) — V, 226
Byron Henry James (nar. 1834) — V, (348)
Caesar Julius (100—44 před n. l.) — IV, 166
Caffarelli Gaetano (1703—1783) — III, 304
Cagliostro Alessandro (1743 až 1795) — III, 251
Calderón de la Barca Pedro (1600 až 1681) — IV, 21, 22, 56, 120, 121, 123, 124, 323
Calendario Filippo (zemř. 1355) — V, 116
Caliopoliti Alexandra (19. stol.) — II, 593
Campbell John (1779—1861) — IV, 299
Capendu Ernest (1826—1868) — IV, 151
Carestini Giovanni (1705—1760) — III, 304
Carl Karl (vl. jm. Bernbrunn Karl Andreas) — VI, 118
Caron viz Carron Alfred
Carrion Emanuel (19. stol.) — III, 323; V, 299
Carron Alfred (nar. 1838) — II, 339, 343
Casanova de Seingalt Giovanni Jacopo (1725—1798) — III, 251
Castelli Ignaz Franz (1781—1862) — II, 611; III, 17
Catalani Angelica (1780—1849) — III, 304
Cato Maior Marcus Porcius (234 až 139 před n. l.) — I, 117, 262; II, 225
Cervantes Saavedra Miguel de (1547—1616) — III, 171
Cicero Marcus Tullius (106—43 před n. l.) — III, 161
Cid Roderigo Ruy Diaz (1040 až 1099) — V, 276
Claudius Drusus Tiberius (9—54 před n. l.) — IV, 98, 100; V, 84
Clauren Henrich (1771—1854) — V, 168, 383

Clemens Alexandrinský (vl. Titus Flavius z Alexandrie, 150—215) — III, 303
Clodius Christian August (1738 až 1784) — V, 163
Colemanová Fanny (nar. 1840) — III, 305
Conradi August (1821—1873) — III, 91, 94
Conradin viz Conradi
Cook Alexander (zemř. asi 1620) — III, 305
Corilla viz Rigolboche
Cormon Pierre (1811—1903) — V, 93, 310, (312)
Corneille Pierre (1606—1684) — II, 540; IV, 237, 375
Cornelius Peter (1783—1867) — III, 170
Costa Karel (1832—1907) — V, 269, 334, 335
Cottelini Celesta, it. zpěvačka — III, 304
Couval, tenor (19. stol.) — II, 605
Crémieux Hector Jonathan (1828 až 1892) — II, 399
Crha Václav (1836—1903) — I, 193, (194)
Crocquet, krotitel (19. stol.) — II, 452
Cruikshank George (1792—1878) — V, 453
Cumberlande Richard (1732 až 1811) — II, 622
Currer Bell viz Brontëová Charlotte
Cyprian(us) Thascius (žil asi v letech 200—258) — III, 303
Cyril sv. (827—869) — V, (103)
Czajkowski Michał (1808—1886) — IV, 338

Čapková, herečka (19. stol.) — IV, 315—(317)
Čech Adolf (1841—1903) — II, 400, 568; III, 187, 311; IV, 311, 313, 314; V, 14, 15, 456; VI, 62
Čech Karel (1844—1903) — IV, 313, 363; V, (78)
Čejka Jan Josef (1812—1862) — II, 292; III, 95, 196; V, 171
Čejka Josef Rodomil viz Čejka Jan Josef
Čejp, herec (19. stol.) — I, (31)
Čelakovský František Ladislav (1799—1852) — II, 292, 392, 408; III, 78; IV, 80, 348; VI, 19, 46
Čelakovský Jaromír (1846—1914) — V, 171; VI, 60
Čenský Ferdinand (1829—1887) — VI, 48
Čermáková Josefína (1849—1895) — I, 92, 141, 142, 162, 196, 204; II, 281, 282, 318, 360, 373, 492, 493, 496, 498, 534, 536, 541, 548, 560; III, 32, 43, 48, 59 až 61, 68, 86, 90, 96, 98, 104, 113, 119, 121, 135, 145, 156, 164—166, 174, 188, 190, 196, 201, 206 až 208, 214, 218, 224, 226, 228, 230, 234, 243, 251, 253, 255, 259, 265, 266, 271, 275, 295, 315, 320, 325; IV, 19, 22, 26, 27, 33, 41, 42, 44, 55, 70, 84, 85, 90, 91, 95, 97, 101, 127, 130, 131, 133, 134, 141, 161, 189, 196, 203, 204, 209, 213, 214, 221, 223, 224, 226, 241, 277, 278, 303, 341, 342, 358, 369, 377, (378); V, 41, 45, 74, 175, 447, 452; VI, 71
Čermáková Marie (19. stol.) — V, 41
Čerňavský N. J. (19. stol.) — IV, 248—250
Červinková, lokální zpěvačka a herečka (19. stol.) — II, 182, 267, 276, 320, 403, 423, 483, 522, 560; III, 33; V, 298
Čížek Antonín (1833—1883) — IV, 230, (254), 365; V, 44; VI, 43, 143, 175

Daliba, herec (19. stol.) — I, 265
Damböcková Strassmannová Marie (1827—1892) — III, 52
Dampier William (1652—1715) — IV, 339
Daniel viz Sluníčko Daniel
Danis, dramatický spisovatel — II, 158, 548
Dante Alighieri (1265—1321) — III, 74; IV, (364); V, 459, 460
Darwin Charles Robert (1809 až 1882) — IV, 222
Dašek Josef (1841—1889) — VI, 59
Dattel Ferdinand (1842—1882) — V, 198, 301; VI, 125, 173
Daudet Alphonse (1840—1897) — V, 185—188, 245, 246, 248, 249
Dawison Bogumil (1818—1872) — I, 142, 161, 188, 242; II, 203, 413; III, 44, 52, 181, 299; IV, 103, 322; V, (32), 286
Dawisonové, franc. herecká rodina — V, 32, 286
Deak Ferencz (1803—1876) — I, 206
Debureau Charles (1829—1879) — II, 135, 145; IV, 63
Debureau Jean Gaspard (1796 až 1846) — II, 135—145; IV, 63
Decamps Gabriel Alexander (1803 až 1860) — II, 139
Decourcelle Pierre Henri (1821 až 1892) — IV, 72
Deinhardtstein Johann Ludwig (1794—1859) — II, 40; V, 171, 172
Dejazetová Pauline Virginie (1797 až 1875) — III, 299, 305
Delacour Alfred Charlemagne (1815 až 1885) — V, 271
Delarouc, dramatik (19. stol.) — IV, 224
Delavigne Germaine (1790—1868) — II, 600
Delavigne Jean François Casimir (1793—1843) — IV, 333
Demaresová Marie — III, 305
Demosthenes (asi 384—322 před n. l.) — II, 295; IV, 218
Dennery Adolph (1811—1899) — IV, 271; V, (93), 310, (312), 451
Deryngová Maryja (1857—1883) — V, 362—365, 381, 398
Dessoir Ludwig (1810—1874) — I, 188; II, 115, 487; III, 195; IV, 368; V, (32), 177, (286)
Dessoirové, rodina něm. herců — V, 32, 286
Dettmer Friedrich (1835—1880) — V, 56
Devrient Carl August (1797—1872) — V, 32
Devrient Edouard Philipp (1801 až 1877) — I, 188; II, 540
Devrient Ludwig (1784—1832) — III, 52
Devrientové, něm. herecká rodina — V, 164, 178, 286
Děčanský Lev viz Komers Karel
Děržavin Gavril Romanovič (1743 až 1816) — III, 74
Dhavaka, indický básník (7. stol.) — V, 241
Diana Juan Manuel (1818—1884) — III, 265
Dickens Charles (1812—1870) — IV, 138
Dietzová Anna (19. stol.) — I, 298, 299
Dietz Karl (1804—1865) — I, 298, 299
Digges Leonard (zemř. asi 1573) — II, 272
Döbler, herec ochotník (19. stol.) — II, 284
Dobrovský (vl. Dobrowski), hrabě — II, 142
Dobrovský Josef (1753—1829) — VI, 17
Dobš František Václav (1846 až 1902) — IV, 133, 362, 363

Dohm Ernst (1819—1883) — II, 465
Dolt Karl (1808—1882) — I, 222, 223
Donati Manuel (2. pol. 19. stol.) — II, (372); III, 93, 94
Donato Julian (2. pol. 19. stol.) — II, (372), 402, 410, 411, 485; III, 93, (94)
Donovský viz Žížala Donovský Václav
Doré Gustav Paul (1832—1883) — II, 351, 371
Dotzauer, něm. pražský obchodník — II, 202
Doubravský Petr (1841—1887) — IV, 313; V, 270; VI, 116
Doucha František (1810—1884) — I, 9, 193; II, 293; V, 171
Dreyschock Alexander (1818 až 1869) — I, 188
Drn J. viz Nápravník Robert
Dubský Karel — VI, 17
Duffek Mikuláš viz Rosen Julius
Dufková, herečka (19. stol.) — V, 170
Dumas Alexandre, otec (1803 až 1870) — II, 486, 597; III, 73, 227, 316
Dumas Alexandre, syn (1824 až 1895) — IV, 100, 101, 128, 283 až 287, 379; V, 20, 22, 23, 25 až 28, 64—68, 122, 149, 150, 180, 182—184, 246, 312, 313, 389
Dunovský Jan (1836—1912) — IV, 132
Düntzer Heinrich (1813—1901) — II, 476
Duport Louis (1781—1853) — IV, 66
Duru Alfred (1829—1889) — IV, 283, 336
Dusík Jan Ladislav (1761—1812) — VI, 131
Dvorská Luisa (1841—1917) — III, 30, (31)
Dvorský František Ivan (1839 až 1907) — II, 149
Dvořák Jan Kašpar viz Debureau Jean Gaspard
Dvořák (Nieumansek), artista (19. stol.) — II, (138), (139), 141, 142
Dvořák Jan (18. stol.) — II, 135, 138, 139
Dvořák Štěpán (19. stol.) — II, (138), (139), (140), 141
Dvořáková, Dorotka (19. stol.) — II, 141
Dvořákovi, artisté — II, (138) až 142
Džamzeči Džidžiboj — II, 564

E. P. viz Pešková Eliška
E. Z. viz Züngel Emanuel
Ebeling Friedrich Wilhelm (nar. 1822) — IV, 82
Eberle Adam (1805—1832) — I, 188
Ebert Karl Egon (1801—1822) — I, 31, 36, 299; V, 47
Eckhof Hans Konrad (1720—1778) — V, 162, 163
Edison Thomas Alva (1847—1931) — V, 436
Ehrenbergová Eleonora (1832 až 1912) — II, 34, (370); IV, 174, 178; VI, 98
z Ehrenbergů viz Ehrenbergová Eleonora
Eichberger Wilhelm (nar. 1830) — IV, 363
Eim Gustav (1849—1897) — V, (264), (370)
Einsiedel Friedrich (1750—1828) — III, 109
Elmar Karl (1815—1888) — III, 55, 57; IV, (147)
Elx Alexander (19. stol.) — I, 221; V, 215
Emminger, dr. (19. stol.) — V, 296
D'Ennery Adolphe Philippe viz Dennery Adolphe Philippe

Erben Karel Jaromír (1811—1870) — I, 226; II, 408
Erigena Johannes Scotus (zemř. 883) — V, 11
Erne R. (19. stol.) — IV, 379
Ernestová Marie (nar. 1858) — V, 383, (384)
Ernst Heinrich Wilhelm (1814 až 1865) — I, 188
Espinosa M. Leon (zemř. 1903) — II, 305, 352, 354, 372, 457
Estcourte Richard (1668—1712) — III, 305
Estébanez Joaquin (1829—1898) — V, 230—(232), 458
Euripidés (480—406 před n. l.) — V, 138, 261
Exner Franz Friedrich (1802 až 1853) — VI, 18
Exova Gabriela (2. pol. 19. stol.) — V, 124, (125), 224, 225, 446

F. M. viz Mírovský, F.
Falieri Marino (1274—1355) — V, 113
Famierovy, sestry subrety — III, 305
Farija Luigie (19. stol.) — II, 70, 71
Farinelli, zpěvák kastrát (1705 až 1782) — III, 304
Farníková, herečka (19. stol.) — V, 298
Farský Josef (1826—1889) — II, 119
Fauburg Poissonnière (19. stol.) — II, 565
Faucheur Theodor (19. stol.) — II, 136
Feidias (nar. asi 500 před n. l.) — V, 243, 244
Feigert Emil (19. stol.) — II, 285, 401, 456, 458
Feistmantel Franz (1786—1857) — I, 299
Fekterová, herečka (2. pol. 19. stol.) — IV, 15, (16)
Feldmann Leopold (1802—1882) — I, 141; III, 311
Ferari viz Feraris Amálie
Feraris Amálie (zemř. 1904) — IV, 214
Ferdinand V. Dobrotivý (1793 až 1875) — II, 9
Ferrari Paolo (1822—1889) — IV, 196, 197
Ferrière Paul st. (1843—1920) — V, 303, 304
Feuillet Octave (1821—1890) — II, 383, 384, 386—388; III, 41, 42, 50, 152, 158, 326—328; IV, 118, 128, 129, 151, 177, 379; V, 20, 27, 122, 184
Feydeau Ernest Ainé (1821—1873) — IV, 159
Fialová viz Exová Gabriela
Fibich Zdeněk (1850—1900) — IV, 314
Fibichová Betty (1846—1901) — IV, 29, 35, 51, 214; V, 461
Fidias viz Feidias
Filip II. španělský (1527—1598) — III, 304
Filípek Václav (1811—1863) — VI, 17—19, 138, 140, 178
Filippo viz Philippo Louise
Findeisen Julius (1809—1879) — II, 234, 240
Fingerhut viz Náprstek
Fiorentino Pier Angelo (1816 až 1864) — V, 460
Fischer, profesor náboženství (19. stol.) — VI, 17
Fischer Karl Wilhelm (zemř. 1873) — I, 113, 298; V, 170, 443
Fišerová, herečka (1. pol. 19. stol.) — I, 141, 142, 161, 194; III, 162
Flotow Friedrich (1812—1883) — III, 197; VI, 49, 50
Focanedi, vídeňský restauratér — VI, 32, 34, 40
Forbes John (1593—1648) — II, 449

Forgách Antonín, hrabě (1819 až 1885) — I, (113); II, (9)
Forchheimová Magdaléna (1803 až 1870) — V, 169; VI, (19), (138) až (141)
Fournier Louis Pierre (1803 až 1880) — III, 294
France Anatole (1844—1924) — IV, 218
Francesco, zpěvák kastrát — III, 304
Francis Filip (1740—1818) — III, 273
Frankovská Anna (1845—1906) — II, 182, 275, 282, 300, 308, 333, 478, 492, 510, 534, 538; III, 87, 119, 120, 125, 148; IV, 90—(92), 94, 102, 151, 187, 197, 198; VI, 57
Frankovský Josef (1840—1901) — II, 182, 341, 342, 347; III, 96, 109, 115, 122, 123, 148, 189; IV, 86, (92), 95, 97, 102, 115, (125), 130, 140, 141, 145, 147, 152, 158, 183, 185, 187—189, 193, 200, 203, 207, 214, 216, 223, 224, 226, 230, 251, 265, 266, 270, 271, 280, 283, 293, 307, 308, 317, 337, 344, 347, 352, 354, 356, 384; V, 15, 38, 39, 41, 46, 59, 77, 88, 99, 127, 131, 134, 137, 143, 148, 158, 161, 188, 201, 213, 222, 227, 228, 237—239, 253, 255, 256, 260, 261, 265, 266, 272, 279, 280, 282, 308, 309, 312, 322, 324, 326, 335, 336, 340, 343, 347, 349, 356, 357, 370, 373, 375, 386, 390, 414, 416, 448, 449, 455, 456, 460; VI, 55, 57
František II. (1768—1835) — VI, 15
Franz, vojenský soudce a cenzor (19. stol.) — III, 297; V, 165
Franzel Karel viz Frenzel Karel Wilhelm
Fredro Alexander (1793—1876) — I, 22, 56; III, 17, 229, 230; IV, 19, 96, 97, 182
Fredro Jan Alexander (1829—1891) — IV, 267, 317
Frenzel Karl Wilhelm (1827 až 1914) — IV, 368; V, 222
Freund, sólový tanečník (19. stol.) — I, 144
Frey Friedrich (nar. 1824) — I, 298, 299
Freyová Marie (1815—1870) — I, 297—299
Freytag Gustav (1816—1895) — I, 300; II, 58, (60); III, 86
Fricová, herečka (19. stol.) — III, 113, 114
Frič Josef Václav (1829—1890) — I, 183, 184; II, 445, 447, 513, 559; III, 68, 69, 98; IV, 342; V, 48, 214; VI, 47, 50
Friedberg Mírohorský Emanuel Salomon (1829—1908) — II, 128, 312
Friedbergová Catharina (19. stol.) — II, 110, 305, 334, 339, 343, 352; III, 235, 278
Friedberková viz Friedbergová Catharina
Friedrich Leo (nar. 1842) — I, 35
Frika, tanečnice (19. stol.) — IV, 214
Frommová Hermína (2. pol. 19. stol.) — V, 340, 375, 459, 461
Fryné (4. stol. před n. l.) — III, 300; V, 243, 244
Frynichos (6. stol. před n. l.) — IV, 81
Fügner Jindřich (1822—1865) — IV, 62
Fürstl z Teicheku Rudolf (19. stol.) — IV, 217; V, 299

G. E. viz Eim Gustav
Gabillonová Zerlina (1835—1892) — II, 624

Gabler Vilém (1821—1897) — II 598; III, 172, 173, 177, 189
Gabriel Josef Ambrož (1820 až 1880) — VI, 41, 140
Gabrielli Catarina (1730—1796) — III, (304)
Gabrielli Giulia (18. stol.) — III, (304)
Gabrielli Ippolita (18. stol.) — III, (304)
Gade Niels Wilhelm (1817—1891) — I, 127
Galait, malíř divadelních dekorací — I, 188
Galicin viz Golycin
Galilei Galileo (1564—1643) — I, 169
Gallmayerová Josefína (1838 až 1884) — II, 504; V, (45), (46), 269; VI, 62
Gallmeyrová viz Gallmayerová
Garcilasso de la Vega (1530—1568) — V, 190
Garejs Antonín (1837—1922) — II, 196
Garrick David (1716—1779) — II, (209), 222, 471, 540; III, 299; IV, 79, 202; V, 162
Gaučová Klotylda (1828—1872) — I, 56, 91, 110, 221, 240—242; V, 170
Gaussinova Jeane (1711—1867) — III, 305
Geistinger(ová) Marie (1836 až 1903) — IV, 139, 346
Genée Richard (nar. 1823) — I, 35; V, 460
Gerbič František (1840—1917) — IV, 132
Gerle Wolfgang Adolf (1781—1846) — I, 127; II, 195; VI, 15
Gerstenberg Heinrich Wilhelm (1737—1823) — IV, 129; V, 35
Gerstenberg Karl von (19. stol.) — IV, 329—331; V, 153, 154, 156
Gervinus Georg Gottfried (1800 až 1871) — IV, 368
Gevaert François Auguste (1828 až 1908) — IV, 314
Gianciotte viz Malatesto da Rimini Gianciotto
Girardin Émile (1806—1881) — III, 24—27, 58, 62
Gladstone William Evart (1809 až 1898) — V, 436
Gluck Christian Wilibald (1714 až 1898) — III, 289; IV, 100
Godot, pán a paní, artisté (19. stol.) — II, 141
Goethe Johann Wolfgang (1749 až 1832) — I, 23, 82, 84, 99, 128, 129, 279, 284; II, 97, 106, 248, 249, 272, 397, 408, (430), 475, 585; III, 38, 44, 46, 71, 76, 180; IV, 22, 26, 103, 104, 295, 304, 305, 312, 340, 357, 374, 392; V, 22, 30, 54, 89, 163, 179, 232, 249, 351, 364, 365, 407; VI, 46, 72
Gogol Nikolaj Vasiljevič (1809 až 1852) — I, 184, 205; II, 586 až 589; III, 68; IV, 182, 249; V, 176
Goldoni Carlo (1707—1793) — V, 159
Golicyn Dimitrij Michajlovič (1665 až 1737) — IV, 66
Gondinet Edmond (1828—1888) — IV, 104, 105, 273—275; V, 94, 95, 98, 206, 445, 446
Gordigiani Giovanni (1795—1871) — VI, 25
Görner Karl August (1806—1884) — I, 23, 90, 218, 221, 258; II, 269, (282), 376; III, 17, 266, 295
Gossmannová Friederika (1838 až 1906) — II, 276; III, 306
Gottschall Rudolf von (1823 až 1909) — IV, 45, 46
Gottsched Johann Christoph (1700 až 1768) — III, 306
Götz (z Berlichingen) viz Berlichingen Götz

Gounod Charles François (1818 až 1893) — III, 295; IV, 26, 314; VI, 89
Gournay Marie de (1565—1645) — II, 454
Govean Felice (1819—1898) — IV, 324—327; V, 153
Gozzi Carlo (1720—1806) — V, 159, 160, 162
Grabinger Josef Vilém (1806 až 1852) — V, 168, 170; VI, 19, 178
Grabingerová Josefína (zemř. 1862) — V, 168, 169
Grabowski Bronisław (1841—1902) — V, 390, 392
Grandjean M. G. (nar. 1820) — I, (249), 250; III, 171; IV, 196; V, 149
Grangé E. (1810—1887) — III, 62
Grau Vilém (vl. jm. Šedivý Matěj, 1807—1863) — VI, 178
Grave Marx, středověký kat — II, 599
Grégr a Dattel viz Grégr Eduard a Dattel Ferdinand
Grégr Eduard (1827—1907) — V, 198; VI, 170
Grillparzer Franz (1791—1872) — II, 577; V, 365
Grimm Fréderic Melchior (1723 až 1807) — I, 271
Grissi Giuditta (1805—1840) — III, 304
Grissi Giulia (1811—1869) — III, 304
Grohmann, pražský klenotník (19. stol.) — VI, 135
Grosserová, zpěvačka — VI, 23
Gruber L. (1839—1889) — IV, 170, 171, 173, (306)
Grün Anastasius (1806—1876) — II, (271)
Grün Johann (nar. 1819) — I, 240
Grund Arnošt (1844—1918) — II, 117, 124, 158, 164, 239, 240, 264, 265, 276, 277, 282, 289, 296, 313, 314, 318, 321, 324, 330, 361, 373, 387, 393, 398, 401, 435, 447, 451, 478, 490, 492, 496, 498—500, 510, 521, 541, 607; III, 32, 58; IV, 132; VI, 74, 92, 173
Grunert Karel (1848—1885) — IV, 94
Guatemozin (Guatimozin, zemř. 1524) — I, 267
Guldener Bernard (1836—1877) — IV, 36—39; V, 60, 63, 64, 219—221, 297
Guth Viktor (1841—1911) — V, (354), (378), (426); VI, 147
Gutzkow Karl Ferdinand (1811 až 1878) — I, 168, 169, 270, 277; II, 68, 175, 323, 374, 397, 570, 586; IV, 365; V, 368

Hackländer Friedrich Wilhelm von (1816—1887) — II, 519; III, 17
Haffner Karl (1804—1876) — II, 522
Hahn, ředitel divadla — VI, 66, 67
Haisz František (1818—1899) — II, 390
Hájek, učitel, divadelní ochotník (19. stol.) — VI, 18
Hájek, městský úředník (19. stol.) — VI, 170
Hájek Jan (2. pol. 19. stol.) — I, 35, 298
Hájek z Libočan Václav (zemř. 1553) — IV, 148
Hajniš František (1815—1885) — I, 241; VI, 138
Halánkovi — V, 441
Hálek Vítězslav (1834—1874) — I, 59, 63, 70, 78, 81—83, 102, 122, 159, 178, 179; II, 10, 12 až 15, 49, (55), 84, 86, 87, 106; III, 40, 255, (256); IV, 47, 153, 209, 298; V, 75, 76, 78, 79, 175, 295,

297, 356, 378, 394, 453; VI, 59, 126, 157, 164
Halévy Ludovico (1834—1908) — IV, 264, 345; V, 214, (339), 454, (455)
Halík Jan (2. pol. 19. stol.) — V, 227
Halm Friedrich (1806—1871) — I, 46, 50, 132, 133; III, 17, 273; V, 193
Hamerník Josef (1810—1867) — II, 612; III, 187
Hametner Václav (1804—1869) — I, 38; II, 135; III, 55; IV, 65 až 67; V, 298; VI, 19, 52, 135
Hamiltonová Emma Harte (1761 až 1815) — V, 395
Hammee, pán a paní, tanečníci (2. pol. 19. stol.) — III, 235
Hanka Václav (1791—1861) — II, 271, 315; VI, 17, 19
Hansmann Leopold (1824—1863) — I, 59, 61
Hanuš Ignác Jan (1812—1869) — VI, 18
Hanuš (Jan) viz Böhm Jindřich
Hanušová Betty viz Fibichová Betty
Hardouin de St. Jacques Bertrand (1593—1646) — IV, 82
Hardtmut, barytonista (2. pol. 19. stol.) — I, 114
Haršadeva (Šríharša, 7. stol.) — V, 240, 241
Hartmannová, herečka (2. pol. 19. stol.) — V, 325, 457
Hassel(ová), herečka (2. pol. 19. stol.) — I, 52
Hasner, redaktor (19. stol.) — II, 119
Hauschild, auditor (19. stol.) — II, 305
Havelková Milada (spr. Miloslava, 1847—1878) — V, 299
Havlíček Borovský Karel (1821 až 1856) — II, 315, 392, 570; IV, 173; V, 426; VI, 42, 172
Haynau Julius Jakob (1786—1853) — IV, 95
Hebbel Friedrich (1813—1863) — I, 59, (60); II, 116, 470; IV, 9, 81
Hederich Benjamin (1675—1748) — I, 100
Heg(e)ratová, zpěvačka (2. pol. 19. stol.) — II, 607; III, 47, 92, 121
Heidelberk, řezbář — VI, 175
Heine Heinrich (1797—1856) — II, 383, 508; III, 64, 222; IV, 22; V, 8
Hein(t)zová Albína (1841—1866) — I, 17, 21, 23, 27, 32, 35, 39, 61, 67—70, 72, 128—139, 161, 200, (220), 262, 276; II, 123, 404; III, 22; IV, 142, 358
Hélin, tanečnice (19. stol.) — II, 434
Heller Seligmann (1831—1890) — IV, 323
Helmutová, herečka (2. pol. 19. stol.) — III, 194, 195, 210, 213, 214, 235, 236
Hemsterhuis Franz (1720—1790) — IV, 257
Hennequin A. N. (1842—1887) — V, 263—265, 272, 303, (319) až (321), 373—375
Henrion Paul (nar. 1819) — IV, 15
Hentzová Marie (2. pol. 19. stol.) — I, 237; II, 265, 309, 313, 339, 401, 451, 456, 485; III, 56, 72, 92, 210, 218, 219, 272, 311, 325; IV, 23, 29, 30, 32, 51, 167, (175); V, 385, 456
Herbst Eduard (1820—1892) — III, 123
Herglotz viz Herzog
Herman, krotitel (19. stol.) — II, 452, 453
Hérodotos (485—425 před n. l.) — V, 47
Herold Eduard (1820—1895) — III, 76, 77, 174; IV, 116

Herold Louis Joseph Ferdinand (1791—1833) — IV, 314
Herostrates (4. stol. před n. l.) — II, 390; III, 285
Herzog Jan (nar. 1820) — V, 299
Heřman V., pozlačovač (19. stol.) — VI, 142
Hesiodos (9. stol. před n. l.) — V, 360
Hiel Emanuel (19. stol.) — III, 296
Hildebrandt Eduard (1818—1868) — V, 424
Hilmer Karel (19. stol.) — VI, 36
Hirschel Hermann (1848—1900) — V, 348
Hlaváčková, herečka (2. pol. 19. stol.) — V, 467
Hněvkovský Šebestián (1770 až 1847) — V, 47
Hodan, herec (19. stol.) — II, 578
Hofer Ondřej (1767—1810) — III, 135
Hofmann (Jan) Johann (zemř. 1865) — I, 67; II, 337, 419, 628; IV, 65; V, 169, 170; VI, 25, 39, 140
Holbein Franz Ignatius (1779 až 1855) — V, 209
Holtei Karl (1797—1880) — II, 129; III, 95
Homér(os) (8. stol. před n. l.) — II, 14, 591; III, 144; V, 163, 360
Hopp Friedrich (1789—1869) — I, 51, 52, 74, 174; III, 17
Horatius Flaccus Quintus (65—8 před n. l.) — V, 261
Horlivý Kašpar (1829—1898) — II, 182
Horn Uffo (1816—1860) — IV, 28
Horská Marie (1847—1894) — III, 335, 336; IV, 33, 57, 84, 86, 94, 97, 158, 186, 195, 196, 203, 205, 212, 213, 216, 221, 238, 255, 277
Houdek Alois (1841—1909) — I, 280, 281; II, 56, 57, 65, 78, 92; VI, 31
Hovorka František L. (nar. 1857) — V, (393)
Hradecká, herečka — VI, 173
Hranická Cecílie — VI, 81—84, 86
Hron, otec tanečnice A. Hronové (Albiny di Rhona) — I, 287
Hron, profesor (19. stol.) — V, 166
Hronová Albína viz di Rhona Albina
Hrubý Karel (19. stol.) — VI, 17
Hřebíková Jindřiška (2. pol. 19. stol.) — II, 182, 267, 278, 282, 284, 320, 329, 368, 423
Hřímalý Vojtěch (1842—1908) — IV, 21, 140, 173, 217, 218
Huber, knihkupec — IV, 329
Hugo Victor (1802—1885) — I, 41, 48, 49, 63, (87), 88, 106, 107, 252, 253, 270; II, 29, 112, 130, 303, 307, 448—450; III, 9, 152; IV, 23, (236), 243; V, 340
Hülsen Botho von (1815—1886) — II, 530
Hus Jan (1369—1415) — II, 315; III, 333; IV, 173, 323, 327—329; V, 153, 154, 156
Huttaryová Emílie (nar. 1854) — IV, 347
z Hvězdy Jan viz Marek Jan Jindřich
Hvížďálková, garderobiérka — VI, 52
Hýbl Jan (1786—1834) — I, 21
Hylmer viz Hilmer
Hynek Alois (zemř. 1853) — V, 170
Hynek František (1836—1905) — III, 92
Hynková Magdaléna (1816—1883) — I, 30, 40, 56, 110, 120, 134, 135, 153, 177, 191, 193, 194, 197, 198, 204, 216, 218, 221, 235, 246, 251, 261, 281; II, 41, 47, 56, 88, 105, 125, 131, 153, 155, 162, 176, 217, 232, 234, 238, 240, 248, 276, 277, 280, 282, 284, 373, 436, 439, 447, 483, 493,

549; III, 30, 46, 55, 60, 61, 69, 86, 87, 97, 101, 113, 147, 154, 157, 159, 163, 180, 197, 201, 206, 207, 226, 236, 249, 310, 316, 331; IV, 9, 12, 13, 21, 27, 34, 41, 48, 69, 84, 85, 107, 115, 127, 141, 154, 158, 165, 185 až 187, 189, 203, 232, 239, 241, 263, 309, 356, 370, 383; V, 14, 37, 38, 68, 73, 89, 93, 128, 137, 143, 146, 158, 169, 189, 198, 204, 205, 207, 214, 222, 239, 266, 282, 318, 337, 343, 448, 455; VI, 71, 138—140
Hyrtl Josef (1810—1894) — II, 465

Chauer Josef (1805—1859) — I, 9, 10, 19, 20, 22, 27, 31, 43, 78, 170, 298; II, 293, 337, 338, 417; IV, 357; V, 170—172; VI, 140
Checiński Jan (1826—1874) — IV, 308
Cherubini Maria Luigi (1750 až 1842) — IV, 116, 218
Chivot Henri Charles (1830—1894) — IV, 336; V, 344, (348)
Chleborád František Ladislav (1893 až 1911) — VI, 173
Chlorus Constantinus (293—306) — III, 303
Chlup(p) Jan Moric (1801—1876) — VI, 18
Chmelenský Josef Krasoslav (1800 až 1839) — VI, 19, 46
Chodowiecki Daniel (1728—1801) — V, 453
Chocholoušek Prokop (1819—1864) — IV, 348
Chojecki Karel Edmund (1822 až 1898) — II, 448
Chopin Frederyk (1810—1849) — VI, 89
Chose — II, 357
Chramosta Josef (1829—1895) — I, 19, 20, 31, 34, 39, 41, 48, 51, 52, 55, 71—75, 78, 86, 89, 91, 103, 108, 112, 121, 130, 133, 135, 137, 142, 145, 146, 152, 153, 155, 159, 164, 170, 186, 191, 194, 196, 198, 199, 204, 216, 218, 221, 224, 231, 235, 237, 245, 276; II, 21, 24, 29, 35, 36, 38, 41, 44, 47, 56, 60, 62, 69, 76, 79, 87, 92, 96, 105, 117, 118, 123, 125, 126, 129, 131, 153, 155, 160, 177, 196, 205, 130, 233, 240, 262, 265, 269, 282, 303, 314, 321, 328, 330, 341, 387, 398, 436, 471, 477, 478, 493, 498, 499, 520, 539, 541, 578; III, 24, 32, 57, 96, 101, 111, 135, 137, 145, 157, 165, 167, 174, 189, 192, 201, 210, 217, 228, 236, 281, 282, 311, 330; IV, 10, 12, 13, 32, 60, 98, 103, 350, 378, 385, (386); V, 19, 170, 204, 456
Chrisafulli H. (19. stol.) — V, 206
Chvála Emanuel (1851—1924) — VI, 88
Chvalovský Edmund (1839—1934) I, 280—282, 284, 291; II, 23, 69, 78, 96, 117, 131, 150, 153, 157, 175, 187, 318, 320, 477, 478, 496, 538, 578; III, 96, 109, 151, 159, 167, 182, 207, 218, 228, 230, 264, 266, 275, 279, 328, 333; IV, 35, 41, 84, 115, 140, 200, 203, 247, 268, 269, 293, 347; V, 137, 196, 203, 456; VI, 173
Chvapil Karel (1851—1903) — VI, 173

Ibsen Henrik (1828—1906) — V, 209, 211, 248, 249, 251, 261, 379
Iffland August Wilhelm (1759 až 1814) — I, 134; II, 557, 577; III, 183; VI, 14
Illner Hynek (1803—1861) — V, 170; VI, 23, 48, 50
Immermann Karl Lebrecht (1796 až 1840) — V, 56
de la Inde Hyppolite — III, 305

J. M. Š. — II, 464
J. N. viz Neruda Jan
J. P. viz Purkyně Jan
J. P. Dr. viz Palacký Jan
J. Skr. viz Pešková Eliška
J. St. viz Strakatý Jan
Jablonský Boleslav (1813—1881) — V, 295; VI, 17—19, 138
Jacob(i) Friedrich Heinrich (1743 až 1819) — V, 27 (?)
Jahn Jiljí Vratislav (1838—1902) — I, 59; II, 15
Jaichová viz Kautská
Jakšová, tanečnice (19. stol.) — II, 343
Jan Kazimír (zemř. 1672) — IV, 37
Jan Nepomucký (zemř. 1393) — II, 316; III, 337; IV, 330
Jan sv. viz Jan Nepomucký
Janauschek Fanny viz Janoušková Františka
Janin Jules (1804—1874) — II, 136—138, 141, 353, 365
Jandová Božena (2. pol. 19. stol.) — III, 40
Janoušková Františka (1830—1904) — I, 189, 288; II, 349, 378, 379; III, 298, 299, 306
Janovič, herec ochotník (2. pol. 19. stol.) — IV, 321
Jansen viz Janson Kristoffer Nagel
Janson Kristoffer Nagel (1841 až 1917) — III, 91
Jar. Š. — V, (271)
Jaroška Josef (19. stol.) — II, 182; VI, 173
Javůrek P. viz Pešková Eliška
Jean Paul (1763—1825) — I, 93; IV, 235, (339); V, 10
Jedlička viz Pešková Eliška
Jelačič Josef (1801—1859) — IV, 338
Jenner Edvard (1749—1823) — IV, 326
Jeřábek František Věnceslav (1836 až 1893) — I, 25, 26, 59, 61, 62, 102, 217; II, 294, 467; III, 101, 102, 147, 148, 164; IV, 36, 48, 137, 143, 144, 153—(158), 209, 279, 309; V, (8), 256—(260), 458; VI, 60, 144
Jeřábková, majitelka knihtiskárny (19. stol.) — VI, 174
Jeschke, studující práv — VI, 18
Ježek Karel (1811—1901) — V, 169
Jireček Hermenegild (1827—1909) — I, 235; II, 128; VI, 172
Jireček Josef (1825—1888) — VI, 172
Jirsáková Marie (19. stol.) — V, 141, 143, 144, 148, 205, 206, 223, 245, 305
Jiří z Poděbrad (1420—1471) — IV, 117, 175, 251
Jiřík Václav — VI, 16
Johana II. (1371—1435) — V, 84
Josef II. (1741—1790) — VI, 13, 14
Josífek, divadelní sluha (19. stol.) — V, 299
Jungmann Josef (1773—1847) — I, 122, 123; II, 315; IV, 348; VI, 19, 26
Jungmannová Božena, tanečnice (19. stol.) — I, 122, 123; II, 51, 57, 200; III, 278, (291), 292
Jungmannová Flora, tanečnice (19. stol.) — III, (291), 292

K. R. — IV, 226
K. S. viz Sabina Karel
K. Š. viz Šimůnek Karel
Kadleček Rudolf (19. stol.) — IV, 364; V, 105
Kafka V. J. (19. stol.) — III, (189)
Kaiser Friedrich (1814—1874) — I, 44, 156, 163, 250; II, 314, 329, 478, 533; III, 258, 267, 329; IV, 67, 90, 262, 263
Kajda, zpěvák (19. stol.) — V, 169
Kálidás (asi 6. stol.) — III, 159; IV, 124, 324; V, 192, 226, 242

Kalina Josef Jaroslav (1816—1847) — VI, 140, 141
Kalisch David (1820—1872) — II, 313
Kališ viz Kalisch David
Kaminská Marie (nar. 1843) — III, 100, 101
Karel X. Gustav (1622—1660) — IV, 36
Karl viz Carl
Karlach Mikuláš (1831—1911) — IV, 365
Karlík Hugo Jan (1807—1894) — VI, 142
Käsman Josef (1748—1854) — I, 188
Kastner, herec (19. stol.) — II, 124
Kaška Jan (1810—1869) — I, 7, 19, 24, 35, 40, 43, 45, 46, 48, 50—52, (55), 56, 60, 65, 66, 71, 74, 77, 91, 103, 105, 112, 115, 120, 121, 137, 140, 145, 153, 155, 158, 159, 181, 186, 193, 194, 197, 204, 221, 222, 230, 231, 237, 241, 251, 260, 278, 292; II, 24, 36, 51, 62, 63, 77, 96, 105, 134, 176, 177, 179, 186, 196, 231, 282, 284, 286, 300, 320, 324, 330, 333, 336, 341, 376, 393, 401, 403, 417, 433, 451, 478, 507, 522, 549, 569, 607, 614; III, 22, 35, 48, 76, (77), 86, 90, 116, 164, 192, 251, 279; IV, 31, 71, 82, 133; V, 170, 298, 425, 442; VI, 19, 21, 28, 41, 138—141, 178
Kato viz Cato Marcus Porcius
Kaulbach Wilhelm (1805—1874) — I, 188
Kautská Mína (1837—1912) — I, 84, 87, 89, 103, 104, 107, 108, 112, 120, 122, 131, 137, 161, 200; IV, 358; V, 442
Kautský Jan (1837—1896) — I, 249; II, 8, 9, 257; V, 338
Kavalárová Johana (1863—1946) — V, 68
Kaván František (1818—1896) — III, 91
Kellersperg Arnošt Leopold, baron (1822—1879) — II, 14
Kienberger Vilém (1843—1879) — II, (408)
Kiesl Josef (19. stol.) — III, 124
Kiliani, tanečnice (19. stol.) — III, 104
Kinský Rudolf (nar. 1845) — IV, 313, 382; V, 15
Klaudy Karel Leopold (1822 až 1894) — I, 125 126; IV 365
Klein Julius Leopold (1808—1876) — V, 191, 192
Kleisel, člen obecního výboru v Plzni (19. stol.) — II, 547
Kleist Henrich (1777—1811) — I, 29, 158; II, 323; III, 177, 263
Klement Václav (19. stol.) — V, 299
Klicpera Ivan (1846—1881) — III, 112, 113
Klicpera Václav Kliment (1792 až 1852) — I, 11, 20, 29, 51, 54, 55, 57, 58, 60, 92, 144, 149, 235; II, 41, 393, 419, 614; III, 8, 111, 112, 208, 241, 263; IV, 224, 298, 347—350, 360; V, 356, 441, 462, 463; VI, 19, 20, 45, 46, 138
Klicperová Marie (1823—1867) — VI, 19
Klíč Karel Václav (1841—1926) — II, 119
Kliment, herec ochotník (19. stol.) — IV, 321
Klimšová Bohumila (19. stol.) — V, (52)
Klingemann Karel August (1777 až 1831) — I, 27
Klischnig, akrobat (19. stol.) — IV, 222
Klišník viz Klischnig
Kloučková Kateřina (1833—1858) — I, 64
Klučák František (1814—1886) — II, 285

Knaack Wilhelm (nar. 1829) — I, 74
Knaislová Marie — II, 456; V, 299
Kneisl Rudolf (1832—1899) — IV, 340, 341; V, 72
Kneislová Marie viz Knaislová Marie
Knoll Josef (1775—1841) — VI, 18
Knornová Julinka viz Šamberková Julie
Kober Ignác Leopold (1825—1866) — V, 120; VI, 174
Kodym Josef (nar. 1828) — VI, 172
Kodym St. viz Pešková Eliška
Köhler Karel (nar. 1838) — I, 181
Köhlerová Marie (19. stol.) — I, 161
Kohm Antonín (zemř. 1870) — V, 296
(z) Kochanský(ch) Rudolf (19. stol.) — II, 182, 255, 268, 284, 314, 324, 329, 341
Kolár František (1830—1895) — I, 12, 18, 21, 22, 24, (27), 34, 41, 46, 52, 54, 55, 60, 71—73, 75, 76, 78, 81, 83, 85, 86, 88—91, 105, 107, 112, 121, 122, 130, 137, 140, (143), 145, 155, 156, 159, 164, 176, 179, 183, 186, 190, 192, 193, 196, 199, 216, 218, 221, 222, 224, 228, 231, 235, 237, 243, 245, 248, 253, 255, 259, 272 až 274, 283, 289—292; II, 15, 21, 23, 29, (35), 37, 38, 40, 44, 46, 47, 49—51, 55, 60, (63), 67, 78, 87, 91, 96, 97, 112, 115, 123, 126, 128—130, 146, 155, 157, 158, 160, 163, 168, 170, 191, 208, 210, 211, 230—233, 238, 248, 256, 279, 294—296, 298, 302, (307), 319, 321, 327, 328, 330, 331, 347, 360, 368, 387, 393, 403, 414—416, 417, 424, 433, 444, (447), 451, 469, 481, 486, 490, 491, 493, 496, 498, 499, 511, 513, 520, 539, 541, 545, 548, 559, 568, 569, 578, 589, 614; III, 24, 32, 35, 44, 45, 48, 58, 60, 61, 68, 80, 87, 93, 96, 97, 101, 104, 109, 111, 112, 116, 119, 135, 145, 147, 149, 151, 153—158, 163—165, 168, 170, 171, (176), 178, 180, 183, 184, 186, 188, 190, 197, 203, 206, 207, 217, 221, 224, 226, 228, 230—232, 236, 237, 239, 243, 249, 251, 257, 259, 264—266, 270, 275, 280, 281, 294, 295, (297), 308, 310, 318, 320, 328; IV, 12, 13, 19, 21, 23, 27, 29, 30, 33, 35, 42—44, 46, (47), 55, 62, 69, 72, 84, 86, 94, (100), 102, 104, 116, 119, (125), 127, 133, 152, 158, 164, 165, (178), 183, 187, 194, 197, 200, 212, 213, 216, 221, 225, 228, 233—235, 247, 250, 254, (260), 268, 269, 271, 272, 276, 287, 293, 297, (302), 304, 310—313, 321, 336, 337, 354, 356, 358, 378, 383, 386; V, 33, 37, 70, 73, 76, 77, 94, 111, 127, 134, 143, 146, 148, 157, 158, 162—180, 184, 188, 204, 205, 207, 208, 222, 224, 228, 232, 233, 237, 256, 262, 264, 271, 274, 276, 279, 280, 283, 284, 304—306, 309, 312, 318, 325, 329, 332, 341, 342, 349, 357, 378, 380, 385, 393, 395, 415, 417, 442, 453, 455, 456, 458, 459, 464, 466
Kolár František Salesiánský, otec Františka Kolára (1804—1880) — II, (414); V, (164)
Kolár Josef Jiří (1812—1896) — I, 8—10, 12, 18, 20—25, (27), 28, 30, 33—35, 38, 41—43, (45), 47, 48, 50, 51, 53—55, 57, 58, 60, 71—73, (75), 77, (80), 83, 85—87, 89, 90, (92), 102, 103, 106, 108, 111, 122, 123, 130, 134, 135, 139, 142, (143), 146, (148), (157), 159, 169, (175), 178, 179, 181, 183 až 186, 191, 195, 196, 199, 201,

(216), 221, 222, 224, 231, 235, 241—243, 252, 254, 257, 259, 270, 271, 273, 274, (277), 280, 289; II, 15, 16, 29, (35), 41, 46, 53, (63), 73, 78, 79, 87, 111, 117, (131), 151, 153, 157, 162, 184, 192—194, 201—203, 242—249, 292, 293, 295, 330, 347, 414, 417, 421, 426, 436, 527; III, (44), 136, 137, 152, 153, 162, 164, 168—170, (176), 181, 183, 190, 196, 207, 212, 228, 230, 231, (235), 236, 247, 248, 252, (253), 255, 259, 269, 273, 275, 280, 296, 297, 309, 310, 315, 328, 335; IV, 18, 22, 26, 28, 33, 36, (47), 62, 64, 68, 83, 84, 86, 93, (100), 104, 106, 115, 124, 130, (134), 135, 150, 170, 178, 193, 195, 198 až 200, 207, 209, 230, 231, 233 až 235, (257), (259), 260, 264, 297, 298, 302, 310, 315, 321, 322, 357, 367, 368, 377, 382—385; V, 164, (165), (168), 170, 171, 174, 178, 425, (434), 441; VI, 28, 47, 140

Kolár ml. viz Kolár František

Kolár st. viz Kolár Josef Jiří

Kolárová-Manetínská Anna (1817 až 1882) — I, 8, 10, 12, 17, 20 až 22, 24, 26, 30, 35, 36, 38, 41, 44, 49, 50, 55, 57—61, 65—67, 71, 73, 77, (80), 81, 83, 87, 103, 104, 107, 108, 111, 113, 120, 122, 130, 135, 139, 158, 169, 177, 179, 186, 193—196, 198, 199, 216, 224, 231, 236, 248, 256, 257, 264; II, 49, (73), 131; III, 21; IV, 356, 357; V, 170, 174; VI, 19, 140

Kolář, prastrýc Františka Kolára (konec 18. a začátek 19. stol.) — V, 166, 167

Kolaříková, herečka (19. stol.) — III, 47, 121

Koldínský Alois (19. stol.) — V, 267

Kolínská Ella (19. stol.) — I, 30, 34, 36, 38, 39, 42, 45—47, 50, 52, 53, (133)

Kolínská Marie (19. stol.) — V, 174

Kollár Jan (1793—1852) — IV, 348; VI, 17, 20

Kollárová Mína (19. stol.) — VI, (20)

Koller Alexander (1813—1890) — IV, (29)

Kolovrat Krakovský Zdeněk, hrabě (1836—1892) — IV, (148), 195, 255; V, 441; VI, 47

Komenský Jan Amos (1592—1670) — III, 333; IV, 225

Komers Karel (19. stol.) — III, (237)

Komzák Karel (1823—1893) — II, 22

König, divadelní kritik — IV, 358

König, ředitel olomouckého divadla (19. stol.) — III, 18, 20; VI, 62—65

Könner viz Körner Jan

Kopecký, herec (19. stol.) — I, (175), 186

Kopecký Matěj (1768—1847) — I, 286

Körner Jan (nar. 1743) — VI, 13

Körner Karel Theodor (1791 až 1813) — I, 20, 48, 50 (?)

Körschnerová Marie (1833—1894) — I, 141, 142, 176—178, 186, 191, 199, 200; III, 109—(111), 113, 114, 134, 135, 146; IV, 358

Korzeniowski Jósef (1797—1863) — I, 63, 152, 238, 239; II, 133, 147, 149, 410, 411; III, 17, 30

Kosina František viz Kosina Jan Evangelista

Kosina Hynek (1828—1901) — VI, 173

Kosina Jan Evangelista (1827 až 1912) — I, 123, 124

Kosinová Marie (1831—1902) — VI, 173

Kostka z Postupic Albrecht (zemř. 1477) — IV, 251
Kossuth Lajos (1802—1894) — VI, 38, 39
Kotzebue August (1761—1819) — I, 21, 149, 157, 217, 297; II, 322; III, 17, 233, 266; IV, 214; V, 72, 115, 135, 205, 252, 281
Koubek Ferdinand (1837—1915) — IV, 347, 352; V, 15, 447; VI, 115
Koubek Jan Pravoslav (1805 až 1854) — VI, 133
Kouble Josef Alois (1825—1886) — III, 279
Koucká viz Kautská Mína
Koucký viz Kautský Jan
z Kouniců, hraběnka viz Čermáková Josefína
Koutský viz Kautský Jan
Koutský J. K. (zemř. 1871) — V, 298
Krajník Miroslav (1850—1907) — IV, 145
Králová Marie (zemř. 1911) — IV, 355
Kramerius Václav Matěj (1753 až 1808) — V, 462; VI, 16
Kramuele Josef Emil (1826—1884) — I, 182; II, 182, 547; III, 189, 249; IV, 61, 177, 217, 230; V, 169; VI, 173
Krása Alois (1828—1900) — VI, 172
Krásnohorská Eliška (1847—1926) — VI, 60
Krausová, tanečnice (19. stol.) — III, 157, 210, 218, 219, 325; IV, 23
Kreutzer Conradin (1780—1849) — I, 114
Krisch viz Kříž
Kroll, ředitel divadla — VI, 74
Krolmus Václav (1787—1861) — I, 175
Krössing Adolf (1848—1933) — IV, 347; V, 15, 38, 39, 456, 460
Krumlovský František (1817 až 1875) — IV, 68; V, 169, 425; VI, 28—31, 141, 178
Krušina Karel (19. stol.) — IV, 363
Kružský Fr. (19. stol.) — I, 68
Křenek Jaromír viz Pešková Eliška
Křepelová Matylda (1851—1906) — IV, 186; V, 93
Křičenský Josef Jaroslav (1812 až 1886) — I, (225)
Křikava, tenorista (19. stol.) — II, 603, 605
Kříž, cestovatel (zemř. 1874) — IV, 361
Křížkovský Pavel (1820—1885) — III, 91
Křtín Josef (1830—1884) — I, 32, 91, 155, 222, 254, 255; II, 56, 63, 284, 589; III, 61, 108; V, 207; V, 441, 453; VI, 181
Kubíčková Anna viz Frankovská Anna
Kubín, chórista (19. stol.) — V, 170
Kuh David (1818—1878) — I, 320; II, (201); III, 55 56, (245)
Kulas Josef (zemř. 1878) — IV, 60
Kunz Eduard — VI, 22, 23
Kupková Anna (1848—1903) — IV, 139, 140, 145, 185, 188, 214, 313; VI, 173
Kurz Josef Felix (1715—1786) — IV, 82
Kuřáková Márinka (19. stol.) — VI, 101
Květ František Boleslav (1825 až 1864) — V, 167
Květenská Ludmila (nar. 1850) — IV, 180
Kynnaston Eduard (asi 1640 až 1706) — III, 303, 305
Kysela Josef (1839—1904) — II, 105, 164, 182, 205, 211, 224, 239, 268, 284, 314, 329, 403, 422, 423,

443, 451, 455, 477, 493, 522, 534, 578, 607; III, 21, 43, 47, 57, 60, 61, 85, 91, 95, 124, 137, 207, 217, 234, 258; IV, 27

L. H. viz Quis Ladislav
Labiche Eugène (1815—1891) — IV, 224; V, 212, 214
Labuche Eugène viz Labiche Eugène
Lafontaine Jean de (1621—1695) — II, (408); III, 70
Lachmann Jan (19. stol.) — IV, 364
Lalicola Margherita de — III, 304
La Marche Olivier de (1425—1502) — V, 129, 395
Lamartine Alphonse de (1790 až 1869) — VI, 47
Lamer, německý velitel hasičského sboru v Praze (19. stol.) — II, 220
Landfrass Vilém (zemř. 1902) — V, 462
Landoni Francesca — III, 304
Lang A. viz Langer Anton
Langer Anton (1824—1879) — II, 232, 233; III, 187; IV, 53, 226; V, 459
Langlé Aylic (1829—1870) — II, 189, 445, 446
Lannerová Katharine (19. stol.) — I, 235; II, 339; III, 235, 278
Lanza Giovanni (1815—1882) — IV, 325
Lapil Jan (1816—1866) — I, 19, 34, 51, 52, 59, 71, 73, 77, 78, 86, 91, 107, 112, 123, (124), 134, 146, 155, 170, 176, 183, 184, 186, 196, 221, 224, 231, 241, 251, 252, 256, 291; II, 38, 77, 79, 117, 157, 170, 175, 205, 265, 289, 300, 417—421; III, 21, 137, 240, 241, 246; IV, 133, (321); V, 169, 170, 298, 442; VI, 48, 140
Lapilové, synové Jana Lapila — IV, 321
Lascy František Moric (1725 až 1801) — VI, 14
Laub Ferdinand (1832—1875) — I, 188; II, 332
Laube Heinrich (1806—1884) — II, 550, 551; III, 109, 257, 273—275; IV, 279; V, 244, 326
Laudon Ernst Gideon (1717 až 1790) — VI, 14
Laun Friedrich (1770—1849) — III, 71
Laušman, otec Marie Laušmanové (19. stol.) — VI, (68)
Laušmanová Marie (1858—1933) — V, 448, 461, 462; VI, 68
Lecocque Charles (1832—1912) — IV, 354; V, 13, 38
Lecouvreurová Adrienna (1692 až 1730) — III, 305, 306
Lederer J. (19. stol.) — IV, 131
Ledererová Terezie viz Seifertová Terezie
Lefeuvre V. (19. stol.) — III, 17
Legouvé Ernest (1807—1903) — III, 48, 49; V, 447
Lehmann Moritz (1819—1865) — I, 250
Lembert Wenzel (1780—asi 1838) — III, 166
Lemoine Gustave (1802—1885) — IV, 271
Lenesino, zpěvák kastrát — III, 304
Lessi, sestry zpěvačky — III, 304
Lessing Gotthold Ephraim (1729 až 1781) — I, 266; II, 470, 475 až 477, 525; III, 56, 183; IV, 312; V, 162, 183; VI, 12
Lessing Karl Friedrich (1808 až 1880) — II, 197
Letnická, lokální zpěvačka (19. stol.) — II, 182, 437, 533
Leuchert, něm. herec (19. stol.) — II, 413
Lev Josef (1823—1898) — III, 143, 200; IV, 66, 119, 132, 174, 178, 218, 313; VI, 59, 60, 92

Levasseur Nicolas Prosper (1818 až 1884) — I, 188; II, 533; III, 265
Levassor viz Levasseur Nicolas Prosper
Leverrier Urbain Jean Joseph (1811—1877) — V, 155
Lewinský Josef (1835—1907) — II, 404; III, 195; V, 32
Leythäuser Max (nar. 1853) — V, 153, 154, 156, 198, 200
Libická Arnoštka (1837—1893) — I, 29, 32, 33, 36, 39, 40, 44, 219, 220, 223, 226—228, 231, 238, 239, 241, 243, 244, 251—253, 256, 257, 261, 262, 264, 271, 273, 274, 276, 283, 289—292; II, 21, 24, 29, 36, 38, 41, 47, 50, 56, 63, 69, 73, 78, 79, 81, 92, 96—(98), 112, 113, 115, 123, 125, 126, 129—130, 134, 149, 157, 160, 162, 169, 185, 205, 238, 261, 265, 279, 326, 328, 342, 364, 374, 376, 382, 387, 411, 436, 439, 467, 469, 477, 488, 498, 500, 510, 527, 528; III, 103, 114, 168; V, 174; VI, 80, 87
Libuňka, ředitel kočující společnosti — IV, 179, 180
Liegert František (1803—1881) — II, 102, 121, (122), 154, (243), 244, 251, 257, 326, 344, 363, (364), (372), (380), 409, (410), 422, 425—427, 429, (430) až (432), 456—458, 469, 474, (504), 520, 521, 529, 531, 572, 595, 602, 605, 615, 616, 618, 619; III, 12, 13, 18, 19, 33, 34, 139, 140, 141, 277; IV, 105; V, 44, 175, 299
Lier Karel (1845—1909) — V, 215
Lindau Paul (1839—1919) — IV, 371; V, 180, 183
Lindpaintner Peter Joseph (1791 až 1856) — IV, 116
Lindweich viz Linhart Václav
Linhart Václav (19. stol.) — III, 18, 19
Linker Gustav (19. stol.) — IV, 178
Linker Horác viz Linker Gustav
Lipšová Marie (1831—1889) — I, 10, 12, 17, 51, 56, 72, 74, 75, 78, 107, 108, 121, 135, 146, 153, 156, 158, 191, 221, 246, 252, 253, 264, 271, 273, 278, 283, 289, 292, 293; II, 21, 22, 41, 44, 47, 49, 53, 67, 68, 81, 115, 126, 155, 160, 162, 169, 185, 205, 208, 210, 229, 230, 308, 310, 321, 387, 423, 439, 477, 490, 493, 498, 519, 527, 537, 539, 545, 552, 610; III, 21, 29, 30, 58, 60, 96, 101, 114, 125, 158, 159, 163, 169, 178, 189, 194, 195, 203, 211, 213, 221, 228, 264, 286, 310, 328; IV, 9, 18, 60, 92, 93, 97, 102, 115, 127, 154, 203, 207
Livius Andronicus (nar. 278 před n. l.) — II, 476
Lobedanz Edmund (1820—1882) — V, 126
Lobkovic Jan (Karel) (1799—1878) — II, 14; V, 167
Lockroy Joseph Philippe (1803 až 1891) — III, 17, 93, 109
Lomnický viz Vávra Jan
Lomnický z Budče Šimon (1552 až 1622) — V, 254
Loredano Angioline (14. stol.) — V, 113
Lorin, dramatik (19. stol.) — III, 171, 281
Louis Napoleon viz Napoleon III.
Louvet de Couvrai Jean Baptiste (1760—1797) — V, 25
Ludvík (I.) Karel August (1786 až 1868) — III, (265)
Ludvík XIV. (1638—1715) — III, 69
Lukes Jan Ludevít (1824—1906) — I, 7, 8; II, 305, 603, 605; III, 278; VI, 68
Lumbe Josef Thaddaeus (1803 až

1875) — IV, 163, 166, (167), (169)
Luther Martin (1483—1546) — VI, 70

M. Št-n viz Štván Maxmilián
Macaulay Thomas Babington (1800—1859) — V, 256
Machiavelli Niccolò (1469—1527) — IV, 39
Macourek Josef (zemř. 1874) — II, 257; V, 299
Mácha Karel Hynek (1810—1836) — I, 263; IV, 348; VI, 18—20, 138
Macháček Josef, továrník (19. stol.) — V, 296
Macháček Karel Simeon (1799 až 1846) — I, 24, 78, 82, 83, 102, 104, 113; II, 38, 607; V, 174, 356
Macháčková Marie (zemř. 1870) — V, (297)
Macháčková Terezie (zemř. 1865) — V, (297)
Machatý Alois (zemř. 1872) — III, 97; V, 296, 297
Machin — II, 357
Maislerová Ema viz Sáková Ema
Maixner Petr (1831—1884) — I, 22
Majober Matěj (1764—1812) — VI, 13
Májová, herečka (19. stol.) — VI, 140
Malatesto da Rimini Gianciotto (13. stol.) — II, 390
Malá viz Sklenářová Malá Otýlie
Malherbe François de (1555—1628) — II, 454
Malibranová Marie Felicité (1808 až 1836) — III, 304
Mallefille Jean Pierre (1813—1868) — IV, 14, 128—130
Malý Jakub (1811—1885) — I, 24; II, 292, (392)
Mánes Josef (1820—1871) — V, 423
Manetínská (též Manetinská) viz Kolárová-Manetínská Anna
Mann J. (19. stol.) — IV, 194
Marek Jan Jindřich (1803—1853) — IV, 348
Mareš František (nar. 1851) — IV, 313, 314
Marchisio Barbara (1833—1919) — II, (372); III, (304), (323)
Marchisio Carlotta (1835—1875) — II, (372); III, (304), (323)
Margraff Hermann (1809—1864) — IV, 143
Marino Falieri viz Falieri Marino
Markwordt August (19. stol.) — I, 52, 300—302
Marr H. (19. stol.) — I, (244)
Marra Gertrud Elisabeth (1749 až 1833) — III, 304
Marsova Hyppolita (1779—1847) — III, 305
Martin, franc. dramatik (19. stol.) — V, 212, 214
Martinec František (19. stol.) — I, 22; V, 180
Martincová Karla (1841—1900) — V, 170, (180); VI, 139
Martinelli, zpěvačka — III, 304
Masseé Victor (1822—1884) — IV, 314
Mašauer, plzeňský purkmistr (19. stol.) — II, 547
Mašek Karel (19. stol.) — V, (456)
Mašek V. (19. stol.) — I, 66
Mathews Charles James (1803 až 1878) — III, 258
Matoušovský Alois (19. stol.) — VI, 17, 18
Mattuš Karel (1836—1919) — I, (265)—(269)
Mauthner Fritz (1849—1923) — V, 387, 388
Mayer dr. (19. stol.) — II, 179
Mayer viz Maýr Jan Nepomuk
Mayerbeer viz Meyerbeer Giacomo
Maýr Jan Nepomuk (1818—1888)

— II, 102, 121, 602, 616; IV, (259), 312—314, 387—(389); V, (16), 44, 78, 80, 116—(119), 402, 403, 446; VI, 22—(27), 48—50, 134
Mazilière, choreograf — II, 110
Mecsery de Tsoor Karel (nar. 1804) — VI, 141
Medalová Vilemína — I, 27
Medau K. V. — VI, 48
Mediceové (Medicejští, Medici) — V, 79, 459, 461
Měchura Leopold (1803—1870) — V, 298
Meilhac Henri (1831—1897) — III, 50, 317, 318; IV, 58, 92, 264, 345; V, 98, 214, 339, 454, (455)
Meissner Alfred (1822—1885) — IV, 221, 328
Mélesville (1787—1865) — I, 35; III, 238
Melezínek Václav (1743—po roce 1800) — VI, 14
Melichárek Čeněk (19. stol.) — IV, 355
Melišová Körschnerová Antonie viz Körschnerová Antonie
Mellesville, Méllesvilles viz Mélesville
Mělnický J. B. (19. stol.) — IV, (49)
Menandros (342—291 před n. l.) — III, 109, 161
Mendelssohn Bartholdy Felix (1809 až 1847) — I, 75; II, 299; III, 80, 148, 197; V, 452, 453
Menenius Agrippa (6. stol. před n. l.) — IV, 300
Menzel Wolfgang (1798—1873) — II, 449
Metoděj sv. (zemř. 885) — V, (103)
Meyerbeer Giacomo (1791—1864) — I, 127, 189; II, 595, 602; III, 189; VI, 89, 98
Mezileský (19. stol.) — VI, 131
Michaelis, herec (19. stol.) — VI, 119
Michelangelo Buonarroti (1475 až 1564) — IV, 324; V, 79, 459
Mikovec Ferdinand Břetislav (1826 až 1862) — I, 26, 143, 181; II, 65, 204, (246), 420, 426, 470; III, 55; IV, 298; V, 168, 171, (172), 356, 366, 441; VI, 48
Mikuláš Boleslavský Josef (1829 až 1892) — III, 16; VI, 170
Millaud Albert (1844—1892) — V, (319)—(321)
Mirani, divadelní tajemník (19. stol.) — VI, 37, 39
Mírohorský viz Friedberg Mírohorský Emanuel Salomon
Mirovský, herec — VI, 82
Mírovský Fr. (19. stol.) — I, 90, (109)
Miškovský Josef B. (1859—1940) — IV, 12
Mojober viz Majober
Molenda Václav (1840—1903) — III, 97, 98
Molière (1622—1673) — I, 90, 140; II, 144, 232, 302, 433, 490, 586; III, 17, 67, 69—71, 74—76, 109, 152, 154, 166, 171, 188, 189, 290, 305; IV, 23, 76, 238, 295, 352, 375; V, 188, 222, 232, 270, 376
Molière mademoiselle viz Béjartová Armande
Möllerová (herečka 19. stol.) — VI, 96
Moltke Hellmuth Karl (1800 až 1891) — VI, 76
Monard, pařížský redaktor (19. stol.) — I, 126
Montijo Eugénie de (nar. 1826) — V, (202)
Moore Thomas (1779—1852) — II, 367
Moreau Emile (1852—1922) — V, 271, 343
Moreto y Cabaňa Agoston (1618 až 1669) — IV, 23—25; V, 195

Morländer (nar. 1819) — I, 109; II, 568, 575
Mosenthal Salomon Hermann (1821—1877) — I, 48, 50, 141; II, 206, 220, 342; III, 17, 53, 54
Moser Gustav (1825—1903) — II, 569, 575, 578; IV, 31, 353, (354); V, 71—73, 135, 136, 222, 260, 264, 354, 456, 457
Möser Justus (1720—1794) — IV, 285
Mošna Jindřich (1837—1911) — I, 34, 38, 43, 260; II, 182, 255, 267, 268, 278, 283, 296, 309, 314, 316, 318, 329, 333, 354, 356, 362, 365, 370, 377, 400, 403, 443, 455, 466, 478, 507, 516, 522, 533, 538, 549, 568, 579, 589, 614; III, 24, 33, 43, 47, 55, 57, 60, 61, 72, (75), 86, 87, 90, 91, 94, 95, 101, 104, 109, 114, 147, 151, 154, 157, 158, 163 až 168, 174, 180, 184, 188, 197, 206, 207, 218, 225, 226, 234, 237, 249, 251, 256, 265, 267, 268, 272, 275, 286, 295, 311, 316, 325, 329, 330, 332, (333); IV, 12, 13, 16, 21, 23, 26, 27, 29, 31, 35, 51, 52, 55, 70, 71, 84, 85, 95, 98, 106, 124, (125), 140, 147, 178, 185, 186, 188, 189, 207, 214, 220—223, 226, 230, 263, 265, 266, 268, 270, 279, 282, 283, 293, 337, 340, 347, 352, 354, 356, 378, 384; V, 15, 41, 73, 77, 94, 137, 148, 161, 170, 201, 207, 212, 214, 227, 228, 239, 261, 266, 270, 271, 274, 275, 279, 282, 283, 308, 309, 319, 324, 335, 356, 369, 370, 381, 386, 390, 414, 417, 447—449, 453, 455, 456; VI, 77, 126, 127, (168), (169)
Mouvier, pařížský obchodník (19. stol.) — II, 595
Mozart Wolfgang Amadeus (1756 až 1791) — II, 271, 272; III, 200; IV, 388; VI, 89
Mrázková Božena (19. stol.) — IV, 191, 192, 196, 202, 203
Mühlmanová, majitelka restaurace — VI, 31
Mühlwenzel František (1793 až 1858) — V, 164, 165
Mülders, ředitel flámského divadla (19. stol.) — III, 296
Müller Adolf (19. stol.) — III, 104
Müller Jan Bohuslav (1823—1885) — VI, 18
Müller viz Müllerová Terezie
Müllerová, herečka (19. stol.) — V, 238
Müllerová K., tanečnice (19. stol.) — II, 313, 401; III, 92
Müllerová Terezie (19. stol.) — I, 52, 55, 259, 298
Murad Efendi (1830—1881) — V, 112—116
Muratori Ludovico (1672—1750) — IV, 214
Murger Henri (1822—1861) — II, 467, 577
Murská Irma (19. stol.) — II, 572; III, 323; VI, 62
Musil Hynek (1834—1890) — III, 88
Musilová, sboristka (19. stol.) — V, 39
Musset Alfred (1810—1857) — II, 593; V, 214, 237

Nachbauer Fr. (19. stol.) — II, 31, 34; V, 7
de Najac Emile (1828—1889) — V, 343
Napoleon I. (1769—1821) — II, 139, 142, 144, 383, 384; V, 109, 202
Napoleon III. (1808—1873) — I, 125, 211; II, (383), (384), 565; IV, 95, 287, 362, 379; V, 202; VI, 76
Nápravník, měšťanosta humpolecký — VI, 153, (154)

Nápravník Eduard (1839—1916) — V, 78
Nápravník Robert (1840—1877) — II, 90; IV, (72), (74), (183), (224); V, 296, 297
Nápravníková, matka Arnoštky Libické — VI, (80), (82), (83)
Náprstek Ferdinand (1824—1887) — I, 61, 62, 78—81, 84, 156, 224; V, (441)
Náprstek Vojtěch (1826—1894) — II, 562, 564
Naudin, tenorista (19. stol.) — II, 602, 604, 605, 616
Nebeský Václav Bolemír (1818 až 1882) — II, 292; IV, 22, 56
Necahualkoxotl, vladař mexikánský — V, 190
Neděla Václav (1839—1867) — V, 299
Nedělová, zpěvačka (19. stol.) — III, 225, 253, 325
Nejedlý Jan (1776—1834) — VI, 18
Nejedlý Vojtěch (1772—1844) — II, 315
Nemanova, ruská tanečnice (19. stol.) — II, 305
Němcová Božena (1820—1862) — IV, 77; V, 423
Neoptolemos — III, 160
Neruda Jan (1834—1891) — I, 23, 56, 59 (189), 302; II, (108), (520), 521, 624, 627; V, (175); VI, 47, 144
Nestroy Johann Nepomuk (1801 až 1862) — I, 22, 56, 58; II, 515, 516; III, 33, 256; IV, 35, 65, 67, 68, 130, 131, 316, 317; VI, 118
Nesvadba Josef (1824—1876) — II, 399
Neuberová Karolína (1697—1760) — III, 306
de Neufchâteau François (1750 až 1828) — VI, 10
Nieumansek viz Dvořák, artista
Nikolaj Ignác (zemř. 1877) — I, 103; II, 393; III, 43; V, 170, 298
Nikolajová viz Hynková
Nordau Max (1849—1932) — V, 20, 26
Nostic Rieneck František (1725 až 1794) — VI, 12, 13, 16
Nostic Albert viz Nostitz Albert František
Nostitz Albert František (1807 až 1871) — II, (9), 14; IV, 170
Novák Jan (19. stol.) — IV, 132
Novopacký Václav (1827—1906) — VI, 173
Novotný B. viz Pešková Eliška
Novotný Eduard (1833—1876) — V, 240
Novotný Josef Raimund (1830 až 1878) — III, 218; IV, 21

Oehlenschläger Adam (1779 až 1850) — V, 209
Oechsová viz Exová Gabriella
Offenbach Jean Jacques (1819 až 1880) — II, 218, 399, 551, 607; III, 40, 91, 121, 176, 224, 234, 237, 281, 282, 332; IV, 29, 50, 97, 100, 138, 140, 145, 183, 184, 188, 190, 203, 223, 225, 228, 336, 344; V, 12, 38, 118, 202, 446, 447
Oinecke, velitel vojenské posádky (19. stol.) — VI, 155
de Oliva Pepita (nar. 1830) — I, 287; II, 39, 40
Oliviera Marcelina (19. stol.) — II, 39, 40, 42, 43, 46
Ondrák — III, 18
Orlov Grigorij Grigorjevič (1731 až 1783) — IV, 39
Orsinovci — III, 214, 215
Ostrovskij Alexandr Nikolajevič (1823—1886) — III, 233, 234; IV, 52—55, 125, 126; V, 27, 367, 379—381, 421
Ovidius Naso Publius (asi 43 před n. l.—18 n. l.) — IV, 325

Paar Karel, kníže (1806—1881) — VI, 18
Pacelt František (1840—1922) — IV, 251
Paganini Niccolò (1782—1840) — II, 565; VI, 64
Palacká Terezie (zemř. 1860) — VI, 102
Palacký František (1798—1876) — II, 466; V, 296; VI, 19, 26, 60
Palacký Jan (1830—1908) — III, 206
Paleček, šašek — IV, 117
Paleček Josef (1842—1915) — III, 91, 278, 292, 316; IV, 132, 133; VI, 92, 173
Partschová (spr. Paršová) Zikešová Olga (1855—1941) — IV, 313
de Pasqualis Carlo (19. stol.) — II, 434
Pasta Giuditta (1798—1865) — III, 304
Paták Matěj (19. stol.) — VI, 17, 18
Pátek Josef (19. stol.) — II, 578
Patierno Filippo (19. stol.) — V, 299
Pätsch, něm. herec (19. stol.) — I, 298
de Pauli Leopoldina (1847—1903) — IV, 277, 278, 293, 317, 354, 369; V, 30, 52, 58, 74, 78, 93, 99, 112, 128, 134, 137, 143, 153, 158, 194, 196, 204, 205, 207, 208, 214, 222, (223), 227, 228, 239, 245, 253, 261, 264, 267, 268, 272, 276, 279, 280, 282, 305, 306, 318, 322, 325, 329, 333, 343, 350, 356, 359, 381, 384, 388, 390, 437, 451, 452, 455, 457; VI, 66
Paümann Anton (zemř. 1870) — II, 465
Pazáková, zpěvačka (19. stol.) — V, 15
Pečenka, formář — VI, 170, 171
Pečírka Josef (1818—1870) — II, 365; VI, 140, 141
Pechánek František Jaroslav (1837 až 1870) — II, 359, 360; V, 296, 297
Pelikán Bohuš (19. stol.) — V, 115
Pelikán Josef Vladimír (1808 až 1876) — VI, 45, 46
Penne, rekvizitář — VI, 64
Pepita viz de Oliva Pepita
Perikles (asi 500 před n. l.—429) — V, 79
Persiani, zpěvačka (19. stol.) — III, 304
Peschke viz Pešková Eliška
Peschke, otec Elišky Peškové — I, (66)
Pešina z Čechorodu Václav Michal (1782—1859) — VI, 19
Peška Bedřich (1820—1904) — IV, 32; VI, 135
Pešková Eliška (1833—1895) — I, 9, 10, 12, 17, 20, 23, 31, 35, 39, 41, 43, (45), 48, 49, 51, 52, 55 až 58, 60, 61, 64—68, 71—73, 75 až 78, 86, 87, 90, 92, 105, 120, 137, (138), 140, 144—146, 152, 153, 158, 159, 164, 170, 176, 178, 181, 183, 192, 193, 195—198, 200, 216, 218, 222, 228, 235—237, 246, 248, 252, 255, 257—259, 264, 271, 274, 275, 277, 278, 281, 284, 291, 292; II, 24, 29, 30, 40, 42, 44, 46, 47, 51, 56, 57, 60, 75, 76, 82, 88, 89, 96, 99, 115, 118, 125, 134, 155, 160, 161, 181, 188, 190, 208, 235, 236, 238, 253, 265, 279, 282, 286, 302, 314, 319, 368, 376, 402, 411, 435, 447, 467, 479, (480)—(482), (484)—486, 493, 498, 513, 528, 541, 545, 548, 578, 592; III, 23, 28, 32, (34), 35, 41, 43, 48, 51, 58, 62, 63, 67, 83, 86, (89), 90, 96, 97, 103, 109, 119, 145, 153, 154, 156, 157, 163—166, 169, 170, 176, 178, 180, 181, 188, 189, 194—196, 204, 206—208, 210, 211, 221,

228, 231, 233, 237, 238, 240, 250, 254, 259, 264, 265, 275, 281, 295, 315, 320, 329; IV, 15, 17, 27, 28, 33, 41, 44, 48, 85, 115, 131, 133, 134, 138, 140—142, 165, 186, 191, 303, (341), 355—359, 369; V, 68, 125, 170, 176, 351, 352, 442; VI, 47, 52, 56, (71), (73)
Pešková Karolína (1842—1912) — I, 192—194, 197, 236, 256, 291; II, 57, 92, 131, 149, 153, 170, 181, 186, 300
Petite George — IV, 353
Petöfi Sándor (1822—1849) — IV, 238
Petr sv. apoštol (zemř. 67) — V, 100
Petr Václav (19. stol.) — VI, 173
Petřík Emanuel (19. stol.) — II, 119
Petroni, citerista — II, 277
Petržílková, sboristka (19. stol.) — V, 170
Pfleger Moravský Gustav (1833 až 1875) — I, 35, 59, 102—(105), (157), (170), 199, 200—203, 216, 231—(235), (263); II, 108, 548; III, 165, 206, 208, 209, 249, 255; IV, 153, 168—170; 209, 298; V, 175, 296, 297, 356
Philemon (asi 365—asi 263 před n. l.) — III, 161
Philippo Louise (19. stol.) — IV, 71
Phoites Johny (19. stol.) — V, (398), (399), (402), (467)
Phoites Josef (19. stol.) — V, (398), (399), (402), (467)
Picek Václav Jaromír (1812—1869) — VI, 143
Pickert, pražský Němec (19. stol.) — III, 246
Pichl Josef Bojislav (1813—1888) — VI, 18
Pichler viz Pešková Eliška
Pilulka Čeněk viz Züngel Emanuel
Pindaros (522—442 před n. l.) — V, 261
Pinkas Adolf Maria (1800—1865) — I, 147; II, 618, 619
Pinkas Ota (1849—1890) — IV, 189, 351, 352; V, 105, 252
Piron Aimé (1640—1727) — V, 25
Pisařovicová Marie (1842—1894) — II, 507, 549, 568, 607; III, 47, 60, 175, 197, 225, 253, 269, 281, 325; IV, 313
Pistoriusová Anna (19. stol.) — VI, 57
Píšek Jan Křtitel (1814—1873) — I, 189
Pius IX. (1792—1878) — III, (306)
Pivoda František (1824—1898) — III, 91; VI, 68
Pixisová Francilla (nar. asi 1810) — VI, 25
Platen August (1796—1835) — II, 369
Platon (427—347 před n. l.) — IV, 325
Plautus Titus Maccius (251—184 před n. l.) — III, 108
Plodrová Emílie (2. pol. 19. stol.) — III, 201, 210, 234, 251; IV, 20
Plötz Johann (19. stol.) — I, 144
Plutarch (asi 46—po 120) — II, 136
Počátecký J. viz Škoda Jakub
z Poděbrad Jiří (1420—1471) — IV, 117, 175
Podhorská Kateřina (1807—1889) — VI, (19), 23, 24
Podhorský Matyáš (zemř. 1849) — VI, 19
Podlipská Žofie (1833—1897) — II, 542, 544
Podlipský Josef (1816—1867) — V, 296, 297; VI, 103
Pohl Emil (1824—1901) — III, 17; V, 130
Pohl Jan Václav (asi 1740—1790) — II, 410
Poisson Raimond (1630—1690) — IV, 79, 82

Pokorný František (1833—1893) — I, 12, 44, 52, 53, 58, 68, 73, 78, 92, 103, 112, 130, 134, 135, 145, 146, 170, 183, 186, 191, 196 až 198, 204, 218, 246, 249, 252 258, 259, 264, 272, 273, 278, 290; II, 24, 38, 41, 44, 46, 50, 55, 56, 60, 62, 65, 67, 77, 78, 87, 92, 96, 105, 112, 115, 117, 125, 128, 130, 153, 186, 256; IV, 60; V, 442; VI, 37, 39, 153
Polák Jindřich (nar. 1834) — II, 510; III, 91, 92; IV, 313
Polák Karel (1834—1906) — I, 19, 29, 32, 44, 180; II, 256, 276, 287, 289, 296, 300, 308, 321, 328, 330, 373, 375, 376, 387, 393, 397, 416, 436, 447, 476, (477), 492, 496, 498, 499, 506, 520, 522, 539, 541, 559, 589, 607, 614; III, 35, 58, 83, 92, 96, 97, 111, 137, 145, 149, 151, 153, 156, 163, 173, 189, 196, 203, 207, 217, 236, 264, 275, 310, 321; IV, 9, 26, 36, 41, 42, 47, 52, 55, 57, 60, 107, 115, 119, 127, 150, 153, 158, 168, 187, 189, 194, 201, 205, 212, 213, 216, 233, 276, 344, 378; V, 86, 115, 301; VI, 141
Polertová, herečka (19. stol.) — I, 29
Pollner, biletář (19. stol.) — V, 299
Pompejus Magnus Gnaeus (106 až 47 před n. l.) — III, 302
Poňatovský viz Stanislav August Poniatowski
Ponocný, herec (19. stol.) — I, 68
Pope Alexander (1688—1744) — V, 178
Pospíšil Jaroslav (1812—1889) — III, 16, 17, 172; VI, 19, 42, 45, (46), 103, 105, 172
Pospíšilová Julie (19. stol.) — VI, 102
Pospíšilová Marie (1864—1943) — V, 358, 369, 370, 375, 381, 390, 393, 415; VI, 165
Pravda František (1817—1904) — IV, 32, 42, 65, 102; V, 423
Pražák K., litograf (19. stol.) — V, 296
Preislerová, sboristka (19. stol.) — V, 170
Pressl Karel Bořivoj (1794—1852) — VI, 18
Pressl Jan Svatopluk (1791—1849) — VI, 19, 20
Preville, franc. komik (1721—1799) — IV, 79; VI 10
Price, tanečník (19. stol.) — II, 339, 343, 352
Procházková Františka (19. stol.) — II, 298
Prokop Josef (1809—1862) — II, 40; IV, 59, 60; V, 166; VI, 36, 37, 39—44, 77, 79
Prokopová Josefína (19. stol.) — II, 40
Pryne William (1600—1669) — III, 305
Pštros Adolf (1851—1903) — IV, 321, 354
Pštrosová viz Kupková
Pštross František Václav (1823 až 1863) — II, 119; V, 176, 296; VI, 173
Pštrossová Františka (19. stol.) — III, 320, 331; VI, 173
ze Pštrossů František rytíř viz Pštross František
Ptačovská, herečka — III, 249
Pulda Antonín (1840—1894) — III, 154, 189, 264, 275, 281, 318; IV, 10, 13, 15, 27, 35, 41, 42, 47, 48, 57, 71, 86, 107, 115, 119, 124, 152, 153, 158, 164, 165, 183, 186, 194, 201, 207, 208, 212, 216, 224, 238, 247, 251, 263, 267, 268, 271, 276, 280, 287, 293, 305, 307, 308, 315, 317, 337, 344, 351, 354, 376, 378, 379, 382, 384; V, 30, 73, 88, 94, 99, 107, 115, 125, 127, 146, 184, 195, 196, 198, 204, 205, 213,

227, 237, 244, 245, 253, 254, 264, 268, 271, 276, 280, 282, 304, 306, 308, 312, 313, 318, 322, 325, 326, 333, 337, (349), 350, 356, 378, 381, 388, 390, 414, 445, 452, 453, 455, 467; VI, 173
Püner Kliment (nar. 1811) — I, 11; V, 168
Purkyně Jan Ev. (1787—1869) — IV, (40); V, 295; VI, 60
Purkyně Karel (1834—1868) — II, 298
Putlitz Gustav (1821—1889) — I, 194; II, 44, 578; III, 47, 179, 180; IV, 102, 218; VI, 156
Pyat Félix (1810—1889) — I, 20; II, 436; III, 17; IV, 292
Pythagoras (nar. asi 530 před n. l.) — III, 214; V, 212

Quast Jan Zachariáš (1814—1867) — II, 119
Quintilianus Marcus Fabius (nar. asi 38 n. l.) — II, 584
Quis Ladislav (1846—1913) — V, 159

Raabe Wilhelm (1831—1910) — II, 418; III, 241
Racan Honorate de Bueil (1589 až 1670) — II, 454
Racine Jean Baptiste (1639—1699) — II, 540; IV, 237; V, 225—227, 242, 332
Ráček Friedrich (nar. 1843) — I, (188)
Ráček Viktor (nar. 1847) — I, (188)
Ráčková Sophie (nar. 1845) — I, (188)
Radecký Jan Josef (1776—1858) — I, 21
Räder Gustav (1810—1868) — IV, 98
Raffael Santi (1483—1520) — III, 170; IV, 324
Rachel (vl. jm. Elisa Felix, 1820 až 1858) — II, 540; III, 299, 305
Raimund Ferdinand (1790—1836) — II, 37; III, 88, 316; IV, 67, 76; V, 40
Rajská Anna (1824—1903) — I, 197, (198), 204, 251; II, 50, 76, (117), 282, 284, 492; V, 169, 298, 300, 301; VI, (19), 138, (140), (141), 144
Rákosi János (1842—1928) — IV, 238, (239)
Rambousková, sboristka (19. stol.) — V, 153
Rank Josef (1833—1912) — II, 120
Rappo Fr. Ch. (19. stol.) — VI, 65
Raudnitz Leopold, městský radní (19. stol.) — IV, 232
Raupach Ernest (1784—1854) — I, 21, 29, 53, 55, 56, 58, 76, 273; II, 50; III, 17, 23; IV, 94; V, 48, 235, 361
Raymonde Hippolyt (1844—1895) — V, 389
Redwitz Oscar (1823—1891) — I, 134
Rehwaldová Kateřina (19. stol.) — II, 284, 285, 401, 456
Reich(e)l Josef (1819—1866) — V, 299; VI, 50
Reiner Václav Vavřinec (1689 až 1743) — IV, 64
Reinhard, spisovatel div. her (19. stol.) — I, 250
Reisinger, zpěvák (19. stol.) — V, 169
Reisinger Václav (19. stol.) — I, 144, 237, (242)
Rembrandt van Rijn Harmenszon (1606—1669) — II, 490
Reményi Eduard (1830—1898) — I, 188
Rennerová Karolína (provd. Syřínková, zemř. 1897) — II, 182, 187, 208; III, 47, 121
Rettigová Magdaléna Dobromila (1785—1845) — I, 128

Reuter Fritz (1810—1874) — V, 371
di Rhona Albina (nar. asi 1837) — I, 285—288; II, 146, 150
Ricci Federigo (1809—1877) — VI, 25
Ricciová Lella (1850—1870) — V, 299; VI, 25
Riccoboni Elena Balletti (1686 až 1771) — III, 304
Rieger František Ladislav (1818 až 1903) — I, 125, 126, 147, 248; II, (28), (102), 119, (121), 176, (242), (243), (458), (494), (526) až (530), 619; III, (141), (236); IV, 319, 320, 364, 365; V, 7—9, 19, 102, 175, 444; VI, 18, 24, 26, 47, 60
Riegge, hudební skladatel (19. stol.) — V, 200
Rigelboche, tanečnice (vl. jm. Marguerite Badel) — II, 305, 352—354, 356—358, 366
Richbor, angl. herečka — III, 299
Richelieu Armand Jean du Plessis de (1585—1642) — III, 73; V, 160
Ristori Adelaide (1822—1906) — III, 48, 49, 51—56, 298, 299, 304
Ritter Bohumil (19. stol.) — V, 245
Ritter z Rittersbergu Ludvík (1809 až 1858) — VI, 47, (100)—(103), (105)
Rittersberg viz Ritter z Rittersbergu Ludvík
Rittersbergová, matka Jindřišky Slavinské — VI, (100), (101), (104)
Rittersbergová, teta Jindřišky Slavinské — VI, (101), (104)
z Rittersbergu viz Slavinská Jindřiška
Rittersberková viz Slavinská Jindřiška
Robespierre Maximilien (1758 až 1794) — VI, 10
Roger Gustav Hippolyte (1815 až 1879) — III, 107, 124, 323
Roche, karmelitán — IV, 105
Rokitanský Jan (1835—1909) — II, 34
Roll Ferdinand (19. stol.) — III, (29)
Romer, dekoratér (19. stol.) — II, 257; III, 72
Römerová Berta (nar. 1846) — III, 253
Roscius Gallus Quintus (134—61) — III, 161, 302; V, 162
Roseger Peter (1843—1918) — IV, 171; V, 371
Rosen Julius (1833—1892) — I, (249), 250; III, 199, 200, 330; V, 72, 135, 149, 205, 252, 281, (282), 307, (308), 354
Rosier Joseph Bernard (1804 až 1880) — I, 190, 191; II, 493; III, 17, 238
Rossi Ernesto (1829—1897) — IV, 331—336, 385; V, 33, 421, 447, 452
Rossini Gioacchino (1792—1868) — III, 92; IV, 119; VI, 89
Rosza Sándor (19. stol.) — IV, 345
Rötscher Heinrich Theodor (1803 až 1871) — II, 439, 530, 581; IV, 368
Rott Moritz (1793—1857) — I, 188
Rottmann Karel (1798—1850) — V, 424
Rottová Ludvika (1856—1932) — V, 144—147, 153, 161, 184, 189, 195, 196, 204, 214, 222, 224, 227, 228, 237, 239, 244, 254, 255, 271, 272, 276, 279, 282, 284, 293, 305, 306, 308, 312, 318, 326, 356 až 358, 452, 455, 457
Rousseau Jean Jacque (1712 až 1787) — II, 556

Rozkošný Josef Richard (1833 až 1913) — IV, 218
Rožmitálské, sestry herečky (19. stol.) — VI, 139
Ruben Christian (1805—1875) — II, 414; V, 165, 166
Rubeš František Jaromír (1814 až 1853) — I, 21; II, 315, 409, 429; VI, 18, 178
Rubinstein Anton Grigorjevič (1829—1894) — I, 127
Rückaufová Tereza (19. stol.) — III, 281
Rückert Friedrich (1788—1866) — IV, 227; V, 173
Ruge Arnold (1802—1880) — III, 273
Růžičková Angelína, herečka (19. stol.) — IV, 176, 177
Růžová Božena (vl. jm. Mužíková 1847—1917) — IV, 355

Ř. z Č. — I, 272, (273)
Řezníček Josef Jindřich (1823 až 1886) — VI, 140
Říha, herec (19. stol.) — III, 113

Sabina Karel (1813—1877) — I, (23), (170); III, 117—119, 143, 144, 255, 260, 263, 264; IV, 27, 116, 117, (137), 153; V, 296; VI, 172
Sacchetti Francesco (1330—asi 1400) — V, 460
de Sade Donatien Alphonse François (1740—1814) — V, 292
Sachs Hans (1494—1576) — V, 172
de Saint Germaine, hrabě (zemř. 1784) — III, 251
Sák František (1817—1883) — II, 62, 105, 150, 182, 589; III, 91, 124; VI, 116
Sáková Ema (1850—1925) — III, 234, 253, 260, 269, 281, 325; IV, 51, 185, 214, 337, 347; V, 14, 39, 447, 448, 467
Salomon z Fridbergů viz Friedberg Mírohorský Emanuel Salomon
Samojlov Vasilij Michajlovič (1782 až 1839) — III, (160)
Samojlov Vasilij Vasiljevič (1813 až 1887) — III, (160)
Sande George (1804—1876) — I, 55; II, 500, 542, 545, 565; V, 246
Saphir Moritz Gottlieb (1795 až 1858) — II, 515, 571; IV, 234
Sardou Victorien (1831—1908) — II, 90, 129, 465, 490, 494, 512, 513, 515, 553, 555, 556, 558 až 560, 565, 571, 575—577, 591, 593; III, 50, 51, 80—84, 108, 152, 155, 174, 189, 190—192, 195, 331; IV, 107—112, 114, 129, 151, 159—161, 168, 195, 217, 239, 263, 288, 291—293, 310, 377; V, 8—10, 20, 33—37, 74, 122, 123, 133—135, 183, 184, 202, 206, 304, 313—318, 337, 359, 386—388; VI, 125
Scott Walter (1771—1832) — II, 623
Scribe Eugène (1791—1861) — I, 136, 236, 257; II, 29, 47, 497, 600; III, 9, 17, 31, 32, 73, 151, 167, 191, 206, 219, 312, 314; IV, 16, 35, 43—47, 49, 104, (143), 148, 187, 192, 193, 205, 238, 281; V, 108, 109, 238, 313, 359, 407, 447; VI, 181
Scutta Andreas (1806—1863) — I, 52, 55
Sedláček Alois (1852—1922) —V, 266, 301, 306, 357, 370, 384, 388, 416
Sedlnický (spr. Sedlnitzký z Choltic) Josef (1778—1855) — III, 7
Seebachová Marie (1829—1897) — I, 188, 280; III, 52, 299, 306; V, 364
Seifert Jakub (1846—1919) — II, 268, 300, 313, 403, 443, 549, 608; III, 35, 68, 73, 93, 96, 98, 111,

116, 119, 151, 154, 158, 163, 206, 214, 218, 228, 240, 281, 331; IV, 10, 12, 19, 21, 26, 27, 33, 37, 57, 69, 86, 94, 119, 127, 139, 140, 152, 158, 183, 185—187, 189, 191, 200, 216, 251, 263, 268, 270, 272, 279, 287, 293, 302, 303, 307, 310, 317, 337, 341, 343, 353, 354, 376, 380, 385; V, 15, 30, 31, 37—39, 73, (76), 86, 88, 93, 99, 107, 124, 127, 131, 137, 143, 146, 148, 152, 158, 161, 184, 189, 196, 197, 204, 205, 207, 213, 224, 227, 232, 237, 239, 244, 255, 262—264, 267, 268, 270, 271, 276, 279, 283, 284, 292, 301, 306, 308, 309, 313, 318, 322, 325, 326, 333, 337, 340, 342, 343, 350, 356, 369, 370, 375, 378, 381, 384, 388, 393, 415, 417, 449, 452, 467; VI, 157, 159

Seifertová Terezie (1844—1914) — I, 162; II, 283, 300, 309, 579, 607; III, 47, 57, 60, 72, 87, 91, 92, 95, 101, 104, 121, 138, 174, 175, 234, 253, 280, 281, 316, 321, 325; IV, 27, 51, 120, 140, 185, 189, 223, 225, 248, 262, 263, 270, 287, 293, 317, 337, 346, 358; V, 14, 30, 38, 39, 45, 46, 89, 131, 137, 153, 158, 261, 269, 279, 283, 308, 322, 335, 381, 386, 414, 447, 448, 452, 455, 456, 460; VI, 149

Seinvalovy, sestry herečky — III, 305

Sejček Vavřinec (19. stol.) — IV, 364

Sekoušek Ignác (19. stol.) — VI, 17

Sekyra Josef (1812—1864) — I, 7, 19, 24, 34, 42, 51, 52, 56, 69, 71, 91, 105, 109, 112, 121, 122, 135, 140, 141, 145, 153, 155, 159, 161, 163, 174, 193, 197, 220, 237, 240, 242, 250, 256, 258, 263, 272, 278, 281, 292; II, 22, 23, 37, 60 až 62, 77, 78, 96, 105, 155, 195, 218, 220—224, 231, 234, 267, (284), 314, 400, 403; III, 175, 184; V, 170, 172, 298; VI, 140

Seume Johann Gottfried (1763 až 1810) — V, 26, 363

Severa, ochotník (19. stol.) — III, 113

Sewe František Xaver (19. stol.) — VI, 13, 14

Seyfried Ferdinand (19. stol.) — VI, 174

Shakespeare William (1564—1616) — I, 8, 9, 14, 17, 21, 22, 24, 28, 54, 61, 75, 82, 104, 118, 122, 128, 129, 184, 189, 202, 256; II, 12 až 14, 23, 29, 52, 85, 93, 96, 97, 134, 162, 209, 229, 253, 254, 261, 272, 273, 279, 285, 286, (288) až 290, 292—294, 297, 299, 302, 315, 325, 372, 419, 448—450, 481, 501, 530, 540, 541, 552, 598, 620—624, 626; III, 11, 21, 22, 38, 74, 80, 95, 96, 119, 120, 145, 151, 152, 162, 183, 184, 196, 197, 213, 227, 250, 277, 289—291, 308, 309, (313), 328; IV, 17, 18, 22, 23, 28, 93, 100, 106, 117, 120, 121, 125, 134, 153, 193, 207, 232, 264, 270, 272, 295, 298—302, 312, 315, 323, 324, 333, 357, 367, 384; V, 40, 55, 57, 58, 75, 77, 79, 138, 172, 178, 179, 183, 188, 196, 209, 211, 228, 232, 257, 270, 285—288, 305, 341, 351, 357, 358, 363, 376, 382, 407, 408, 434, 437, 441, 451—453; VI, 9

Sheridan Richard (1751—1816) — III, 89

Schäfer viz Braunecker Schäfrová

Schellenberg, pierot (19. stol.) — IV, 66

Schenk, skladatel operet (19. stol.) — III, 91

Schikanedr Emanuel (1751—1812) — VI, 14

Schikanedrová Antonie (zemř. 1879) — I, 66

Schiller Friedrich (1759—1805) — I, 22, (27), 33, 68, 72, 73, 108, 111, 118, 184, 223, 225, 241, 254; II, 22, 29, 78, 156, 272, 330, 397, 475, 495, 610; III, 11, 17, 32, 51, 152, 153, 172, 177, 195, 231, 247, 267, 277, 319; IV, 33, 134, 153, 162, 227, 260, (261), 295, 339, 357; V, 30—32, 56, 79, 163, 287, 298, 407, 410, 435, 440; VI, 126, 173
ze Schillerů Bedřich viz Schiller Friedrich
Schindler H. (19. stol.) — II, (119)
Schlegel August Wilhelm von (1767—1845) — II, 475
Schlegel Friedrich (1772—1829) — V, 257
Schleich C. M. (19. stol.) — I, 297
Schleicher August (1821—1868) — V, 240
Schlesinger Siegmund (1832 až 1918) — II, 376, 380; III, 243, 307, (308)
Schmerling Anton, rytíř (1805 až 1893) — I, 115; II, 304; III, 85
Schmeykal Franz (1826—1894) — I, 187
Schmid Hermann Theodor von (1815—1880) — III, 98
Schmid Kryštof (1768—1854) — III, 313
Schmidt, divadelní pokladník (19. stol.) — I, 209, 210
Schmidt, majitel divadla (19. stol.) — IV, 338
Schmidt Procházková Josefína (zemř. 1867) — V, 299
Schnabel Jiří Norbert (19. stol.) — VI, 18
Scholz Wenzl (1787—1857) — II, 284; VI, 119
Schönfeld Jan Ferdinand (1750 až 1821) — VI, 13
Schreiber, dramatik (19. stol.) — II, 237
Schreyvogel Josef (1768—1832) — IV, (56)
Schubert Friedrich Karel (1832 až 1892) — V, 48, 49
Schumann, ředitel opery (19. stol.) — VI, 22
Schumann Robert (1810—1856) — VI, 89
Schwarz František (nar. 1840) — II, 520
Schwarz Jakub (1835—1915) — I, 27, 278; II, 54, 510
Schwarzenberg Karel, kníže (1824 až 1904) — II, 14
Schweitzer Jean Baptiste (1833 až 1875) — V, 149, 157, 414
Schwertáskové viz Švertáskové
Schwind Moritz (1804—1871) — V, 130, 385
Siege Johann Nepomuk (19. stol.) — I, 298; V, 443
Sika, vídeňský komik (19. stol.) — IV, 270
Simonides z Kea (asi 556—468 před n. l.) — V, 394
Sipoš viz Siposs Antal
Siposs Antal (1839—1923) — II, 517
Sirach Jesus (žil kolem r. 190 před n. l.) — V, 11
Siraudin Paul (1813—1883) — V, 271
Sitt Antonín (1820—1878) — VI, (93), (94)
Sittová Marie (1852—1907) — IV, 313, 314; VI, 60, 93
Skalický MUDr. (19. stol.) — VI, 17
Skalná viz Forchheimová Magdaléna
Skálová Marie (2. pol. 19. stol.) — IV, 241, 268, 271, 272, 277
Skarga Petr (1536—1612) — IV, 37
Sklenář Josef (1835—1890) — III, (149), 294; IV, 227; VI, 117
Sklenářová Malá Otýlie (1844 až

1912) — II, 113, 116, 123, 130, 152, (153), 156—158, 162, 169, 191, 196, 197, 205—207, 216, 217, 233, 236, 238, 248, 249, 261, 279, 287, 288, 294, 299, 307, 321, 327, 328, 330, 342, 347, 375, 382, 387, 397, 436, 438, 439, 444, 447, 469, 477, 498, 499, 519, 527, 539, 540, 544, 552, 568, 591, 599, 609, 610, 628; III, (20), 21, 28—30, 34, 46, 51, 58, 59, 69, 73, 83, 89, 99, 100, 111, 113, 115, 120, 137, 145, 147, 148, 153, 154, 156, 158, 163, 164, 167—171, 173, 177, 181, 182, 190, 195, 196, 204, 207, 213, 214, 217, 218, 221, 228, 231, 233, 236, 247, 249, 251, 255, 257, 260, 264, 267, 270, 271, 275, 280, 286, 293, 297, 309, 315, 321, 327, 328, 335; IV, 9, 15, 18, 19, 21—23, 25, 32, 33, 35, 41, 44, 48, 55, 57, 62, 90, 93, 104, 106, 115, 118 až 121, 124, 126, 128, 130, 134, 141, 150, 158, 161—165, 177, 182, 186, 187, 191, 192, 203, 205, 212, 219, 227—229, 232, 233, 241, 247, 248, 250, 254—257, 261, 264, 267, 268, 270, 271, 272, 276, 277, 287, 292, 293, 302—305, 309, 317, 321, 322, 356, 358, 360 až 362, 366, 367, 378, 382—385; V, 16, 29, 31, 37, 58, 59, 68, 73, 74, 77, 78, 86, 93, 99, 107, 112, 115, 124, 127, 131, 134, 146, 152, 158, 161, 175, 184, 189, 195 až 197, 205, 224, 226—228, 232, 237, 244, 245, 255, 262, 264, 265, 268, 283, 284, 301, 304, 306, 308, 311, 312, 318, 324, 329, 332, 341, 357—359, 362, 367, 369, 370, 378, 379, 381, 384, 388, 393, 417, 450, 452, 453, 457, 467; VI, 114, 118

Skrejšovský Jan Stanislav (1831 až 1883) — IV, 365; V, 10, 100 až 102, 104

Skuherský František Zdeněk (1830 až 1892) — II, 159, 179

Sladkovský Karel (1823—1880) — IV, 318, 320

Slánská Ema (1848—1928) — IV, 19—21, 36

Slavík Jan, mlynář pražský — VI, 25, 134—136

Slavík, redaktor (19. stol.) — II, 120

Slavíková, herečka (19. stol.) — II, 284

Slavinská (též Slavínská) Jindřiška (1843—1908) — II, 67, 275, 276, 287, 300, 308, 320, 354; III, 21, 43, 57, 60, 69, 87, 90, 96, 97, 125, 135, 170, 194, 207, 208, 213, 333; IV, 84, 134, 162, 183, 213, 239, 268, 272, 283, 305, 307, 309, 317, 341, 344, 354, 360; V, 30, 124, 152, 158, 184, 189, 195, 205, 227, 282, 319, 325, 329, 333, 343, 350, 356, 450, 467; VI, 100

Slavský, herec (19. stol.) — I, 183

Słowacki Julius (1809—1849) — V, 340, 341

Slukov Jakub Vojta (1847—1903) — V, 12, 93, 106, 107, 124, 134, 143, 146, 147, 152, 158, 161, 184, 195—197, 205, 207, 213, 228, 237, 256, 261, 268, 282, 284, 306, 312, 319, 324, 326, 329, 333, 335, 337, 342, 343, 350, 357, 367, 378, 379, 384, 415, 431, 447, 452, 453, 455, 458, 467; VI, 28

Sluníčko Daniel (19. stol.) — VI, 170

Sluníčko Josef (19. stol.)—VI, 170, 171

Smetana Bedřich (1824—1884) — II, 299, 595, 598; III, 147, 205; IV, 218, 311, 313, 314, 385, 388; V, 14, 78, 176, 357; VI, 59, 60, 88—92

Smetana Josef František (1801 až 1861) — VI, 142

Sofokles (496—406 před n. l.) — III, 75; IV, 124; V, 138, 162, 226, 242, 261
Sokol Antonín H. (1847—1889) — V, 353—355
Sokrates (469—499 před n. l.) — IV, 365
Somádévah (11. stol.) — V, 241
Souček Julius (1831—1874) — V, (118), 299; VI, 127
Soukupová Cecílie (1823—1888) — VI, 50
Souvestre Emile (1806—1854) — II, 355
Spinoza Baruch (1622—1672) — I, 169
Spitzweg Karl (1808—1885) — I, 188
Spohr Ludwig (1754—1859) — VI, 24
Spurný, bratrovrah (19. stol.) — IV, 112
Srba, ochotník (19. stol.) — IV, 321
St. dr. viz Strakatý Jan
Stagno Andreoli (19. stol.) — VI, 115, 116
Stamm Ferdinand (1813—1880) — II, 123, 124
Staněk Václav (19. stol.) — VI, 19
Stanislav August Poniatowski (1732 až 1798) — IV, 37
Stanislav Prokop (19. stol.) — V, 296; VI, 173
Stankovský (též Staňkovský) Josef Jiří (1847—1879) — III, 184 až 186, 208, 209, 330; IV, (24), 57, (173), 183, 242—244; V, 359 až 361; VI, 47
Stará, návštěvnice Prozatímního divadla — V, 296
Stark Karel (19. stol.) — IV, 301
Stašek Antal (1843—1931) — IV, 297; V, 415
Staudingrová Kateřina (nar. 1845) — III, 225
Stausova, herečka (19. stol.) — II, 538
Stefan viz Stephan Leopold
Stéger František (1825—1911) — III, 323
Stejskal Lažanský Fr. (19. stol.) — III, (329)
Steno Michele (14. stol.) — V, 113
Stephan Leopold (1826—1890) — II, 132
Sterne Lawrence (1713—1768) — I, 266
Stöger Jan August (1791—1861) — II, 193, (194), 337, 338, 372, 415, 419, 466, 593; V, 170; VI, 20, 22 až 25, 33, 34, 36, 39, 134—136, 178
Stolz Ricciová Ludmila (1826—kolem r. 1910) — V, 25
Stoppani Jan Babtiste (19. stol.) — VI, 18
Storch A., hudebník (19. stol.) — IV, 30
Strakatý Jan (1835—1891) — I, (86), 181 (194), (249), (250); IV, 135; V, 44, 278; VI, 69, 133, (135)
Strakatý Karel (1804—1868) — I, 27, 181, 250; VI, 19, 23, 24, 133 až 136
Strampfer, ředitel německého divadla v Pešti — II, 504; V, 20
Stránický Josef viz Stranitzký Joseph Anton
Stranitzký Joseph Anton (1676 až 1762) — IV, 80, 82
Stránský Šemerer Josef Jan (1808 až 1866) — VI, 156
Strauss Johann (1825—1899) — III, 282
Strnad Josef Jindřich (nar. 1849) — IV, 176, 177, 293, 317; VI, 173
Strobach Antonín (1814—1856) — VI, 18, 40, 43
Stroupežnický Ladislav (1850 až

1892) — V, 203, 233, 235, 455; (456); VI, 47
Stuna Matěj (nar. 1765) — VI, 15
Sue Eugène (1804—1857) — II, 556; IV, 101, 238; V, 217
Suchovo Kobylin Alexandr Vasiljevič (1817—1903) — III, 225
Suchý, hodinář (19. stol.) — I, 187
Sulzer Johann Georg (1849 až 1915) — V, 432
Suppé Franz von (1823—1895) — II, 175; III, 47, 60, 164, 234, 311; IV, 214; V, 460; VI, 63
Suvar Jan (19. stol.) — VI, 45
Svátek Josef (1835—1897) — I, 79—81, 240
Svěčin Dimitrev Nikolajevič (19. stol.) — II, 34
Světlá, herečka (19. stol.) — VI, 31
Světlá Karolína (1830—1899) — IV, 77, 171, 186; V, 246, 423
Svoboda Albín (nar. 1836) — IV, 306; V, 20
Svoboda František Jan (1778 až 1864) — VI, 172
Svoboda Josef (1814—1867) — I, 51, 52, 245, 246, 250, 254, 258, 262, 263, 273, 283; II, 15, 37, 44, 57, 61, 77, 88, 92, 96, 153, 158, 276, 336, 341, 538, 578; III, 96; V, 175
Svoboda Václav (1813—1888) — IV, 60; VI, 18, 172
Svoboda (Navarovský) Václav Alois (1791—1849) — I, 35; II, 407; V, 164; VI, 24
Svobodová, herečka (19. stol.) — III, 148
Svobodová Kateřina, tanečnice (19. stol.) — II, 284, 401, 451, 456
Sýkora, malíř (19. stol.) — VI, 170
Szigligeti Eduard (1814—1878) — IV, 40, 41, 181, 238; V, 235
Szujski Józef (1835—1882) — IV, 91
Šafařík Pavel Josef (1795—1861) — VI, 19
Šamberk František Ferdinand (1839—1904) — I, 32, 68, 69, 71, 73, 75, 76, 78, 83, 86, 87, 89, 90, 103, 107, 108, 112, 121, 130, 135, 139, 140, 145, 146, 164, 170, 175, 176, 183, 186, 190, 191, 193 až 195, 198, 199, 216, 218, 220, 222 až 224, 229, 231, 237, 240, 241, 243, 246, 249, 250, 252, 253, 255, 257, 258, 264, 272, 274, 277, 278, 282—284, 291; II, 21, 23, 24, 29, 35, 36, 41—45, 47, 51, 56, 58—63, 67, 69, 73, 76, 78, 79, 82, 87, 89, 92, 93, 97, 99, 107, 112, 125, 126, 128, 157, 160, 161, 164, 167, 168, 170, 175, 176, 181, 185, 186, 188, 191, 195, 204, 208, 211, 212, 217, 224, 230—233, 237—240, 256, 262, 263, 265, 268, 269, 279, 282, 284, 288, 296, 300, 302, 308 až 310, 312—314, 318, 320, 324, 327—329, 333, 362, 364, 365, 368, 373, 375, 376, 387, 393, 400, 401, 403, 411, 416, 423, 424, 433, 435, 442—444, 447, 451, 453, 465, 467, 477, 481, 483, 486, 491, 493, 496, 498, 513, 515, 516, 519, 527, 533, 534, 538, 539, 541, 545, 549, 559, 578, 589, 610, 614, 628; III, 28, 32, 35, 41, 44, 46, 48, 51, 59, 60, 62, 63, 68, 73, 86, 87, 90, 92, 93, 99, 101, 104, 108, 115, 119, 121, 124, 135, 137, 145 až 151, 157, 158, 163, 164, 166, 168, 171, 173, 174, 182, 188, 195 až 197, 200, 204, 206, 217, 218, 221, 224, 226, 230, 236—238, 243, 249, 251, 259, 265—268, 270 až 272, 275, 279, 281, 286, 291, 295, 310, 311, 315, 318, 320, 327, 329, 331, 333; IV, 10—12, 15, 19, (23), 43, 44, 49, 51, 52, 70, 72, 74, 84—86, 92, 94, 98, 102, 116, (125), 127, 130, 133, 140, 145, 147,

150, 182, 183, 185—(187), 191, 196 až 198, 200, 205, 207, 209, 223, 229, 230, 247, 268, 270—272, 276, 280, 283, 293, 302, 304, 305, 317, 341, 352, 355, 356, 358, 376, 379, 381—383, (387), 388; V, 14, 15, 29, 32, 33, 58, 59, 68, 73, 88, 94, 124, 134, 137, 148, 152, 161, 174, 176, 188, 204, 205, 224, 232, 239, 264, 266, 270, 276, 280, 282, 284, 285, 293, 304, 308, 309, 319, 322, 334, 335, 337, 340, 343, 347, 350, 356, 357, 369, 370, 375, 379, 390, 414, 416, 426, 427, 447, 452, 455, 467; VI, 47

Šamberková Julie (1847—1892) — III, 121, 236, 247, 248, 250, 254, 257, 267, 269, 271, 272, 280, 293, 315, 318, 327—329, 333; IV, 15, 86, 87, 91—93, 100, 102, 115, 118, 119, 130, 153, 158, 161, 164, 165, 180, 192, 193, 196—198, 200, 203, 205, 206, 239, 251, 256, 277, 279, 281, 287, 303, 307, 310, 315, (316), 356, 358, 376, 380, 381, 387, 388; V, 29, 31, 32, 38, 70, 74, 75, 86, 93, 99, 107, 112, 115, 124, 134, 137, 280, 358, 452; VI, 101

Šanda Josef (zemř. 1882) — V, 280, 309, 460

Šantl Jan Jiří (1798—1858) — III, 269

Šára Jan (1842—1894) — IV, 347

Šebelová, herečka (2. pol. 19. stol.) — IV, 262

Šebesta Vojtěch (1844—1880) — III, 281; IV, 132, 363; VI, 91

Šebor Karel Richard (1843—1903) — III, 34, 248, 249; IV, 218

Šedivý Prokop (1764—1810) — VI, 13, 16

Šembera Alois Vojtěch (1807 až 1882) — II, 70

Šimanovský Karel (1825—1904) — I, 9, 10, 12, 21—23, 33, 34, 39, 41—43, 47, 49, 50, 53, 55, 57, 58, 60, 68—70, 73—76, 78, 81, 83, 86—(89), 107, 108, 111, 112, 122, 129, 130, 133, 135, 137, 139, 142, 143, 153, 158, 159, 169, 170, 175, 176, 178, 179, 181, 186, 191, 193—195, 198, 199, 218, 222, 226, 228, 229, 231, 235, 238, 241, 243, 244, 249, 253—256, 271, 273, 274, 276—278, 281, 285, 290, 292; II, 15, 23, 24, 29, 36, 38, 41, 44, 47, 49, 50, 52, 53, 55, 57, 63, 67—69, 73, 76, 78, 79, 83, 86, 87, 92, 96, 97, 111, 112, 116, 124, 126, 129, 130, 134, 149, 151, 158, 160, 204, 209, 210, 217, 230, 248, 253—255, 265, 279, 286, 289, 290, 310, 321, 324—327, 330, 337, 338, 342, 368, 373, 374, 382, 387, 397, 416, 433, 438, 439, 451, 459, 469, 477, 486, 487, 490, 499, 500, 506, 513, 527, 533, 537, 541, 544, 548, 552, 591, 599, 610; III, 21, 24, 28—30, 44, 45, 51, 58, 60, 62—64, 68, 73, 83, 90, 96, 99, 103, 108, 111, 114, 119, 125, 137, 143, 145, 153, 155, 156, 163, 165, 167, 168, 178, 181, 182, 190, 196, 203, 214, 217, 218, 221, 227, 228, 230, 231, 234, 240, 248, 260, 264—266, 275, 286, 297, 310, 315, 327; IV, 18, 25, 27, 28, 33, 41, 47, 55, 57, 86, 93, 100, 104, 107, 115, 124, 130, 150, 158, 161, 164, 165, 173, 177, 190, 200, 203, 207, 212, 213, 216, 221, 228, 232, 233, 238, 239, 241, 250, 254, 260, 267, 268, 276, 279, 280, 281, 287, 302, 305, 309, 310, 315, 316, 322, 342—344, 360, 376, 385; V, (8), 19, 29, 30, 33, 37, 52, 68, 70, 75, 86, 89, 90, (106), 115, (116), 124, 127, 134, 137, 146, 148, 152, 158, 169, 184, 198, 213, 224, 227, 228, 232, 237, 239, 256, 268, 271, 276, 280, 313, 326,

341, 357, 367, 379, 388, 440 až 442, 451—453, 467; VI, 141, 175—(178)
Šíma, otec Karla Šimanovského — II, (337)
Šimmer, ochotník (19. stol.) — IV, 321
Šimůnek Karel (nar. 1842) — III, (17)
Škoda Jakub (1835—1885) — IV, (165), (378)
Škroup František (1803—1862) — VI, 41
Škroup Jan Nepomuk (1811 až 1892) — VI, 23
Šlik František Josef, hrabě (1789 až 1862) — V, 441
Šlikové — II, 321
Šmaha Josef (1848—1915) — IV, 305, 306, 309, 344, 376, 384; V, 30, 86, 88, 107, 146, 148, 152, 161, 188, 195, 224, 227, 268, 304, 452, 453, 455, 456; VI, 111
Šmider, herec (19. stol.) — VI, 82
Šmiler (též Šmiller), herec (19. stol.) — II, 22; VI, 19
Šourek, ochotník (19. stol.) — III, 113
Špechtmajerová viz Martincová Karla
Špindler Ervín (1843—1918) — II, 298; VI, 18
Šrámek, pražský lahůdkář (19. stol.) — I, 214
Šrámek, komik (19. stol.) — VI, 43
Šríharša viz Haršadeva
Šrůt Antonín (19. stol.) — VI, 121
Štadlmayerová, tanečnice (19. stol.) — II, 339
Štandera Antonín ml. (19. stol.) — VI, (30)
Štandera st. (19. stol.) — VI, (30), 31
Štanderová Anna (19. stol.) — VI, 30
Štěpánek Jan Nepomuk (1783 až 1844) — I, 51, 52, 54, 149; II, 419, 533; IV, 59, 76, 355; V, 356; VI, 21, 23, 138, 139, 155
Štolba Josef (1846—1930) — IV, 46, (47), 69, 70, 84, 85, 134, 135, 154, 195, 201, (202), 209, 221; V, 233, 458,
Štolcová, herečka (19. stol.) — III, 121
Štrauch A. — III, 115
Štulc Václav (1814—1887) — VI, 18
Štván Maximilián (1755—1819) — VI, 13—15
Šubert František Adolf (1849 až 1915) — V, 439, 440
Šulc Emilián (1836—1923) — I, 85
Šumavský Josef Franta (1798 až 1857) — I, 263
Švamberková (provd. Klicperová) Anna (1796—1837) — VI, 45
Švanda ze Semčic Pavel (1825 až 1891) — I, 67, (171), (263), 274, 275; II, (18), (36), (57), 101 až 103, 106—109, 121, (149), 154, (243), 404, 422, 425, 546, 547, 616; III, (34), (141), 145, 189, 201, 247; IV, (134), 186, 192, 230, 278, 305, 339, 340, 354, 358, 359, 387; V, 13, 44, 175, 176, 254, 350, 352; VI, (71), 73
Švertáskové bratří, pražští lahůdkáři — II, 304

Taichová viz Jaichová viz Kautská
Talma François Joseph (1763 až 1826) — II, 144, 365, 525; III, 160; V, 162
Talleyrand de Perigord Charles Marie (1754—1838) — II, 378
Tandler Josef Jakub (1765—1826) — VI, 13, 15
Tasso Torquato (1544—1595) — V, 160
Tedesco Ludwig (19. stol.) — IV, 166

Tégner Esaias (1782—1846) — V, 209
Tellheimová, herečka (19. stol.) — VI, 62
Terentius Afer Publius (190—159 před n. l.) — III, 108, 109; V, 309
Terš Augustin (1841—1892) — II, 88; III, 109; IV, 321
Tertullian(us) Quintus Septimius (150—220) — III, 303
Tessi Vittoria — III, 304
Thám Karel Ignác (1763—1816) — V, (269); VI, 13, 15
Thám Václav (1765—1816) — V, (269); VI, 13—16
Theofrastus (372—287 před n. l.) — V, 360
Thespis (6. stol. před n. l.) — II, 19, 77, 137; IV, 339; V, 162
Thibault Jacques Anatole viz France Anatole
Thibouste Lambert (1827—1867) — III, 62, 181; V, 243, 244
Thomé František (Franz) (1807 až 1872) — I, 57, 58, (96), 148, (155), (162), (164), (228), (242), 275; II, 16, (18), (28), 35, (48), 57, 100, 615, 616; III, (12), (13), 33, 34, (85), (88), 94, 99, 106, 107, 125, 130, 131, 139—141, 145; IV, 66; V, 44, 174, 175, 299, 444; VI, 45, 89, 144, 168, 169
Thompsonová, tanečnice (19. stol.) — I, 287
Thorwaldsen Bertel (1770—1844) — II, 219
Thun Lev Leopold (1811—1888) — IV, 338; VI, 12
Tieck Ludwig (1773—1853) — II, 525
Tiedge Christophe Auguste (1752 až 1841) — V, 156
Tichá viz Plodrová
Ticháček Josef Alois (1807—1886) — II, 316, 349
Tisza Koloman (1830—1902) — V, 436
Tišnov J. (19. stol.) — V, (310)
Titl Antonín (1809—1882) — III, 171, 272
Tiziano Vecellio (1477—1576) — V, 165
Toldt F. X. (19. stol.) — I, 29
Tomanová, tanečnice (19. stol.) — IV, 23, 29
Tomáš J. (2. pol. 19. stol.) — IV, 364
Tomášek Václav Jan (1774—1850) — II, 271, 272
Tomek Václav Vladivoj (1818 až 1905) — VI, 18
Tomíček Jan Slavomír (1806 až 1866) — VI, 48
Tomíčková, subreta (19. stol.) — III, 234, 253
Tonner Emanuel (1829—1900) — VI, 60
Töpfer Karl (1792—1871) — II, 281; III, 17
Torriani Ostava (19. stol.) — IV, 174
Tovačovský Arnošt Förchgott (1825—1874) — III, 91
Trebelli Zelie — III, 304
Treu Hugo (19. stol.) — VI, 62 až 64
Treumann Karl (1823—1877) — I, 24, 188; V, 173; VI, 118
Trezzolini, zpěvačka — III, 304
Triebler Heinrich (1823—1877) — I, 222; II, 238; III, 91; IV, 23; V, 173, 274
Trojan Alois Pravoslav (1815 až 1893) — V, 169; VI, 18, 26, 60
Trousil, zpěvák (19. stol.) — II, 305
Tržák, flétnista (19. stol.) — II, 517
Tschudi J. J. (1818—1889) — V, 189, 190, 192
Tůma Karel (1843—1917) — IV, 238

Tupý viz Jablonský Karel Boleslav
Turgeněv Ivan Sergejevič (1818 až 1883) — III, 115
Turinský František (1797—1852) — III, 232; V, 356; VI, 46
Turková Anna (1855—1909) — V, 207, 208, 215, 251, 271, 308, 312, 325, 343, 350, 375, 457, 459
Turková Márinka (19. stol.) — VI, 101
Turnovská viz Rajská Anna
Turnovský Josef Ladislav (1837 až 1901) — II, 65; V, (300); VI, 12, 47,
Tyl Josef Kajetán (1808—1856) — I, 45, 46, 48, 49, 51, 52, 55, 58, 64, 66, 76, 77, 85, 109, 120, 149, 154, 155, 190, 220, 222, 287; II, 40, 68, 116, 238, 246, 281, (283), 284, 300, 315, 337, 338, 360, 390, 401, 417, 419, 426, 437, 499; III, 23, 86, 112, 138, 139, 147, 241, 291; IV, 10, 60, 76, 189, 298, 328, 348, 350, 352; V, 169, 171, 280, 356, 425, 426, 441; VI, 19—21, 29, 30, 36, 39, 41, 43, 46, 47, 138—143, 178
Tylová Magdaléna viz Forchheimová Magdaléna

Uhlířová, majitelka domu — VI, 103
Ullmann Ignác Vojtěch (1822 až 1897) — II, 7, 8, 15
Ullmannová, sboristka (19. stol.) — V, 170

Václav IV. (1361—1419) — IV, 329
Václavík, zlatník — VI, 173
Valdek Rudolf (19. stol.) — II, 620, 621, 623, 624
Valter viz Walter
Valterová, zpěvačka (19. stol.) — II, 400
Valtrová Gabriela (19. stol.) — V, 337, 343, 350, 359, 375
Vaněk (Vaňka) Václav viz Waňka Wenzel
Varin Charles Victore (1798—1869) — IV, 74, (123)
Vasco di Gamma (1469—1524) — II, 616
Vávra Antonín (1847—1932) — VI, 60, 106
Vávra Emanuel (1839—1851) — I, 64; III, 234; IV, 52, 97, 111, 248, 251
Vávra Jan (1792—1866) — II, (160)
Vávra Vincenc (1824—1877) — IV, 227, 228; V, 296, 297; VI, 48
Vávrová Helena (1851—1910) — IV, 222—224; 248, 313; V, 39
Vebrová, herečka (19. stol.) — III, 83
Vecko Čeněk (1834—1874) — II, 71, 72, 453, 602—605, 613; III, 19, 150, 210; V, 299; VI, 114
Velek, kaplan (19. stol.) — VI, 143
Velinská, herečka (19. stol.) — III, 201, 203
Veluto, zpěvák kastrát — III, 304
Verconsin Eugène (19. stol.) — V, 254, 255
Vergilius Maro Publius (70—19 před n. l.) — V, 261
Verne Jules (1828—1905) — V, 140, 141, 246, 278, 338, 385, 449, 451, 453, 454
Veronese Paolo (1528—1588) — III, 313
Veselý, plavec z Podskalí — VI, 170
Veselý Josef Eduard (1826—1895) — V, 394, 396
Veselý Josef Otakar (1853—1879) — IV, 370, 371, 373—(376); V, 359, 360
Veselý Richard (19. stol.) — V, (262)
Vetterlová, herečka (19. stol.) — IV, 146, 150, 151, 154, 183, 186, 241

Veverková Helena (1856—1883) — IV, 214—(216), 219, (220), 236 až 241, 248, 254, 256, 258, 260, 261, 264, 270, 279—(282), 303 až 305, 309, 317; V, 15, (16), 29, 358, 452
Veverová Vilemína (zemř. 1882) — V, 446
Viardot Garcia Michelle Pauline (1821—1910) — III, 304
Vieuxtemps Henri (1820—1881) — I, 127, 188
Vilém císař viz Vilém I. Hohenzolern
Vilém I. Hohenzolern (1797 až 1888) — V, 435
Vilhelm Jindřich viz Wilhelm Jindřich
Vilímek Josef Richard (1835 až 1911) — II, 71, 414, 569, 575; IV, 234; V, 178
Vilímek Vilém (zemř. 1892) — V, 170
Villani Karel Drahotín (1818 až 1884) — III, 332
Vinkler František (1839—1899) — II, 552; VI, 154
Vitali Giuseppe (zemř. 1846) — III, 323
Vlček Jan B. (1805—1879) — V, 359, 360
Vlček Václav (1839—1908) — I, 217, 218; II, 263, 321—324; III, 176, 177, 292, (293); IV, 7—(9), 44, 46, 75, 181, 182, 233, 266, 270, 298; V, 119, 120, 307, 458
Vocel František (19. stol.) — VI, 46
Vodka (též Votka) Jan Křtitel (1825—1899) — VI, 172
Vogel František (1821—1891) — I, 122; III, 113
Vojáček Hynek Kašpar (1825 až 1917) — II, 15; IV, 47
Volf viz Wolf Pius Alexander
Volfová Adéla (1846—1920) — IV, 186, 278, (279), 283; V, 30, 239, 266, 269, 276, 279, 282, 293, 305, 308, 309, 319, 325, 343, 350, 369, 375, 414
Voltaire François Marie Arouet (1694—1778) — II, 383; III, 50, 76; V, 386
Vostrý viz Jablonský
Vrba, polonofil (19. stol) — V, 296
z Vrtby František Josef hrabě (1759—1830) — I, 127
Vrťátko Antonín Jaroslav (1815 až 1892) — VI, 18
Vyhnis Čeněk (1842—1897) — V, 240
Vyskočil Franta (19. stol.) — V, 435

Wagner Richard (1813—1883) — IV, 311; V, 139, 429, 430; VI, 89
Wagnerová Klára (19. stol.) — V, 170
Wahlburg - Wesecký J. (19. stol.) — II, 182, 227; VI, 158
Wahr Karel (nar. 1745) — VI, 12
Wachtl, zpěvák (19. stol.) — I, 189
Walter August (nar. 1835) — I, 69, 112, 196, 220, 222; VI, 62
Walther ml., pokladník českého divadla — II, 602, (603)
Walther st., pokladník pražského německého divadla — II, 602
Waňka Wenzel (1798—1872) — III, (9)
Warnots, tenorista flámského divadla — III, 296
Weber Carl Maria (1786—1826) — III, 34; VI, 89, 134
Weber Friedrich Dionys (1766 až 1842) — I, 126
Wehl Theodor (1821—1890) — III, 93, 281, 295
Weilenbeck J., herec (19. stol.) — I, 298, 299
Weirauch A. (19. stol.) — III, 61
Weiskern Friedrich Wilhelm (1710 až 1768) — IV, 82

Weisová Alfonsina (19. stol.) — II, 31, 33
Weissenthurnová Johanna Franul von (1773—1847) — III, 17
Wendler, ochotník (19. stol.) — III, 113
Wenzig Josef (1807—1876) — III, 205, 215, 217, 224; IV, 51, 52, 98—100; V, 85, 297
Werzin, profesor fyziky (19. stol.) — VI, 18
West viz Schreyvogel Josef
Wetterbergh Karl Anton (1804 až 1889) — V, 209
Weyrauch A. viz Weirauch A.
Wickenburg Albrecht, hrabě (nar. 1838) — V, 192
Wiedermannová Helena (1805 až 1861) — I, 11, 38, 56, 58, 75, 85, 86, 92, 161, 194; V, 170, 298
Wiertz Antoine Joseph (1806 až 1865) — IV, 284
Wichert Ernst (1831—1902) — V, 142, 149
Wilbrand Adolf (1837—1911) — V, 50, 51, 81, 83—86, 106, 268, 301
Wildhakova, tanečnice (19. stol.) — II, 339
Wilhelm Jindřich (1837—1871) — I, 69, 151, 161, 163, 174, 175, 183, 186, 197, 204, 220, 221, 230, 231, 242, 250, 251, 262, 276; II, 483; IV, 355; V, 175
Wilhelmi Alexander (1817—1877) — II, 434, 435; III, 17
Wilken Heinrich (1835—1886) — V, 227
Willmers, virtuos (19. stol.) — II, 274
Windischgrätz Alfréd (1787—1862) — VI, 172
Winckelmann Johann Joachim (1717—1768) — II, 75
Winkler Fr. V. (19. stol.) — II, 106—109
Winter, ředitel divadla v Oděse — VI, 95
Wiseman Nicolas Patrick Stephan (1802—1865) — IV, 32
Wirsing Rudolf (1814—1878) — I, (96); II, (121), 427, 474, 572, 606, (616), 618, 619; III, 94, 106, 107, 125, 130; IV, 206, 230, 314, 363, 387; V, 18, (19), (44), 299
Wolf August (19. stol.) — I, 298
Wolff Pius Alexander (1774—1828) — I, 39, 44
Wolfzogen Ernst von (1855—1934) — V, 249
Wurzbach Tannenberg Constant von (1818—1893) — II, 72
z Wyśniovskich Zapová Honoráta viz Zapová z Wyśniovskich Honoráta

Xavier, franc. dramatik (19. stol.) — IV, (123)

Z. K. z K. viz Kolovrat Krakovský Zdeněk, hrabě
Zadrobilkova Mila (1844—1872) — II, 517, 571, 572
Zajc Ivan (1837—1914) — IV, 35, 50
Zákrejs František (1839—1907) — IV, 88, 89, 209—212; 251—253, 298, 392, 393; V, 327, 328
Załewski Kazimír (1849—1919) — V, 87, 88
Zapová, herečka (19. stol.) — I, 64
Zapová z Wyśniowskich Honoráta (1825—1856) — VI, 102
Zappe Antonín (nar. 1748) — VI, 13
Zappert B. (19. stol.) — V, 399
Zawiszanka Helena (19. stol.) — II, 612
Zbraslavský viz Kaška
Zeidler Jeroným (1790—1870) — VI, 20, (21)

Zeisková Anna (19. stol.) — IV, 368—370
Zeithammer Antonín Otakar (1832 až 1919) — IV, (196), 318—320, 364, 365; V, 100, 102, 104, 428
Zeitz viz Zajc
Zelinka Karel (1835—1865) — II, (60)
Zell F. (19. stol.) — V, 460
Zikmund I. Lucemburk (1361 až 1437) — II, 321
Zillich Emil (1829—1896) — I, 22
Zima Antonín Josef (1763—1832) — VI, 13
Zink Valentinus — III, 303
Zlobický Josef Valentin (1743 až 1810) — VI, 13
Zöllner Filip (1783—1863) — I, (69), (151); VI, 56
Zöllnerová Eliška (1822—1911) — VI, (56)
Zschokke Heinrich Daniel (1771 až 1848) — V, 156
Züngel Emanuel (1840—1895) — II, 479, 482, 548; III, (67), 86, 90, 120, (167), 281; IV, 14, (21), 185, 336; V, 371
Zvonař Josef Leopold (1824—1865) — III, 85
Žamberský, herec (19. stol.) — I, 265
Želina Leopold (1827—1882) — VI, 131
Židlický, návštěvník Prozat. divadla — V, 296
Žížala-Donovský Václav (1824 až 1890) — II, 418; IV, 59; VI, 32, (43)
Žižka z Trocnova Jan (asi 1378 až 1424) — II, 315; VI, 9

REJSTŘÍK DRAMATICKÝCH PRACÍ A JINÝCH LITERÁRNÍCH DĚL*

A přece! — IV, 46
Abbé de L'Epée — I, 35, 298
Adalbert von Babenberg — I, 21; II, 10
Adam a Eva — III, 89, 90
Adélin valčík — II, 51
Adrienna Lecouvreurová — I, 10; III, 204; IV, 204, 205, 267, 268; V, 57, 58, 108
Adrienne viz Adrienna Lecouvreurová
Aesop — IV, 238
Afrikánka — II, 595, 598, 599, 602, 605, 616
Agentura Tricoche a Cacolet — IV, 264—266
Ach není tu, není (píseň) — II, 34
Aida (opera) — IV, 314
Albert a Lotta aneb Ctnost v největší nouzi — VI, 16
Alessandro Stradella (opera) — I, 114; III, 19; VI, 98
Alexej viz Carevič Alexej
Alína aneb Praha v jiném dílu světa — VI, 18
Amadeus — II, 442
Amerikánský ženich v Čechách aneb Brambory na loupačku — I, 67; V, 168; VI, 128
Amnon a Tamar — V, 175
Anežka Bernauerova — I, 58, 59
Angelína — VI, 46
Angelo (tyran padovanský) viz Angelo, vladař padovanský
Angelo, vladař padovánský — I, 63; II, 112, 130, 241, 307; III, 9; V, 340
Angot, dítě pařížské tržnice — IV, 354, 355; V, 13, 15, 38, 40
Andrea — IV, 288, 292, (293)
Anna pláče, Anna se směje — II, 169, (170); III, 168, (169)
Anna plačící a Anna smějící se viz Anna pláče, Anna se směje
Antigona — IV, 61, 124; V, 226, 242, 408
Armida (opera) — IV, 100
Arria a Messalina — V, 81, (83) až 86, 114, 268, 301, 459
Arria a Paetus — IV, 98; V, 85
L'Art de cospirer viz Bertrand et Raton ou l'art de conspirer viz Daleko široko rozvětvené spiknutí
L'Article 47 viz Cora
Astorga — V, 153, 198
Aubryho pes — VI, 128

Babenberkové viz Adalbert von Babenberg
Bal Mabille (taneční scéna) — V, 399
Bál se trichin — III, 134, 135
Bandité (opereta) — IV, 138, 139, 145, 185, 206, 207, 223, 336, 346; V, 96
Die Banditen (Bandité) viz Loupežníci aneb Maškary v nesnázích
Bankrot — V, 125—128, 176, 248, 249, 464

* Pokud nejsou díla blíže určena (pojednání, spis, román, povídka, opera, balet, píseň aj.), jde vždy o mluvený útvar dramatický.

Bankrotář a kramářka — I, 45, 48, 49; II, 399, 401
Baron Goertz — III, 282—(287), 335; IV, 36, 244
Barvíř a jeho blíženec — IV, 130, 131
Básník bez látky — IV, 51, (52)
Básníkova cesta do pekel (satirická báseň) — VI, 133
Bayard, rytíř bez bázně a hany — V, 170
Die beiden Fassbinder viz Na kovárně
Belisar (opera) — II, 121; VI, 25
La belle au bois dormant viz Zakletá slečna
Benátský kupec viz Kupec benátský
Bengálský tygr — I, 258, 259; II, 46; III, 120; VI, 128
Berounské koláče — II, 418; VI, 128
Bertrand et Raton ou l'art conspirer viz Daleko široko rozvětvené spiknutí
Betrachtungen über Prag (spis) — VI, 15
Bětulinka (píseň) — II, 31
Bez politiky se neoženíš — II, 598
Bezděčná cesta kolem světa — I, 7
Bezděčný lékař viz Ze ševce doktor viz Lékařem proti své vůli
Bhartrhari — V, 240
Biegen oder Brechen viz Po dobrém či po zlém
Bídníci (román) — II, 450
Bitva bělohorská (torzo dramatu) — II, 470
Blaník — II, 419; III, 241; VI, 45
Blázinec v Dijonu — III, 57, (58)
Blázinec v prvním poschodí — III, 270, 271, 291; IV, 73; VI, 125
Blesk (opera) — VI, 128
Bloudící milostné psaníčko viz Zamilované psaníčko na cestách
Boccaccio (komická opereta) — V, 459—461; VI, 70
Bodří venkované — III, 155, 174, 182, 189—191, 195; IV, 377; V, 253
Bohumil Pata (povídka) — IV, 199
Boj o trůn — I, 224, 225
Boleslav Ryšavý — I, 231—(234)
Boleslavci viz Boleslavovci
Boleslavovci — III, 8
Borgia viz Lucrezia Borgia
Boucharon — III, 92, (93), 97, 146
Bouře — IV, 126; V, (27); VI, 126
Bouře ve sklenici vody — IV, 46, 148
Božena od Klicpery — III, 330
Les Braconières viz Pytláci
Brambory na loupačku viz Americký ženich v Čechách
Brand — V, 249
Braniboři v Čechách (opera) — II, 595, 598; III, 99; VI, 89—92
Bratr honák — I, 64, 65; II, 538, 539; VI, 43
Bratranec — IV, 84, 85, 154
Bratři archangelští viz Bratři v Archangelsku
Bratři v Archangelsku — I, 11, 22
Bratří sokové — IV, 41, 42
Brejle a vousy — IV, 43, 44
Briganti viz Bandité
Brute, pusť Caesara — I, 60, 113; I, 73, 302; III, 58, 238, 240; IV, 14; V, 215
Břetislav (historická balada) — II, 418; III, 241
Břetislav a Jitka — I, 31, 36, 276, (277); VI, 28, 30
Břetislav Bezejmenný — III, 98, 99
Břetislav, český Achilles — VI, 127
Břetislav und Jutta viz Břetislav a Jitka
Budečské jesličky (hra pro děti) — IV, 295
Bukovín (opera) — IV, 314
Bulhar — V, 356, 357
Byrokraté — V, 445, 446

Caesar viz Julius Caesar
Camargo (opereta) — VI, 70
Carevič Alexej — I, 59, 63, 70, 81—83, 158, 159; II, 10; III, 40, 255, 256; IV, 47; V, 75, 76, 78, 79, 173, 177
Carlos viz Don Carlos
Carův kurýr — V, 453, 454
Carův kurýr (román) — V, 454
Casanova, vězeň pevnosti svatoondřejské — III, 251
Catilina viz Sergius Catilina
Une Cause celébre viz Nevinně odsouzen
Cenerentola (opera) — VI, 25
César a Galilejský — V, 249
Cesta do Afriky — VI, 127
Cesta do Ameriky viz Lesní panna
Cesta do Měsíce viz Cesta ku Měsíci
Cesta kolem Prahy — VI, 128
Cesta kolem světa v osmdesáti dnech — V, 202, 338, 449, 451, 453, 454; VI, 127
Cesta ku Měsíci — V, 138, 140, 141, 202, 449, 453, 454; VI, 128
Cesta oknem — II, 57, 146
Cesta z Plzně do Prahy viz Čarovný závoj
Cesty veřejného mínění — III, 101, (102), 147, 148; IV, 36, 153, 278, 279
Cikáni (povídka) — VI, 20
Cikánka (opera) — IV, 389
Cizinka — V, 150, 180, (183), 184, 253, 255, 458
Clavigo — II, 97, 106
Co říkáte Maďarům? — II, 569, 575
Co z toho pojde, když se kůň do slaměného klobouku dá — V, 169
Coco — V, 335, 336
Cokoli chcete viz Večer tříkrálový
Contes et fabliaux (povídky) — V, 460
Contes du lundi (povídky) — V, 245
Cora — V, 289, 290, (292), (294), 302
Coriolanus, vojevůdce římský viz Koriolán
Cymbelin — IV, 302

Čarodějnice v Šárce — I, 91
Čarostřelec (opera) — I, 27; IV, 313; VI, 24, 69, 124, 134
Čarovné ruce — II, 47; III, 260
Čarovný závoj — I, 29, 70; III, 72, 272, 273; V, 169
Čech a Němec — I, 52, 54, 70; II, 77, 533, (534), 539; IV, 65, 76; VI, 21, 155, 156
Čechové u Milána — I, 123
Čeleď — II, 88
Černá kočka viz U černé kočky
Černá růže — III, 260, (261), 263, (264); IV, 116
Černé duše — V, 233, (235)
Černí ďáblové — II, 494, 513, 527; III, 50; IV, 195, 217
Černoborka viz Kouzelnice Černoborka a kutnohorský kat
Černý Petr — I, 221, 222; II, 82, 208; IV, 146, 176, 177, 235; V, 176
Čert na zemi (od J. K. Tyla) viz Salamander
Čert na zemi (od A. Puldy) — IV, 351
Čertova bařina — I, 55, 60; II, 500; III, 102, 103
Česká komedie v Olympu — IV, 71, (72)
Český dobrovolník a francouzská selka — I, 52, 54, 56, 89, 90, 258, 259; II, 46, 146, 150, 568, 575; IV, 30, 222—(224); V, 176; VI, 57
Čestmír — I, 69; II, 116, 117; VI, 127
Čihadlo aneb Tak vás čížky chytáme (pantomima)— VI, 14

Článek 213 občanského zákoníku — IV, 267, 271
Čtyři páni na jednom statku aneb Husaři a dětská punčoška — I, 51, 52, 74
Čtyry stráže na jednom stanovišti — VI, 173
Dafnis a Chloe (opereta) — III, 224
Daleko široko rozvětvené spiknutí — II, 465; III, 206; VI, 126
Dalibor Čermák — III, 41, 197
Dalila — IV, 379, (387); V, 77
Dáma s kaméliemi — V, 22
Dáma s perlami (román) — V, 22
Damoklův meč — III, 179, 181; IV, 70; V, 173, 176; VI, 126
Dámský boj viz Ženský boj
Dámy a husaři — I, 56
Daniel Rochat — V, 386—(388)
Daniševi — V, 149, 150, 152
Dareba viz Darebák
Darebák — I, 25, 204; VI, 126
Ďáblová bařina viz Čertova bařina
Ďáblova podšívka — I, 240
Ďáblovy námluvy — III, 55, 57
Ďáblovy pilulky — II, 352, 491
Ďáblovy zápisky viz Ďáblovy pilulky
Ďáblův cop — I, 24, 42; III, 33, 174
Ďáblův mlýn na Vídeňské hoře — VI, 77
Ďáblův podíl — III, 30, 33, 202
Dcera hráčova — V, 223, (224)
Dcery pana Zajíčka — V, 238, 239
Deborah — I, 48, 50, 141, 177; II, 152, 206, 307, 338, 341, 342; III, 30, 53, 54, 87, 141; IV, 214, 219, 241, 280, 281, 387; VI, 161, 178
Dědkův kalmuk — III, 17
Dejte mi čamaru — IV, 83, (84)
Della Rosa aneb Poslední Rožmberk — IV, 168—(170)
Demetrius — I, 225
Démonická láska viz Dalila
Den po svatbě viz První den po svatbě
Dělník a švihák viz Švihák a dělník
Der verwunschene Prinz viz Zakletý princ
Děti lásky — II, 556, 558; IV, 101
Děvčata v uniformě viz Třináct děvčat ve vojenských šatech
Le Diable à quatre viz Proměněné ženy
Les Diables noirs viz Černí ďáblové
Diana viz Donna Diana
Diana de Lys (román) — V, 22
Diblík viz Diblík, šotek z hor
Diblík, šotek z hor — I, 20, 29, 65, 67, 198; II, 199, (373); III, 331; IV, 278, 341, 342, 370
Les Dieux en exil (próza) — II, 399
Dimitr viz Dimitr Ivanovič
Dimitr Ivanovič — I, 25, 26; II, 204, 420, 470; IV, 153
Dimitrij viz Dimitr Ivanovič
Diplomat — II, 600, 601
Dítě a jeho mlynář — IV, 94
Dítě čili Honba za redaktorem — V, 414; VI, 126
Dítky kapitána Granta — V, 384, 385
Divadelní nesmysl — II, 568, 575; VI, 128
Divadelní slovník (slovník) — V, 361
Dívčí ústav — III, 46, 47, 60, 162 až 164, 260
Divina commedia (epos) — II, 371
Dívka z čarovných krajů aneb Selský milionář
Divotvorný klobouk — I, 21; II, 176, 451, 614; III, 8; IV, 76; V, 172; VI, 45, 171
Divy přírody viz Cesta ku měsíci
Do zbraně! — III, 208, 209
Dobré jitro viz Dobré jitro, otče
Dobré jitro, otče — I, 65; VI, 45
Dobročinné paní — V, 367—370
Dobrodruzi — IV, (217), 244

Dobrý český dědeček — V, 212, 214
Dobytí Sarajeva aneb Zuzančin rezervník viz Zuzančin pan kaprál
Doktor Fousek a Markytka — IV, 26, 30
Doktor Kalous viz Doktor Klaus
Doktor Klaus — V, 323—325; VI, 128
Doktor Peschke viz Doktor Žvanil
Doktor Robin — I, 145; II, 73, 75, 76, 265; III, 162, 163; IV, 255; VI, 128
Doktor Žvanil — II, 167, 181, 312, 313, 402, 434; III, 91; IV, 23
Doktora Fausta domácí čepička — II, 455, 459; III, 113, 114
Domácí špehoun — III, 242, 243; VI, 126
Domácnost a romantika — IV, 187, 190, 192
Domovník z Karlína viz Vrátný z Karlína
Don Carlos, infant španělský — I, 9; II, 79, 241, 242, 279, 327, 444; III, 22, 23; V, 30, 31, 77, 171, 177
Don César a spanilá Magelóna — I, 20, 190, 195, 196, 201; II, 347; III, 96, 137, 164, 269; IV, 28, 32, 33, 153, 178, 198, 302; V, 170, 172, 173, 255; VI, 158
Don Gutierre, lékař své cti viz Lékař své cti
Don Juan (opera) — IV, 313; VI, 19, 23, 24, 69
Don Sebastián (opera) — VI, 107
Donna Diana — IV, 23—26, 152, 267; V, 195, (196)
Dóra — V, 337
Dostaveníčko viz Osudné dostaveníčko
Douška — IV, 162
Drahomíra (opera) — IV, 314
Dráteník — I, 250; II, 478, 480, 482; IV, 90
Dráteník (opera) — VI, 90
Dryáčnictví — IV, 103, 104
Dříve matka — II, 529
Dříve poznat než milovat (Dříve poznat, pak milovat) — IV, 266, 267
Duch času — I, 28, 29; VI, 125
Duch otce — III, 97, (98)
Dumm und gelehrt viz Hloupá a učená
Dva dragouni — V, 212, 214
Dva lékaři — II, 598
Dva mužové sandybarští — V, 216 až 218
Dva přátelé a jediný kabát — II, 186
Dva sirotci — V, 90, 91, 93, 133, 217, 310, 457
Dvé krásných očí — IV, 251, 253, 254; V, (327); VI, 126
Dvě vdovy — IV, 14, 48; VI, 95
Dvě vdovy (opera) — IV, 314, 389
Dvě postele v jednom pokoji — I, 70; V, 201
Dvě svatby pana Darimona — IV, 282, (283), 312
Dvojčata viz Bratři v Archangelsku
Dýchánek — IV, 41

Les Effrontés viz Veřejné mínění
Egmont — I, 23, 128, (129), 284; II, 191; III, 128, (129); IV, 304; V, 144, 145, 177, 365
Die Eifersüchtige Frau (Žárlivá paní) — I, 297
Eingesinn viz Svéhlavost
El Jeale de Xeres (tanec) — II, 42, 43
El Ole (tanec) — II, 40, 42, 43
El Principe constante (Vytrvalý princ) — IV, 22
Eliška viz Eliška Přemyslovna
Eliška, poslední Přemyslovna — I, 92
Eliška Přemyslovna — III, 176, 177, 292; IV, 266, 267; V, 119 až (121), 307

Eliška z Ostrogu viz Kněžna z Ostrogu
Emilia Galotti — II, 475, 476; III, 56; VI, 12
En passant viz Mimochodem
Enšpigl aneb Každou chvíli — II, 224, 549; III, 197; IV, 206
Epilog v pekle — IV, 106
Er experimentiert viz Hledá tragickou rekyni
Der Erntefest viz Obžínky
Essex viz Hrabě Essex

Fabienna — IV, 58
Fabrikant — I, 70
Faidra — V, 225, 226, 232, 242, 332
Falissement viz Bankrot
La Famille Benoiton viz Spekulant a jeho rod
Fanny (román) — IV, 159
Fanynka viz Fanny
Farář viz Pan farář a jeho kostelník
Farář z Podlesí — IV, 170, 171, (173), 305; VI, 128
Farizejci — V, 353—(355)
Fatinica (opereta) — V, 273
Faust — I, 84, 242, 279, 284; II, 52, 58, 111, 248, 272, 413, 530; III, 38, 44, 46, 70, 71, 180, (181); IV, 22, 103, 104, 152, 322, 340, 382; V, 89, 154, 173, 177, 438
Faust (dvoudílná dramatická báseň) — V, 249
Faust (Předehra na divadle) — V, 54
Faust (opera od L. Spohra) — VI, 24
Faust viz Faust a Markétka
Faust a Markétka (opera od Ch. Gounoda) — IV, 313; VI, 62, 69
Faust a Markétka (sólová scéna) — III, 294, 295; IV, 20, 21
Faustova domácí čepička viz Doktora Fausta domácí čepička
La Femme à papa viz Tatínkova ženuška
Les Femmes fortes viz Silné ženy
Les Femmes savantes (Učené ženy) — III, 71
Fenella viz Němá z Portici
Fernanda — IV, 159, 205, 239, 263, 277; V, 74
Ferréol — V, 131, 133—135
Fidelio (opera) — VI, 128
Fidlovačka — VI, 46
Fiesco viz Spiknutí Fiesca v Janově
Figarova svatba — III, 84
Filipína Welsrová — I, 67, 134
Fils de Giboyer — V, 176
Un Fils naturel viz Levoboček
Flašinetlář viz Pražský flašinetář a jeho rodina
Flip. Flap. Flop. — V, 467
Flok a cvok — IV, 225
Floky — cvoky viz Flok a cvok
Fortunátova čepička — I, 91
Francesca di Rimini — I, 59; II, 371
Francouzská selka a český dobrovolník viz Český dobrovolník a francouzská selka
Frans Ackerman — III, 296
Fraška je dobrá medicína — VI, 128
Fridrich Bojovný — V, 462
Frithiofs saga (báseň) — V, 209
Fromont junior & Risler senior — V, 185—(188), 245
Fromont jeune & Risler aîné (román) — V, 185—(187), 245
Froufrou — V, 98
Fru Inger Til Östraat viz Paní Ingreda z Östrotu
Fučík — V, 193

Galathea (opera) — IV, 50, 314
Galathée viz Galathea
Galejní otroci — I, 50, 51; V, 284
Galotti viz Emilia Galotti
Gavaut, Minard a spol. — IV, 104, 105, 274, 387

Gefährliche Tante (Nebezpečná teta) — III, 35
Georges viz Princezna Georges
Geschichte aus Steiermark (Povídky ze Štýrska) — IV, 171
Geschichte des Dramas (spis) — V, 191
Giboyer viz Fils de Giboyer
Giovanna II. di Napoli — V, 113
Giroflé - Giroflà (opereta) — V, 38 až 40, 118
Goertz viz Baron Goertz
Gorila aneb Opice a ženich — VI, 128
Götz z Berlichingů — I, 292; II, 413
Graciela — II, 158
Gracchus, tribun lidu — V, 106, 107
Gringoire — IV, 95; V, 416, 417
Grössenwahn viz Malí velikáni
Gruzínky viz Krásné Gruzinky
Gut Waldeck viz Čtyři páni na jednom statku

Ha ty naše slunce (píseň) — I, 182
Had v růžích — I, 58; IV, 36 až (39); V, 63, 220
Hádačka z Boissy (opera) — IV, 190
Hádka pro nic a za nic — II, 281, 282, 302
Hadrián z Římsu — I, 20; V, 463
Hadrník viz Hadrník pařížský
Hadrník pařížský — I, 20, 106, 202; II, 436, 445; III, 89; V, 91, 133, 171, 217
La Haine viz Zášť
Hamlet — I, 184, 185, (202); II, 52, 58, 83, 151, 325, 327, 506, 515, 539, 563, 620; III, 70, 155; V, 171—173, 438, 451, (452); VI, 146
Hána aneb Smíření Přemyslovců s Vršovci — I, 25, 26, 62, 142
Hans Heiling (opera) — II, 504
Hans Sachs — V, 171, (172)
Harfa — VI, 46
Hastroš — V, 309
Die Haushälterin (Hospodyně) — I, 297, 298
Havlíčkovy boty — III, 134, 135
Havrani viz O sedmi havranech a věrné sestře
Hej Slované (píseň) — III, 199
Helimelech (povídka) — IV, 199
Hinko der Freiknecht viz Kat Hinko viz Král Václav a jeho kat
Historie girondinů (spis) — VI, 47
Hitópadéša — V, 240
Hlasité tajemství — V, 159, (161), 162
Hlavní trefa v čepici viz Hlavní výhra v čepici
Hlavní výhra v čepici — IV, 337
Hledá tragickou rekyni — II, 82
Hloupá a učená — I, 20, 144; II, 265; III, 174, 176
Hodinky rozjímání — V, 156
Die Hochzeitsreise viz První den po svatbě
Holubice (opera) — IV, 314
Un Homme de rien viz Richard Sheridan
L'Homme-femme (brožura) — IV, 285
Horymírův skok (deklamovánka) — I, 21
Hospodář viz Národní hospodář
Hoši z osmnácté chasy — III, 187, (188)
Hrabě Essex — II, 550, 551; III, 109, 111, 256, 257; IV, 279, 280; V, 325, 326
Hrabě z Letorièru viz Vicomte z Letorièru
Hraje si na paní viz Hraje si na vdanou
Hraje si na vdanou — I, 35, 67; II, 40
Hrdinové — II, 467, 468
Hříšná láska — II, 578, 600; III, 9; IV, 30, 31

Hubička (opera) — VI, 89, 127
Hugenoti (opera) — IV, 313; VI, 62
Hulda — V, 125, 248
Hus (od K. Gerstenberga) viz Johann Hus
Hus (od M. Leythäusera) — V, 153, 154, 156, 198, 200
Hus (od Tyla) viz Jan Hus
Hus — Žižka — Prokop — V, 153, 198, (200)
Hussiten Dramen viz Hus — Žižka — Prokop
Husička z Podháje — I, 67; II, 359—(361), 415; IV, 202, 368, 369
Husitská nevěsta (opera) — IV, 314
Hvězda severu (opera) — VI, 98
Hypochondr — V, 222, 223

Chatterton — II, 598
Chce být aristokratem — III, 229; IV, 19
Chce být vážnou — II, 479, 482
Chce mít švandu — II, 77, 512; III, 259; VI, 128
Chce něco zvláštního viz Ona chce něco zvláštního
Le Chef de division viz Byrokraté
Chňap — Lap — Šňůra — IV, 136, 228
Chodí pozdě domů — IV, 209
Chochol — V, 94, 95, (97), 98
Chórista — I, 241
Christiana — IV, 267, 272, 274, 275
Chudí hračkáři viz Chudý hračkář
Chudoba cti netratí — III, 233, 234; V, (27), (421)
Chudý hračkář — I, 35; III, 105
Chudý kejklíř viz Chudý komediant
Chudý komediant — V, 280; VI, 142
Chudý písničkář — I, 245, (246)
Chut! viz Pst!
Chyba lávky — I, 260; VI, 126
Chycený lovec (mimická scéna) — II, 457

Idyla z Červeného údolí (povídka) — V, 216
Ihr Reservist viz Dobytí Sarajeva aneb Zuzančin rezervník viz Zuzančin pan kaprál
Impromtu de Versailles (Versailleské impromtu) — III, 69
Indická princezna — III, 456
Inserát viz Inzerát
Interesantnost dívky vábí — III, 237
Inzerát — III, 117, 118, 144, 260; IV, 27, 116, 153
Isidor a Olga — I, 53, 56, 273
Ivan Hrozný — III, 255
Izák z Yorku (román) — II, 623

Já mám příjem — III, 237, (238), 264, 265
Já se bavím — VI, 128
Jací jsou ti naši muži — V, 205, (206), 281
Jak si kdo ustele, tak lehne — II, 234, 240
Jak si motýl křídla spálí — III, 49, 50
Jan Hus — I, 117; III, 138, 139, 141; IV, 10, (40), 328; VI, 47, 127
Jan, král anglický — I, 8, 67
Jan Slepý, hrdinský král Čechů — I, 154
Jan z Paříže (opera) — VI, 24
Jan za chrta dán — I, 29; VI, 171
Jan Žižka viz Žižkova smrt
Jane Eyre (román) — II, 438
Jaroslav (báseň) — I, 22, 24, 87; III, 248; IV, 76; V, 179
Jaroslav Šternberk — I, 58, 59, 61; II, 504
Je hluchý — III, 178, 179
Je živ? Zaplať pánbůh! — III, 178—180
Jeanne d'Arc viz Johana d'Arc, panna orleánská
Jediná dcera — IV, 317

Jeftovna — II, 323; V, 360
Jelva, sirotek z Ruska — I, 29; II, 334
Jemnostpaní šla spat viz Milostpaní šla spat
Jen chytře viz Jen moudře
Jen mimochodem! — II, 495, 496, 511; III, 210; IV, 19, 20; VI, 126
Jen moudře — IV, 232, 233; V, 274
Jen po proudu — V, 383; VI, 125
Jen žádnou od divadla — III, 34, 35, 67, 68, 146
Jen žádný sněm — III, 145—147
Jen(om) ne písemně! — IV, 134, (135)
Jenom pět zlatých aneb Mnoho lásky, málo peněz — I, 35; II, 73; III, 273; VI, 126
Jenovefa viz Krásná Genoveva z Brabantu
Ježíš Kristus — IV, 324, (325); V, 153
Jidáš od roku 1741 čili Francouzové v Praze — II, 175; III, 33; IV, 120
Jidáš ve fraku viz Jidáš od roku 1741
Jindřich IV. viz Král Jindřich IV.
Jindřich VI. viz Král Jindřich VI.
Jiříkovo vidění — I, 46, 50, 77, 196, 237; II, 283, 284, 309, 341, 415, 437, 579; III, 249; IV, 15, 16, 82; VI, 28, 128
Jmenovci — IV, 226
Jockey — IV, 20, 21
Johana d'Arc, panna orleánská — II, 598; III, 172, (173), 177, 189
Johann Hus — IV, 329, 330; V, 153, 154
Joko, braziliánská opice — VI, 128
Josef a jeho bratří (opera) — VI, 24
Josef Kajetán Tyl — V, 426
Die Journalisten viz Žurnalisté
Juanita (opereta) — VI, 70
Judita — III, 116
Julius Caesar — II, 253—255, 257, 261, (262), 269; IV, 263, (264); V, 55, 285, 288
Die Jüdin viz Židovka
Jürgens Vision viz Jiříkovo vidění

Kabát, vesta i kalhoty (Kabát, kalhoty a vesta) viz Souboj v Krči
Kain a Ábel — VI, 18, 173
Kalevala (epos) — V, 209
Kalifornské povídky (povídky) — V, 216
Kandidát Papignol — IV, 353
Kapitán Henriot (opera) — IV, 314
Kapitola I, II a III — III, 208 až 210
Karafiátek a rukavička — I, 22
Karel Havlíček Borovský — V, 426
Karel Škréta — V, 174
Karel Škréta, český malíř — I, 35; II, 407; VI, 24
Karl XII. Rückkehr viz Karla XII. navrácení se do vlasti
Karla XII. navrácení se do vlasti — I, 47, 51, 145, 238—240
Kat Hinko viz Kníže Filip a Hynek, katův pacholek viz Král Václav a jeho kat
Kat krále Václava viz Král Václav a jeho kat
Kateřina II. (a poslední král polský) viz Had v růžích
Katovo poslední dílo — VI, 173
Katynka heilbronská — I, 28, 29, 64, 157, 158, 278; III, 20, (21); V, 12
Kazimír — II, 184
Každý něco pro vlast — VI, 45, 138, 139
Kde domov můj? (píseň) — II, 22, 371; VI, 41, 132
Kde je dítě? — V, 447
Kdo je otcem? — III, 108, 109, 237; IV, 185, 220, 235; V, 201, 309
Kdo s koho, ten s toho aneb Dobrodiní souží — V, 212—214

Kdo z nás byl nejhloupější — III, 140, 141
Kean — III, 227, 228
Kieselack und seine Nichte viz Kyselák a jeho neť
Klášterní selka — V, 283
Klepny (deklamovánka) — II, 429
Klevety — VI, 126
Kloboučník a punčochář — II, 625
Klobouk — I, 272, 273; III, 205, 210
Kněz a voják — I, 44, 155, 156; III, 267; IV, 255
Kněžna z Ostrogu — IV, 91
Kniha III, kapitola I — I, 271, 272; II, 44
Kocour a kočka aneb Nová Praha v Americe — IV, 135, 137
Kocour v botách — VI, 128
Komandant na útěku — III, 92, 93, 108, 109
Komedie plná omylů — III, 95, 96; IV, 301; VI, 127
Komedie v komedii — III, 294, (295)
Komorná — V, 302—(305)
König Johann viz Jan, král anglický
„König Lear", eine psychologische Shakespearstudie — IV, 301
Königin und ihr Günstling viz Královna a její milostník viz Marie Tudorovna
Konverzační slovníček (slovník) — VI, 47
Koriolán — I, 17; II, 209, 290, 504; III, 169; IV, 207, 300, 315, 316; V, 177, 438
Koruna — III, 214, 215, (217); IV, 51, 98
Korutané v Čechách — I, 70; II, 419
Kotilióny viz Z doby kotiliónů
Kouzelná flétna (opera) — IV, 389
Kouzelná nožka — II, 351, 352, 354, 362, 369, 377, 378, 380, 382, 390, 391, 400, 401, 404, 456, 457 529, 625; III, 104, 105, 277, 307; V, 129
Kouzelnice Černoborka a kutnohorský kat — III, 269
Kouzelný závoj viz Čarovný závoj
Kovářská (píseň) — I, 278; II, 54
Kovář a krejčí — II, 464, 465
Kožíšek, perle a kamna — I, 174
Krakonoš — IV, 183, 216
Krakonoš (Rübezahl) (opera) — III, 91
Krakonoš a nevlídník — III, 88
Král viz Král svého lidu
Král a biskup (román) — V, 361
Král bídák — V, 361
Král, hrabě a pěvkyně aneb Zasnoubení před popravou — VI, 160
Král Jan viz Jan, král anglický
Král Jindřich IV. — I, 28, 236, 256; IV, 300
Král Jindřich V. — IV, 301
Král Jindřich VI. — V, 350
Král Kandaules — VI, 127
Král Lear — II, 182, 184; III, 169, 280, 291, 328; IV, 28, 33, (117), 235, 367; V, 173, 177, 438; VI, 19
Král liliputánský — IV, 102
Král Mrkvička (opereta) — V, 202, 203, 453
Král Richard II. — I, 61; II, 341, 372
Král Richard III. viz Život a smrt krále Richarda III.
Král Rudolf II. — II, 84; III, 136
Král svého lidu — V, 327, 328
Král Václav a jeho kat — I, 36, 37, 43, 71; II, 491; V, 171
Král Vukašín — II, 10, 12—15, 23, 55, 84; V, 175
Kralevič Marko — V, 390, (392), (393)
Královna a její milostník viz Marie Tudorovna

Krásná Genoveva z Brabantu — IV, 183, 314
Krásné Gruzinky (komická opera) — III, 137, 138; IV, 145
Krejčí a švec — IV, 69, 70, 73
Krejčí co lékař — II, 533; III, 41
Krejčové z Východu (opereta) — IV, 30, 31
Kristus viz Ježíš Kristus
Krewniaki viz Příbuzní
Kronika Hájkova (kronika) — IV, 148
Křivoklad (povídka) — VI, 20
Křivopřísežník viz Sedlák křivopřísežník
Kříž u potoka (román) — IV, 186
Kříž u potoka (činohra) — IV, 186
Krug viz Zerbrochene Krug viz Rozbitý džbán
Krupařovic Pepička — IV, 216; V, 459
Krvavý soud viz Kutnohorští havíři
Kryštof a Renata — I, 23, 66, 67, 192, 193; IV, 60
Která dříve? — III, 97
Který je pravý ženich též Který byl pravý ženich aneb Všeho dobrého do třetice — II, 479 až 481, 484
Který má zemřít? — IV, 14, 15
Ku Měsíci viz Cesta ku Měsíci
Kukačka — V, 389
Kuliferda — VI, 126
Kupec viz Kupec benátský
Kupec benátský — I, 122, 271; II, 151, 294, (327), 620, 621, 624; III, 183, 184, 308, 310; IV, 367; V, 172, 173, 305, 306
Kurýr lyonský — V, 270, 271, 310
Kutnohorský kat viz Kouzelnice Černoborka a kutnohorský kat
Kutnohorští havíři — II, 499
Kyselák a jeho neť — III, 61
Kytice — IV, 92
Kytka — VI, 45
Ladislav V. — IV, 238
Ladislav Hunyady — I, 64
Láska bez úcty — IV, 195—197
Lazaroni neapolští (opera) — IV, 50, 73
Lazebník viz Lazebník sevillský
Lazebník sevillský (opera) — III, 92; IV, 314; V, 118; VI, 25
Lear viz Král Lear
Lecouvreur viz Adrienna Lecouvreurová
La Légende des Siècles (epopej) — II, 450
Lejla (opera) — IV, 389
Lékař své cti — IV, 120, 121, 124
Lékařem proti své vůli — II, 490, 614; III, 71, 74
Lesní panna (od Tyla) aneb Cesta do Ameriky — I, 64, 65, 154, 155, 220
Lesní panna (od G. Rädra) viz Panna jezerní
Lettres de mon moulin (povídky) — V, 245
Lev kurdistánský — V, 171
Levoboček — IV, 100, 101, 235
Ležení viz Valštýnův tábor
Lhář a jeho rod — VI, 45, 138
Libuše — IV, 148—150, 255
Libuše, kněžna česká — II, 123, (124)
Libuše, první kněžna a rekyně česká — VI, 15
Libušin soud (báseň z Rukopisu zelenohorského) — IV, 148
Liliput viz Král liliputánský
Liliputánský král viz Král liliputánský
Linda ze Chamonix (opera) — VI, 106, 107
List und Phlegma (Lest a netečnost) — I, 298
Lišák a Smola — IV, 98, 216
Literární nádeníci — III, 184—186
Loď v přístavu — IV, 34, 35

Lohengrin (opera) — V, 427, 429, 430
Loketský zvon — VI, 45
Loupež — VI, 19, 45
Loupežníci (od Schillera) — I, 27, 33, 42, 68, 175, 240, 241, 281; II, 78, 111, 330, 336, (413), 419; III, 319; V, 172, 177; VI, 126, 173
Loupežníci (od Benedixe, Die Banditen) viz Maškary v nesnázích
Loupežníci na Chlumu (od Štěpánka) — VI, 175 (?)
Loupežníci na Chlumu (od Klicpery) — V, 462; VI, 175 (?)
Loutníci aneb Veselá bída — VI, 14
Lucia viz Lucia z Lammermooru
Lucia z Lammermooru (opera) — I, 241; V, 118
Lucrecia Borgia — V, 340
Lucrezia Borgia (opera) — IV, 314, 389; V, 113; VI, 107
Ludvík XI. — IV, 333, 334
Lukrezia viz Lucrezia Borgia
Lumpacivagabundus viz Zlý duch Lumpacivagabundus

Má hvězda — IV, 49
Má se to říci — VI, 128
Macbeth — II, 229, 310, 327, 536, 539; IV, 93, 193, 207; V, 69, 171
Macecha — II, 80, 106
Madame l'Archiduc viz Velkovévodkyně z Gerolsteinu
Mademoiselle de Belle Isle viz Ze života vévody Richelieu
Madrilena (tanec) — II, 40
Magelóna viz Don Cesar a spanilá Magelóna
Maison neuve — III, 174
Malá úslužnost — II, 175
Le Malade imaginaire viz Pacient a lékař viz Zdravý nemocný
Malí velikáni — V, 281, 282
Malíř — III, 166, 167
Malíř co Pygmalion aneb Básníkův tajný plán — III, 205, (206)
Malíř v nesnázích — I, 272, (273)
Malíři — V, 50—52
Malý Richelieu na prvním potýkání — I, 193; II, 208, (236)
Malý vévoda (opereta) — VI, 70
Mám pravdu či nemám? — IV, 48
Manfréd (báseň) — V, 226, 408
Manžel bez ženy, otec bez dítěte — I, 283; II, 187
Manžel debutantky — V, 339; (340)
Manžel v bavlnce — III, 181, 182
Le Mari dans le coton viz Manžel v bavlnce
Maria Stuart viz Marie Stuartovna
Maria Tudor viz Marie Tudorovna
Marie Potocká (opera) — V, 298
Marie Stuartovna — I, 67, 137, 219; II, 126, 185, 363, 364, 372, 609, 610; III, 51, 137, 194, 195, 267; V, 398, 411, 467
Marie Tudorovna — I, 41, 48, 49, 60; II, 303; IV, 236
Marinka — VI, 46
Marino Falieri — V, 112—(116)
Marino Falieri (opera) — V, 113
Markýz de Villemer — II, 542, (544)
Marlborough s'en va-t-en guerre (píseň) — II, 219
Marná lásky snažení — IV, 300
Marnotratník — I, 63; II, 93; III, 316, 329
Marseillaisa (píseň) — IV, 147, 148
Marta (opera) — VI, 49—51, 115
Mastičkář — II, 315
Maškary pod střechou — V, 201
Maškary v nesnázích — I, 291; II, 231; VI, 154
Matčina píseň — IV, 102
Matka a syn — I, 25, 26, 67; II, 115
Matróna efeská — V, 254, (255)
Maxmilián Rumpál — V, 361

Mazeppa (od J. V. Friče) — IV, 342, 343
Mazepa (od J. Slowackého) — V, 340, (341), 344
Medea — III, 48, (49)
Le Médicin malgré lui viz Ze ševce doktor viz Bezděčný lékař viz Lékařem proti své vůli
Medicus salutis (mystérie) — IV, 326
Medvěd (balet) — VI, 72
Mehlmesser Pippi viz Krupařovic Pepička
Mejrima aneb Bosňáci — I, 68; II, 420
Meluzína — II, 337; VI, 178
Mentor — I, 69
Merenda viz Řemeslnická merenda
Mes dames de la Halle viz Pařížské zelenářky
Messalina viz Arria a Messalina
Měšťáci z Pont Arcy — V, 313 až 319
Mezi bitvami — V, 125, 248
Mezi dveřmi — IV, 307
Michal Strogov — VI, 72
Mikuláš hrabě Zrinský — I, 20, 21, 50
Miláček Štěstěny — I, 119, 120; II, 155, 536
Milada — IV, 7, (9), 44—46, 232, 233, 269, 270; V, 458
Milenka na střeše (opereta) — III, 94, 95, 108, 137, 154, 155
Milostpaní šla spat — IV, 95, 96, 206
Milován býti — nebo umříti — VI, 126
Mimochodem viz Jen mimochodem
Minister und Seidenhändler viz L'art de conspirer
(Le) Misanthrope — III, 71, 74—76
Mistr Jan Hus viz Jan Hus
Mit dem Strome viz Jen po proudu
Mit der Feder viz Perem
Mladí a staří viz Mladí starci, staří hoši
Mladí starci, staří hoši — II, 167, 168, 181, 274, 424; VI, 125
Mládí Ludvíka XIV. viz Z mladého věku Ludvíka XIV.
Mladý Richelieu na prvním potýkání — II, 236
Mlýn na ženy — I, 109
Mlynář a jeho dítě — I, 21, 76, 290, (291); II, 473; IV, 94, 95; V, 173, 174, 438; VI, 121
Mniši viz Vlci v ovčinci
Mnoho povyku pro nic za nic — I, 24; II, 23, 134, 286; III, 21, 22, 107, 250; IV, 232, 269, 270; VI, 126
Mnoho přátel naše škoda — II, 90, (92), 95, 107, 129, 200, 415, 558, 576; III, 190, 191; IV, 156, 159; V, 176; VI, 126
Modrovous — IV, 344, 346
Mon Léopold — V, (323)
Monika — I, 21, 289; II, 63; III, 168; V, 15
Monsieur a madame Denis (opereta) — III, 281, (282)
Monsieur Alphonse viz Pan Alfons
Monsieur Hercules viz Pan Hercules
Montecchi a Capuletti (opera) — VI, 25
Montjoye — II, 300, 380, 381, 383, (384), 387—390, 405, 501; III, 41, 42, 158, 326; IV, 155, 235, 267, 268, 336; V, 176, 228
Morilla aneb Čarovný prsten (opereta) — IV, 222
Mořem i vzduchem aneb Cesta za štěstím — V, 276, 278, (279)
Mrak na nebi — IV, 195
Mravenci — IV, 64, 73, 83, 216; VI, 128
Můj syn — III, 307
Můj Vojtíšek — V, 40—41, 239, 348

Muka ženského srdce (též Muka chudé ženy) — I, 44
Musí na venek — II, 67, 478; III, 62; IV, 36; V, 12; VI, 128
Mušketýři viz Tři mušketýři po dvaceti letech
My patříme do umění — VI, 125
Myslivci — I, 70
Les Mystères (de Paris) viz Tajnosti pařížské

Na hlavě sníh a v srdci květ — III, 281
Na kolbišti literárním — IV, 370, 371, (374), 375, (387); V, 359
Na kovárně — III, 310, 311; IV, 13
Na mizině — II, 441, (442)
Na rozcestí — IV, 255
Na vlast (píseň) — I, 278
Na zdar důstojného! — III, 89, 90
Nabab (román) — V, 246
Nágánanda — V, 241
Das Nachtlager in Granada viz Nocleh v Granadě
Nájemníci pana domácího — V, 344, 347, 348
Nájemník Kmínek z Kohoutkova — I, (149)
Nala a Dajamanti — V, 240
Nalezenec — I, 63, 65; II, 281; III, 201, 203; VI, 71
Náměstek bengálský — III, 273; IV, 235; V, 173, 177
Nápady — III, 218, (219), 272, 325; V, 201, 416, 417; VI, 125
Nápoj lásky (opera) — VI, 24
Napoleonův svítek — VI, 128
Narcis — I, 21, 270; II, 10, 487, 609, 610; III, 113, 114, 210, 211, 219; IV, 207; V, 224, (225)
Národ sobě (slavnostní publikace) — IV, 166; V, 394
Národní hospodář — IV, 87—(89), 209, 392, 393; V, (327)
Národní písně a říkadla — I, 226
Náš otec (báseň) — I, 122
Náš pan soused — III, 120
Naši hoši — V, 347, 348
Naši lidé (fejetony) — IV, 231
Naši vyhráli — VI, 126
Návrat Karla XII. do vlasti — III, 164
Návrat z hrobu — III, 58
Návyky — III, 246
Nebožka zesnulému — V, 275, (276)
Nejlíp se směje, kdo se směje naposled — IV, 220, 221
Nejnovější skandál — V, 122, (125)
Nemocný proti své vůli viz Zdravý nemocný
Nemocný z dumy viz Zdravý nemocný
Není vše zlato, co se třpytí — IV, 220, 221
Nepatrný člověk — IV, 28
Nepraví poctivci — IV, 151, (152)
Nero — V, 114
Nesnáze tanečního mistra — III, 218
Nevěsta messinská — II, 272
Nevěřte ženským — I, 65
Nevinně odsouzen — V, 310, 311; VI, 126
Nevolníci viz Isidor a Olga
Neznámý dobrodinec — IV, 34, 35
Něco malého — III, 329
Němá viz Němá z Portici
Němá z Portici (parodie) — III, 295
Němá z Portici (opera) — II, (110), 371; VI, 24, 114
Niniche — V, 319—(321), (335)
Nižegorodci (opera) — V, (78)
Noc a jitro (román) — I, 272
Noc a jitro — I, 272
Noc před Novým rokem — II, 195
Nocleh v Granadě (opera) — I, 114
Norma (opera) — II, 602; IV, 389
Nos bons villageois viz Bodří venkované

Nos intimes viz Mnoho přátel naše škoda
Nová láska — V, 245, 246, 248, 249
Nové drama — V, 229—232, 458
Novomanželé — V, 125, 248
Novosnoubenci viz Novomanželé
Nový Monte Christo — III, 258
Nur Mutter viz Vše s matkou

O sedmi havranech a věrné sestře — V, 128, 129, 140, 202, 338, 385, 453, 454; VI, 128
Občanský sňatek — IV, 248—(250)
Obecné blaho — IV, 194
Obecní blaho viz Obecné blaho
Obědvám s matkou — II, 42, 51, 493
Oběť a smír — II, 147
Obležení Prahy od Švédů — I, 51, 54, 255; II, 419
Obžinky — I, 20, 67, 70; II, 410, 411
Od stolu a lože — V, 454, 455
Odběhlec z lásky synovské — VI, 12
Oheň v dívčí škole — III, 265, 266
Ohňostroj — V, 274
Okolo světa — I, 249—251
Okovy — III, 31, 32
Oldřich a Božena (opera) — I, 7
Ollanta — V, 189—192, 242
On jest hluchý — II, 158
On nebo ona — I, 36
On nežárlí — I, 221, 222, 254, 255; II, 110; III, 272; V, 215
Oncle Sam — V, 34
Ona chce něco zvláštního — II, 467; III, 94, 95, 178
Ona mně miluje — I, 104, 105, 216; II, 548
Opatovický poklad — VI, 45
Opička viz Opička z besedy
Opička z besedy — III, 265, 266; VI, 128
Opisovač — V, 237
Orfeus — III, 303
Orfeus (opereta) viz Orfeus v podsvětí
Orfeus v podsvětí (opereta) — II, 218, 370, 399, 400, 457, 492, 501; III, 47, 87, 157, 167, 174, 175, 234, 237, (238), 332; IV, 29, 97, 138, 145, 185, 223, 346; VI, 62, 166
Orleánka viz Panna orleánská
Orlice a kříž — I, 79—81
Oslí kůže — III, 104, 105, 107
Ostří hoši (opereta) — IV, 213, 214; V, 237
Osudné dostaveníčko — III, 134, 135
Otec debutantčin — V, 339
Otec Guérin — III, 162, 312; IV, 163
Otec Palacký — V, 237
Othello — IV, 17, (18), 121, 331, 384; V, 438
Ouklady a láska — I, 223, 282, 284; II, 152, 156, 327, 419; III, 63, 64, 235, 236; V, 173, 177; VI, 127
Outěk do Afriky viz Útěk do Afriky
Ovčí nožka viz Kouzelná nožka

Pacient a lékař viz Zdravý nemocný
Pagenstreiche viz Panošova šibalství
Paličova dcera — I, 57, 58, 67; II, 419, 421; III, 241; VI, 140
Pan Alfons — V, 64, 65, 67, (68)
Pan Čapek — I, 22; VI, 47, 128
Pan farář a jeho kostelník — IV, 340, 341
Pan Geldhab viz Chce být aristokratem
Pan Herkules — III, 24, 30; V, 274
Pan Měsíček viz Pan Měsíček obchodník
Pan Měsíček obchodník — V, 203, (204); VI, 128
Pan revizor viz Revizor

Pan Rosenkranz — VI, 173
Pan strýček — IV, 32, 33; VI, 156
Le Panache viz Chochol
Panenské sliby — IV, 96; VI, 127
Paní Caverletová — V, 236, 237
Paní hospodská aneb Železnice v horách — I, 163; II, 118, 212, 314
Paní Ingreda z Östrotu — V, 208, 209, (211), 248
Paní Marjánka viz Paní Marjánka, matka pluku
Paní Marjánka, matka pluku — I, 76, 77; II, 419; III, 241
Paní, která žila v Paříži — II, 184
Páni doktoři — V, 227
Panna jezerní — IV, 188—190, 220
Panna orleánská — I, 27, 107, 108, 131; III, 30, 172, 177; IV, 162, 258, 261; V, 158, 264
Paňác a jeho rodina — I, 244
Panenské sliby — IV, 96; VI, 127
Panoš šibal viz Panošova šibalství
Panošova šibalství — I, 24, 157; III, 260
Panský syn a děti z lidu — I, 66
Le Papillon viz Jak si motýl křídla spálí
Paragrafy na střeše — II, (465), 512—515, 517, 521, 539, 560, 569, 575, 626; III, 51, 191
Paragrafy pana Puškvorce — II, 479, 480, 554; III, 51, 78, 191
Paruky — VI, 14
Pařížské zelenářky — IV, 187, 188
Pařížský hadrník viz Hadrník pařížský
Pas de deux (tanec) — IV, 213, 214
Pašerové — I, 58
La Patrie viz Vlast
Pátý akt — I, 238
Pavel Forestier — III, 312—(315)
Pekla zplozenci (román) — IV, 199
Peníze — I, 70
Pěnkava a Čížek — IV, 387; V, 173, 176, 448, (449)
Perdita (opera) — II, 505
Perem — II, 376, 380
Pes a kočka — III, 294, 295
Pešť v Praze anebo „Vzhůru do Uher!“ — IV, 355, (356)
La Petite Fadette viz Diblík
Petr jako Pavel aneb Opatrnosti nikdy nezbývá — V, 260
Petr Vok, poslední z Rožmberků, a jeho veselý dvůr v Třeboni — III, 76, 77
Pied de mouton viz Život ve snách aneb Čarovné cestování viz Kouzelná nožka
Pierot a Violeta (komická opera) — III, 268, 272
Pickwickové (román) — IV, 138
Piccolomini — II, 495
Piket viz Při piketu
Les Pilules du diable viz Ďáblovy pilulky
Píseň o zvonu (báseň) — V, 163, 179
Píseň pana Fortunia (Píseň Fortuniova) — III, 39, 40, 121
Pitt a Fox — IV, 45, (46)
Po dobrém či po zlém — V, 141, 142
Po Hugenotech — III, 295
Po půlnoci — II, 302, 433; III, 178
Pod střechou — III, 278
Pod zemí — II, 164, 267, 276, 278, 329; VI, 128
Poděbradovna — IV, 209—(212), 251, 392, 393
Podivínové — IV, 12
Podpory společnosti — V, 245, 249, 251, 261, 262
Pohádka zimního večera — III, 196, 197
Pohovím si — IV, 20, 21
Pojď sem! — II, 548
Pokoutní písař — V, 309
Pokuta muže — III, 61—63, 93, 94; VI, 127

Pokuta ženy — III, 24, 27, 61—63, 314; VI, 127
Polichinelle à la John Blick (balet) — II, 401
Politika viz Politika v lese
Politika v lese — I, 193, 194, 216, 217; II, 40, 402, 565; III, 46, 47, 202; IV, 73; V, 176
Polka Donatova (tanec) — II, 485
Polka před soudem (balet) — I, 24
Polosvět (román) — V, 22
Les Pommes du voisin viz Paragrafy na střeše
Pomněnky na vlast (tanec) — II, 51
Pomsta — IV, 97, 182
Popelka (opera) — IV, 119; VI, 24
Poprvé v divadle — VI, 126
Poručník — IV, 202
Poskakující ženich v nesnázi (balet) — I, 89, 90
Poslední orebita (historická povídka) — III, 180
Poslední Rožmberk — I, 199 až 201, 203, (231)
Poslední trumf — II, 434, 484, 485
Posluhovač č. 28 — III, 167, (168)
Poslancův tajemník viz Vyslancův tajemník
Posvícení v Kocourkově — VI, 17
Potopa světa — I, 60
Potrhlý švec — V, 265, 266
La Poudre d'escampette viz Prach při útěku viz Ředitel prásknul do bot
Pouť do Mekky (opereta) — V, 309
„Pověst o hněvu" viz Pověsť o tom, kak possorilsja Ivan Ivanovič s Ivanom Nikiforovičem (povídka) — IV, 182
Pověst světem vládne — I, 288, 289; II, 49
Povídky canterburské (cyklus povídek) — IV, 214
Povídky královny navarrské — I, 136; II, 29, 257, 259; III, 144; IV, 267, 280, 281; V, 173, 177, 251, 447, (448)
Povídky o kouscích siláka Nikloše Foldyho viz Růžena
Poznaj nim pokochasz viz Dříve poznat, pak milovat
Pozvu si majora — I, 238—240; II, 42, 150
Prach do očí — II, 490, 493, 517; V, 176
Prach při outěku viz Ředitel prásknul do bot
Pravzor Tartuffa — I, 60, 277; II, 374, 586; III, 293; V, 172, 173, 177
Pražané roku 1648 — III, 232
Pražská čarodějnice (povídka) — IV, 199
Pražská děvečka a venkovský tovaryš viz Paličova dcera
Pražské kuchařky aneb Uhořelí sedláci (pantomimický balet) — VI, 14
Pražský flamendr — I, 52, 55, 65, 265; VI, 126, 141
Pražský flašinetář a jeho rodina — I, 283; II, 65, 423, 444
Pražský žid — IV, 195, 198—200
Pražští studenti na prázdninách — I, 206; II, 62, 105; IV, 134
Pražští studenti na venkově viz Pražští studenti na prázdninách
Precióza — I, 39, 44; VI, 72 (?)
Precióza (opera) — III, 34; VI, 72 (?)
Der preussische Landwehrmann und die Piccarde viz Český dobrovolník a francouzská selka
Prigione di Edinburgo (opera) — VI, 25
Princezna Georges — V, 20, 24, 28, 29
Princezna trebizondská — IV, 183 až 187, (190), 202—204, 206, 207, 216, 220; V, 447, 448
Pro a proti — IV, 117, 118

Proč jste umřel? — III, 258, (259)
Prodaná láska — I, 56; II, 51, 176; IV, 314; VI, 127
Prodaná nevěsta (opera) — III, 147; IV, 314; V, 78; VI, 72, 89, 127
Prodané spaní — II, 522
Profesor a generál — III, 23, (24)
Prokop — V, 153, 198, 200
Proměněné ženy (balet) — II, 339
První den po svatbě — II, 57, 368; III, 17, 174, 176; IV, 368, 369
První den štěstí (komická opera) — VI, 126
Průvod s pochodněmi — IV, 71, 72
Před sňatkem — V, 87, (88)
Přemysl Otakar II. — IV, 28
Převržená slánka — mrzutost v manželství — I, 23, 67, 192, 193, 258, 259; II, 76
Přezdívky — V, 263, 264
Při klavíru — III, 58, 59, 171; IV, 195, 196
Při piketu — I, 241; II, 51, 150, 232, 415; IV, 235, 387; V, 173, 176, 348
Příbuzní — V, 376, (377)
Příručí vyslanců viz Poslanců tajemník
Příspěvek k estetice manželství (pojednání) — V, 387
Přítel žen — V, 22
Psaníčko na cestách viz Zamilované psaníčko na cestách
Pst! — IV, 16, 17; V, 108; VI, 128
Pšt! viz Pst!
Ptáčník — IV, 45
Pytláci (opereta) — IV, 336
Rabagas — V, 7—11, 69; VI, 125
Ratnávalí — V, 240—242
Rázná žena — V, 45, 46
Räuber viz Loupežníci
Recept lásky — III, 218
Recept proti tchyním — III, 265, (266)
Redaktor — V, 464, (466)
Der Rechnungsrat und seine Töchter viz Účetní rada a jeho dcery
Rekruta (komický balet) — II, 434
Rekrutýrka v Kocourkově — I, 22, 24, 104, 105, 114, 115, 229; II, 77, 403, 415; V, 173; VI, 47
Revizor — I, 118; II, 586—589; III, 162, 163, 233; IV, 249; V, 173
Rigoletto (opera) — II, 408, 410, 459
Richard viz Král Richard III. viz Život a smrt krále Richarda III.
Richard II. viz Král Richard II.
Richard III. (symfonie) — III, 213
Richard Savage — I, 270
Richard Sheridan — II, 189, 394, 434, 445, 447, 449
Die Ritter von Geiste (román) — II, 570
Robert a Bertram viz Lišák a Smola
Robert Ďábel (opera) — II, 334; III, 278; IV, 167, 313
Robin viz Doktor Robin
Rod svojanovský — I, 57, 58
Roderigo a Isabella — I, 63; II, 397, 529; III, 30, 105, 167
Rodina Fourchambaultů — V, 328, 331, (332)
Rodina Švýcarů (opera) — VI, 24
Rodinná vojna — VI, 125
Rohovín Čtverrohý — I, 29, 144, 145; V, 463; VI, 45
Le Roi Carotte viz Král Mrkvička
Le Roi s'amuse (Král se baví) — V, 340
Rokoko viz Zeman ze starého času
Román chudého mladíka — III, 41—43
Romancero (básně) — V, 8
Romeo a Julie — I, 21; II, 58, 216, 288, 515, 539; III, 30, 308, 309; IV, 106, 232, 302, 366; V, 171, 196, 341, (350), 363

Romeo a Julie (hudební obraz) — II, 298
Romeo a Julie (opera) — IV, 313, 314
Romeo v písárně — III, 281
Rose und Röschen (viz Růžena a Růženka)
Rozbitý džbán — II, (323)
Rozervanec — III, 256
Rozina Ruthardová (povídka) — I, (85)
Rozina Ruthardová aneb Kutná Hora roku 1304 — I, 85
Rozkřičený dům — IV, 262, (263)
Rozpustilí kluci ve škole — II, 515, 517, 521; III, 143, 144
Rozvedené manželství — V, 267
Der Ruf viz Pověst světem vládne
Rukopis zelenohorský — IV, 148
Ruy Blas — I, 87, 88, 252, 253; II, 35, 36
Růžena — IV, 40, (238)
Růžena a Růženka — I, 86, (87), 264; II, 56, 125, 263—265; III, 158, (159); IV, 150, 151
Růžová domina — V, 272
Růžoví ďáblové — IV, 183
Ředitel prásknul do bot — V, 263 až 265
Řemeslnická merenda — I, 221, 222; II, 237, 238, 403, 415, 451, 533; V, 173, 176, 274; VI, 98

Sakuntala — IV, 124; V, 192, 196, 226, 240, 242, (408)
Salamander — IV, 350, 351
Sálický zákon — IV, 43, (44), 152, 271, 272; V, 193
Salzdirektor viz Solný
Sám neví, co chce — II, 495, 496
Samá ženidla — IV, 67, 68
Saragossa (tanec) — II, 40
Satanella (balet) — II, 343
Sedlák co milionář — II, 37; V, 169
Sedlák křivopřísežník — V, 68, 177
Sedlák milostpán — IV, 351, (352)
Sedlák Zlatodvorský — II, 160
Sedm havranů viz O sedmi havranech a věrné sestře
Selima — V, 112
Selka viz Klášterní selka
Selka a palič viz Svatojanský dvůr
Selské buřičství v Čechách — VI, 14, 15
Selské novely (prózy) — V, 248
Selský milionář viz Sedlák co milionář
Sen (v) noci svatojanské — I, 75; II, 85, 457; III, 80, 119, 120, 148, 149; IV, 21, 22, 124, 247; V, 172, 173, 176, 358, 452
Sergius Catilina — II, 84, 86
Shakespeare (spis) — II, (449), 450
Shakespeare als Mediziner viz Shakespeare co medik
Shakespeare co medik (spis) — IV, 298, 299
Sheridan (Un Homme de rien) viz Richard Sheridan
Schafhaxl viz Pied de mouton viz Život ve snách viz Kouzelná nožka
Siciliánské nešpory (opera) — V, 113
Sigurd — V, 125, 248
Silné ženy — II, 591, 593
Sirka mezi jiskrami — II, 99, 161; III, 210
Sirotek lowoodský — I, 30, 36, 42, 176; II, 438, 440; III, 30, 125; V, 369
Sirotci viz Dva sirotci
Sirotkové viz Dva sirotci
Sitala (balet) — I, 234, 235
Skandál viz Nejnovější skandál
Skeptikové — IV, 128—130
Sklenice čaje — III, 28, 29; VI, 128
Sklenice vody — I, 257; II, 598, 626; III, 9, 151, 213, 234, 255;

IV, 46, 148; V, 108, 237, 238; VI, 128
Sládek prestonský — IV, 130
Sládkova dcera a panská rodina — I, 69; II, 131, (132), 200
Slaměné srdce — IV, 213, (214)
Slavnost založení — V, 71, 456
Slečna de la Seiglière — II, 598
Slečna manželka — I, 65, 67; IV, 16, 17
Slepá — I, 63
Slepá babička — IV, 42
Slepá nevěsta — I, 191, 202
Slepý mládenec — I, 58, 190, 196; II, 300, 378, 380, 382; VI, 19
Sliby chyby — II, 128, 312
Slovo k ministru — II, 232, 233
Služebník svého pána — IV, 154, (157), (158), 309; V, 147, 256
Směšné fifleny — III, 166, 167, 188
Smlouva s lichvářem — II, 415, (416)
Smrt Cromwella viz Smrt Oliviera Cromwella
Smrt Oliviera Cromwella — I, 55
Smrt Tassona — V, 361
Smrt Valdštýnova viž Valdštýnova smrt
Smůla aneb Čím dál tím hůř — III, 30
Sňatek pro statek — II, 75, (76), 158; III, 264, 265
Sňatek z násilí — I, 89, 90, 140, 238, 239; III, 171
Snědl jsem svého přítele — IV, 123
Sněhulák (opereta) — IV, 222, (223); VI, 72, 128
Snídaní a obědvání — III, 224
Sníh (opera) — IV, 389; VI, 128
Soběslav, selský kníže — III, 9, 111, 112, 232; IV, 360; V, 462
Sofonisba — V, 59, (60), 63, 64, 220, 221, 297; VI, 127
Sohn der Wildnis viz Syn pouště
Solný — II, 44, 45, 175, 578; III, 150, 151, 178; IV, 235; V, 176
Souboj — IV, 314
Souboj v Krči — IV, 72, 74, 96; V, 320
Sousedé (román) — I, 26; VI, 126
Spanilá Peršanka (opereta) — VI, 70
Spanilá Savojanka aneb Mateřské požehnání — III, 100
Spekulant a jeho rod — III, 80 až 84
Spiknutí Fiesca v Janově — I, 72, 73, 112, 129, 225, 253, 254; II, 11, 58, 469; III, 129, 230, 231; V, 172, 173, 177
Společnost atlanticko-pacifická aneb Poctivý šejdíř — V, 338
Srdce kamenná — V, 243, 244
Srdce a duch — IV, 130, 131
Srdce a svět — II, 68, 69, 374
Srnec aneb Nevinní viníci — I, 21
Stará panna — II, 455, (456)
Staroitalia slavjanská (spis) — II, 504
Starý a nový věk (balet) — I, 144
Starý husita — VI, 131
Starý manžel — I, 152; II, 133
Staří mládenci — II, 553, 556, 558, 559, 562, 565, 570, 571, 575 až 577, 626; III, 9, 43, (44), 314, 320, (331); IV, 113, 129, 156, 288; V, 176, 177, 304; VI, 127
Stradella viz Alessandro Stradella
Strakonický dudák — I, 42, 43, 70, 197; II, 65, 333, 344, 345; III, 86, 246, 291; IV, 82; VI, 141, 143
Strašidlo — II, 359
Struensee — II, 628
Strýc Brůžek — V, 371, (372)
Strýček viz Pan strýček
Střelec viz Střelec kouzelník viz Střelec kouzelný viz Čarostřelec
Stuartka viz Marie Stuartovna
Studenten von Rummlstadt viz Studenti na prázdninách viz Pražští studenti na prázdninách
Studenti na prázdninách viz Pražští studenti na prázdninách

Studenti na svátcích — VI, 173
Sudí zalamejský — IV, 21, 22, 33, 367
Le Supplice d'une femme viz Pokuta ženy
Svatba Krečinského — III, 225, (227) 233
Svatba při lucernách viz Svatba při svítilnách
Svatba při svítilnách — II, 607; III, 47
Svatojanská noc viz Sen v noci svatojanské
Svatojanská pouť — IV, 10—(12)
Svatojanské proudy (opera) — IV, 314
Svatojanský dvůr — I, 67, 69; II, 275, 287, 444, 459
Svatopluk aneb Záhuba rodu vršovského — I, 59—62, (102)
Svatopluk, zhoubce Vršovců — I, 102, 104, (200)
Svéhlavost — III, 90; IV, 20, 241
Svědomí — VI, 126
Světa pán v županu — IV, 217, 244; V, 107—109, (112), (118), 119, 177
Svůj k svému — IV, 229, (230)
Sylfida — I, 70
Syn člověka aneb Prusové v Čechách v roce 1757 — V, 256 až (259), 458, 459
Syn pouště — I, 46, (47), 50, 132

Šachy — II, 263, 321—(324), 359, 371; III, 176
Šakuntalá viz Sakuntala
Šantala — IV, 147
Šašek Jiřího z Poděbrad — IV, 116, (117)
Šedivé domy viz Tajnosti šedivého domu
Škaredá sestra — I, 247, 248
Škola života — II, 50
Škréta viz Karel Škréta
Šlechta ducha — IV, 307, (308)
Šotek viz Diblík, šotek z hor
Štefek Langer z Hlohova — IV, 142; V, 171
Šťastné líbánky — II, 368
Šťastný manžel bez ženy — II, 376
Štědrý den — III, 332
Štěpán Fadinger aneb Sedlská vojna v Čechách — VI, 12
Švihák a dělník — IV, 189, 190

Das Tagebuch viz Sňatek pro statek
Tajemné psaní — I, 234, 235; II, 128
Tajemství (opera) — V, 294; VI, 60, 89, 128
Tajné spiknutí za časů republiky — III, 238; V, 177
Tajnosti pařížské (román) — I, 106; IV, 238; V, 217
Tajnosti šedivého domu — III, 33
Tajný agent — II, 519, (520), 539; VI, 126
Tajný plán — III, 143, 144, 260
Tak jest to na tom světě — IV, 154
Tak jsme my — V, 307, (308)
Talisman aneb Zrzavé vlasy — I, 56, 58; II, 155; III, 60; IV, 180, 315—(317)
Tanec před zrcadlem (balet) — II, 434
Tannhäuser (opera) — VI, 62
Taras Bulba (román) — I, (184)
Taras Bulba, ataman kozácký — I, 43, 182—184; III, 68, 69
Tartuffe — II, 586; III, 67, 68, 71, 74, 171, 188, (189)
Tataři u Olomouce — II, 539; V, 462
Tatínkova ženuška — V, 373, (374)
Der Taubstumme viz Der Abbé de L'Epée
Telefon — V, 252
Telegram — III, 165, 209, 249
Templáři na Moravě (opera) — II, 598; III, 249

Tchán a zeť — V, 377, (378)
Tintíšek v opeře Robert ďábel —V, 201
Tolik děvčat a žádný muž viz Žádný muž a tolik děvčat
Trampoty chóristy — II, 533; III, 264, 265; V, 274
Trapezuntská viz Princezna trebizondská
Trh v Miloticích viz Výroční trh v Miloticích
Les Tribulations d'un témoin viz Souboj v Krči
Tricoche a Cacolet viz Agentura Tricoche a Cacolet
Troubadour (opera) — II, 64; V, 118
Tři Angličané čili Honba za člověkem — V, 398, 399
Tři Češi (román) — II, 418
Tři doby země české v Komárově — IV, 143
Tři faraónové — III, 252, 253, 258, 259, 272
Tři Maupinové — II, 497, 498; III, 9
Tři měsíce a dato — IV, 456, 457
Tři mušketýři po dvaceti letech (román) — II, 486
Tři páry střevíců — IV, 225, 262
Tři ženy najednou — IV, 46, 47
Třicátý listopad — III, 242, 243; IV, 209
Třináct děvčat ve vojenských šatech — III, 270, 271; IV, 35
Tvrdohlavá žena viz Zlatohlav a tvrdohlavá žena
Tyl viz Josef Kajetán Tyl

U černé kočky — V, 206, 207
U ďáblova potoka viz Ďáblova bařina viz Čertova bařina
U klavíru viz Při klavíru
U panského dvora (píseň) — IV, 179
Učedník nad mistra — III, 330
Učitel viz Učitel ve francouzském zajetí
Učitel ve francouzském zajetí — IV, 31, 32, 42, 65
Účetní rada a jeho dcery — II, 158, 161, 318; III, 92
Účtovní rada a jeho dcery viz Účetní rada a jeho dcery
Ugolino — IV, 129; V, 35
Uhlířka — VI, 45
Ulánka (tanec) — II, 40, 43
Ultimo — IV, 353, (354); V, 456
Umělci na pouti — IV, 60
Unsere Lehrbuben (Pražští učedníci) — I, 206; II, 33
Uriel Akosta — I, 168, 236, 239; II, 175, 191, 374
Urvaší — III, 159; V, 240
Útěk do Afriky — I, 217, 218, 229; II, 319; III, 164
Úklady a láska viz Ouklady a láska

V Betlémě — IV, 31, 32
V dobách pokušení — IV, 176, 177
V studni (opera) — III, 292, 330, 331; IV, 35
Václav IV. — VI, 50
Valdštýnova smrt — I, 67, 110, 111; II, 20—22, 495; III, 152, 247; IV, 85, 86, 152, 153; V, 173, 177, 377
Valdštýnovo ležení viz Valdštýnův tábor
Valdštýnův tábor — I, 118, 184, 254, 258; II, 495, 511; III, 144
Vavřínový strom a žebrácká hůl — II, 129
Večer svatotříkrálový viz Večer tříkrálový
Večer tříkrálový aneb Cokoliv chcete — II, 540; III, 145, 151; IV, 300; V, 77, 171—173, 228; VI, 127
Der Veilchenfresser viz Zlatohlávek
Velikáni viz Malí velikáni

Velko- a maloměšťáci — V, 157, (158)
Velkovévodkyně z Gerolsteinu (opereta) — III, 269, 270; V, 446, (447)
Venkované viz Bodří venkované
Venkované v Paříži — V, 342, 343
Venkovanka — III, 115
Venkovský poslanec — I, 278; II, 54, 507
Verlassene Kinder — VI, 63, 65
Der Vertrauensmann viz Venkovský poslanec
Der verwunschene Prinz viz Zakletý princ
Veřejné mínění — IV, 118, (119)
Veselé ženy viz Veselé ženy windsorské
Veselé ženy windsorské — II, 541; III, 162
Veselé ženy windsorské (opera) — IV, 313
Veselohra — I, 217; II, 467; III, 102
Veselohra na mostě — I, 29, 234, 235; III, 208, 210; IV, 224; VI, 45
Veselý pohřeb — I, 217, 218
Vesnický lazebník (komická opera) — III, 91
Vesnický román (román) — IV, 77, (81)
Der Vetter viz Pan strýček
Vezdejší chléb viz Na mizině
Věčný žid — I, 27
Vězení — I, 58, 229, 230, 251, 252; II, 65; VI, 126
Vděčnost a láska k vlasti — VI, 14
Vdova viz Matróna efeská
Vdovec — II, 40
Vicomte z Letorièru — I, 255; II, 89; III, 155—(157); IV, 90, 303; V, 176, 207, (208), 459
Les Vieux garçons viz Staří mládenci
Vilém Tell — I, 22; IV, 32, 33
Vilém Tell (opera) — IV, 313; VI, 115
Vilis (balet) — II, 343
Vineta — II, 598
Víra, naděje a láska — I, 190, 191, 202
Virginie — VI, 46
Vláda a láska — I, 68, 70
Vladimír viz Vladimír, bohů zvolenec
Vladimír, bohů zvolenec (opera) — II, 159; VI, 70
Vlásenka viz Vychovatel v čepci
Vlast — IV, 107—115, 119, 166, 168, 169, 205, 291, 310; V, 34, 183, 314; VI, 125, 127
Vlasta — IV, 181
Vlasta oder Der Mädchenkrieg — V, 48, 49
Vlastencové na pouti — VI, 43
Vlastencové z Boudy (román) — V, 361
Vlci v ovčinci — IV, 187
Vnučka farářova (hist. román) — V, 361
Vodař (opera) — IV, 116, 218; VI, 24
Vrátný z Karlína — II, 480, 483
Vražda na Uhelném trhu — I, 65, 512; III, 178, 179
Vše s matkou — III, 59, 60
Všeho dobrého do třetice — II, 481
Všichni se hašteří — I, 56; VI, 125
Vůdce táboritů, Jan Žižka z Trocnova — VI, 15
Vukašín viz Král Vukašín
Vychovatel — IV, 266—(268)
Vychovatel v čepci — I, 89, 90, 113 až 115, 274; II, 318, 415; III, 179, 180; VI, 109
Výnosné místo — IV, 52—(55), 126; V, (27), 379—381, (421)
Výpalní daň — VI, 173
Vypovězenec — VI, 173
Výroční trh v Miloticích — III, 40, 41

Vyslancův příručí viz Poslancův tajemník viz Vyslancův tajemník
Vyslancův tajemník — III, 316, 318
Vysloužilci — I, 21
Výtečníci — III, 204
Vyvrženci pokerflatští (povídka) — V, 216
Vzdory na vzdory — V, 252, (253); VI, 125

(Die) Waise von Lowood viz Sirotek lowoodský
Wallenstein (Prolog) — V, 410
Weltumsegler wider Willen viz Bezděčná cesta kolem světa
Werner viz Srdce a svět
Wie denken Sie über Rußland viz Co říkáte Maďarům?
Wiener Lehrbuben viz Unsere Lehrbuben
Wie steh'ich da? viz Dítě čili Honba na redaktora
Wo steckt der Teufel viz Ďáblova podšívka

Yelva viz Jelva

Z doby kotiliónů — III, 219, 221, 272, 282; IV, 76, 153, 244, 252; V, 108
Z komára velbloud — IV, 48
Z měšťana šlechtic — II, 269
Z mladého věku Ludvíka XIV. — II, 457, 486
Z mládí Ludvíka XIV. viz Z mladého věku Ludvíka XIV.
Z otcovské lásky — IV, 224
Zaživa mrtví manželé — I, 70; II, 186
Záboj — IV, 297
Záboj (opera) — III, 83, 85
Záhuba rodu přemyslovského — I, 117, 143, 179, 181, 183; II, 470; III, 252; IV, 153; V, 365, 366
Záhuba rodu Smiřických (později Smiřičtí) — II, 252
Zajatá (opereta) — IV, 46, 47
Zaklený (též Zakletý) princ — I, 23, 63; II, 99, 181; III, 40; IV, 102; VI, 156
Zaklený (též Zakletý) princ (opera) — IV, (217), 218, 314
Zakletá slečna — III, 326—(328); IV, 88, 89
Zákon salický viz Salický zákon
Zalamejský viz Sudí zalamejský
Zámecké schody — III, 337
Zámek podvádí mistra — VI, 15
Zamilované psaníčko na cestách — II, 189, (190), 200, 228; IV, 159
Zamilovaný ďábel (balet) — II, 110
Zampa (opera) — VI, 25
Zapečetěný měšťanosta — I, 229, 230
Zápisky donjuanovy — III, 270
Zapovězené cesty aneb První výlet do krajů milostných — III, 107, (108)
Zapovězené ovoce (od K. Bluma) — I, 140; II, 319; VI, 128 (?)
Zapovězené ovoce (od J. Štolby) — IV, 195, 201, (202); VI, 128 (?)
Zášť — V, 33—36; VI, 125
Zatknut — IV, 145
Záviš viz Záviš z Falkenštejna
Záviš Vítkovec, pán z Růže — I, 78, 82, 83, 102; II, 38
Záviš z Falkenštejna — I, 78, 81 až 83, 102, 176, 178, 179; II, 10, 49; V, 75, 173, 177, 178, 378, 379, 453
Ze ševce doktor viz Bezděčný lékař viz Lékařem proti své vůli
Ze života Richarda Sheridana — III, 89
Ze života vévody Richelieu — III, 73
Zehn Mädchen und kein Mann viz Žádný muž a tolik děvčat
Zeman ze starého času — I, 58
Zerbrochene Krug viz Rozbitý džbán

Zde je žebrota zapovězena — IV, 135, 137, (138), 143
Zde se žebrota zapovídá viz Zde je žebrota zapovězena
Zdravý nemocný — II, 232, 302; III, 70, 74, 154, 171, 188, 290
Zchudlý šlechtic — IV, 158, 235
Zimní pohádka — II, 299
Zkouška státníkova — IV, 244 až 247, 252, 267, 268
Zkrocení zlé ženy — II, 96, 104, 334, 335, 481; III, 39, 150, (151); IV, 387; V, 171, 381, 382; VI, 127
Zlá víla — VI, 128
Zlatohlav a tvrdohlavá žena — IV, 189
Zlatohlávek — V, 135, 136, 301, 302
Zlé rozmary — VI, 128
Zlý duch Lumpacivagabundus — I, 22, 63, 230; IV, 67; V, 273
Zmatek nad zmatek — VI, 126
Zmeškal hodinu — IV, 195
Změnil dátum — IV, 188, 189
Znamenitý řečník — II, 237
Zopf und Schwert (Cop a meč) — II, 323
Zrinský viz Mikuláš hrabě Zrinský
Zriny viz Mikuláš hrabě Zrinský
Zrzavé vlasy viz Divotvorná paruka viz Talisman
Ztracená čest — II, 283, (284)
Zuzančin pan kaprál — V, 269, 334
Zvon viz Píseň o zvonu
Zvoník notredamský — I, 106; II, 419, 489; III, 202, 203; V, 172, 177
Zvonky — V, 214
Zwei Mann von Hesse viz Hoši z osmnácté chasy

Žáby — VI, 128
Žádný muž a tolik děvčat (operета) — III, 233, 234, 252, 253, 268, 325; IV, 14; V, 467; VI, 62, 63, 65
Žárliví — II, 46
Žebráci — IV, 242—244; V, 361
Žebravý student — VI, 12
Žena Claudova — IV, 283, 286, 287; V, 24, 312
Žena - muž (spis) — V, 24
Žena panovnice — I, 193, 195, 283, 284
Žena Putifarova a dva egyptští Josífkové — III, 294, 295
Žena z lidu — IV, 212, 213
Ženidla viz Samá ženidla
Ženich provdá svou nevěstu — II, 186—188; III, 92, 93
Ženich z hladu — I, 23
Ženich z Přelouče — II, 433
Ženichové — I, 24, 104, 113; II, 607; V, 356, 357; VI, 127
Ženiši viz Ženichové
Ženit nebo neženit — IV, 186, 193; VI, 127
Ženský boj — I, 236, 237; II, 200, 345; III, 43, (44); IV, 180, 192, (193); VI, 181
Ženský pláč — I, 258; II, 42, 43, 128, 511; III, 181, 182
Ženských se štítí — I, 24; III, 165, 166, 171
Židovka — I, 51, 54; II, 41, 199; IV, 387
Židovka (opera) — II, 253
Židovka viz Debora
Život a smrt krále Richarda III. — I, 83; II, 12, 162, 167, 373, 598; III, 28, 29, 212; V, 32, 232, 233; V, 183
Život Caesara (spis) — II, 565
Život je sen — IV, 56, (57)
Život pouhý sen viz Život je sen
Život ve snách aneb Čarovné cestování viz Kouzelná nožka

Žižka (báseň) — IV, 328
Žižka (od M. Leythäusera) — V, 153, 198, 199
Žižkova smrt — I, 117; III, 136 až 138, 141, 296, (297), 335, 336; IV, (40), 61, 62, 68, 321; VI, 28, 47, 127
Žižkův meč — I, 55; II, 393; VI, 20
Žurnalisté — I, 300, 301; II, 58, 61, 451; III, 86, 157; V, 147—(149)

OBSAH

DIVADELNÍ TÁČKY

Činoherní recenzent △ praví 9
Pan J. L. Turnovský vypravuje 12
Starý pamětník pan Boleslav Jablonský vypravuje 17
Ředitel pan J. N. Maýr vypravuje 22
Pan Jakub Slukov vypravuje 28
Bývalý kočující herec pan V. Ž. Donovský vypravuje 32
Nakladatel dramatických děl pan Jaroslav Pospíšil vypravuje 45
Překladatel Marty, setník a profesor pan Ferdinand Čenský vypravuje 48
Paní Eliška Pešková vypravuje 52
Pan Josef Frankovský píše svůdci 55
Pan Josef Lev vypravuje 59
Kapelník pan Adolf Čech vypravuje 62
Slečna Leopoldina de Pauli vypravuje 66
Slečna Marie Laušmanova vypravuje 68
Slečna Josefína Čermákova (paní hraběnka z Kouniců) vypravuje 71
Pan Arnošt Grund vypravuje 74
Pan Jindřich Mošna vypravuje 77
Ředitelka slečna Arnošta Libická vypravuje 80
Recenzent operní pan Emanuel Chvála vypravuje 88
Slečna Marie Sittova vypravuje 93
Slečna Emílie Bekovská vypravuje 95
Slečna z Ehrenbergů vypravuje 98
Slečna Jindřiška Slavinská (rozená z Rittersbergů) vypravuje 100
Pan Antonín Vávra vypravuje 106
Pan Vendelín Budil vypravuje 108
Režisér Městského divadla v Plzni pan Josef Šmaha vypravuje 111
Druhý přítel divadla vypravuje 114
Pan Ferdinand Koubek vypravuje 115
Tajemník divadelního družstva pan Josef Sklenář míní 117
Paní Otýlie Sklenářová-Malá vypravuje 118
Pan Antonín Šrůt, divadelní kasír, vypravuje 121
Přítel divadla pan Ferdinand Dattel vypravuje 125

DODATKY

Pan Leopold Želina vypravuje z ochotnických kruhů čáslavských 131
Pan dr. Jan Strakatý vypravuje 133
Paní Anna Turnovská-Rajská vypravuje 138
Vypravuje Jiří Bittner, člen divadla Viktoria v Berlíně 145
Dramaturg dr. Viktor Guth vypravuje 147
Paní Terezie Seifertová vypravuje 149
Ředitel pan František Pokorný vypravuje 153
Pan Jakub Seifert vypravuje 157
Slečna Marie Pospíšilova vypravuje 165
Chórista vypravuje 168
Pan Josef Mikuláš-Boleslavský, vydavatel Divadelního ochotníka, vypravuje 170
Pan Karel Šimanovský vypravuje 175

Ediční poznámky 179
Vysvětlivky 185
Rejstřík osob 213
Rejstřík dramatických prací a jiných literárních děl 257

KNIHOVNA KLASIKŮ
SPISY JANA NERUDY
Svazek devatenáctý

ČESKÉ DIVADLO

VI

Svazek připravila
Anna Karasová
Graficky upravil František Muzika

Spisy Jana Nerudy řídí redakční rada Nerudových spisů Ústavu pro českou a světovou literaturu Československé akademie věd. Výkonní redaktoři Aleš Haman a Jarmila Víšková

Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 3018. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1973. Odpovědná redaktorka Jaroslava Myslivečková

Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha. 16,74 autorských archů, 17,11 vydavatelských archů — 601 22 865 — Vydání v Odeonu první — Náklad 1000 výtisků

01 — 101 — 73
13/11 — Vázané 18,50 Kčs

SPISY JANA NERUDY

vycházejí v tomto pořadí:

1. Básně I
2. II
3. Arabesky
4. Povídky malostranské
5. Studie, krátké a kratší I
6. II
7. Žerty, hravé i dravé
8. Obrazy z ciziny
9. Menší cesty
10. Divadelní hry
11. Literatura I
12. II
13. III
14. České divadlo I
15. II
16. III
17. IV
18. V
19. VI
20. Výtvarné umění a hudba
21. Česká společnost I
22. II
23. III
24. IV
25. V
26. Drobné klepy I
27. II
28. III
29. Podobizny I
30. II
31. III
32. IV
33. Drobné klepy IV
34. V
35. VI
36. Aforismy a dodatky
37. Dopisy I
38. II
39. III
40. Rejstříky, bibliografie a životopisná data

Kromě sv. 36 a 40 vyšly všechny svazky, a to v tomto pořadí: 4, 8 (1950); 1, 29, 15, 21 (1951); 3, 30 (1952); 7, 16, 38, 31 (1954); 5 (1955); 22, 2 (1956); 11, 32 (1957); 17, 26, 6 (1958); 14, 27 (1959); 23 (1960); 9, 10, 12 (1961); 28, 20 (1962); 37 (1963); 24 (1964); 39 (1965); 13, 18 (1966); 33 (1967); 34 (1969); 25 (1971); 35 (1972); 19 (1973).